

TÜRK MEDENÎ KANUNU

Kanun Numarası : 4721

Kabul Tarihi: 22 Kasım 2001

Yürürlük Tarihi: 01 Ocak 2002

Yayımlandığı Resmi Gazete:08 Aralık 2001

BAŞLANGIÇ

A. Hukukun uygulanması ve kaynakları

Madde 1.(1 **) - Kanun, sözüyle ve özüyle değindiği bütün konularda uygulanır.

Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hâkim, örf ve âdet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir.

Hâkim, karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır. (TMK Md: 4, 367, 650, 653, 661, 675, 684, 685, 686, 737, 751, 815.)

* 17.10.1945 tarihli 23 /12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :192
Emniyet sandığına tutuya konulan (rehin edilen) taşınmazların bu sandıkça zorlu yürütme (icra) yoluyla satın alınma ve sonradan başkasına satılması işlemi tecimsel (ticari) niteliktedir.

*17.10..1945 tarihli 2/13 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :206
Devlet Demir Yolları yığılıklarına (ardiyelerine) konulan ve belli bir süre ,içinde boşaltılmayan nesnenin ardiye ücretine bağlı tutulması gerekir.

*12.11.1947 tarihli 14/22 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :730
Dişçilik tecimsel bir iş olmayıp ,medeni yani olağan bir işlemdir.

*17.11.1948 tarihli 5/8 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa :74
Baro oluşmayan ve üç dava vekili olmayan yerlerde avukat veya dava vekili niteliği bulunmayan vekillere genel hükümler dairesinde bir ücret verilmesi gerekir.
Bu ücret usul hükümlerince yargılama giderleri arasında göz önüne alınmalıdır.

* Yargıtay içtihadı birleştirme kararlarının(Y İ B K) özetleri,Yargıtay'ın 1999 tarihli 26 sayılı yayımından aynen alınmıştır

** Madde numaralarından sonra gelen parantez () içindeki rakamlar, yürürlükten kaldırılan Türk Kanun-u Medenisinin bu maddeye denk düşen (tekabül eden) madde numarasıdır .

B. Hukukî ilişkilerin kapsamı

I. Dürüst davranma

Madde 2.(2) - Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. (TMK Md: 3, 8, 9, 14, 15, 24, 28, 147, 157, 158, 192, 458, 566, 585, 659, 660, 683, 724, 725, 775, 777, 786, 791, 988, 989, 990, 991, 993, 994, 1023,)

Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz. (TMK Md: 24, 348, 483, 565, 617, 730, 737, 785, 791, 807, 809, 816, 817, 916,)

*17.10.1945 tarihli 2/13 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :206
Devlet Demir Yolları yığılıklarına (ardiyelerine) konulan ve belli bir süre ,içinde boşaltılmayan nesnenin ardiye ücretine bağı tutulması gerekir.

*25.1.1984 tarihli 3/1 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :121
İstisna sözleşmesinin bir türü olan inşaat sözleşmelerinde müteahit işi kendi kusuru il muayyen zamanda bitirmeyerek temerrüde düşmesi nedeniyle sözleşmenin iş sahibi tarafından feshi halinde, uyuşmazlığın kural olarak BK : 106 – 108 maddeleri hükümleri çerçevesinde çözümlenmesi gerekir. Ancak, olayın niteliği ve özelliğinin haklı gösterdiği durumlarda ,MK. 2. Maddesi hükmü gözetilerek sözleşmenin feshi ileriye etkili sonuç doğurur.

*30.9.1988 tarihli 2/2 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :503
Tapuda kayıtlı bir taşınmazın devir borcu doğuran ve ancak yasanın öngördüğü biçim koşullarına uygun olarak yapılmadığından geçersiz bulunan sözleşmeye dayanılarak açılan bir cebri tescil davası kural olarak kabul edilemez. Bununla beraber kat mülkiyeti kanununa tabi olmak üzere yapımına başlanan taşınmazdan bağımsız bölüm satımına ilişkin geçerli bir sözleşme olmadan tarafların bağımsız bölümü satımında anlaşarak alıcının tüm borçlarını eda etmesi ve satıcının da bağımsız bölümü teslim ederek alıcının onu malik gibi kullanmasına rağmen satıcının tapuda mülkiyetin devrine yanaşmaması hallerinde,olayın özelliğine göre hakim. MK. 2. Maddesini gözeterek açılan tescil davasını kabul edebilir.

*8.11.1991 tarihli 4/3 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1992/2 sayfa :165
Tapuda kayıtlı bulunan bir taşınmaz malı iktisap eden kimseye karşı MK.931. maddesinde öngörülen iyiniyet kurallarına aykırılık nedeniyle açılan tapu iptal davalarında ;dava açma iradesi, iktisabın kötü niyete dayalı olduğu iddiasını da taşır. Kaldı ki öyle olmasa bile buradaki kötü niyet iddiası hukuki mahiyeti itibariyle itiraz niteliğinde bulunduğundan yargılama sona erinceye kadar iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağına tabi olmadan her zaman ileri sürülebilir.

II. İyiniyet

Madde 3.(3) - Kanunun iyiniyete hukukî bir sonuç bağıladığı durumlarda, asıl olan iyiniyetin varlığıdır. (TMK Md:6, 119, 147, 156, 157, 190, 192, 262, 263, 363, 378, 410, 566, 567, 585, 618, 639, 655, 712, 723, 724, 763, 777, 787, 920, 921, 922, 929, 939, 950, 980, 986, 988, 989, 990, 991, 993, 994, 995,1023, 1024,1025)

Ancak, durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyiniyet iddiasında bulunamaz. (TMK Md 2)

*5.07.1944 tarihli 12/26 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :412
1 – Tapu görevlisi önünde yapılmayan satışlar sonucu mal sahibini (satıcının) taşınmaz maldan elini çekip alıcıya teslim etmesinde bina yapımı ve ağaç dikimi için onama (muvafakati) vardır.
2 – Tarla vererek bağı ve bahçe yaptırmak sözleşmelerinde ise ağaç dikimi yolundaki uygun görmesi açıktır.

Bu nedenlerle her iki halde de Medeni Kanun M. 650 uygulanabilir.

*14.2.1951 tarihli 17/1 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 309
Olgu (vakia) ve belirtilerden (karinelere) olayda yasa gereğince iyi niyet savında bulunamayacak durumu belirmiş olan kimsenin kötü niyetinin diğer yana kanıtlattırılmasına artık neden yoktur. Dava hakkının doğumunu sağlayan veya ortadan kaldıran iyi ve kötü niyetin bu durumda yargılıkça kendiliğindem göz önünde tutulması gerekir.

III. Hâkimin takdir yetkisi

Madde 4.(4) - Kanunun takdir yetkisi tanıdığı veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmayı emrettiği konularda hâkim, hukuka ve hakkaniyete göre karar verir. (TMK Md: 1, 24, 26, 27, 80, 67, 121, 127, 164, 182, 289, 292, 370, 378, 380, 387, 414, 415, 615, 730, 737, 738, 766, 879,)

*11.11.1994 tarihli 4/4 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1995/2 sayfa :165

Kıymetine noksan gelmeksizin sabit tenkis oranında taksimi kabil olmayan muayyen mala ilişkin muris tasarrufunun tenkisi halinde ,MK. 506. Maddesi uyarınca ödenecek nakit (kıymet), aynı hükme göre kullanılan tercih hakkı günündeki fiyatlar dikkate alınarak belirlenir.

C. Genel nitelikli hükümler

Madde 5.(5) - Bu Kanun ve Borçlar Kanununun genel nitelikli hükümleri, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır.

**9.10.1946 tarihli 6/12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :419, 420*

Bir kimsenin yasalar uyarınca henüz malik olmadığı ve tapu kütüğünde yazılı olmayan bir taşınmazını başkasına satıp teslim etmesi, ileride, mülkiyet edimine yarayan o mal üzerindeki eylemsel kullanım hakkını, elmenliğini aktarmayı üstlenmesidir. Nesnel bir hak olan elmenliğin her hak gibi aktarılması olanaklı ve geçerli olup resmi biçime bağlı bulunmadığı cihetle bu işlem tapulu taşınmazların dış satışlarına örnekseme yoluyla kendiliğinden hükümsüz sayılmaz.

Böyle bir aktarmaya karşı aldanma, onamda sakatlık vesaire gibi nedenlerle yapılan sataşmalarda (taarruzlarda) öteki yanın, zaman aşımına veya hak düşürücü sürelerle dayanarak savunma hakkı vardır.

Dava nedenine bakılarak olaya uyan zamanaşımı veya hak düşürücü süre hükümlerinin uygulanması gerekir. Yerine göre Borçlar Kanununun 125. Maddesinde yazılı zamanaşımı uygulanabilir.

**5.2.1947 tarihli 20/6 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :604*

Takma ad davaları dinlenebilir ve yazılı kanıt ile kanıtlanması uygun olur.

D. İspat kuralları

I. İspat yükü

Madde 6.(6) - Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür. (TMK Md:7, 29, m30, 33, 179, 184, 208, 213, 258, 287, 294,302,369,512, 800, 808, 882,940, 945, 985, 986,)

**14.2.1951 tarihli 17/1 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 309*

Olgu (vakia) ve belirtilerden (karinelere) olayda yasa gereğince iyi niyet savında bulunamayacak durumu belirmiş olan kimsenin kötü niyetinin diğer yana kanıtlattırılmasına artık neden yoktur. Dava hakkının doğumunu sağlayan veya ortadan kaldıran iyi ve kötü niyetin bu durumda yargılıkça kendiliğindem göz önünde tutulması gerekir.

II. Resmî belgelerle ispat

Madde 7.(7) - Resmî sicil ve senetler, belgeledikleri olguların doğruluğuna kanıt oluşturur.

Bunların içeriğinin doğru olmadığının ispatı, kanunlarda başka bir hüküm bulunmadıkça, her hangi bir şekle bağlı değildir. (TMK Md: 30,36, 41, 43, 47, 60. 102, 103, 104, 114, 139, 141, 144, 170, 205, 374, 378, 438, 531, 532, 533, 536, 545, 706, 709, 764, 765, 811, 856, 997, 1027)

**5.2.1947 tarihli 20/6 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :604*

Takma ad davaları dinlenebilir ve yazılı kanıt ile kanıtlanması uygun olur.

BİRİNCİ KİTAP KİŞİLER HUKUKU

BİRİNCİ KISIM GERÇEK KİŞİLER

BİRİNCİ BÖLÜM KİŞİLİK

A. Genel olarak

I. Hak ehliyeti

Madde 8.(8) - Her insanın hak ehliyeti vardır.

Buna göre bütün insanlar, hukuk düzeninin sınırları içinde, haklara ve borçlara ehil olmada eşittirler. (TMK Md: 28, 48, 581, 582, 643, 649, 650, 669, 678, 797,)

II. Fiil ehliyeti

1. Kapsamı

Madde 9.(9) -Fiil ehliyetine sahip olan kimse, kendi fiilleriyle hak edinebilir ve borç altına girebilir. (TMK Md: 11, 13, 49, 50, 124, 187, 189, 192,413, 429, 502, 503, 550,)

2. Koşulları

a. Genel olarak

Madde 10.(10) - Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır. (TMK Md: 9, 11, 13, 502, 503,)

b. Erginlik

Madde 11.(11) - Erginlik onsekiz yaşın doldurulmasıyla başlar.

Evlenme kişiyi ergin kılar. (TMK Md: 12, 124, 450, 454, 503)

c. Ergin kılınma

Madde 12.(12) - Onbeş yaşını dolduran küçük, kendi isteği (TMK Md: 16)ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir. (TMK Md:336, 348, 463, 470, 502)

d. Ayırt etme gücü

Madde 13.(13) - Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu Kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir. (TMK Md: 10, 16, 125, 145, 147, 204, 308, 309, 344, 405,429, 458, 502, 536, 577,)

III. Fiil ehliyetsizliği

1. Genel olarak

Madde 14.(14) - Ayırt etme gücü bulunmayanların, küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyeti yoktur. (TMK Md: 9, 11, 13, 404, 405, 406, 407, 408, 429, 470, 471, 472,)

2. Ayırt etme gücünün bulunmaması

Madde 15.(15) - Kanunda gösterilen ayırık durumlar (TMK Md: 10, 13, 125, 145, 156,369, 502, 559,) saklı kalmak üzere, ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri hukukî sonuç doğurmaz.

*16.3.1931 tarihli 18/2 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 1 sayfa :170
Kocanın konutu (yerleşim yeri – ikametgahı) belli olduğu taktirde karının (kadının) açacağı boşanma davalarında yetkili hakim , kocanın konutunun (yerleşim yerinin) bulunduğu yer hakimidir.

*11.6.1941 tarihli 4/21 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 1 sayfa :692
Bir tasarruf zamanında temyiz (ayırtım) gücünden yoksun olduğu anlaşılan kişinin o tasarrufun hüküm taşımayacağı iddiasının kabulü için bunu dava eden vasiye bundan başka diğer tarafın kötü niyetini dahi kanıtama yükü yüklenemez.

*9.3.1955 tarihli 22/2 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 595
İpotek göstermek suretiyle borç para alan bir kimsenin sözleşme gününde sezgin olmaması (tamyiz kudretinden mahrumiyet) ipotek silimlendiğinde (terkin edildiğinde) alacağın bağlı olduğu zamanaşımı ,ipoteğin silimi hakkında hükmün kesinleştiği günden başlar

3. Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar

Madde 16.(16) - Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça, kendi işlemleriyle borç altına giremezler. (TMK Md: 12, 13, 14, 15, 61,126, 127, 205, 308, 309, 342, 343,344, 357,359,369, 429, 448, 450, 451, 455)

Karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir. (TMK Md:23, 24, 25, 118, 120, 121, 122, 126, 127, 167, 308, 295, 364,)

Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar haksız fiillerinden sorumludurlar. (TMK Md:369, 452,)

IV. Hısımlık

1. Kan hısımlığı

MADDE 17.(17) - Kan hısımlığının derecesi, hısımları birbirine bağlayan doğum sayısı ile belli olur.

Biri diğerinden gelen kişiler arasında üstsoy-altsoy hısımlığı; biri diğerinden gelmeyip de, ortak bir kökten gelen kişiler arasında yansoy hısımlığı vardır. (TMK Md 82, 129, 145, 364,392, 399, 400, 414, 416, 495, 536,):

2. Kayın hısımlığı

Madde 18.(18) - Eşlerden biri ile diğer eşin kan hısımları, aynı tür ve dereceden kayın hısımları olur.: (TMK Md 17, 129, 145, 367, 399, 400, 414, 536)

Kayın hısımlığı, kendisini meydana getiren evliliğin sona ermesiyle ortadan kalkmaz. (TMK Md: 129, 145, 156,)

V. Yerleşim yeri

1. Tanım

Madde 19.(19) - Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir. (TMK Md20, 21, 32, 51, 164, 168, 197, 291, 293, 294, 396, 403, 410, 411, 412, 430, 462,):

Bir kimsenin aynı zamanda birden çok yerleşim yeri olamaz.

Bu kural ticarî ve sınaî kuruluşlar hakkında uygulanmaz. (TMK Md: 51)

*16.3.1931 tarihli 18/2 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 1 sayfa :170

Kocanın konutu (yerleşim yeri – ikametgahı) belli olduğu taktirde karının (kadının) açacağı boşanma davalarında yetkili hakim , kocanın konutunun (yerleşim yerinin) bulunduğu yer hakimidir.

2. Yerleşim yerinin değiştirilmesi ve oturma yeri

Madde 20.(20) - Bir yerleşim yerinin değiştirilmesi yenisinin edinilmesine bağlıdır. (TMK Md 21, 197, 412, 462):

Önceki yerleşim yeri belli olmayan veya yabancı ülkedeki yerleşim yerini bıraktığı hâlde Türkiye'de henüz bir yerleşim yeri edinmemiş olan kimsenin hâlen oturduğu yer, yerleşim yeri sayılır.

3. Yasal yerleşim yeri

Madde 21.(21) - Velâyet altında bulunan çocuğun yerleşim yeri, ana ve babasının; ana ve babanın ortak yerleşim yeri yoksa, çocuğun kendisine bırakıldığı ana veya babanın yerleşim yeridir. Diğer hâllerde çocuğun oturma yeri, onun yerleşim yeri sayılır. (TMK Md 168, 186, 339, 348, 359, 411, 462,516)

Vesayet altındaki kişilerin yerleşim yeri, bağlı oldukları vesayet makamının bulunduğu yerdir. (TMK Md : 411)

*16.3.1931 tarihli 18/2 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 1 sayfa :170

Kocanın konutu (yerleşim yeri – ikametgahı) belli olduğu taktirde karının (kadının) açacağı boşanma davalarında yetkili hakim , kocanın konutunun (yerleşim yerinin) bulunduğu yer hakimidir.

4. Kurumlarda bulunma

Madde 22.(22) - Bir öğretim kurumuna devam etmek için bir yerde bulunma ya da eğitim, sağlık, bakım veya ceza kurumuna konulma, yeni yerleşim yeri edinme sonucunu doğurmaz. (TMK Md 19 , 347, 407):

B. Kişiliğin korunması

I. Vazgeçme ve aşırı sınırlamaya karşı

Madde 23.(23) - Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. (TMK Md 8, 9, 19, 24, 119, 120, 121, 341, 857, 870,893,):

Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlâka aykırı olarak sınırlayamaz.

Yazılı rıza üzerine insan kökenli biyolojik maddelerin alınması, aşılması ve nakli mümkündür. Ancak, biyolojik madde verme borcu altına girmiş olandan edimini yerine getirmesi istenemez; maddî ve manevî tazminat isteminde bulunulamaz.

II. Saldırıya karşı

1. İlke

Madde 24.(24) - Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir.

Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.

2. Davalar

Madde 25.(24-A) - Davacı, hâkimden saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir.

Davacı bunlarla birlikte, düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de bulunabilir.

Davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır.

Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; mirasbırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez.

Davacı, kişilik haklarının korunması için kendi yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir. (TMK Md:19)

III. Ad üzerindeki hak

1. Adın korunması

Madde 26.(25) -Adının kullanılması çekişmeli olan kişi, hakkının tespitini dava edebilir. (TMK Md 158, 173, 187):

Adı haksız olarak kullanılan kişi buna son verilmesini; haksız kullanan kusurlu ise ayrıca maddî zararının giderilmesini ve uğradığı haksızlığın niteliği gerektiriyorsa manevî tazminat ödenmesini isteyebilir. (TMK Md: 24,)

2. Adın değiştirilmesi

Madde 27.(26) - Adın değiştirilmesi, ancak haklı sebeplere dayanılarak hâkimden istenebilir.

Adın değiştirildiği nüfus siciline kayıt ve ilân olunur.

Ad değişmekle kişisel durum değişmez. (TMK Md 36, 173):

Adın değiştirilmesinden zarar gören kimse, bunu öğrendiği günden başlayarak bir yıl içinde değiştirme kararının kaldırılmasını dava edebilir. (TMK Md:24)

C. Kişiliğin başlangıcı ve sonu

I. Doğum ve ölüm

Madde 28.(27) - Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümlle sona erer. (TMK Md 18, 29, 31, 43, 44, 122, 129, 336, 382, 548, 575,)

Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder. (TMK Md: 8, 427, 513, 520, 521, 522, 523, 524,525,526,582,643)

*4.5.1978 tarihli 4/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :761
Davalı, davanın açılmasından önce ölmüşse ,davanın reddi gerekir.

II. Sağ olmanın ve ölümün ispatı

1. İspat yükü

Madde 29.(28) - Bir hakkın kullanılması için bir kimsenin sağ veya ölü olduğunu veya belirli bir zamanda ya da başka bir kimsenin ölümünde sağ bulunduğunu ileri süren kimse, iddiasını ispat etmek zorundadır. (TMK Md: 7, 36, 427, 580, 581, 586, 592)

Birden fazla kişiden hangisinin önce veya sonra öldüğü ispat edilemezse, hepsi aynı anda ölmüş sayılır. (TMK Md: 575, 580, 581)

2. İspat araçları

a. Genel olarak

Madde 30.(29/1) - Doğum ve ölüm, nüfus sicilindeki kayıtlarla ispat olunur. (TMK Md 7):

Nüfus sicilinde bir kayıt yoksa veya bulunan kaydın doğru olmadığı anlaşılırsa, gerçek durum her türlü kanıtla ispat edilebilir. (TMK Md: 7, 28, 36)

*5.2.1947 tarihli 20/6 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :604
Takma ad davaları dinlenebilir ve yazılı kanıt ile kanıtlanması uygun olur.

b. Ölüm karinesi

Madde 31.(30) - Bir kimse, ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolursa, cesedi bulunamamış olsa bile gerçekten ölmüş sayılır. (TMK Md: 29, 426)

III. Gaiplik kararı

1. Genel olarak

Madde 32.(31) - Ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilir. (TMK Md: 33 , 45, 131, 426 , 427, 584, 588, 926)

Yetkili mahkeme, kişinin Türkiye'deki son yerleşim yeri (TMK Md 19); eğer Türkiye'de hiç yerleşmemişse nüfus sicilinde kayıtlı olduğu yer; böyle bir kayıt da yoksa anasının veya babasının kayıtlı bulunduğu yer mahkemesidir.

2. Yargılama usulü

Madde 33.(32) - Gaiplik kararının istenebilmesi için, ölüm tehlikesinin üzerinden en az bir yıl veya son haber tarihinin üzerinden en az beş yıl geçmiş olması gerekir.

Mahkeme, gaipliğine karar verilecek kişi hakkında bilgisi bulunan kimseleri, belirli bir sürede bilgi vermeleri için usulüne göre yapılan ilânla çağırır. (TMK Md:32)

Bu süre, ilk ilânın yapıldığı günden başlayarak en az altı aydır.

3. İstem in düşmesi

Madde 34.(33) -Gaipliğine karar verilecek kişi, ilân süresi dolmadan ortaya çıkar veya kendisinden haber alınır sa ya da öldüğü tarih tespit edilirse gaiplik istemi düşer.

4. Hükmü

Madde 35.(34) - İlândan sonuç alınamazsa, mahkeme gaipliğe karar verir ve ölüme bağı haklar, aynen gaibin ölümü ispatlanmış gibi kullanılır. (TMK Md: 45, 131, 427, 494, 495, 496, 497, 498,499, 500, 501, 584, 600,605)

Gaiplik kararı ölüm tehlikesinin gerçekleştiği veya son haberin alındığı günden başlayarak hüküm doğurur. (TMK Md: 32, 45, 131, 427, 584, 926)

İKİNCİ BÖLÜM KİŞİSEL DURUM SİCİLİ

A. Genel olarak

I. Sicil

Madde 36.(35) - Kişisel durum, bu amaçla tutulan resmî sicille belirlenir. Bu sicil in tutulmasına ve zorunlu bildirimlerin yapılmasına ilişkin esaslar, ilgili kanunda gösterilir. (TMK Md 41,43 45, 144.):

II. Görevliler

Madde 37.(36) - Kişisel durum sicili, Devletçe atanan memurlar tarafından tutulur. Sicil kayıtlarını tutmak ve örnek vermek bu memurların görevidir.

Yabancı memleketlerdeki Türkiye temsilcilerine, Dışişleri Bakanlığının önerisi, İçişleri Bakanlığının katılması ve Başbakanlığın onayı ile nüfus memurluğu yetkisi verilebilir.

III. Sorumluluk

Madde 38.(37) - Kişisel durum sicilinin tutulmasından doğan zararlar, kusurlu memura rücu edilmek kaydıyla, Devletçe tazmin edilir. (TMK Md: 466, 468, 1007)

Tazminat ve rücu davaları, kişisel durum sicilinin tutulduğu yer mahkemesinde açılır.

IV. Düzeltme

1. Genel olarak

Madde 39.(38) - Mahkeme kararı olmadıkça, kişisel durum sicilinin hiçbir kaydında düzeltme yapılamaz. (TMK Md 27, 33, 42, 144, 154, 295)

2. Cinsiyet değişikliğinde

Madde 40.(29/2) – Cinsiyetini değiştirmek isteyen kimse, şahsen başvuruda bulunarak mahkemece cinsiyet değişikliğine izin verilmesini isteyebilir. Ancak, iznin verilebilmesi için, istem sahibinin onsekiz yaşını doldurmuş bulunması ve evli olmaması; ayrıca transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığı açısından zorunluluğunu ve üreme yeteneğinden sürekli biçimde yoksun bulunduğunu bir eğitim ve araştırma hastanesinden alınacak resmî sağlık kurulu raporuyla belgelemesi şarttır.

Verilen izne bağlı olarak amaç ve tıbbî yöntemlere uygun bir cinsiyet değiştirme ameliyatı gerçekleştirildiğinin resmî sağlık kurulu raporuyla doğrulanması hâlinde, mahkemece nüfus sicilinde gerekli düzeltmenin yapılmasına karar verilir.

B. Doğum kütüğü

I. Bildirme

Madde 41.(39) - Doğumlara ilişkin bildirimler ve kimliği bilinmeyen bulunmuş çocuklar hakkındaki işlemler ilgili kanun hükümlerine göre yapılır.

II. Doğum kütüğünde değişiklikler

Madde 42.(40) - Kişisel durumdaki değişiklikler, özellikle evlilik dışı bir çocuğun tanınması (TMK Md 295) veya hâkimin babalığa karar vermesi (TMK Md 301,302.) , soybağının düzeltilmesi (TMK Md 292) evlât edinme (TMK Md 305) ya da bulunmuş bir çocuğun soybağının belli olması (TMK Md 282) ilgili kanun hükümlerine göre kütüğe işlenir.

C. Ölüm kütüğü

I. Ölümün bildirilmesi

Madde 43.(41) - Ölümlere ilişkin bildirimler ilgili kanun hükümlerine göre yapılır. (TMK Md 28, 30, 575)

II. Cesedi bulunamayan kişi

Madde 44.(42) - Bir kimse, ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde ortadan kaybolursa cesedi bulunamamış olsa bile, o yerin en büyük mülkî amirinin emriyle kütüğe ölü kaydı düşürülür.

Bununla birlikte her ilgili, bu kişinin ölü veya sağ olduğunun mahkemece tespitini dava edebilir. (TMK Md 28, 30, 40, 575)

III. Gaiplik kararı

Madde 45.(43) - Gaiplik kararı, hâkimin bildirmesi üzerine, ölüm kütüğüne kaydolunur. (TMK Md 32, 33, 34, 35, 36)

IV. Değişikliklerin kütüğe geçirilmesi

Madde 46.(44) - Tescile esas olan bir bildirim doğru olmadığı tespit edilmesi veya kime ait olduğu bilinmeyen cesedin kimliğinin belli olması ya da gaiplik kararının kaldırılması sebepleriyle zorunlu olan değişiklikler, ilgilinin kütükteki kaydının düşünceler sütununa yazılarak yapılır. (TMK Md 7, 34, 35, 39,42)

İKİNCİ KISIM TÜZEL KİŞİLER

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL HÜKÜMLER

A. Tüzel kişilik

Madde 47.(45) - Başlı başına bir varlığı olmak üzere örgütlenmiş kişi toplulukları ve belli bir amaca özgülenmiş olan bağımsız mal toplulukları, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanırlar. (TMK Md55, 58, 59, 60, 102)

Amacı hukuka veya ahlâka aykırı olan kişi ve mal toplulukları tüzel kişilik kazanamaz. (TMK Md 89, 113, 372, 557, 558,)

B. Hak ehliyeti

Madde 48.(46) - Tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaratılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler. (TMK Md 8, 11, 13,17, 18,21, 51,118,124,129, 145, ,295,296, 305,335 364. 414, 495 ,496, 497, 498, 499, 500, 528, 531, 545,)

C. Fiil ehliyeti

I. Koşulu

Madde 49.(47) - Tüzel kişiler, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla, fiil ehliyetini kazanırlar. (TMK Md 9, 49, 72,73,74,75,84,107,108, 109)

II. Kullanılması

Madde 50.(48) - Tüzel kişinin iradesi, organları aracılığıyla açıklanır. (TMK Md 49, 72, 73, 74, 75, 84, 107, 108, 109)

Organlar, hukukî işlemleri ve diğer bütün fiilleriyle tüzel kişiyi borç altına sokarlar.

Organlar, kusurlarından dolayı ayrıca kişisel olarak sorumludurlar.

D. Yerleşim yeri

Madde 51.(49) - Tüzel kişinin yerleşim yeri, kuruluş belgesinde başka bir hüküm bulunmadıkça işlerinin yönetildiği yerdir. *(TMK Md 19)*

E. Kişiliğın sona ermesi

I. Sınırlı devam etme

Madde 52.() - Sona eren tüzel kişinin kişiliği, ehliyeti tasfiye amacıyla sınırlı olmak üzere tasfiye sırasında da devam eder.

II. Malvarlığının tasfiyesi

Madde 53.(51) - Tüzel kişinin malvarlığının tasfiyesi, kanunda ve kuruluş belgesinde aksine hüküm bulunmadıkça, terekenin resmî tasfiyesine ilişkin hükümlere göre yapılır.

III. Malvarlığının özgülenmesi

Madde 54.(50) - Tüzel kişinin malvarlığı, kanunda veya kuruluş belgesinde başka bir hüküm bulunmadıkça ya da yetkili organı *(TMK Md 72, 73, 74,75, 107, 109)* başka türlü karar vermedikçe, en yakın amacı güden kamu kurum veya kuruluşuna geçer.

Bu malvarlığı olanak ölçüsünde daha önce özgülendiği amaç için kullanılır.

Hukuka veya ahlâka aykırı amaç güttüğü için kişiliği mahkeme kararıyla sona eren tüzel kişinin malvarlığı her hâlde ilgili kamu kuruluşuna geçer. *(TMK Md 47,89, 113, 372,)*

F. Saklı hükümler

Madde 55.(52) - Kamu tüzel kişileri ile ticaret şirketleri hakkındaki kanun hükümleri saklıdır.

İKİNCİ BÖLÜM DERNEKLER

A. Kuruluşu

I. Tanımı

Madde 56.() - Dernekler, en az yedi gerçek kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır.

Hukuka veya ahlâka aykırı amaçlarla dernek kurulamaz.

II. Dernek kurma hakkı

Madde 57.() - Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Dernek kurucularının fiil ehliyetine sahip olması gerekir.

III. Tüzük

Madde 58.(56 ,53) - Her derneğin bir tüzüğü bulunur.

Dernek tüzüğünde derneğin adı, amacı, yerleşim yeri, kurucuları, gelir kaynakları, üyelik koşulları, organları ve örgütü ile geçici yönetim kurulunun gösterilmesi zorunludur.

Dernek tüzüğü, kanunun emredici hükümlerine aykırı olamaz. (TMK Md 72,73, 74, 75, 80, 82, 64, 66, 83, 87, 89,)

Dernek tüzüğünde düzenlenmemiş konularda kanun hükümleri uygulanır.

IV. Tüzel kişiliğin kazanılması

1. Kazanma anı

Madde 59.(53) - Dernekler, kuruluş bildirimini, dernek tüzüğünü ve gerekli belgeleri yerleşim yerinin bulunduğu yerin en büyük mülkî amirine verdikleri anda tüzel kişilik kazanırlar. (TMK Md 47, 89,)

Kuruluş bildiriminin içeriği ve gerekli belgelerin nelerden ibaret olduğu, yönetmelikte gösterilir.

2. İnceleme

Madde 60.(54) - Kuruluş bildirimi ve belgelerin doğruluğu ile dernek tüzüğü, en büyük mülkî amir tarafından altmış gün içinde dosya üzerinden incelenir.

Kuruluş bildiriminde, tüzükte ve kurucuların hukukî durumlarında kanuna aykırılık veya noksanlık tespit edildiği takdirde bunların giderilmesi veya tamamlanması derhâl kuruculardan istenir. Bu istemin tebliğinden başlayarak otuz gün içinde belirtilen noksanlık tamamlanmaz ve kanuna aykırılık giderilmezse; en büyük mülkî amir, yetkili asliye hukuk mahkemesinde derneğin feshi konusunda dava açması için durumu Cumhuriyet savcılığına bildirir. Cumhuriyet savcısı mahkemeden derneğin faaliyetinin durdurulmasına karar verilmesini de isteyebilir.

Kuruluş bildiriminde, tüzükte ve belgelerde kanuna aykırılık veya noksanlık bulunmaz ya da bu aykırılık veya noksanlık belirli sürede giderilmiş bulunursa; keyfiyet derhâl derneğe yazıyla bildirilir ve dernek, dernekler kütüğüne kaydedilir.

3. Dernek tüzüğünün ilânı

Madde 61.() - Dernek tüzüğü, derneğe yapılan yazılı bildirimden başlayarak onbeş gün içinde yerel bir gazete ile ilân edilir.

Tüzük ve yerleşim yeri değişikliklerinde de aynı usul uygulanır.

4. İlk genel kurul toplantısı

Madde 62.() - Dernekler, tüzüklerinin gazetede yayımlandığı günü izleyen altı ay içinde ilk genel kurul toplantılarını yapmak ve zorunlu organlarını oluşturmakla yükümlüdürler.

B. Üyelik

I. Kazanılması

1. Kural

Madde 63.() - Hiç kimse, bir derneğe üye olmaya ve hiçbir dernek de üye kabul etmeye zorlanamaz.

2. Koşulları

Madde 64.(63) - Fiil ehliyetine sahip bulunan her gerçek kişi, derneklere üye olma hakkına sahiptir.

Yazılı olarak yapılacak üyelik başvurusu, tüzükte başkaca bir düzenleme yoksa, dernek yönetim kurulunca en çok otuz gün içinde karara bağlanır ve sonuç yazıyla başvuru sahibine bildirilir. Başvurusu kabul edilen üye, bu amaçla tutulacak deftere kaydedilir.

II. Sona ermesi

1. Kendiliğinden

Madde 65.() - Üyelik için kanunda veya tüzükte aranılan nitelikleri sonradan kaybedenlerin dernek üyeliği kendiliğinden sona erer.

2. Çıkma ile

Madde 66.(63) - Hiç kimse, dernekte üye kalmaya zorlanamaz. Her üye altı ay önceden yazılı olarak bildirmek kaydıyla, dernekten çıkma hakkına sahiptir. (TMK Md 58, 80, 67,)

3. Çıkarılma ile

Madde 67.(65) - Tüzükte üyelerin çıkarılma sebepleri gösterilebilir.

Tüzükte çıkarma sebepleri gösterilmişse, çıkarma kararına bu sebeplerin haklı sayılmayacağı iddiasıyla itiraz edilemez.

Tüzükte çıkarma düzenlenmemişse üye, ancak haklı sebeple çıkarılabilir. Bu çıkarma kararına, haklı sebep bulunmadığı ileri sürülerek itiraz edilebilir. (TMK Md 80, 68, 70,)

*20.9.1950 tarihli 4/10 sayılı YİBK Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 299
Dernek tüzüğünde çıkarma nedeni gösterilmeyen durumlarda da derneğin bu hakkını kötüye kullandığından söz edilerek çıkarma kararına karşı dava açılabilir.

III. Kapsamı

1. Üyelerin hakları

a. Eşitlik ilkesi

Madde 68.(66) - Dernek üyeleri eşit haklara sahiptirler. Dernek, üyeleri arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, din ve mezhep, aile, zümre ve sınıf farkı gözetemez; eşitliği bozan veya bazı üyelere bu sebeplerle ayrıcalık tanıyan uygulamalar yapamaz.

Her üyenin, derneğin faaliyetlerine ve yönetimine katılma hakkı vardır.

Dernekten çıkan veya çıkarılan üye, dernek malvarlığında hak iddia edemez.

b. Oy hakkı

Madde 69.() - Her üyenin genel kurulda bir oy hakkı vardır; üye, oyunu şahsen kullanmak zorundadır.

Onursal üyelerin oy hakkı yoktur.

2. Üyelerin yükümlülükleri

a. Ödenti verme borcu

Madde 70.(66,64) - Üyelerin ödenti verme borcu tüzükle düzenlenir. Tüzükte düzenleme yoksa üyeler, dernek amacının gerçekleşmesi ve borçlarının karşılanması için zorunlu ödentilere eşit olarak katılırlar. Dernekten çıkan veya çıkarılan üye, üyelikte bulunduğu sürenin ödentisini vermek zorundadır.

Onursal üyeler ödenti vermek zorunda değildir.

b. Diğer yükümlülükler

Madde 71.() - Üyeler, dernek düzenine uymak ve derneğe sadakat göstermekle yükümlüdürler.

Her üye, derneğin amacına uygun davranmak, özellikle amacın gerçekleşmesini güçleştirici veya engelleyici davranışlardan kaçınmakla yükümlüdür.

C. Organlar

I. Genel olarak

Madde 72.(57) - Derneğin zorunlu organları, genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur.

Dernekler zorunlu organları dışında başka organlar da oluşturabilirler. Ancak, bu organlara zorunlu organların görev, yetki ve sorumlulukları devredilemez.

II. Genel kurul

1. Niteliği ve oluşumu

Madde 73.(57) - Genel kurul, derneğin en yetkili karar organı olup; derneğe kayıtlı üyelere oluşur.

2. Toplanması

a. Olağan toplantı

Madde 74.(57) - Genel kurul, tüzükte belirtilen zamanda yönetim kurulunun çağrısı üzerine toplanır.

Olağan genel kurul toplantılarının en geç iki yılda bir yapılması zorunludur.

b. Olağanüstü toplantı

Madde 75.(57) - Genel kurul, yönetim veya denetim kurulunun gerekli gördüğü hâllerde veya dernek üyelerinden beşte birinin yazılı başvurusu üzerine, yönetim kurulunca olağanüstü toplantıya çağrılır.

Yönetim kurulu, genel kurulu toplantıya çağırmasa; üyelerden birinin başvurusu üzerine, sulh hâkimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir.

c. Toplantısız veya çağrısız alınan kararlar

Madde 76.() - Bütün üyelerin bir araya gelmeksizin yazılı katılımıyla alınan kararlar ile dernek üyelerinin tamamının kanunda yazılı çağrı usulüne uymaksızın bir araya gelerek aldığı kararlar geçerlidir.

Bu şekilde karar alınması olağan toplantı yerine geçmez.

3. Toplantıya çağrı

Madde 77.() - Genel kurul, yönetim kurulunca, en az onbeş gün önceden toplantıya çağrılır. Bu amaçla toplantının günü, saati, yeri ve gündemi, yerel bir gazete ile ilân edilir ve aynı zamanda üyelere bir yazıyla bildirilir.

Toplantıya çağrı usulü ve toplantının ertelenmesine ilişkin konular, yönetmelikle düzenlenir.

4. Toplantı yeri ve toplantı yeter sayısı

Madde 78.() - Genel kurul toplantıları, tüzükte aksine hüküm olmadıkça, dernek merkezinin bulunduğu yerde yapılır.

Genel kurul, katılma hakkı bulunan üyelerin salt çoğunluğunun, tüzük değişikliği ve derneğin feshi hâllerinde üçte ikisinin katılımıyla toplanır; çoğunluğun sağlanamaması sebebiyle toplantının ertelenmesi durumunda ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak, bu toplantıya katılan üye sayısı, yönetim ve denetim kurulları üye tam sayısının iki katından az olamaz.

Genel kurul toplantısı, bir defadan fazla geri bırakılamaz.

5. Toplantı usulü

Madde 79.() - Genel kurul toplantısının açılışından sonra, toplantıyı yönetmek üzere, bir başkan ve yeteri kadar başkan vekili ile yazman seçilir.

Genel kurul toplantısında yalnız gündemde yer alan maddeler görüşülür. Ancak, toplantıda hazır bulunan üyelerin en az onda biri tarafından görüşülmesi yazılı olarak istenen konuların gündeme alınması zorunludur.

Genel kurul toplantılarına hükümet komiseri katılır. Ancak, komiserin toplantıya katılmaması toplantının yapılmasını önlemez.

6. Genel kurulun görev ve yetkileri

Madde 80.(58) - Genel kurul, üyeliğe kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son kararı verir(*TMK Md 64, 66, 67*); dernek organlarını seçer (*TMK Md 84*) ve derneğin diğer bir organına verilmemiş olan işleri görür.

Genel kurul, derneğin diğer organlarını denetler ve onları haklı sebeplerle her zaman görevden alabilir.

7. Genel kurul kararları

a. Karar yeter sayısı

Madde 81.(59) - Genel kurul kararları, toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğuyla alınır(*TMK Md 72,73 74,75,67, 88*) Şu kadar ki, tüzük değişikliği ve derneğin feshi kararları, ancak toplantıya katılan üyelerin üçte iki çoğunluğuyla alınabilir.

b. Oy hakkından yoksunluk

Madde 82.(61) - Hiçbir dernek üyesi, dernek ile kendisi, eşi(*TMK Md 141*), üstsoyu ve altsoyu (*TMK Md 17*) arasındaki bir hukukî işlem veya uyuşmazlık konusunda alınması gereken kararlarda oy kullanamaz.

c. Kararın iptali

Madde 83.(68) - Toplantıda hazır bulunan ve kanuna veya tüzüğe aykırı olarak alınan genel kurul kararlarına katılmayan her üye, karar tarihinden başlayarak bir ay içinde; toplantıda hazır bulunmayan her üye kararı öğrenmesinden başlayarak bir ay içinde ve her hâlde karar tarihinden başlayarak üç ay içinde mahkemeye başvurmak suretiyle kararın iptalini isteyebilir. (*TMK Md 58,67, 106*)

Diğer organların kararlarına karşı, dernek içi denetim yolları tüketilmedikçe iptal davası açılmaz.

Genel kurul kararlarının yok veya mutlak butlanla hükümsüz sayıldığı durumlar saklıdır.

III. Yönetim kurulu

1. Oluşumu

Madde 84.(62) - Yönetim kurulu, beş asıl ve beş yedek üyeden az olmamak üzere dernek tüzüğünde belirtilen sayıda üyeden oluşur.

Yönetim kurulu üye sayısı, boşalmalar sebebiyle üye tamsayısının yarısının altına düşerse; genel kurul, kalan yönetim kurulu üyeleri veya denetim kurulu tarafından bir ay içinde toplantıya çağrılır. Çağrı yapılmazsa, üyelere

birinin istemi üzerine, sulh hâkimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir.

2. Görevleri

Madde 85.() - Yönetim kurulu, derneğin yürütme ve temsil organıdır; bu görevini kanuna ve dernek tüzüğüne uygun olarak yerine getirir.

Temsil görevi, yönetim kurulunca, üyelerden birine veya bir üçüncü kişiye verilebilir.

IV. Denetim kurulu

Madde 86.() - Denetim kurulu, üç asıl ve üç yedek üyeden az olmamak üzere dernek tüzüğünde belirtilen sayıda üyeden oluşur.

Denetim kurulu, denetleme görevini, dernek tüzüğünde belirtilen esas ve usullere göre yapar; denetleme sonuçlarını bir raporla yönetim kuruluna ve genel kurula sunar.

D. Sona erme

I. Kendiliğinden

Madde 87.(70) - Dernekler, aşağıdaki hâllerde kendiliğinden sona erer:

1. Amacın gerçekleşmesi, gerçekleşmesinin olanaksız hâle gelmesi veya sürenin sona ermesi,
2. İlk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organların oluşturulmamış olması,
3. Borç ödemedede acze düşmüş olması,
4. Tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının olanaksız hâle gelmesi,
5. Olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılamaması.

Her ilgili, sulh hâkiminden, derneğin kendiliğinden sonra erdiğinin tespitini isteyebilir. (TMK Md 58, 113,)

II. Genel kurul kararı ile

Madde 88.(69) - Genel kurul, her zaman derneğin feshine karar verebilir.

III. Mahkeme kararı ile

Madde 89.(71) - Derneğin amacı, kanuna veya ahlâka aykırı hâle gelirse; Cumhuriyet savcısının veya bir ilgilinin istemi üzerine mahkeme, derneğin feshine karar verir (TMK Md 47, 58, 113) Mahkeme, dava sırasında faaliyetten alıkoyma dahil gerekli bütün önlemleri alır.

E. Derneklerin faaliyetleri

I. Genel olarak

Madde 90.() - Dernekler, amaçlarını gerçekleştirmek üzere, tüzüklerinde belirtilen çalışma konuları ve biçimleri doğrultusunda faaliyette bulunurlar.

Yasaklanan veya izne bağı faaliyetlerle ilgili kamu hukuku nitelikli özel kanun hükümleri saklıdır.

Dernek faaliyetleri ile ilgili yasak ve sınırlamalara aykırılık hâlinde, Cumhuriyet savcısının istemiyle mahkemece faaliyetten alıkoyma kararı verilebilir.

II. Uluslararası faaliyet

1. Faaliyet serbestliği

Madde 91.() - Dernekler, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere, uluslararası faaliyette bulunabilirler ve yurt dışında şube açabilirler.

Türkiye’de kurulan dernekler, amaçları doğrultusunda uluslararası alanda işbirliği yapılmasında yarar görülen hâllerde, Bakanlar Kurulunun izniyle yurt dışında kurulmuş dernek veya kuruluşlara üye olarak katılabilirler.

2. Yabancı dernekler

Madde 92.() - Yabancı dernekler, uluslararası alanda işbirliği yapılmasında yarar görülen hâllerde ve karşılıklı olmak koşuluyla kültürel, ekonomik ve teknik konularda bilgi veya teknolojilerinden yararlanılmak üzere, Bakanlar Kurulunun izniyle Türkiye’de faaliyette bulunabilirler, şube açabilirler, üst kuruluşlar kurabilirler, kurulmuş üst kuruluşlara katılabilirler.

III. Yabancıların dernek kurma hakkı

Madde 93.() - Türkiye’de yerleşme hakkına sahip olan yabancı gerçek kişiler, karşılıklı olmak koşuluyla dernek kurabilirler veya kurulmuş derneklere üye olabilirler.

Onursal üyelik için bu koşul aranmaz.

F. Derneklerin örgütlenmesi

I. Şube açmaları

1. Kuruluşu

Madde 94.() - Dernekler, gerekli görülen yerlerde genel kurul kararıyla şube açabilirler. Bu amaçla dernek yönetim kurulunca yetki verilen en az üç kişilik kurucular kurulu, şube açılacak yerin en büyük mülkî amirine şube kuruluş bildirimini ve gerekli belgeleri verir.

Şube kurucularının, şubenin açılacağı yerde en az altı aydan beri oturmakta olmaları zorunludur.

Şube kuruluş bildiriminin içeriği ve gerekli belgeler, yönetmelikte gösterilir.

2. Şubenin organları ve uygulanacak hükümler

Madde 95.() - Her şubede genel kurul ve yönetim kurulu ile denetim kurulu veya denetçi bulunması zorunludur.

Bu organların görev ve yetkileri ile şubelere ilişkin diğer hususlar hakkında bu Kanun hükümleri uygulanır.

II. Üst kuruluşlar kurmaları

1. Federasyon

Madde 96.() - Federasyonlar, kuruluş amaçları aynı olan en az beş derneğin, amaçlarını gerçekleştirmek üzere üye sıfatıyla bir araya gelmeleri suretiyle kurulur.

Her federasyonun bir tüzüğü bulunur.

Federasyon, kuruluş bildirimini, tüzük ve gerekli belgelerin yerleşim yerinin en büyük mülkî amirine verilmesiyle tüzel kişilik kazanır.

2. Konfederasyon

Madde 97.() - Konfederasyonlar, kuruluş amaçları aynı olan en az üç federasyonun, amaçlarını gerçekleştirmek üzere üye sıfatıyla bir araya gelmeleri suretiyle kurulur.

Her konfederasyonun bir tüzüğü bulunur.

Konfederasyon, kuruluş bildirimini, tüzük ve gerekli belgelerin yerleşim yerinin en büyük mülkî amirine verilmesiyle tüzel kişilik kazanır.

3. Ortak hükümler

Madde 98.() - Dernekler, bağlı oldukları federasyonun; federasyonlar da bağlı oldukları konfederasyonun genel kurulunda en az üçer üye ile temsil olunurlar. Temsilci üyeler, ilgili derneklerin ve federasyonların genel kurullarınca seçilirler.

Federasyon ve konfederasyonlara ilişkin diğer hususlar hakkında bu Kanun hükümleri uygulanır.

G. Dernek gelirleri

Madde 99.() - Dernek gelirleri, üye ödentisi, dernek faaliyetleri sonucunda veya dernek malvarlığından elde edilen gelirler ile bağış ve yardımlardan oluşur.

H. Saklı hükümler

Madde 100.() - Kamuya yararlı dernekler ve özel kanunlarla kurulan dernekler hakkındaki özel hükümler saklıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM VAKIFLAR

A. Kuruluşu

I. Tanımı

Madde 101.(73) - Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. *(TMK Md*

Bir malvarlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar vakfedilebilir.

Vakıflarda üyelik olmaz.

Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz.

II. Kuruluş şekli

Madde 102.(74) - Vakıf kurma iradesi, resmî senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır *(TMK Md 47, 372, 449, 526)* Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır.

Resmî senetle vakıf kurma işleminin temsilci aracılığıyla yapılması, temsil yetkisinin noterlikçe düzenlenmiş bir belgeyle verilmiş olmasına ve bu belgede vakfın amacı ile özgülenecek mal ve hakların belirlenmiş bulunmasına bağlıdır.

Mahkemeye başvurma, resmî senet düzenlenmiş ise vakfeden tarafından; vakıf ölüme bağlı tasarrufa dayanıyorsa ilgililerin veya vasiyetnameyi açan sulh hâkiminin bildirim üzerine ya da Vakıflar Genel Müdürlüğünce re'sen yapılır.

Başvurulan mahkeme, mal ve hakların korunması için gerekli önlemleri re'sen alır.

III. Temyiz ve iptal

Madde 103.(74/3) - Mahkemenin verdiği karar, tebliğ tarihinden başlayarak bir ay içinde, başvuran veya Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından temyiz edilebilir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü veya ilgililer, vakfın kurulmasını engelleyen sebeplerin varlığı hâlinde iptal davası açabilirler.

IV. Tescil ve ilân

Madde 104.(74/1,74/4) - Tesciline karar verilen vakıf, vakfın yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil edilir; ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğünde tutulan merkezî sicile kaydolunur.

Tescil kararı, başka bir mahkemece verilmiş ise, ilgili belgelerle birlikte tescil için vakfın yerleşim yeri mahkemesine gönderilir.

Yerleşim yeri mahkemesinin yapacağı bildirim üzerine Vakıflar Genel Müdürlüğünce merkezî sicile kaydolunan vakıf Resmî Gazete ile ilân olunur.

Tescil ve ilân tüzük hükümlerine göre yapılır.

V. Mal ve hakların kazanılması ve sorumluluk

Madde 105.(74/6,74/7) - Özgülenen malların mülkiyeti ile haklar, tüzel kişiliğin kazanılmasıyla vakfa geçer. (TMK Md 502, 531,)

Tescile karar veren mahkeme, vakfedilen taşınmazın vakıf tüzel kişiliği adına tescil edilmesini tapu idaresine bildirir.

Ölüme bağlı tasarrufla (TMK Md 531) kurulan vakfın mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu, özgülenen mal ve haklarla sınırlıdır.

B. Vakıf senedi

I. İçeriği

Madde 106.(75) - Vakıf senedinde vakfın adı, amacı, bu amaca özgülenen mal ve haklar, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yeri gösterilir.

II. Noksanlıklar

Madde 107.(77) - Vakıf senedinde vakfın amacı ile bu amaca özgülenen mal ve haklar yeterince belirlenmiş ise, diğer noksanlıklar vakfın tüzel kişilik kazanması için yapılan başvurunun reddini gerektirmez.

Bu tür noksanlıklar, tescil kararı verilmeden önce mahkemece tamamlattırılabilceği gibi; kuruluştan sonra da denetim makamının başvurusu üzerine, olanak varsa vakfedenin görüşü alınarak vakfın yerleşim yeri mahkemesince tamamlattırılır.

Tescili istenen vakfa ölüme bağlı tasarrufla özgülenen mal ve haklar amacın gerçekleşmesine yeterli değilse; vakfeden aksine bir irade açıklamasında bulunmuş olmadıkça bu mal ve haklar, denetim makamının görüşü alınarak hâkim tarafından benzer amaçlı bir vakfa özgülenir.

C. Mirasçılarının ve alacaklılarının dava hakkı

Madde 108.(76) - Vakfedenin mirasçılarını (TMK Md 495,496,497,498,499,500,501,) ile alacaklılarının, bağışlamaya ve ölüme bağlı tasarruflara (TMK Md 531) ilişkin hükümler uyarınca dava hakları (TMK Md 557,558, 560,) saklıdır.

D. Vakfın örgütü

I. Genel olarak

Madde 109.(77/1) - Vakfın bir yönetim organının bulunması zorunludur. Vakfeden, vakıf senedinde gerekli gördüğü başka organları da gösterebilir.

II. Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakfı

Madde 110.(77-A,79/2) - Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarının yöneticileri, yararlananlara, vakfın örgütü, işleyişi ve malî durumu hakkında gerekli bilgiyi vermeye yükümlüdürler.

Vakfa ödenti veren çalıştırılanlar ve işçiler en az yapmış oldukları ödeme oranında yönetime katılırlar ve temsilcilerini olabildiğince kendi aralarından seçerler.

Vakfın malvarlığının çalıştırılanların ve işçilerin yapacakları ödemelerle sağlanacak bölümünün işverene karşı vakfın bir alacağından ibaret olması, ancak bu alacak için yeterli güvence sağlanmış olmasına bağlıdır.

Yararlananların, vakfın edimlerinin yerine getirilmesini dava yoluyla isteyebilmeleri, ödenti vermiş olmalarına veya vakfi düzenleyen hükümlerin kendilerine bu hakkı tanımış bulunmasına bağlıdır.

Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında yararlananların yönetime katılmaları ve vakıftan yararlanma koşulları ile ilgili hükümlerde yapılacak değişiklikler, vakıf senedine göre buna yetkili organın istemi üzerine, denetim makamının yazılı görüşü alındıktan sonra yerleşim yeri mahkemesince karara bağlanır.

E. Denetim

Madde 111.(78) - Vakıfların, vakıf senedindeki hükümleri yerine getirip getirmediği, vakıf mallarını amaca uygun biçimde yönetip yönetmediği ve vakıf gelirlerini amaca uygun olarak harcayıp harcamadıkları Vakıflar Genel Müdürlüğüne ve üst kuruluşlarınca denetlenir. Vakıfların üst kuruluşlarınca denetimi özel kanun hükümlerine tabidir.

Denetimin nasıl yapılacağı, sonuçları ve bu Kanuna göre kurulmuş olsun veya olmasın bütün vakıfların Vakıflar Genel Müdürlüğüne ödeyecekleri denetim giderlerine katılma payı, vakfın safî gelirinin yüzde beşini geçmemek üzere tüzükle belirlenir.

F. Yönetimin, amacın ve malların değiştirilmesi

I. Yönetimin değiştirilmesi

Madde 112.(79) - Haklı sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının istemi üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın örgütünü, yönetimini ve işleyişini değiştirebilir.

Mahkeme, denetim makamının başvurusu üzerine, tüzükte gösterilen sebeplerle duruşma yaparak yöneticileri görevden alabilir ve vakıf senedinde başka bir hüküm yoksa yenisini seçebilir.

II. Amanın ve malların değiştirilmesi

Madde 113.(80,80-A) - Durum ve koşullardaki değişmeler yüzünden vakıf senedinde yazılı amaca bağlı kalınması vakfedenin arzusuna açıkça uymayacak hâle gelmiş ise mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın amacını değiştirebilir.

Amanın gerçekleşmesini önemli ölçüde güçleştiren veya engelleyen koşulların ve yükümlülüklerin kaldırılmasında veya değiştirilmesinde de aynı hüküm uygulanır.

Amaca özgülünen mal ve hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesini veya paraya çevrilmesini haklı kılan sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim

organı veya denetim makamının başvurusu üzerine diğeri yazılı görüşünü aldıktan sonra gerekli değişikliğe izin verebilir.

G. Yıllık rapor

Madde 114.(81) - Yönetim organı her takvim yılının ilk üç ayı içinde vakfın bir önceki yıla ait malvarlığı durumunu ve çalışmalarını bir rapor hâlinde denetim makamına bildirir ve durumun uygun araçlarla yayımlanmasını sağlar.

H . Faaliyetten geçici alıkoyma

Madde 115.() - İçişleri Bakanlığı, Anayasada öngörülen hâllerde ve belirlenen usullere uygun olarak, denetim makamının da görüşünü almak suretiyle mahkemece bir karar verilinceye kadar vakfı geçici olarak faaliyetten alıkoyabilir ve derhâl mahkemeye başvurur. Hâkim başvuruyu gecikmeksizin karara bağlar.

İ. Vakfın sona ermesi

Madde 116.(81-A) - Amacın gerçekleşmesi olanaksız hâle geldiği ve değiştirilmesine de olanak bulunmadığı takdirde, vakıf kendiliğinden sona erer ve mahkeme kararıyla sicilden silinir.

Yasak amaç güttüğü veya yasak faaliyetlerde bulunduğu sonradan anlaşılan veya amacı sonradan yasaklanan vakfın amacının değiştirilmesine olanak bulunmazsa; vakıf, denetim makamının ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine duruşma yapılarak dağıtılır.

J . Diğer hükümler

Madde 117.(81-B) - Vakıfların malları üzerinde zilyetlik yoluyla kazanma hükümleri uygulanmaz.

Derneklerin uluslararası faaliyette bulunmalarına ve üst kuruluş kurmalarına ilişkin hükümler kıyas yoluyla vakıflar hakkında da uygulanır.

Kamuya yararlı veya özel kanunlarla kurulan vakıflar hakkındaki özel hükümler saklıdır.

İKİNCİ KİTAP AİLE HUKUKU

BİRİNCİ KISIM EVLİLİK HUKUKU

BİRİNCİ BÖLÜM EVLENME

BİRİNCİ AYIRIM NİŞANLILIK

A. Nişanlanma

Madde 118.(82) - Nişanlanma, evlenme vaadiyle olur. (TMK Md 5, 134, 135, 136,)

Nişanlanma, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça küçüğü veya kısıtlıyı bağlamaz. (TMK Md 11, 12, 13, 14, 15, 16, 120, 121, 122, 342, 343, 403, 445, 447, 452)

B. Nişanlılığın hükümleri

I. Dava hakkının bulunmaması

Madde 119.(83) - Nişanlılık, evlenmeye zorlamak için dava hakkı vermez. (TMK Md 24)

Evlenmeden kaçınma hâli için öngörülen cayma tazminatı veya ceza şartı dava edilemez; ancak yapılan ödemeler de geri istenemez.

II. Nişanın bozulmasının sonuçları

1. Maddî tazminat

Madde 120.(84) - Nişanlılardan biri haklı bir sebep olmaksızın nişanı bozduğu veya nişan taraflardan birine yükletilebilen bir sebeple bozulduğu takdirde; kusuru olan taraf, diğerine dürüstlük kuralları çerçevesinde ve evlenme amacıyla yaptığı harcamalar ve katlandığı maddî fedakârlıklar karşılığında uygun bir tazminat vermekle yükümlüdür (TMK Md 2, 4, 121). Aynı kural nişan giderleri hakkında da uygulanır.

Tazminat istemeye hakkı olan tarafın ana ve babası veya onlar gibi davranan kimseler de, aynı koşullar altında yaptıkları harcamalar için uygun bir tazminat isteyebilirler.

2. Manevî tazminat

Madde 121.(85) - Nişanın bozulması yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir. (TMK Md 4, 24, 25, 26, 158, 174,)

III. Hediyelerin geri verilmesi

Madde 122.(86) - Nişanlılık evlenme dışındaki bir sebeple sona ererse, nişanlıların birbirlerine veya ana ve babanın ya da onlar gibi davrananların, diğer nişanlıya vermiş oldukları alışılmışın dışındaki hediyeler (TMK Md 1,), verenler tarafından geri istenebilir.

Hediye aynen veya mislen geri verilemiyorsa, sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanır.

IV. Zamanaşımı

Madde 123.(87) - Nişanlılığın sona ermesinden doğan dava hakları, sona ermenin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

İKİNCİ AYIRIM EVLENME EHLİYETİ VE ENGELLERİ

A. Ehliyetin koşulları

I. Yaş

Madde 124.(88) - Erkek veya kadın onyedinci yaşını doldurmadıkça evlenemez.

Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir. (TMK Md 11, 126, 153, 336, 342, 343, 448)

**14.6.1965 tarihli 3/3 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :309*

Evlenme işleminin geçerli olarak yapılabilmesi için , evlenecek kişilerin görevliler önünde bu amaca uygun irade bildiriminde bulunmaları yeterlidir.

II. Ayırt etme gücü

Madde 125.(89) - Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez. (TMK Md 13, 126, 145, 148,)

III. Yasal temsilcinin izni

1. Küçükler hakkında

Madde 126.(90) - Küçük, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez. (TMK Md 14, 16, 124, 134, 135, 136, 336, 342, 445, 448,)

**14.6.1965 tarihli 3/3 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :309*

Evlenme işleminin geçerli olarak yapılabilmesi için , evlenecek kişilerin görevliler önünde bu amaca uygun irade bildiriminde bulunmaları yeterlidir.

2. Kısıtlılar hakkında

Madde 127.(91) - Kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez. (TMK Md 14, 16, 445, 448, 462,)

3. Mahkemeye başvurma

Madde 128.() - Hâkim, haklı sebep olmaksızın evlenmeye izin vermeyen yasal temsilciyi (TMK Md 335 , 414) dinledikten sonra, bu konuda başvuran küçük veya kısıtlının evlenmesine izin verebilir.

B. Evlenme engelleri

I. Hısımlık

Madde 129.(92) - Aşağıdaki kimseler arasında evlenme yasaktır:

1. Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında, (TMK Md 17,)

2. Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğeri için üstsoyu veya altsoyu arasında, (TMK Md 17)

3. Evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğeri için altsoyu ve eşi arasında. (TMK Md 17, 305)

II. Önceki evlilik

1. Sona erdiğinin ispatı

a. Genel olarak

Madde 130.(93) - Yeniden evlenmek isteyen kimse, önceki evliliğinin sona ermiş olduğunu ispat etmek zorundadır. (TMK Md 28, 43, 44, 131, 145, 147, 161, 161, 163, 164, 166, 167)

b. Gaiplik durumunda

Madde 131.(94) - Gaipliğine karar verilen kişinin eşi, mahkemece evliliğin feshine karar verilmedikçe yeniden evlenemez. (TMK Md 32, 44,45)

Kaybolanın eşi evliliğin feshini, gaiplik başvurusuyla birlikte veya ayrıca açacağı bir dava ile isteyebilir.

Ayrı bir dava ile evliliğin feshi, davacının yerleşim yeri mahkemesinden istenir.

2. Kadın için bekleme süresi

Madde 132.(95) - Evlilik sona ermişse, kadın, evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün geçmedikçe evlenemez. (TMK Md 28, 43, 44, 145, 161 – 167 285)

Doğurmakla süre biter.

Kadının önceki evliliğinden gebe olmadığına anlaşılması veya evliliği sona eren eşlerin yeniden birbiriyle evlenmek istemeleri hâllerinde mahkeme bu süreyi kaldırır.

III. Akıl hastalığı

Madde 133.(89/2) - Akıl hastaları, evlenmelerinde tıbbî sakınca bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla anlaşılmadıkça evlenemezler. (TMK Md 14, 15, 137, 138, 139, 145, 148)

ÜÇÜNCÜ AYIRIM EVLENME BAŞVURUSU VE TÖRENİ

A. Başvuru

I. Başvuru makamı

Madde 134.(97) - Birbiriyle evlenecek erkek ve kadın, içlerinden birinin oturduğu yer evlendirme memurluğuna birlikte başvururlar.

Evlendirme memuru, belediye bulunan yerlerde belediye başkanı veya bu işle görevlendireceği memur, köylerde muhtardır.

**14.6.1965 tarihli 3/3 YİBK Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :309
Evlenme işleminin geçerli olarak yapılabilmesi için , evlenecek kişilerin görevliler önünde bu amaca uygun irade bildiriminde bulunmaları yeterlidir.*

II. Şekli

Madde 135.(97/2) - Başvuru, evlenecekler tarafından yazılı veya sözlü olarak yapılır.

III. Belgeler

Madde 136.(97/3) - Erkek ve kadından her biri, nüfus cüzdanı ve nüfus kayıt örneğini, önceki evliliği sona ermiş ise (TMK Md 145, 147, 161-166) buna ilişkin belgeyi, küçük veya kısıtlı ise ayrıca yasal temsilcisinin imzası onaylanmış yazılı izin belgesini ve evlenmeye engel hastalığının bulunmadığını gösteren sağlık raporunu evlendirme memurluğuna vermek zorundadır.

IV. Başvurunun incelenmesi ve reddi

Madde 137.(99) - Evlendirme memuru, evlenme başvurusunu ve buna eklenmesi gereken belgeleri inceler. Başvuruda bir noksanlık görürse bunu tamamlar veya tamamlattırır.

Başvurunun usulüne uygun olarak yapılmadığı veya evleneceklerden birinin evlenmeye ehil olmadığı (TMK Md 8, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133,) ya da evlenmeye yasal bir engel (TMK Md 129, 130, 131, 132, 133) bulunduğu anlaşılırsa, evlenme başvurusu reddolunur ve durum evleneceklerle yazıyla hemen bildirilir.

V. Redde itiraz ve yargılama usulü

Madde 138.(100,101) - Evleneceklerden her biri evlendirme memurunun ret kararına karşı mahkemeye başvurabilir. İtiraz, evrak üzerinde incelenip kesin karara bağlanır.

Ancak, mutlak butlan sebeplerinden (TMK Md 145,) birinin bulunduğu ilişkin ret kararlarına karşı açılan davalar, basit yargılama usulüyle ve Cumhuriyet savcısının hazır bulunmasıyla görülür. (TMK Md 145, 146,)

B. Evlenme töreni ve tescil

I. Koşulları

1. Evlenme izni

Madde 139.(105) - Evlendirme memuru, evlenme koşullarının varlığını tespit ederse veya ret kararı mahkemece kaldırılırsa, evleneceklerle evlenme gün ve saatini bildirir veya isterlerse evlenme izni belgesini verir.

Evlenme izni belgesi, verildiği tarihten başlayarak altı ay içinde evleneceklerle herhangi bir evlendirme memuru önünde evlenebilme hakkı sağlar.

**14.6.1965 tarihli 3/3 YİBK Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :309
Evlenme işleminin geçerli olarak yapılabilmesi için , evlenecek kişilerin görevliler önünde bu amaca uygun irade bildiriminde bulunmaları yeterlidir*

**13.12.1985 tarihli 4/9 YİBK Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :317
Yasa kurallarına uygun hareket edildiği inancı içinde köy muhtarı huzurunda yapılan evlenme akitleri ,
muhtarın kendi idari görev alanı dışında yapılmış olsa bile geçerlidir.*

2. Evlenmenin yapılamaması

Madde 140.(106) - Evlenme koşullarının bulunmadığının anlaşılması veya belgelerin verilmesinden başlayarak altı ayın geçmesi hâlinde, evlendirme memuru evlenme törenini yapamaz.

II. Yapılışı

1. Tören yeri

Madde 141.(108) - Evlenme töreni, evlendirme dairesinde evlendirme memurunun ve ayırt etme gücüne sahip ergin (TMK Md 13) iki tanığın önünde açık olarak yapılır. Ancak, tören evleneceklerin istemi üzerine evlendirme memurunun uygun bulacağı diğer yerlerde de yapılabilir.

**14.6.1965 tarihli 3/3 YİBK Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :309
Evlenme işleminin geçerli olarak yapılabilmesi için , evlenecek kişilerin görevliler önünde bu amaca uygun irade bildiriminde bulunmaları yeterlidir*

**13.12.1985 tarihli 4/9 YİBK Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :317
Yasa kurallarına uygun hareket edildiği inancı içinde köy muhtarı huzurunda yapılan evlenme akitleri ,
muhtarın kendi idari görev alanı dışında yapılmış olsa bile geçerlidir.*

2. Törenin şekli

Madde 142.(109) - Evlendirme memuru , evleneceklerden her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar. Evlenme, tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda oluşur. Memur, evlenmenin tarafların karşılıklı rızası ile kanuna uygun olarak yapılmış olduğunu açıklar.

**14.6.1965 tarihli 3/3 YİBK Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :309
Evlenme işleminin geçerli olarak yapılabilmesi için , evlenecek kişilerin görevliler önünde bu amaca uygun irade bildiriminde bulunmaları yeterlidir.*

3. Aile cüzdanı ve dinî tören

Madde 143.(110) - Evlenme töreni biter bitmez evlendirme memuru eşlere bir aile cüzdanı verir.

Aile cüzdanı gösterilmeden evlenmenin dinî töreni yapılamaz.

Evlenmenin geçerli olması dinî törenin yapılmasına bağlı değildir.

C. Yönetmelik

Madde 144.(111) - Evlenme işlemi, evlenme kütüğü, evlenmeye ilişkin yazışma ve evlenme ile ilgili diğer konular yönetmelikle düzenlenir.

DÖRDÜNCÜ AYIRIM

BATIL OLAN EVLENMELER

A. Mutlak butlan

I. Sebepleri

Madde 145.(112) - Aşağıdaki hâllerde evlenme mutlak butlanla batıldır:

1. Eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması, *(TMK Md 141)*
2. Eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması, *(TMK Md 13,)*
3. Eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması, *(TMK Md 133,)*
4. Eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunması. *(TMK Md 129)*

II. Dava açma görevi ve hakkı

Madde 146.(113) - Mutlak butlan davası, Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen açılır. *(TMK Md 145)*

Bu dava, ilgisi olan herkes tarafından da açılabilir.

III. Dava hakkının sınırlanması veya kalkması

Madde 147.(114) - Sona ermiş bir evliliğin *(TMK Md 28 , 161 – 166)* mutlak butlanı Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen dava edilemez; fakat her ilgili, mutlak butlanın karar*(TMK Md 145)* altına alınmasını isteyebilir.

Ayırt etme gücünün *(TMK Md 13)* sonradan kazanılması veya akıl hastalığının*(TMK Md 133)* iyileşmiş olması durumlarında mutlak butlan davasını*(TMK Md 145)* yalnız ayırt etme gücünü sonradan kazanan veya akıl hastalığı iyileşen eş açabilir. *(TMK Md 125, 145)*

Evliyken yeniden evlenen bir kimsenin önceki evliliği mutlak butlan kararı verilmeden önce sona ermişse *(TMK Md 28 ,161-166)* ve ikinci evlenmede diğer eş iyiniyetli *(TMK Md 2, 3)* ise, bu evlenmenin butlanına karar verilemez.*(TMK Md 130, 149, 150)*

B. Nisbî butlan

I. Eşlerin dava hakkı

1. Ayırt etme gücünden geçici yoksunluk

Madde 148.(116) - Evlenme sırasında *(TMK Md 141)* geçici bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun olan eş, evlenmenin iptalini dava edebilir. *(TMK Md 13, 14, 15, 141, 145, 405)*

2. Yanılma

Madde 149.(116) - Aşağıdaki durumlarda eşlerden biri evlenmenin iptalini dava edebilir:

1. Evlenmeyi hiç istemediği veya evlendiği kişiyle evlenmeyi düşünmediği hâlde yanılarak bu evlenmeye razı olmuşsa,

2. Eşinde bulunmaması onunla birlikte yaşamayı kendisi için çekilmez bir duruma sokacak derecede önemli bir nitelikte yanılarak evlenmişse.

3. Aldatma

Madde 150.(117) - Aşağıdaki durumlarda eşlerden biri evlenmenin iptalini dava edebilir:

1. Eşinin namus ve onuru hakkında doğrudan doğruya onun tarafından veya onun bilgisi altında bir başkası tarafından aldatılarak evlenmeye razı olmuşsa,

2. Davacının veya altsoyunun sağlığı için ağır tehlike oluşturan bir hastalık kendisinden gizlenmişse.

4. Korkutma

Madde 151.(118) - Kendisinin veya yakınlarından birinin hayatı, sağlığı veya namus ve onuruna yönelik pek yakın ve ağır bir tehlike ile korkutularak evlenmeye razı edilmiş eş, evlenmenin iptalini dava edebilir.

5. Hak düşürücü süre

Madde 152.(119) - İptal davası açma hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak altı ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

II. Yasal temsilcinin dava hakkı

Madde 153.(120) - Küçük veya kısıtlı, yasal temsilcisinin (TMK Md 126) izni olmadan evlenirse, izni alınmayan yasal temsilci evlenmenin iptalini dava edebilir.

Bu suretle evlenen kimse sonradan onsekiz yaşını doldurmak suretiyle ergin olur (TMK Md 11,), kısıtlı olmaktan çıkar (TMK Md 470) veya karı gebe kalırsa evlenmenin iptaline karar verilemez.

C. Butlanı gerektirmeyen sebepler

I. Bekleme süresine uymama

Madde 154.(122) - Kadının bekleme süresi (TMK Md 132) bitmeden evlenmesi, evlenmenin butlanını gerektirmez.

II. Şekil kurallarına uymama

Madde 155.(123) - Evlendirmeye yetkili memur önünde yapılmış olan bir evliliğin kanunun diğerk şekil kurallarına uyulmaması sebebiyle butlanına karar verilemez. (TMK Md 134, 135, 136, 141, 142)

*14.6.1965 tarihli 3/3 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :309
Evlenme işleminin geçerli olarak yapılabilmesi için, evlenecek kişilerin görevliler önünde bu amaca uygun irade bildiriminde bulunmaları yeterlidir.

D. Butlan kararı

I. Genel olarak

Madde 156.(124) - Batıl bir evlilik ancak hâkimin kararıyla sona erer. (TMK Md 18, 157, 158) Mutlak butlan hâlinde bile evlenme, hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin bütün sonuçlarını doğurur.

II. Sonuçları

1. Çocuklar yönünden

Madde 157.(125) - Mahkemece butlanına karar verilen bir evlilikten doğan çocuklar, ana ve baba iyiniyetli olmasalar bile evlilik içinde doğmuş sayılırlar. (TMK Md 3, 285, 286, 287, 288, 289, 293, 321, 352, 495, 506)

Çocuklar ile ana ve baba arasındaki ilişkilere boşanmaya ilişkin hükümler uygulanır. (TMK Md 182,183)

2. Eşler yönünden

Madde 158.(126) - Evlenmenin butlanına karar verilirse, evlenirken iyiniyetli bulunan eş bu evlenme ile kazanmış olduğu kişisel durumunu korur. (TMK Md 3,173, 181, 182 187)

Eşler arasındaki mal rejiminin (TMK Md 202-281) tasfiyesi, tazminat, nafaka ve soyadı hakkında boşanmaya ilişkin hükümler (TMK Md 169, 173, 174, 175) uygulanır.

E. Mirasçılarının dava hakkı

Madde 159.(127) - Evlenmenin butlanını dava etme hakkı mirasçılara (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501) geçmez. Ancak, mirasçılar açılmış olan davayı sürdürebilirler. Dava sonucunda evlenme sırasında iyiniyetli (TMK Md 3) olmadığı anlaşılan sağ kalan eş, yasal mirasçı olamayacağı gibi, daha önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla (TMK Md 121,514 515, 517), kendisine sağlanan hakları da kaybeder.

F. Yetki ve yargılama usulü

Madde 160.(128) - Evlenmenin butlanı davasında, yetki ve yargılama usulü bakımından boşanmaya ilişkin hükümler (TMK Md 168, 169, 184) uygulanır.

İKİNCİ BÖLÜM BOŞANMA

A. Boşanma sebepleri

I. Zina

Madde 161.(129) - Eşlerden biri zina ederse, diğer eş boşanma davası açabilir. *(TMK Md 167, 168, 169, 174, 175, 181, 182, 254)*

Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer.

Affeden tarafın dava hakkı yoktur.

II. Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış

Madde 162.(130) - Eşlerden her biri diğeri tarafından hayatına kastedilmesi veya kendisine pek kötü davranılması ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunulması sebebiyle boşanma davası açabilir. *(TMK Md 167, 168, 169, 174, 175, 181, 182, 254, 578)*

Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay ve her hâlde bu sebebin doğumunun üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer.

Affeden tarafın dava hakkı yoktur.

III. Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme

Madde 163.(131) - Eşlerden biri küçük düşürücü bir suç işler veya haysiyetsiz bir hayat sürer ve bu sebeplerden ötürü onunla birlikte yaşamayı diğer eşten beklenemezse, bu eş her zaman boşanma davası açabilir. *(TMK Md 167, 168, 169, 174, 175, 181, 182, 254, 578)*

IV. Terk

Madde 164.(132) - Eşlerden biri, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini *(TMK Md 185 - 195)* yerine getirmemek maksadıyla diğeri terk ettiği veya haklı bir sebep olmadan ortak konuta *(TMK Md 186)* dönmediği takdirde ayrılık, en az altı ay sürmüş ve bu durum devam etmekte ve istem üzerine hâkim tarafından yapılan ihtar sonuçsuz kalmış ise; terk edilen eş, boşanma davası açabilir. *(TMK Md 167, 168, 169, 174, 175, 181, 182, 254)* Diğeri ortak konutu *(TMK Md 186)* terk etmeye zorlayan veya haklı bir sebep olmaksızın ortak konuta dönmesini engelleyen eş de terk etmiş sayılır.

Davaya hakkı olan eşin istemi üzerine hâkim, esasını incelemeyen yapacağı ihtarında terk eden eşe iki ay içinde ortak konuta *(TMK Md 186)* dönmesi gerektiği ve dönmemesi hâlinde doğacak sonuçlar hakkında uyarıda bulunur. Bu ihtar gerektiğinde ilân yoluyla yapılır. Ancak, boşanma davası açmak için belirli sürenin dördüncü ayı bitmedikçe ihtar isteminde bulunulamaz ve ihtardan sonra iki ay geçmedikçe dava açılmaz.

V. Akıl hastalığı

Madde 165.(133) - Eşlerden biri akıl hastası olup *(TMK Md 13, 14, 15, 125, 141, 133, 145, 405)* da bu yüzden ortak hayat diğeri için çekilmez hâle gelirse, hastalığın

geçmesine olanak bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilmek koşuluyla bu eş boşanma davası açabilir. (TMK Md 167, 168, 169, 174, 175, 181, 182, 254)

VI. Evlilik birliğinin sarsılması

Madde 166.(134) - Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir. (TMK Md 167, 168, 169, 174, 175, 181, 182, 254)

Yukarıdaki fıkroda belirtilen hâllerde, davacının kusuru daha ağır ise, davalının açılan davaya itiraz hakkı vardır. Bununla beraber bu itiraz, hakkın kötüye kullanılması (TMK Md 2 , 3) niteliğinde ise ve evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar bakımından korunmaya değer bir yarar kalmamışsa boşanmaya karar verilebilir.

Evlilik en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur. Bu hâlde tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü (TMK Md 184) uygulanmaz.

Boşanma sebeplerinden (TMK Md 161, 162, 163, 164, 165, 166) herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi hâlinde, her ne sebeple olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır ve eşlerden birinin istemi üzerine boşanmaya karar verilir. (TMK Md 167, 168, 169, 174, 175, 181, 182, 254)

B. Dava

I. Konusu

Madde 167.(135) - Boşanma davası açmaya hakkı olan (TMK Md 161,162, 163, 164, 165, 166) eş, dilerse boşanma, dilerse ayrılık (TMK Md 170, 171) isteyebilir.

II. Yetki

Madde 168.(136) - Boşanma (TMK Md 161, 162, 163, 164, 165, 166) veya ayrılık (TMK Md 170, 171) davalarında yetkili mahkeme, eşlerden birinin yerleşim yeri (TMK Md 19) veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir.

*16.3.1931 tarihli 18/2 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 1 sayfa :170
Kocanın konutu (yerleşim yeri – ikametgahı) belli olduğu taktirde karının (kadının) açacağı boşanma davalarında yetkili hakim , kocanın konutunun (yerleşim yerinin) bulunduğu yer hakimidir.

III. Geçici önlemler

Madde 169.(137) - Boşanma (TMK Md 161, 162, 163, 164, 165, 166) veya ayrılık (TMK Md 170, 171) davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle

eşlerin barınmasına, (TMK Md 185, 186 , 194) geçimine (TMK Md 196, 197,) eşlerin mallarının yönetimine (TMK Md 202 – 284) ve çocukların bakım ve korunmasına (TMK Md 323, 324, 325, 327, 328, 330, 332, 335, 336, 338, 339, 340, 341, 342 345, 347, 352 ,354, 355, 356, 360, 361,) ilişkin geçici önlemleri re'sen alır.

*12.12.1966 tarihli 5/11 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :377
Zorunlu askerlik görevini yaparken hiçbir geliri ,paraya çevirilebilecek malı ve serveti bulunmayan koca, nafaka ile yükümlü değildir.

C. Karar

I. Boşanma veya ayrılık

Madde 170.(138) - Boşanma sebebi ispatlanmış olursa, hâkim boşanmaya veya ayrılığa karar verir.

Dava yalnız ayrılığa(TMK Md 170, 171) ilişkinse, boşanmaya karar verilemez.

Dava boşanmaya ilişkinse, ancak ortak hayatın yeniden kurulması olasılığı bulunduğu takdirde ayrılığa karar verilebilir.

II. Ayrılık süresi

Madde 171.(139) - Ayrılığa bir yıldan üç yıla kadar bir süre için karar verilebilir. Bu süre ayrılık kararının kesinleşmesiyle işlemeye başlar.

III. Ayrılık süresinin bitimi

Madde 172.(140) - Süre bitince ayrılık durumu kendiliğinden sona erer.

Ortak (TMK Md 185, 186) hayat yeniden kurulmamışsa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir.

Boşanmanın sonuçları düzenlenirken ilk davada ispatlanmış olan olaylar ve ayrılık süresinde (TMK Md 171) ortaya çıkan durumlar göz önünde tutulur.

IV. Boşanan kadının kişisel durumu

Madde 173.(141) - Boşanma hâlinde kadın, evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur(TMK Md 158, 181, 187,); ancak, evlenmeden önceki soyadını yeniden alır. Eğer kadın evlenmeden önce dul idiyse hâkimden bekârlık soyadını taşımasına izin verilmesini isteyebilir.

Kadının, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği ispatlanırsa, istemi üzerine hâkim, kocasının soyadını taşımasına izin verir.

Koca, koşulların değişmesi hâlinde bu iznin kaldırılmasını isteyebilir.

V. Boşanmada tazminat ve nafaka

1. Maddî ve manevî tazminat

Madde 174.(143) - Mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma (TMK Md 161,162,163,164,165,166) yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddî tazminat isteyebilir.

Boşanmaya sebep olan olaylar (TMK Md 161, 162,163, 164, 165, 166, 172) yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir. (TMK Md 24, 25, 158, 176)

*22.1.1988 tarihli 5/1 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :465
Boşanma hükmünün kesinleşmesinden sora dahi kabahatsiz eş, boşanmaya neden olan olaylara dayanarak MK. 143/2. Maddesi uyarınca manevi tazminat davası açabilir.

2. Yoksulluk nafakası

Madde 175.(144) - Boşanma (TMK Md 161, 162, 163, 164, 165, 166 172) yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan malî gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir. (TMK Md 4, 175, 176)

Nafaka yükümlüsünün kusuru aranmaz.

*28.11.1956 tarihli 15/15 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 700
Nafakanın artırılması veya eksiltilmesine ilişkin istemlerin kabulünde ,dava tarihinden geçerli olmak üzere karar verilmesi gerekir

*12.12.1966 tarihli 5/11 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :377
Zorunlu askerlik görevini yaparken hiçbir geliri ,paraya çevirilebilecek malı ve serveti bulunmayan koca, nafaka ile yükümlü değildir

*22.1.1988 tarihli 5/1 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :465
Boşanma hükmünün kesinleşmesinden sora dahi kabahatsiz eş, boşanmaya neden olan olaylara dayanarak MK. 143/2. Maddesi uyarınca manevi tazminat davası açabilir.

3. Tazminat ve nafakanın ödenme biçimi

Madde 176.(145) - Maddî tazminat (TMK Md 174) ve yoksulluk nafakasının (TMK Md 175) toptan veya durumun gereklerine göre irat biçiminde ödenmesine karar verilebilir.

Manevî tazminatın (TMK Md 174) irat biçiminde ödenmesine karar verilemez.

İrat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafaka, alacaklı tarafın yeniden evlenmesi (TMK Md 141) ya da taraflardan birinin ölümü hâlinde kendiliğinden kalkar; alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması, yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi (TMK Md 163) hâlinde mahkeme kararıyla kaldırılır .

Tarafların malî durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin (TMK Md 4) gerektirdiği hâllerde iradın artırılması veya azaltılmasına karar verilebilir.

Hâkim, istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen maddî tazminat veya nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

*28.11.1956 tarihli 15/15 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 700
Nafakanın artırılması veya eksiltilmesine ilişkin istemlerin kabulünde ,dava tarihinden geçerli olmak üzere karar verilmesi gerekir

*12.12.1966 tarihli 5/11 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :377
Zorunlu askerlik görevini yaparken hiçbir geliri ,paraya çevirilebilecek malı ve serveti bulunmayan koca, nafaka ile yükümlü değildir.

4. Yetki

Madde 177.() - Boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.

5. Zamanaşımı

Madde 178.() - Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

VI. Mal rejiminin tasfiyesi

1. Boşanma hâlinde

Madde 179.(146) - Mal rejiminin tasfiyesinde eşlerin bağlı olduğu rejime (TMK Md 19) ilişkin hükümler uygulanır.

2. Ayrılık hâlinde

Madde 180.(147) - Ayrılığa (TMK Md 170, 171) karar verilirse mahkeme, ayrılığın süresine ve eşlerin durumlarına göre aralarında sözleşmeyle kabul edilmiş olan mal rejiminin (TMK Md 202 – 281) kaldırılmasına karar verebilir.

VII. Miras hakları

Madde 181.(146/2) - Boşanan eşler, bu sıfatla birbirlerinin yasal mirasçısı olamazlar ve boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla (TMK Md 514) kendilerine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça, kaybederler.

Boşanma (TMK Md 161, 162, 163, 164, 165, 166) davası devam ederken, ölen davacının mirasçılarında (TMK Md 495, 496, 497, 498, 500) birisinin davaya devam etmesi ve davalının kusurunun ispatlanması hâlinde de yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.

VIII . Çocuklar bakımından ana ve babanın hakları

1. Hâkimin takdir yetkisi

Madde 182.(148) - Mahkeme boşanma (TMK Md 161, 162, 163, 164, 165, 166 172) veya ayrılığa (TMK Md 170, 171) karar verirken, olanak buldukça ana ve babayı dinledikten ve çocuk vesayet altında ise vasinin ve vesayet makamının düşüncesini aldıktan sonra, ana ve babanın haklarını ve çocuk ile olan kişisel ilişkilerini düzenler. (TMK Md 323, 324, 325, 327, 328, 330, 332, 335, 336, 338, 339, 340, 341, 342 345, 347, 352, 354, 355, 356, 360, 361.)

Velâyetin kullanılması kendisine verilmeyen eşin çocuk ile kişisel ilişkisinin düzenlenmesinde, çocuğun özellikle sağlık, eğitim ve ahlâk bakımından yararları esas tutulur. Bu eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır. (TMK Md 327, 355,)

Hâkim, istem hâlinde irat biçiminde ödenmesine karar verilen bu giderlerin gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

**18.11.1959 tarihli 12/29 sayılı YİBK Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 187
Velinin isteğine aykırı düşse bile büyükana ve büyükbabanın veliyi davalı göstererek torunları ile kişisel ilişki sağlanmasını isteme ve dava açma hakları vardır.*

2. Durumun değişmesi

Madde 183.(149) - Ana veya babanın başkasıyla evlenmesi, başka bir yere gitmesi veya ölmesi gibi yeni olguların zorunlu kılması hâlinde hâkim, re'sen veya ana ve babadan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alır. (TMK Md 323, 324, 325, 327, 328, 330, 332, 335, 336., 338, 339, 340, 341, 342, 345, 347, 352, 354, 355, 356, 360, 361.)

D. Boşanmada yargılama usulü

Madde 184.(150) - Boşanmada yargılama, aşağıdaki kurallar saklı kalmak üzere Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa tâbidir:

1. Hâkim, boşanma veya ayrılık davasının dayandığı olguların varlığına vicdanen kanaat getirmediği, bunları ispatlanmış sayamaz.

2. Hâkim, bu olgular hakkında gerek re'sen, gerek istem üzerine taraflara yemin öneremez.

3. Tarafların bu konudaki her türlü ikrarları hâkimi bağlamaz.

4. Hâkim, kanıtları serbestçe takdir eder.

5. Boşanma veya ayrılığın fer'î sonuçlarına ilişkin anlaşmalar, hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz. (TMK Md 160, 174, 175, 182, 205)

6. Hâkim, taraflardan birinin istemi üzerine duruşmanın gizli yapılmasına karar verebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM EVLİLİĞİN GENEL HÜKÜMLERİ

A. Haklar ve yükümlülükler

I. Genel olarak

Madde 185.(151) - Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. (TMK Md 141, 142)

Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. (TMK Md 185, 186, 187, 188, 190, 191, 192, 195, 198, 206, 327, 339, 340, 346, 350, 355, 364, 674)

Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar. (TMK Md 161, 165, 195, 510)

II. Konutun seçimi, birliğin yönetimi ve giderlere katılma

Madde 186.(152) - Eşler oturacakları konutu birlikte seçerler. (TMK Md 164)

Birliği eşler beraberce yönetirler.

Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılırlar.

III. Kadının soyadı

Madde 187.(153) - Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.

B. Birliğin temsili

I. Eşlerin temsil yetkisi

Madde 188.(154, 155) - Eşlerden her biri, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil eder. (TMK Md 186, 187, 188, 190, 242, 268,)

Ailenin diğer ihtiyaçları için eşlerden biri, birliği ancak aşağıdaki hâllerde temsil edebilir:

1. Diğer eş veya haklı sebeplerle hâkim tarafından yetkili kılınmışsa,
2. Birliğin yararı bakımından gecikmede sakınca bulunur ve diğer eşin hastalığı, başka bir yerde olması veya benzeri sebeplerle rızası alınamazsa.

II. Sorumluluk

Madde 189.() - Birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hâllerde, eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olurlar.

Eşlerden her biri, birliği temsil yetkisi bulunmaksızın yaptığı işlemlerden kişisel olarak sorumludur. Ancak, temsil yetkisinin üçüncü kişilerce anlaşılacak şekilde aşılması hâlinde eşler müteselsilen sorumludurlar.

III. Temsil yetkisinin kaldırılması veya sınırlanması

Madde 190.(156) - Eşlerden biri birliği temsil yetkisini aşar veya bu yetkiyi kullanmada yetersiz kalırsa hâkim, diğer eşin istemi üzerine temsil yetkisini (TMK Md 187, 188) kaldırabilir veya sınırlayabilir. İstemde bulunan eş, temsil

yetkisinin kaldırıldığını veya sınırlandırıldığını, üçüncü kişilere sadece kişisel duyuru yoluyla bildirebilir.

Temsil yetkisinin kaldırılmasının veya sınırlandırılmasının iyiniyetli (TMK Md 3) üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması, durumun hâkimin kararıyla ilân edilmesine bağlıdır.

IV. Temsil yetkisinin geri verilmesi

Madde 191.(157) - Temsil yetkisinin kaldırılmasına veya sınırlandırılmasına ilişkin karar, (TMK Md 190) koşullar değiştiğinde eşlerden birinin istemi üzerine hâkim tarafından değiştirilebilir.

İlk karar ilân edilmiş ise, değişikliğe ilişkin karar da ilân olunur.

C. Eşlerin meslek ve işi

Madde 192.(159) - Eşlerden her biri, meslek veya iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir. Ancak, meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı göz önünde tutulur.

D. Eşlerin hukukî işlemleri

I. Genel olarak

Madde 193.() - Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, eşlerden her biri diğeri ve üçüncü kişilerle her türlü hukukî işlemi yapabilir.

II. Aile konutu

Madde 194.() - Eşlerden biri, diğeri eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu (TMK Md 186,254) ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu (TMK Md devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz.

Rızayı sağlayamayan veya haklı bir sebep olmadan kendisine rıza verilmeyen eş, hâkimin müdahalesini isteyebilir.

Aile konutu (TMK Md 186,254) olarak özgülünen taşınmaz malın maliki olmayan eş, tapu kütüğüne konutla ilgili gerekli şerhin (TMK Md 1009, 1010, 1011,) verilmesini isteyebilir.

Aile konutu eşlerden biri tarafından kira ile sağlanmışsa, sözleşmenin tarafı olmayan eş, kiralayana yapacağı bildirimle sözleşmenin tarafı hâline gelir ve bildirimde bulunan eş diğeri ile müteselsilen sorumlu olur.

E. Birliğin korunması

I. Genel olarak

Madde 195.(161) - Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi hâlinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler. (TMK Md 185, 188, 190, 191, 192, 197, 198, 200, 206, 327, 336, 342, 346, 350, 406, 674)

Hâkim, eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır; onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımını isteyebilir.

Hâkim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine Kanunda öngörülen önlemleri (TMK Md 197, 198) alır.

**12.12.1966 tarihli 5/11 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :377
Zorunlu askerlik görevini yaparken hiçbir geliri ,paraya çevirilebilecek malı ve serveti bulunmayan koca, nafaka ile yükümlü değildir.*

II. Eşler birlikte yaşarken

Madde 196.() - Eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler.

Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması, katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınır.

Bu katkılar, geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir.

III. Birlikte yaşamaya ara verilmesi

Madde 197.(162) - Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddî biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama (TMK Md 185) hakkına sahiptir.

Birlikte yaşamaya (TMK Md 185) ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut (TMK Md 186 , 254) ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının (TMK Md 202-281) yönetimine ilişkin önlemleri alır.

Eşlerden biri, haklı bir sebep olmaksızın diğerinin birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hâle gelmesi üzerine de yukarıdaki istemlerde bulunabilir.

Eşlerin ergin olmayan (TMK Md 10, 11, 12) çocukları varsa hâkim, ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlere göre gereken önlemleri alır.

**28.11.1956 tarihli 15/15 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 700
Nafakanın artırılması veya eksiltilmesine ilişkin istemlerin kabulünde ,dava tarihinden geçerli olmak üzere karar verilmesi gerekir.*

IV. Borçlulara ait önlemler

Madde 198.(163) - Eşlerden biri, birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü (TMK Md 196) yerine getirmezse, hâkim onun borçlularına, ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarını emredebilir.

V. Tasarruf yetkisinin sınırlanması

Madde 199.() - Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî bir yükümlülüğün (TMK Md 196) yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde, eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, belirleyeceği malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir.

Hâkim bu durumda gerekli önlemleri alır.

Hâkim, eşlerden birinin taşınmaz üzerinde tasarruf yetkisini kaldırır, re'sen durumun tapu kütüğüne şerhedilmesine (TMK Md 1009, 1010, 1011) karar verir.

VI. Durumun değişmesi

Madde 200.(164) - Koşullar değiştğinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine kararında gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse alınan önlemi kaldırır.

VII. Yetki

Madde 201.() - Evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemler konusunda yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri (TMK Md 19) mahkemesidir.

Eşlerin yerleşim yerleri farklı ve her ikisi de önlem alınması isteminde bulunmuş ise, yetkili mahkeme ilk istemde bulunanın yerleşim yeri mahkemesidir.

Önlemlerin değiştirilmesi, tamamlanması veya kaldırılması konusunda yetkili mahkeme, önlem kararını veren mahkemedir. Ancak, her iki eşin de yerleşim yeri değişmişse, (TMK Md 20) yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yeni yerleşim yeri mahkemesidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM EŞLER ARASINDAKİ MAL REJİMİ

BİRİNCİ AYIRIM GENEL HÜKÜMLER

A. Yasal mal rejimi

Madde 202.(170) - Eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıldır.

Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle (TMK Md 203, 204, 205) kanunda belirlenen diğer rejimlerden (TMK Md 242, 244, 256,) birini kabul edebilirler.

B. Mal rejimi sözleşmesi

I. Sözleşmenin içeriği

Madde 203.(171) - Mal rejimi sözleşmesi, evlenmeden (TMK Md 141) önce veya sonra yapılabilir. Taraflar, istedikleri mal rejimini ancak kanunda yazılı sınırlar (TMK Md 202 - 281) içinde seçebilir, kaldırabilir veya değiştirebilirler.

II. Sözleşme ehliyeti

Madde 204.(172) - Mal rejimi sözleşmesi, ancak ayırt etme gücüne (TMK Md 13) sahip olanlar tarafından yapılabilir.

Küçükler (TMK Md 11) ile kısıtlılar (TMK Md 405, 406, 407,408), yasal temsilcilerinin (TMK Md .335, 413, 419,) rızasını almak zorundadırlar.

III. Sözleşmenin şekli

Madde 205.(173) - Mal rejimi sözleşmesi, noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır. Ancak, taraflar evlenme başvurusu (TMK Md 134.,135) sırasında hangi mal rejimini seçtiklerini yazılı olarak da bildirebilirler.

Mal rejimi sözleşmesinin taraflarca ve gerektiğinde yasal temsilcilerince imzalanması zorunludur.

C. Olağanüstü mal rejimi

I. Eşlerden birinin istemi ile

1. Karar

Madde 206.(275 , 176) - Haklı bir sebep varsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine, mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesine karar verebilir. Özellikle aşağıdaki hâllerde haklı bir sebebin varlığı kabul edilir:

1. Diğer eşe ait malvarlığının borca batık veya ortaklıktaki payının haczedilmiş olması,

2. Diğer eşin, istemde bulunanın veya ortaklığın menfaatlerini tehlikeye düşürmüş olması,

3. Diğer eşin ortaklığın malları üzerinde bir tasarruf işleminin yapılması için gereken rızasını haklı bir sebep olmadan esirgemesi,

4. Diğer eşin, istemde bulunan eşe malvarlığı, geliri, borçları veya ortaklık malları hakkında bilgi vermekten kaçınması,

5. Diğer eşin sürekli olarak ayırt etme gücünden(TMK Md 13) yoksun olması.

Eşlerden biri ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun ise, onun yasal temsilcisi de bu sebebe dayanarak mal ayrılığına karar verilmesini isteyebilir.

2. Yetki

Madde 207.() - Yetkili mahkeme eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri (TMK Md 19) mahkemesidir.

3. Mal ayrılığına geçişten dönme

Madde 208.(179) - Eşler, her zaman yeni bir mal rejimi sözleşmesiyle önceki veya başka bir mal rejimini kabul edebilirler.

Mal ayrılığına geçişi gerektiren sebebin (TMK Md 206) ortadan kalkması hâlinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine eski mal rejimine dönülmesine karar verebilir.

II. Cebrî icra hâlinde

1. İflâsta

Madde 209.(174) - Mal ortaklığını kabul etmiş olan eşlerden birinin iflâsına karar verildiği takdirde, ortaklık kendiliğinden mal ayrılığına (TMK Md 242, 243) dönüşür.

2. Hacizde

Madde 210.(177) - Mal ortaklığını (TMK Md 256) kabul etmiş eşlerden birine karşı icra takibinde bulunan alacaklı, haczin uygulanmasında zarara uğrarsa, hâkimden mal ayrılığına (TMK Md 242) karar verilmesini isteyebilir.

Alacaklının istemi her iki eşe yöneltilir.

Yetkili mahkeme, borçlunun yerleşim yeri (TMK Md 19) mahkemesidir.

3. Eski rejime dönme

Madde 211.() - Alacaklı tatmin edildiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine hâkim, mal ortaklığının (TMK Md 256) yeniden kurulmasına karar verebilir.

Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle (TMK Md 203, 204, 205) edinilmiş mallara katılma (TMK Md 218) rejimini kabul edebilirler.

III. Önceki rejimin tasfiyesi

Madde 212.() - Mal ayrılığına (TMK Md 242) geçildiği takdirde, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, eşler arasında önceki mal rejiminin tasfiyesi, bu rejime ilişkin hükümlere göre yapılır.

D. Alacaklıların korunması

Madde 213.(171 , 180) - Mal rejiminin kurulması, değiştirilmesi veya önceki rejimin tasfiyesi, eşlerden birinin veya ortaklığın alacaklılarının, üzerinden haklarını alabilecekleri malları sorumluluk dışında bırakamaz. (TMK Md 205, 213, 462,),

Kendisine böyle mallar geçmiş olan eş, borçlardan kişisel olarak sorumludur; ancak, söz konusu malların borcu ödemeye yetmediğini ispat ettiği takdirde, bu ölçüde kendisini sorumluluktan kurtarabilir. (TMK Md 268, 269)

E. Mal rejiminin tasfiyesi davalarında yetki

Madde 214.() - Eşler veya mirasçılar arasında bir mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda, aşağıdaki mahkemeler yetkilidir:

1. Mal rejiminin ölümle sona ermesi durumunda ölenin son yerleşim yeri (TMK Md 19) mahkemesi,

2. Boşanmaya, evliliğin iptaline veya hâkim tarafından mal ayrılığına karar verilmesi durumunda, bu davalarda yetkili olan mahkeme,

3. Diğer durumlarda davalı eşin yerleşim yeri (TMK Md 19) mahkemesi.

F. Bir eşin mallarının diğeri tarafından yönetimi

Madde 215.() - Eşlerden birinin açık veya örtülü olarak mallarının yönetimini diğeri bırakması hâlinde, aksi kararlaştırılmış olmadıkça vekâlet hükümleri uygulanır.

G . Envanter

Madde 216.() - Eşlerden her biri, diğlerinden her zaman mallarının envanterinin resmî senetle yapılmasını isteyebilir.

Bu envanter, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmışsa, aksi ispatlanmış olmadıkça bu envanterin doğru olduğu kabul edilir.

H. Eşler arasındaki borçlar

Madde 217.() - Mal rejimi, eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez. Bununla beraber bir borcun yerine getirilmesi, borçlu eş evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklerle sokacaksa, bu eş ödeme için süre isteyebilir. Durum ve koşullar gerektiriyorsa, hâkim istemde bulunan eş güvence göstermekle yükümlü tutar.

İKİNCİ AYIRIM EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA

A. Mülkiyet

I. Kapsamı

Madde 218.() - Edinilmiş mallara katılma rejimi, edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarını kapsar.

II. Edinilmiş mallar

Madde 219.() - Edinilmiş mal, her eşin bu mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir.

Bir eşin edinilmiş malları özellikle şunlardır:

1. Çalışmasının karşılığı olan edimler,
2. Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler,
3. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar,
4. Kişisel mallarının gelirleri,
5. Edinilmiş malların yerine geçen değerler.

III. Kişisel mallar

1. Kanuna göre

Madde 220.() - Aşağıda sayılanlar, kanun gereğince kişisel maldır:

1. Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya,
2. Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri,
3. Manevî tazminat alacakları,
4. Kişisel mallar yerine geçen değerler.

2. Sözleşmeye göre

Madde 221.() - Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle, bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan edinilmiş mallara dahil olması gereken malvarlığı değerlerinin kişisel mal sayılacağını kabul edebilirler.

Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını da kararlaştırabilirler.

IV. İspat

Madde 222.() - Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür.

Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde (TMK Md 688) sayılır.

Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir.

B. Yönetim, yararlanma ve tasarruf

Madde 223.() - Her eş, yasal sınırlar içerisinde kişisel malları ile edinilmiş mallarını yönetme, bunlardan yararlanma ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunma hakkına sahiptir.

Aksine anlaşma olmadıkça, eşlerden biri diğerinin rızası olmadan paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tasarrufta bulunamaz.

C. Üçüncü kişilere karşı sorumluluk

Madde 224.() - Eşlerden her biri kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur.

D. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye

I. Sona erme anı

Madde 225.() - Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer.

Mahkemece evliliğin iptal (TMK Md 145, 148, 149, 150., 151, 153.) veya boşanma (TMK Md 161, 162, 163, 164, 165, 166 172) sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına (TMK Md 242) geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.

II. Malların geri alınması ve borçlar

1. Genel olarak

Madde 226.() - Her eş, diğer eşte bulunan mallarını geri alır.

Tasfiye sırasında, paylı mülkiyete konu bir mal varsa, eşlerden biri kanunda öngörülen diğer olanaklardan yararlanabileceği gibi, daha üstün bir

yararı olduğunu ispat etmek ve diğerinin payını ödemek suretiyle o malın bölünmeden kendisine verilmesini isteyebilir.

Eşler karşılıklı borçları ile ilgili düzenleme yapabilirler.

2. Değer artış payı

Madde 227.() - Eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur ve bu alacak o malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır; bir değer kaybı söz konusu olduğunda katkının başlangıçtaki değeri esas alınır.

Böyle bir malın daha önce elden çıkarılmış olması hâlinde hâkim, diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler.

Eşler, yazılı bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilecekleri gibi, pay oranını da değiştirebilirler.

III. Eşlerin paylarının hesaplanması

1. Kişisel malların ve edinilmiş malların ayrılması

Madde 228.() - Eşlerin kişisel malları ile edinilmiş malları, mal rejiminin sona ermesi anındaki durumlarına göre ayrılır.

Eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca yapılmış olan toptan ödemeler veya iş gücünün kaybı dolayısıyla ödenmiş olan tazminat, toptan ödeme veya tazminat yerine ilgili sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumunca uygulanan usule göre ömür boyunca irat bağlanmış olsaydı, mal rejiminin sona erdiği tarihte bundan sonraki döneme ait iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri ne olacak idiye, tasfiyede o miktarda kişisel mal olarak hesaba katılır.

2. Eklenecek değerler

Madde 229.() - Aşağıda sayılanlar, edinilmiş mallara değer olarak eklenir:

1. Eşlerden birinin mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan, olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar,

2. Bir eşin mal rejiminin devamı süresince diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığı devirler.

Bu tür kazandırma veya devirlere ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırma veya devirden yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir.

3. Kişisel mallar ile edinilmiş mallar arasında denkleştirme

Madde 230.() - Bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallara ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmiş ise, tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir.

Her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar. Hangi kesime ait olduğu anlaşılabilen borç, edinilmiş mallara ilişkin sayılır.

Bir mal kesiminden diğer kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa, değer artması veya azalması durumunda denkleştirme, katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine veya mal daha önce elden çıkarılmışsa hakkaniyete göre yapılır.

4. Artık değer

Madde 231.() - Artık değer, eklenmeden ve denkleştirmeden elde edilen miktarlar da dahil olmak üzere her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra kalan miktardır.

Değer eksilmesi göz önüne alınmaz.

IV. Değerin belirlenmesi

1. Sürüm değeri

Madde 232.() - Mal rejiminin tasfiyesinde malların sürüm değerleri esas alınır

2. Gelir değeri

a. Genel olarak

Madde 233.() - Bir eşin malik olarak bizzat işletmeye devam ettiği veya sağ kalan eş ya da altsoyundan birinin kendisine bir bütün olarak özgülenmesini istemeye haklı olduğu bir tarımsal işletme için değer artışından alacağı pay ve katılma alacağı, bunların gelir değeri göz önünde tutularak hesaplanır.

Tarımsal işletmenin maliki veya mirasçıları, diğer eşe karşı ileri sürebilecekleri değer artışı payının veya katılma alacağının, işletmenin sadece sürüm değeri üzerinden hesaplanmasını isteyebilir.

Değerlendirmeye ve işletmenin kazancından mirasçılara pay ödenmesine ilişkin miras hukuku hükümleri kıyas yoluyla uygulanır.

b. Özel hâller

Madde 234.() - Özel hâller gerektirdiği takdirde hesaplanan değer, uygun bir miktarda artırılabilir.

Özellikle sağ kalan eşin geçim koşulları, tarımsal işletmenin alım değeri, ayrıca tarımsal işletme kendisine ait olan eşin yaptığı yatırımlar veya malî durumu özel hâllerden sayılır.

3. Değerlendirme anı

MADDE 235.() - Mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar, tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılırlar.

Edinilmiş mallara hesapta eklenecek olanların değeri, malın devredildiği tarih esas alınarak hesaplanır.

V. Artık değere katılma

1. Kanuna göre

Madde 236.() - Her eş veya mirasçısı, diğer eşe ait artık değer yarısı üzerinde hak sahibi olurlar. Alacaklar takas edilir.

Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir.

2. Sözleşmeye göre

a. Genel olarak

Madde 237.() - Artık değere katılmada mal rejimi sözleşmesiyle başka bir esas kabul edilebilir.

Bu tür anlaşmalar, eşlerin ortak olmayan çocuklarının ve onların altsoylarının saklı paylarını zedeleyemez.

b. İptal, boşanma veya mahkeme kararıyla mal ayrılığında

Madde 238.() - Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, kanundaki artık değere katılmaya ilişkin düzenlemeden farklı anlaşmalar, ancak mal rejimi sözleşmesinde bunun açıkça öngörülmüş olması hâlinde geçerlidir.

VI. Katılma alacağının ve değer artış payının ödenmesi

1. Ödeme ve ertelenmesi

MADDE 239.() - Katılma alacağı ve değer artış payı ayın veya para olarak ödenebilir. Aynî ödemede malların sürüm değeri esas alınır; bir mesleğin icrasına ayrılmış birimler ile işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir.

Katılma alacağının ve değer artış payının derhâl ödenmesi kendisi için ciddî güçlükler doğuracaksa, borçlu eş ödemelerinin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilir.

Aksine anlaşma yoksa, tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür; durum ve koşullar gerektiriyorsa ayrıca borçludan güvence istenebilir.

2. Aile konutu ve ev eşyası

Madde 240.() - Sağ kalan eş, eski yaşantısını devam ettirebilmesi için, ölen eşine ait olup birlikte yaşadıkları konut üzerinde kendisine katılma alacağına mahsup edilmek, yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteyebilir; mal rejimi sözleşmesiyle kabul edilen başka düzenlemeler saklıdır.

Sağ kalan eş, aynı koşullar altında ev eşyası üzerinde kendisine mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir.

Haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sağ kalan eşin veya ölen eşin yasal mirasçılarının istemiyle intifa veya oturma hakkı yerine, konut üzerinde mülkiyet hakkı tanınabilir.

Sağ kalan eş, mirasbırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve altsoyundan birinin aynı meslek veya sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde bu hakları kullanamaz. Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hukuku hükümleri saklıdır.

3. Üçüncü kişilere karşı dava

Madde 241.() - Tasfiye sırasında, borçlu eşin malvarlığı veya terekesi, katılma alacağını karşılamadığı takdirde, alacaklı eş veya mirasçuları, edinilmiş mallarda hesaba katılması gereken karşılıksız kazandırmaları bunlardan yararlanan üçüncü kişilerden eksik kalan miktarla sınırlı olarak isteyebilir.

Dava hakkı, alacaklı eş veya mirasçılarının haklarının zedelendiğini öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde mal rejiminin sona ermesinin üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

Yukarıdaki fıkra hükümleri ve yetki kuralları dışında mirastaki tenkis davasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM MAL AYRILIĞI

A. Yönetim, yararlanma ve tasarruf

Madde 242.(186 – 190) - Mal ayrılığı rejiminde eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur.

B. Diğer hükümler

Madde 243.() - İspat, borçlardan sorumluluk ve paylı mülkün özgülenmesi konularında paylaşmalı mal ayrılığı rejimine ilişkin hükümler uygulanır.

DÖRDÜNCÜ AYIRIM PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI

A. Yönetim, yararlanma ve tasarruf

I. Genel olarak

Madde 244.() - Eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur.

II. İspat

Madde 245.() - Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür.

Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde (TMK Md 688) sayılır.

B. Borçlardan sorumluluk

Madde 246.() - Eşlerden her biri, kendi borçlarından bütün malvarlığıyla sorumludur.

C. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye

I. Sona erme anı

Madde 247.() - Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer.

Mahkemece evliliğin iptal (TMK Md 145 ,148 , 153) veya boşanma (TMK Md 161, 162, 163, 164, 165, 166) sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde de, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.

II. Malların geri alınması ve paylı malın verilmesi

1. Genel olarak

Madde 248.() - Her eş, diğer eşte bulunan mallarını geri alır.

Paylaşmalı mal ayrılığı rejimi sona erdiğinde, üstün yararı olduğunu ispat eden eş, diğer önlemler yanında, eşine payının ödeme günündeki karşılığını vermek suretiyle paylı mülkiyetteki malın kendisine verilmesini isteyebilir.

2. Katkıdan doğan hak

Madde 249.() - Eşlerden biri diğerine ait olup, paylaşırma dışı kalan bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa; mal rejiminin sona ermesi hâlinde, katkısı oranında hakkaniyete uygun bir bedel ödenmesini isteyebilir.

Aynı istem, paylaşırma dışı kalan malın yerine geçen değerler için de geçerlidir.

III. Aileye özgülenen mallar

1. Kural

Madde 250.() - Eşlerden biri tarafından paylaşmalı mal ayrılığı rejiminin kurulmasından sonra edinilmiş olup ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına özgülenmiş mallar ile ailenin ekonomik geleceğini güvence altına almaya

yönelik yatırımlar veya bunların yerine geçen değerler, mal rejiminin sona ermesi hâlinde eşler arasında eşit olarak paylaşılır. Paylaştırmada işletmelerin ekonomik bütünlüğü gözetilir.

Manevî tazminat alacakları, miras yoluyla edinilen mallar ile karşılıksız kazandırmada bulunanın açık iradesinden aksi anlaşılmadıkça, sağlararası veya ölüme bağlı tasarruflarla edinilen mallar hakkında bu hüküm uygulanmaz.

2. Paylaşmaya aykırı davranışlar

Madde 251.() - Eşlerden biri, diğer eşin payını azaltmak kastıyla paylaşmadan önce bir malı karşılıksız olarak elden çıkardığı takdirde hâkim, diğer eşin alacağı denkleştirme bedelini hakkaniyete uygun olarak belirler.

Mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan olağan hediyeler dışında yapılan karşılıksız kazandırmaların bu eşin payını azaltmak kastıyla yapıldığı varsayılır.

Bu tür kazandırmalara ilişkin uyuşmazlıklarda mahkeme kararı, davanın kendisine ihbar edilmiş olması koşuluyla, kazandırmadan yararlanan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir.

3. Paylaşırma isteminin reddi

Madde 252.() - Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma (TMK Md 161, 162) hâlinde hâkim, kusurlu eşin payının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir.

4. Paylaşırma yöntemi

Madde 253.() - Paylaşırmanın ayın olarak yapılması asıldır. Buna olanak yoksa bedel eklemek suretiyle paylar denkleştirilir. Eşlerden birinin diğerine ödeyeceği bedel, malların tasfiye anındaki sürüm değerlerine göre hesaplanır. Bu hesaplamada paylaşım konusu malların edinilmesinden doğan borçlar indirilir.

Denkleştirme bedelinin derhal ödenmesi kendisi için ciddî güçlükler doğuracaksa, borçlu eş ödemelerin uygun bir süre ertelenmesini isteyebilir.

Aksine anlaşma yoksa, tasfiyenin sona ermesinden başlayarak denkleştirme bedeline faiz yürütülür; durum ve koşullar gerektiriyorsa ayrıca borçludan güvence istenebilir.

IV. Aile konutu ve ev eşyası

1. İptal veya boşanma hâlinde

Madde 254.() - Evliliğin iptal (TMK Md 145, 148, 153) veya boşanma (TMK Md 161, 162, 163, 164, 165, 166) kararıyla sona erdirilmesi hâlinde, ailenin ortak kullanımına özgülenmiş ve eşler arasında eşit olarak paylaşırma konusu olan konutta (TMK Md 186) kalmaya ve ev eşyasını kullanmaya hangisinin devam edeceği konusunda eşler

anlaşabilirler. Konutta kalma hakkını elde eden eş, bu hakkın tapu kütüğüne şerh edilmesini (TMK Md 1009, 1010, 1111) isteyebilir.

Eşlerin aile konutunda (TMK Md 186) kimin kalmaya ve ev eşyasını kimin kullanmaya devam edeceği konusunda anlaşamamaları hâlinde, hakkaniyet gerektiriyorsa hâkim, olayın özelliklerini, eşlerin ekonomik ve sosyal durumlarını ve varsa çocukların menfaatlerini göz önünde bulundurarak bu hakka hangisinin sahip olacağına iptal (TMK Md 145, 148, 153) veya boşanma (TMK Md 161, 162, 163, 164, 165, 166) kararıyla birlikte re'sen karar verir; bu kararında kalma ve kullanma süresini belirleyerek tapu kütüğüne şerhi (TMK Md 1009, 1010, 1111) için tapu memurluğuna bildirir.

Hâkim aksine karar vermedikçe hak, belirlenen sürenin bitiminde kendiliğinden sona erer. Ancak, bu süre sona ermeden yararlanılan tarafın durumunda değişiklik olması hâlinde, diğer taraf hâkimden, kararın gözden geçirilmesini isteyebilir.

Eşler konutta (TMK Md 186) kira ile oturuyorlarsa hâkim, gerektiğinde konutta kiracı sıfatı taşımayan eşin kalmasına karar verebilir. Bu durumda, kiralayanın sözleşmeden doğan haklarını güvenceye almak için gerekli düzenleme yapılmasına iptal veya boşanma kararıyla birlikte re'sen karar verilir.

2. Ölüm hâlinde

Madde 255.() - Eşlerden birinin ölümü hâlinde, paylaşma konusu olan mallar arasında ev eşyası veya eşlerin birlikte yaşadıkları konut (TMK Md 185, 186) varsa; sağ kalan eş, bunlar üzerinde kendisine miras ve paylaşmadan doğan hakkına mahsup edilmek ve yetmezse bir bedel eklenmek suretiyle mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir.

Haklı sebeplerin varlığı hâlinde sağ kalan eşin veya ölenin diğer yasal mirasçılardan birinin istemi üzerine, mülkiyet yerine intifa (TMK Md 794) veya oturma hakkı (TMK Md 823) tanınmasına da karar verilebilir.

Sağ kalan eş, mirasbırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve altsoyundan birinin aynı meslek veya sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde bu hakları kullanamaz. Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hükümleri saklıdır.

BEŞİNCİ AYIRIM MAL ORTAKLIĞI

A. Mülkiyet

I. Kapsamı

Madde 256.(211) - Mal ortaklığı rejimi, ortaklık malları ile eşlerin kişisel mallarını kapsar.

II. Ortaklık malları

1. Genel mal ortaklığı

Madde 257.() Genel mal ortaklığında eşlerin kanun gereğince kişisel mal sayılanlar dışındaki malları ile gelirleri ortaklık mallarını oluşturur.

Eşler, ortaklık mallarına bölünmemiş bir bütün olarak sahip olurlar.

Hiçbir eş, ortaklık payı üzerinde tek başına tasarruf hakkına sahip değildir.

2. Sınırlı mal ortaklığı

a. Edinilmiş mallarda ortaklık

Madde 258.(234) - Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle sadece edinilmiş mallardan oluşan bir ortaklık kabul edebilirler.

Kişisel malların gelirleri de bu ortaklığa dahildir.

b. Diğer mal ortaklıkları

Madde 259.(233) - Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle belirli malvarlığı değerlerini veya türlerini, özellikle taşınmaz malları, bir eşin kazancını, bir meslek veya sanat icrası için kullandığı malları ortaklık dışında tutabilirler.

Aksi sözleşmede öngörülmedikçe bu malların gelirleri ortaklığa dahil değildir.

III. Kişisel mallar

Madde 260.() - Kişisel mallar, mal rejimi sözleşmesi, üçüncü kişinin karşılıksız kazandırması veya kanunla belirlenir.

Eşlerden her birinin sadece kişisel kullanımına ayrılmış olan eşyası ile manevî tazminat alacakları kanundan dolayı kişisel malıdır.

Bir eşin saklı pay olarak isteyebileceği malvarlığı değerleri, mal rejimi sözleşmesiyle ortaklığa dahil edildiği ölçüde, mirasbırakanları tarafından kendisine kişisel mal olarak kazandırılmaz.

IV. İspat

Madde 261.(211/son) - Bir eşin kişisel malı olduğu ispatlanmadıkça tüm malvarlığı değerleri ortaklık malı sayılır.

B. Yönetim ve tasarruf

I. Ortaklık mallarında

1. Olağan yönetim

Madde 262.(213) - Eşler, ortaklık mallarını evlilik birliğinin yararına uygun olarak yönetirler.

Olağan yönetim sınırları içinde her eş, ortaklığı yükümlülük altına sokabilir ve ortak mallarda tasarrufta bulunabilir.

2. Olağanüstü yönetim

Madde 263.(213) - Olağan yönetim dışında kalan konularda eşler, ancak birlikte veya biri diğerinin rızasını almak suretiyle ortaklığı yükümlülük altına sokabilir veya mallarda tasarrufta bulunabilir.

Rızanın bulunmadığını bilmeyen veya bilecek durumda olmayan üçüncü kişiler için bu rıza var sayılır.

Evlilik birliğinin temsiline ilişkin hükümler saklıdır.

3. Ortaklık malları ile meslek veya sanat icrası

Madde 264.() - Eşlerden biri, diğerinin rızasıyla ortaklık mallarını kullanarak, tek başına bir meslek veya sanat icra ederse, bu meslek veya sanata ilişkin bütün hukukî işlemleri yapabilir.

4. Mirasın kabulü veya reddi

Madde 265.(214) - Eşlerden biri, diğerinin rızası olmaksızın ortaklık mallarına girecek olan bir mirası reddemeyeceği gibi, tereke borca batıkta mirası kabul de edemez. (TMK Md 605 ,609,)

Diğer eşin rızasının alınmasına olanak bulunamazsa veya bu konudaki istem onun tarafından haklı sebep olmaksızın reddedilirse, istem sahibi eş kendi yerleşim yeri mahkemesine başvurabilir. (TMK Md 19)

5. Sorumluluk ve yönetim giderleri

Madde 266.() - Mal ortaklığının sona ermesi hâlinde, eşlerden her biri ortaklık malıyla ilgili işlemlerden dolayı vekil gibi sorumludur.

Yönetim giderleri ortaklık mallarından karşılanır.

II. Kişisel mallar

Madde 267.() - Eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi kişisel mallarını yönetme ve bunlar üzerinde tasarrufta bulunma hakkına sahiptir.

Kişisel mallara giren gelirler varsa, yönetim giderleri bu gelirlerden karşılanır.

C. Üçüncü kişilere karşı sorumluluk

I. Ortaklık borçları

Madde 268.(215, 216) - Eşlerden her biri, aşağıdaki borçlardan kişisel malları ve ortaklık mallarıyla sorumludur:

1. Evlilik birliğini temsil veya ortaklık mallarını yönetme yetkisine dayanarak yapılan borçlardan,

2. Ortaklık mallarını veya ortaklık mallarına giren gelirleri kullanarak bir meslek veya sanatın icra edilmesi nedeniyle yapılan borçlardan,

3. Diğer eş için de kişisel sorumluluk doğuran borçlardan,

4. Kişisel mal yanında ortaklık mallarının da sorumlu olacağı hususunda eşlerin üçüncü kişilerle anlaşarak yaptığı borçlardan.

II. Kişisel borçlar

Madde 269.(217) - Her eş, diğer bütün borçlardan kendi kişisel mallarıyla ve ortaklık mallarının değerinin yarısı kadarıyla sorumlu tutulur.

Ortaklığın zenginleşmesinden kaynaklanan istemler saklıdır.

D. Eşler arasındaki borçlar

Madde 270.() - Mal rejimi eşler arasındaki borçların muaccel olmasını önlemez. Bununla beraber bir borcun yerine getirilmesi borçlu eş, evlilik birliğini tehlikeye düşürecek derecede önemli güçlüklerle sokacaksa, bu eş ödeme için süre isteyebilir. Durum ve koşullar gerektiriyorsa hâkim, istemde bulunan eş güvence göstermekle yükümlü tutar.

E. Mal rejiminin sona ermesi ve tasfiye

I. Sona erme anı

Madde 271.() - Mal rejimi eşlerden birinin ölümü, diğer bir mal rejiminin kabul edilmesi veya eşlerden biri hakkında iflâsın açılmasıyla son bulur.

Mahkemece evliliğin iptal (*TMK Md 145, 148, 145, 153,)* veya boşanma (*TMK Md , 161, 162, 1633, 164, 165, 166)* sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığın (*TMK Md 141)* geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.

Ortaklık mallarıyla kişisel malların kapsamının belirlenmesinde mal ortaklığının sona erdiği tarih esas alınır.

II. Kişisel mala ekleme

Madde 272.() - Eşlerden birine sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumlarınca yapılmış olan toptan ödemeler veya iş gücünün kaybı dolayısıyla ödenmiş olan tazminat, toptan ödeme veya tazminat yerine ilgili sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurumunca uygulanan usule göre ömür boyunca irat bağlanmış olsaydı, mal rejiminin sona erdiği tarihte bundan sonraki döneme ait iradın peşin sermayeye çevrilmiş değeri ne olacak idiyse, tasfiyede o miktarda kişisel mal olarak hesaba katılır.

III. Kişisel mal ile ortaklık malı arasındaki denkleştirme

Madde 273.() - Bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları, ortaklık mallarından veya ortaklık mallarına ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmiş ise; tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir.

Her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar. Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç ortaklık mallarına ilişkin sayılır.

IV. Değer artışı payı

Madde 274.() - Bir eşin kişisel malı veya ortaklık malıyla bir başka mal kesimine giren malvarlığı değerinin edinilmesi, iyileştirilmesi veya korunmasına katkıda bulunmuşsa, edinilmiş mallara katılma rejiminde katkıdan doğan hakka ilişkin hükümler uygulanır.

V. Değer belirlenmesi

Madde 275.() - Mal rejimi sona erince, mevcut ortaklık mallarının değerlendirilmesinde tasfiye anı esas alınır.

VI. Paylaşma

1. Ölüm veya diğer bir mal rejiminin kabulü hâlinde

Madde 276.(221, 222) - Eşlerden birinin ölümü veya diğer bir mal rejiminin kabulü sebebiyle mal ortaklığının sona ermesi hâlinde, her eş veya mirasçılara ortaklık mallarının yarısı verilir.

Mal rejimi sözleşmesiyle başka bir paylaşma oranı kararlaştırılabilir.

Bu tür anlaşmalar altsoyun saklı paylarını zedeleyemez.

2. Diğer hâllerde

Madde 277.() - Boşanma (TMK Md 161, 162, 163, 164, 165, 166, 172,) veya evliliğin iptali (TMK Md 145, 148, 153) sebebiyle ya da kanun veya mahkeme kararı gereğince mal ayrılığına geçiş (TMK Md 242) hâllerinde, her eş edinilmiş mallara katılma rejiminde kendi kişisel malı sayılacak olanları ortaklık mallarından geri alır.

Geri kalan ortaklık malları eşler arasında yarı yarıya paylaşılır.

Yasal paylaşmanın değiştirilmesine ilişkin anlaşmalar, ancak mal rejimi sözleşmesinde (TMK Md 203, 204, 205) bunun açıkça öngörülmüş olması hâlinde geçerlidir.

VII. Paylaşma usulü

1. Kişisel mallar

Madde 278.(224) - Mal ortaklığının eşlerden birinin ölümüyle sona ermesi hâlinde sağ kalan eş, edinilmiş mallara katılma rejiminde kişisel malı sayılabilecek olanların payına mahsuben kendisine verilmesini isteyebilir.

2. Aile konutu ve ev eşyası

Madde 279.() - Eşlerin birlikte yaşadıkları konut (TMK Md 185, 186) veya ev eşyası ortaklık mallarına dahil ise, sağ kalan eş, payına mahsuben bunların mülkiyetinin kendisine verilmesini isteyebilir.

Haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sağ kalan eş veya ölenin diğer yasal mirasçılarının istemiyle bunlar üzerinde mülkiyet yerine intifa (TMK Md 794) veya oturma hakkı (TMK Md 823) tanınabilir.

Mal ortaklığı rejiminin ölüm dışındaki bir sebeple son bulması hâlinde, eşlerden her biri, üstün bir yararının varlığını ispat etmek suretiyle aynı istemleri ileri sürebilir.

3. Diğer malvarlığı değeri

Madde 280.() - Bir eş, üstün bir yararının varlığını ispat etmek suretiyle diğer malvarlığı değeri de payına mahsuben kendisine verilmesini isteyebilir.

4. Diğer paylaşma kuralları

Madde 281.() - Diğer hâllerde paylı mülkiyet (TMK Md 688) ve mirasın paylaşılmasına (TMK Md 642 , 643, 644, 645, 646, 647, 649, 650, 651, 652, 653, 656, 657, 658) ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

İKİNCİ KISIM HİSİMLİK

BİRİNCİ BÖLÜM SOYBAĞININ KURULMASI

BİRİNCİ AYIRIM GENEL HÜKÜMLER

A. Genel olarak soybağının kurulması

Madde 282.() - Çocuk ile ana arasında soybağı doğumla kurulur. Çocuk ile baba arasında soybağı, ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur.

Soybağı ayrıca evlât edinme yoluyla (TMK Md 314,321,) da kurulur.

B. Davada yetki ve yargılama usulü

I. Yetki

Madde 283.() - Soybağına ilişkin davalar, taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri (TMK Md 19) mahkemesinde açılır.

II. Yargılama usulü

Madde 284.() - Soybağına ilişkin davalarda, aşağıdaki kurallar saklı kalmak kaydıyla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu uygulanır:

1. Hâkim maddî olguları re'sen araştırır ve kanıtları serbestçe takdir eder.

2. Taraflar ve üçüncü kişiler, soybağının belirlenmesinde zorunlu olan ve sağlıkları yönünden tehlike yaratmayan araştırma ve incelemelere rıza göstermekle yükümlüdürler. Davalı, hâkimin öngördüğü araştırma ve incelemeye rıza göstermezse, hâkim, durum ve koşullara göre bundan beklenen sonucu, onun aleyhine doğmuş sayabilir.

İKİNCİ AYIRIM KOCANIN BABALIĞI

A. Babalık karinesi

Madde 285.(241) — Evlilik devam ederken (TMK Md 141) veya evliliğin sona ermesinden (TMK Md 145, 149, 153, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 172,) başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır. (TMK Md 286)

Bu süre geçtikten sonra doğan çocuğun kocaya bağlanması, ananın evlilik sırasında gebe kaldığının ispatıyla mümkündür. (TMK Md 6, 129, 321)

Kocanın gaipliğine karar verilmesi (TMK Md 32, 33, 35,) hâlinde üçyüz günlük süre, ölüm tehlikesi veya son haber tarihinden işlemeye başlar.

B. Soybağının reddi

I. Dava hakkı

Madde 286.(242) - Koca, soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebilir. Bu dava ana ve çocuğa karşı açılır.

Çocuk da dava hakkına sahiptir. Bu dava ana ve kocaya karşı açılır.

II. İspat

1. Evlilik içinde ana rahmine düşme

Madde 287.(243) - Çocuk evlilik içinde (TMK Md 141) ana rahmine düşmüşse davacı, kocanın baba olmadığını ispat etmek zorundadır. (TMK Md 291)

Evlenmeden (TMK Md 141) başlayarak en az yüzseksen gün geçtikten sonra ve evliliğin sona ermesinden (TMK Md 145, 149, 153, 161,162, 163, 164, 165, 166, 172) başlayarak en fazla üçyüz gün içinde doğan çocuk evlilik içinde ana rahmine düşmüş sayılır.

2. Evlenmeden önce veya ayrı yaşama sırasında ana rahmine düşme

Madde 288.(244) - Çocuk, evlenmeden (TMK Md 145) önce veya ayrı yaşama sırasında (TMK Md 170,171) ana rahmine düşmüşse, davacının başka bir kanıt getirmesi gerekmez.

Ancak, gebe kalma döneminde kocanın karısı ile cinsel ilişkide bulunduğu konusunda inandırıcı kanıtlar varsa, kocanın babalığına ilişkin karine (TMK Md 285) geçerliliğini korur.

III. Hak düşürücü süreler

Madde 289.(242,246) - Koca, davayı, doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkek ile cinsel ilişkide bulunduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl, fakat her hâlde doğumdan başlayarak beş yıl içinde açmak zorundadır.

Çocuk, ergin olduğu (TMK Md 11) tarihten başlayarak en geç bir yıl içinde dava açmak zorundadır.

Gecikme haklı bir sebebe dayanıyorsa, bir yıllık süre bu sebebin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar.

C. Karinelerin çakışması

Madde 290.() - Çocuk evliliğin sona ermesinden (TMK Md 145, 149, 153, 161,162, 163, 164, 165, 166, 172) başlayarak üçyüz gün içinde doğmuş ve ana da bu arada yeniden evlenmiş (TMK Md 141) olursa, ikinci evlilikteki koca baba sayılır.

Bu karine çürütülürse ilk evlilikteki koca baba sayılır.

D. Diğer ilgililerin dava hakkı

Madde 291.(245) - Dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi (TMK Md 32, 33, 35,) ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü (TMK Md 13) kaybetmesi hâllerinde kocanın altsoyu, anası, babası veya baba olduğunu iddia eden kişi, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmelerinden başlayarak bir yıl içinde soybağının reddi davasını açabilir.

Ergin olmayan (TMK Md 11) çocuğa atanacak kayyım (TMK Md 293, 294, 422) , atama kararının kendisine tebliğinden başlayarak bir yıl, her hâlde doğumdan başlayarak beş yıl içinde soybağının reddi davasını açar.

Kocanın açacağı soybağının reddi davasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

E. Sonradan evlenme

I. Koşulu

Madde 292.(247) - Evlilik (TMK Md 145) dışında doğan çocuk, ana ve babasının birbiriyle evlenmesi hâlinde kendiliğinden evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olur.

II. Bildirim

Madde 293.(248) - Eşler, evlilik dışında doğmuş olan ortak çocuklarını, evlenme sırasında (TMK Md 145) veya evlenmeden sonra, yerleşim yerlerindeki (TMK Md 19) veya evlenmenin yapıldığı yerdeki nüfus memuruna bildirmek zorundadırlar.

Bildirim yapılmamış olması, çocuğun evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tâbi olmasını engellemez.

Daha önce tanıma (TMK Md 295) veya babalığa hükümle (TMK Md 301) soybağı kurulmuş çocukların ana ve babası birbiriyle evlenince, nüfus memuru re'sen gerekli işlemleri yapar.

III. İtiraz ve iptal

Madde 294.(251) - Ana ve babanın yasal mirasçıları, (TMK Md. 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501) çocuk ve Cumhuriyet savcısı sonradan evlenme yoluyla soybağının kurulmasına itiraz edebilirler. İtiraz eden, kocanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür.

Çocuğun altsoyu da, çocuğun ölmüş ya da ayırt etme gücünü (TMK Md. 13) sürekli olarak kaybetmiş olması hâlinde itiraz hakkına sahiptir.

Tanımanın iptaline ilişkin hükümler (TMK Md 297, 298, 299 300) kıyas yoluyla uygulanır.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM TANIMA VE BABALIK HÜKMÜ

A. Tanıma

I. Koşulları ve şekli

Madde 295.(291/1) - Tanıma, babanın, nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvurusu ya da resmî senette veya vasiyetnamesinde (TMK Md 531) yapacağı beyanla olur.

Tanıma beyanında bulunan kimse küçük (TMK Md 11) veya kısıtlı (TMK Md 405, 406, 407, 408) ise, veli veya vasisinin de rızası gereklidir.

Başka bir erkek ile soybağı bulunan çocuk (TMK Md 285, 292, 301,), bu bağ geçersiz kılınmadıkça tanınmaz.

II. Bildirim

Madde 296.(291/2) - Beyanda bulunulan nüfus memuru, sulh hâkimi, noter veya vasiyetnameyi açan hâkim (TMK Md 595, 596,), tanımayı babanın ve çocuğun kayıtlı bulunduğu nüfus memurluklarına bildirir.

Çocuğun kayıtlı bulunduğu nüfus memurluğu da tanımayı çocuğa, anasına, çocuk vesayet altında ise vesayet makamına (TMK Md 397) bildirir.

III. İptal davası

1. Tanıyanın dava hakkı

Madde 297.() - Tanıyan, yanılma, aldatma veya korkutma sebebiyle tanımanın iptalini dava edebilir.

İptal davası anaya ve çocuğa karşı açılır.

2. İlgililerin dava hakkı

a. Genel olarak

Madde 298.(293,294) - Ana, çocuk ve çocuğun ölümü hâlinde altsoyu, Cumhuriyet savcısı, Hazine ve diğer ilgililer tanımanın (TMK Md 295) iptalini dava edebilirler.

Dava tanıyana, tanıyan ölmüşse mirasçılarına karşı açılır.

b. İspat yükü

Madde 299.(293,294) - Davacı, tanıyanın baba olmadığını ispatla yükümlüdür.

Ana veya çocuk tarafından tanıyanın baba olmadığı iddiasıyla açılan iptal davasında ispat yükü, tanıyanın, gebe kalma döneminde ana ile cinsel ilişkide bulunduğu ile ilgili inandırıcı kanıtları göstermesinden sonra doğar.

3. Hak düşürücü süreler

Madde 300.() - Tanıyanın dava hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde tanımanın (TMK Md 295) üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

İlgililerin dava hakkı, davacının tanımayı ve tanıyanın çocuğun babası olamayacağını öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde tanımanın (TMK Md 295) üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

Çocuğun dava hakkı, ergin olmasından (TMK Md 11) başlayarak bir yıl geçmekle düşer.

Yukarıdaki süreler geçtiği hâlde gecikmeyi haklı kılan sebep varsa, sebebin ortadan kalkmasından başlayarak bir ay içinde dava açılabilir.

B. Babalık hükmü

I. Dava hakkı

Madde 301.(295) - Çocuk ile baba arasındaki soybağının mahkemece belirlenmesini ana ve çocuk isteyebilirler.

Dava babaya, baba ölmüşse mirasçılara karşı açılır.

Babalık davası, Cumhuriyet savcısına ve Hazineye; dava ana tarafından açılmışsa kayyıma; kayyım tarafından açılmışsa anaya ihbar edilir.

**2.5.1960 tarihli 5/8 YİB K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :216*

Evlilik dışı doğan çocuk adına açılacak babalık davasında çocuğun çıkarlarını koruması gereken kayyımın çocuğun doğumundan sonra tayin olunması halinde MK 295 maddesi ile belirlenen bir yıllık babalık davası süresi, kayyımın tayini tarihinden itibaren başlar.

**22.02.1997 tarihli 1/1 YİB K Yargıtay Kararlar Dergisi 1997/6 sayfa :853*

Tabii babalığına hükmolunan çocuk gayrisahih nesepli olarak M.K.'nun 3678 sayılı kanunla değişik 443. Maddesi uyarınca babasına mirasçı olur.

II. Karine

Madde 302.(301) - Davalının, çocuğun doğumundan önceki üçyüzüncü gün ile yüzsekseninci gün arasında ana ile cinsel ilişkide bulunmuş olması, babalığa karine sayılır. (TMK Md 6, 285, 287, 288,)

Bu sürenin dışında olsa bile fiilî gebe kalma döneminde davalının ana ile cinsel ilişkide bulunduğu tespit edilirse aynı karine geçerli olur.

Davalı, çocuğun babası olmasının olanaksızlığını veya bir üçüncü kişinin baba olma olasılığının kendisinininkinden daha fazla olduğunu ispatlarsa karine geçerliliğini kaybeder.

III. Hak düşürücü süreler

Madde 303.(296) - Babalık davası, çocuğun doğumundan önce veya sonra açılabilir. Ananın dava hakkı, doğumdan başlayarak bir yıl geçmekle düşer.

Çocuğa doğumdan sonra kayyım atanmışsa, (TMK Md 293, 294, 426) çocuk hakkında bir yıllık süre, atamanın kayyıma tebliği tarihinde; hiç kayyım atanmamışsa çocuğun ergin olduğu (TMK Md 11) tarihte işlemeye başlar.

Çocuk ile başka bir erkek arasında soybağı ilişkisi (TMK Md 285, 292, 295, 301) varsa, bir yıllık süre bu ilişkinin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar.

Bir yıllık süre geçtikten sonra gecikmeyi haklı kılan sebepler varsa, sebebin ortadan kalkmasından başlayarak bir ay içinde dava açılabilir.

IV. Ananın malî hakları

Madde 304.(304) - Ana, babalık davası ile birlikte veya ayrı olarak baba veya mirasçılarında aşağıdaki giderlerin karşılanmasını isteyebilir:

1. Doğum giderleri,
2. Doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim giderleri,
3. Gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderler.

Çocuk ölü doğmuş olsa bile hâkim, bu giderlerin karşılanmasına karar verebilir.

Üçüncü kişiler veya sosyal güvenlik kuruluşlarınca anaya yapılan ödemeler, hakkaniyet ölçüsünde tazminattan indirilir.

DÖRDÜNCÜ AYIRIM EVLÂT EDİNME

A. Küçüklerin evlât edinilmesi

I. Genel koşulları

Madde 305.(253) - Bir küçüğün (TMK Md 11) evlât edinilmesi, evlât edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşuluna bağlıdır.

Evlât edinmenin her hâlde küçüğün yararına bulunması ve evlât edinenin diğer çocuklarının (TMK Md 17) yararlarının hakkaniyete aykırı bir biçimde zedelenmemesi de gerekir.

**10.11.1954 tarihli 17/24 sayılı YİBK Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 584*

Evlât edinme muamelesinin tamamlanmasıyla evlât edinen kimseye geçen küçük üzerindeki egelelik (velayet) hakkı, bu kimsenin ölümüyle kendiliğinden asıl ana ve babaya dönmez .ve geçmez. Bu gibi hallerde küçüğe bir vasi tayini gerekir.

II. Birlikte evlât edinme

Madde 306.() - Eşler, ancak birlikte evlât edinebilirler; evli (TMK Md. 141) olmayanlar birlikte evlât edinemezler.

Eşlerin en az beş yıldan beri evli (TMK Md 141) olmaları veya otuz yaşını doldurmuş bulunmaları gerekir.

Eşlerden biri, en az iki yıldan beri evli (TMK Md 141) olmaları veya kendisinin otuz yaşını doldurmuş bulunması koşuluyla diğerinin çocuğunu evlât edinebilir.

III. Tek başına evlât edinme

Madde 307.() - Evli olmayan kişi otuz yaşını doldurmuş ise tek başına evlât edinebilir.

Otuz yaşını doldurmuş olan eş, diğer eşin ayırt etme gücünden (TMK Md 13) sürekli olarak yoksunluğu veya iki yılı aşkın süreden beri nerede olduğunun bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla (TMK Md 170, 171, 197) iki yılı aşkın süreden beri eşinden ayrı yaşamakta olması yüzünden birlikte evlât edinmesinin mümkün olmadığını ispat etmesi hâlinde, tek başına evlât edinebilir.

IV. Küçüğün rızası ve yaşı

MADDE 308.(254) - Evlât edinilenin, evlât edinenden en az onsekiz yaş küçük olması şarttır.

Ayırt etme gücüne sahip olan (TMK Md 13) küçük, rızası olmadıkça evlât edinilemez.

Vesayet altındaki küçük, (TMK Md 13) ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin (TMK Md 397, 463) izniyle evlât edinilebilir.

V. Ana ve babanın rızası

1. Şekil

Madde 309.(254/2) - Evlât edinme, küçüğün ana ve babasının (TMK Md 335,) rızasını gerektirir.

Rıza, küçüğün veya ana ve babasının oturdukları yer mahkemesinde sözlü veya yazılı olarak açıklanarak tutanağa geçirilir.

Verilen rıza, evlât edinenlerin adları belirtilmemiş veya evlât edinenler henüz belirlenmemiş olsa dahi geçerlidir.

2. Zamanı

Madde 310.() - Rıza, küçüğün doğumunun üzerinden altı hafta geçmeden önce verilemez.

Rıza, tutanağa geçirilme tarihinden başlayarak altı hafta içinde aynı usulle geri alınabilir.

Geri almadan sonra yeniden verilen rıza kesindir.

3. Rızanın aranmaması

a. Koşulları

Madde 311.(254-A) - Aşağıdaki hâllerde ana ve babadan (TMK Md 335) birinin rızası aranmaz:

1. Kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun (TMK Md 13) bulunuyorsa,

2. Küçüğe karşı özen yükümlülüğünü (TMK Md 339, 340, 341, 346, 348,) yeterince yerine getiriyorsa.

b. Karar

Madde 312.() - Küçük, gelecekte evlât edinilmek amacıyla bir kuruma yerleştirilir ve ana ve babadan (TMK Md 335) birinin rızası eksik olursa, evlât edinenin veya evlât edinmede aracılık yapan kurumun istemi üzerine ve kural olarak küçüğün yerleştirilmesinden önce, onun oturduğu yer mahkemesi bu rızanın aranıp aranmamasına karar verir.

Diğer hâllerde, bu konudaki karar evlât edinme işlemleri sırasında verilir.

Ana ve babadan birinin küçüğe karşı özen yükümlülüğünü (TMK Md 339, 340, 341, 346, 348) yeterince yerine getirmemesi sebebiyle rızasının aranmaması hâlinde, bu konudaki karar kendisine yazılı olarak bildirilir.

B. Erginlerin ve kısıtlıların evlât edinilmesi

Madde 313.() - Evlât edinenin altsoyu bulunmaması koşuluyla, ergin (TMK Md 11) veya kısıtlı (TMK Md 405, 406, 407, 408) aşağıdaki hâllerde evlât edinilebilir:

1. Bedensel veya zihinsel özrü sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç ve evlât edinen tarafından en az beş yıldan beri bakılıp gözetilmekte ise,

2. Evlât edinen tarafından, küçükken en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş ise,

3. Diğer haklı sebepler mevcut ve evlât edinilen, en az beş yıldan beri evlât edinen ile aile hâlinde birlikte yaşamakta ise.

Evli (TMK Md 141) bir kimse ancak eşinin rızasıyla evlât edinilebilir.

Bunlar dışında küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

C. Hükümleri

Madde 314.(257) - Ana ve babaya ait olan haklar ve yükümlülükler (TMK Md 335, 336, 337, 339, 340, 341, 342, 344, 345, 346, 347, 348, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 359, 360, 361, 362, 363, 364,) evlât edinene geçer.

Evlâtlık, evlât edinenin mirasçısı olur. (TMK Md 500 , 506)

Evlâtlık küçük ise evlât edinenin soyadını alır. (TMK Md 11) Evlât edinen isterse çocuğa yeni bir ad (TMK Md 339) verebilir. Ergin olan evlâtlık, evlât edinilme sırasında dilerse evlât edinenin soyadını alabilir.

Eşler tarafından birlikte evlât edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan (TMK Md 13) küçüklerin nüfus kaydına ana ve baba adı olarak evlât edinen eşlerin adları yazılır.

Evlâtlığın, miras ve başka haklarının zedelenmemesi, aile bağlarının devam etmesi için evlâtlığın naklen geldiği aile kütüğü ile evlât edinenin aile kütüğü arasında her türlü bağ kurulur. Ayrıca evlâtlıkla ilgili kesinleşmiş mahkeme kararı her iki nüfus kütüğüne işlenir.

Evlât edinme ile ilgili kayıtlar, belgeler ve bilgiler mahkeme kararı olmadıkça veya evlâtlık istemedikçe hiçbir şekilde açıklanamaz.

Evlât edinme muamelesinin tamamlanmasıyla evlât edinen kimseye geçen küçük üzerindeki egelik (velâyet) hakkı, bu kimsenin ölümüyle kendiliğinden asıl ana ve babaya dönmez .ve geçmez. Bu gibi hallerde küçüğe bir vasi tayini gerekir

**7.12.1955 tarihli 11/24 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 649*

Evlât edinen kişinin ,evlâtlık sözleşmesinin bozulması ve evlâtlık bağlantısının kaldırılması hakkında açtığı davanın yürüdüğü sırada ölümü halinde ,mirasçılarının davayı izleme ve sonuçlandırmaya yetkileri vardır.

D. Şekil ve usul

I. Genel olarak

Madde 315.() - Evlât edinme kararı, evlât edinenin oturma yeri; birlikte evlât edinmede eşlerden birinin oturma yeri mahkemesince verilir. Mahkeme kararıyla birlikte evlâtlık ilişkisi kurulmuş olur.

Evlât edinme başvurusundan sonra evlât edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi, (TMK Md 13) diğer koşullar bundan etkilenmediği takdirde evlât edinmeye engel olmaz.

Başvurudan sonra küçük ergin olursa, koşulları daha önceden yerine getirilmiş olmak kaydıyla küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümler uygulanır.

II. Araştırma

Madde 316.() - Evlât edinmeye, ancak esaslı sayılan her türlü durum ve koşulların kapsamlı biçimde araştırılmasından, evlât edinen ile edinilenin dinlenmelerinden ve gerektiğinde uzmanların görüşünün alınmasından sonra karar verilir.

Araştırmada özellikle evlât edinen ile edinilenin kişiliği ve sağlığı, karşılıklı ilişkileri, ekonomik durumları, evlât edinenin eğitime yeteneği, evlât edinmeye yönelten sebepler ve aile ilişkileri ile bakım ilişkilerindeki gelişmelerin açıklığa kavuşturulması gerekir.

Evlât edinenin altsoyu (TMK Md 17) varsa, onların evlât edinme ile ilgili tavır ve düşünceleri de değerlendirilir.

E. Evlâtlık ilişkisinin kaldırılması

I. Sebepleri

1. Rızanın bulunmaması

Madde 317.() - Yasal sebep bulunmaksızın rıza alınmamışsa (TMK Md 308, 309, 313, 463), rızası alınması gereken kişiler, (TMK Md 308, 309, 313) küçüğün menfaati bunun sonucunda ağır biçimde zedelenmeyecekse, hâkimden evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilirler.

**7.12.1955 tarihli 11/24 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 649*

Evlât edinen kişinin ,evlâtlık sözleşmesinin bozulması ve evlâtlık bağlantısının kaldırılması hakkında açtığı davanın yürüdüğü sırada ölümü halinde ,mirasçılarının davayı izleme ve sonuçlandırmaya yetkileri vardır.

2. Diğer noksanlıklar

Madde 318.() - Evlât edinme esasa ilişkin diğerk noksanlıklardan biriyle sakatsa, Cumhuriyet savcısı veya her ilgili evlâtlık ilişkisinin kaldırılmasını isteyebilir.

Noksanlıklar bu arada ortadan kalkmış veya sadece usule ilişkin olup ilişkinin kaldırılması evlâtlığın menfaatini ağır biçimde zedeleyecek olursa, bu yola gidilemez.

II. Hak düşürücü süre

Madde 319.() - Dava hakkı, evlâtlık ilişkisinin kaldırılması sebebinin öğrenilmesinden başlayarak bir yıl ve her hâlde evlât edinme işleminin üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

F. Evlâtlık işlemlerinde aracılık

Madde 320.() - Küçüklerin (TMK Md 11) evlât edinilmesine ilişkin aracılık faaliyetleri, ancak Bakanlar Kurulunca yetki verilen kurum ve kuruluşlarca yapılır.

Aracılık faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin hususlar tüzükle düzenlenir.

BEŞİNCİ AYIRIM SOYBAĞININ HÜKÜMLERİ

A. Soyadı

Madde 321.(259) - Çocuk, ana ve baba evli (TMK Md 141) ise ailenin (TMK Md 187); evli değilse ananın soyadını taşır. Ancak, ana önceki evliliğinden dolayı çifte soyadı taşıyorsa çocuk onun bekârlık soyadını taşır.

B. Karşılıklı yükümlülükler

Madde 322.(260) - Ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdürler. (TMK Md 195, 327, 335, 364, 365, 367, 368)

C. Çocuk ile kişisel ilişki

I. Ana ve baba ile

1. Kural

Madde 323.() - Ana ve babadan her biri, velâyeti altında (TMK Md 182, 335, 336, 337,) bulunmayan veya kendisine bırakılmayan (TMK Md 182) çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahiptir.

2. Sınırları

Madde 324.() - Ana ve babadan her biri, diğ erinin çocuk ile kiş isel ilişkisini zedelemekten, çocuğ un eğ itilmesi ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmakla yükümlüdür.

Kiş isel ilişki sebebiyle çocuğ un huzuru tehlikeye girer veya ana ve baba bu haklarını birinci fıkrada öngörülen yükümlülüklerine aykırı olarak kullanırlar veya çocuk ile ciddî olarak ilgilenmezler ya da diğ er önemli sebepler varsa, kiş isel ilişki kurma hakkı reddedilebilir veya kendilerinden alınabilir.

II. Üçüncü kişiler ile

Madde 325.() - Olağ anüstü hâller mevcutsa, çocuğ un menfaatine uygun düştüğ ü ölçüde çocuk ile kiş isel ilişki kurulmasını isteme hakkı diğ er kiş ilere, özellikle hısımlarına da (TMK Md 17) tanınabilir.

Ana ve baba için öngörülen sınırlamalar üçüncü kişiler için kıyas yoluyla uygulanır.

III. Yetki

Madde 326.() - Kiş isel ilişki kurulmasıyla ilgili bütün düzenlemelerde çocuğ un oturduğ u yer mahkemesi de yetkilidir.

Boşanmaya ve evlilik birliğinin korunmasına ilişkin yetki kuralları (TMK Md 168,201) saklıdır.

Çocuk ile kiş isel ilişkiye yönelik bir düzenleme yapılmıncaya kadar, velâyet hakkına sahip veya çocuk kendisine bırakılmış kiş inin rızası dışında kiş isel ilişki kurulamaz.

D. Çocukların bakım ve eğ itim giderlerini karşılama

I. Kapsamı

Madde 327.(261) - Çocuğ un bakımı, eğ itimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır. (TMK Md 335)

Ana ve baba, yoksul oldukları veya çocuğ un özel durumu olağ anüstü harcamalar yapılmasını gerektirdiğ i takdirde ya da olağ an dışı herhangi bir sebebin varlığı hâlinde, hâkimin izniyle çocuğ un mallarından onun bakım ve eğ itimine yetecek belli bir miktar sarfedebilirler.

II. Süresi

Madde 328.() - Ana ve babanın bakım borcu, çocuğ un ergin olmasına (TMK Md) kadar devam eder.

Çocuk ergin olduğ u halde eğ itimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğ itimi sona erinceye kadar çocuğ a bakmakla yükümlüdürler.

III. Dava hakkı

Madde 329.() - Küçüğe fiilen bakan ana veya baba, diğerine karşı çocuk adına nafaka davası açabilir.

Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük için gereken hâllerde nafaka davası, atanacak kayyım (TMK Md 426) veya vasi (TMK Md 404) tarafından da açılabilir.

Ayırt etme gücüne sahip olan küçük (TMK Md 13) de nafaka davası açabilir.

IV. Nafaka miktarının takdiri

Madde 330.() - Nafaka miktarı, çocuğun ihtiyaçları ile ana ve babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri dikkate alınarak belirlenir. Nafaka miktarının belirlenmesinde çocuğun gelirleri de göz önünde bulundurulur.

Nafaka her ay peşin olarak ödenir.

Hâkim istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

V. Durumun değişmesi

Madde 331.() - Durumun değişmesi hâlinde hâkim, istem üzerine nafaka miktarını yeniden belirler veya nafakayı kaldırır.

VI. Geçici önlemler

1. Genel olarak

Madde 332.() - Nafaka davası açılınca hâkim, davacının istemi üzerine dava süresince gerekli olan önlemleri alır.

Soybağı tespit edilirse, davalının, uygun nafaka miktarını depo etmesine veya geçici olarak ödemesine karar verilebilir.

2. Babalığın tespitinden önce

Madde 333.() - Babalık davası (TMK Md 301) ile birlikte nafaka istenir ve hâkim, babalık olasılığını kuvvetli bulursa, hükümden önce çocuğun ihtiyaçları için uygun bir nafakaya karar verebilir.

VII. Güvence verilmesi

Madde 334.() - Ana ve baba nafaka yükümlülüklerini (TMK Md 327, 333, 339, 340, 341, 347, 355, 356, 364,) sürekli olarak ve ısrarla yerine getirmezlerse ya da kaçma hazırlığı içinde buldukları, mallarını gelişigüzel harcadıkları veya heba ettikleri kabul edilebilirse hâkim, gelecekteki nafaka yükümlülüklerine ilişkin olarak uygun bir güvencenin sağlanmasına veya gerektiğinde diğer önlemlerin alınmasına karar verebilir.

A. Genel olarak

I. Koşullar

Madde 335.(262) - Ergin olmayan çocuk, ana ve babasının velâyeti altındadır. (TMK Md 11, 14, 16., 285, 292, 295.) Yasal sebep olmadıkça velâyet ana ve babadan alınamaz. (TMK Md 182,183, 347, 348.)

Hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan (TMK Md 405, 406, 407, 408.) ergin çocuklar da ana ve babanın velâyeti altında kalırlar.

18.11.1959 tarihli 12/29 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 187

Velinin isteğine aykırı düşse bile büyükan ve büyükbabanın veliyi davalı göstererek torunları ile kişisel ilişki sağlanmasını isteme ve dava açma hakları vardır.

II. Ana ve baba evli ise

Madde 336.(263) - Evlilik devam ettiği sürece (TMK Md 141) ana ve baba velâyeti birlikte kullanırlar. (TMK Md 182)

Ortak hayata son verilmiş (TMK Md 197) veya ayrılık hâli gerçekleşmişse (TMK Md 170, 171) hâkim, velâyeti eşlerden birine verebilir.

Velâyet, ana ve babadan birinin ölümü hâlinde sağ kalana, boşanmada (TMK Md 161, 162, 163, 164, 165 166,172, 182) ise çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir.

III. Ana ve baba evli değilse

Madde 337.() - Ana ve baba evli (TMK Md 141) değilse velâyet anaya aittir.

Ana küçük (TMK Md 11), kısıtlı (TMK Md 405, 406, 407, 408.) veya ölmüş ya da velâyet kendisinden alınmışsa (TMK Md 348.) hâkim, çocuğun menfaatine göre, vasi (TMK Md 413) atar veya velâyeti babaya verir.

IV. Üvey çocuklar

Madde 338.() - Eşler, ergin olmayan (TMK Md 11) üvey çocuklarına da özen ve ilgi göstermekle yükümlüdürler.

Kendi çocuğu üzerinde velâyeti kullanan eşe diğer eş uygun bir şekilde yardımcı olur; durum ve koşullar zorunlu kıldığı ölçüde çocuğun ihtiyaçları için onu temsil eder.

B. Velâyetin kapsamı

I. Genel olarak

Madde 339.(264/2,264/3) - Ana ve baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alır ve uygularlar.

Çocuk, ana ve babasının sözünü dinlemekle yükümlüdür. (TMK Md 347)

Ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanırırlar; önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutarlar.

Çocuk, ana ve babasının rızası dışında evi terkedemez ve yasal sebep olmaksızın onlardan alınamaz.

Çocuğun adını ana ve babası koyar. (TMK Md 26, 27, 314)

II. Eğitim

Madde 340.(264/2) - Ana ve baba, çocuğu olanaklarına göre eğitirler ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlar ve korurlar.

Ana ve baba çocuğa, özellikle bedensel ve zihinsel özürlü olanlara, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde, genel ve meslekî bir eğitim sağlarlar.

III. Dinî eğitim

Madde 341.(266) - Çocuğun dinî eğitimini belirleme hakkı ana ve babaya aittir.

Ana ve babanın bu konudaki haklarını sınırlandıracak her türlü sözleşme geçersizdir.

Ergin, dinini seçmekte özgürdür.

IV. Çocuğun temsil edilmesi

Madde 342.(268,269/1) - Ana ve baba, velâyetleri çerçevesinde üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcisidirler. (TMK Md 126, 345, 351 ,)

İyiniyetli (TMK Md 2 , 3) üçüncü kişiler, eşlerden her birinin diğerinin rızasıyla işlem yaptığını varsayabilirler.

Vesayet makamlarının iznine bağlı hususlar (TMK Md 462, 463) dışında kısıtlıların temsiline ilişkin hükümler (TMK Md 448 – 453) velâyetteki temsilde de uygulanır.

V. Çocuğun fiil ehliyeti

Madde 343.(269) - Velâyet altındaki çocuğun (TMK Md 335) fiil ehliyeti, vesayet altındaki kişinin ehliyeti gibidir. (TMK Md 13, 16, 359, 451)

Çocuk, borçlarından ana ve babanın çocuk malları üzerindeki haklarına bakılmaksızın kendi malvarlığı ile sorumludur. (TMK Md 13, 16, 352, 354)

VI. Çocuğun aileyi temsil etmesi

Madde 344.(270) - Velâyet altındaki çocuk (TMK Md 335), ayırt etme gücüne sahip ise (TMK Md 13) ana ve babanın rızasıyla aile adına hukukî işlemler yapabilir; bu işlemlerden dolayı ana ve baba borç altına girer.

VII. Çocuk ile ana ve baba arasındaki hukukî işlemler

Madde 345.(271) - Çocuk ile ana veya baba arasında ya da ana ve babanın menfaatine olarak çocuk ile üçüncü kişi arasında yapılacak bir hukukî

işlemlerle çocuğun borç altına girebilmesi, bir kayyımın (TMK Md 426) katılmasına ve hâkimin onayına bağıdır. (TMK Md 463)

C. Çocuğun korunması

I. Koruma önlemleri

Madde 346.(272) - Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır. (TMK Md 347, 348)

* 18.11.1959 tarihli 12/29 sayılı YİBK Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 187
Velinin isteğine aykırı düşse bile büyükan ve büyükbabanın veliyi davalı göstererek torunları ile kişisel ilişki sağlanmasını isteme ve dava açma hakları vardır.

II. Çocukların yerleştirilmesi

Madde 347.(273) - Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir. (TMK Md 22, 182, 183, 341, 342, 346, 461, 462,)

Çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan katlanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare de kalmamışsa, ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine hâkim aynı önlemleri alabilir. Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu önlemlerin gerektirdiği giderler Devletçe karşılanır.

Nafakaya ilişkin hükümler saklıdır. (TMK Md 364, 327, 330, 331, 332, 334,)

III. Velâyetin kaldırılması

1. Genel olarak

Madde 348.(274) - Çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa, hâkim aşağıdaki hâllerde velâyetin kaldırılmasına karar verir:

1. Ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, özürü olması, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velâyet görevini gereği gibi yerine getirememesi,

2. Ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması. (TMK Md 335, 339, 340, 350, 361, 404,)

Velâyet ana ve babanın her ikisinden kaldırılırsa çocuğa bir vasi (TMK Md 404) atanır.

Kararda aksi belirtilmedikçe, velâyetin kaldırılması mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsar.

2. Ana veya babanın yeniden evlenmesi hâlinde

Madde 349.(275) - Velâyete sahip ana veya babanın yeniden evlenmesi, velâyetin kaldırılmasını gerektirmez. Ancak, çocuğun menfaati gerektirdiğinde velâyet sahibi değiştirilebileceği (TMK Md 182, 183, 335, 414, 415), gibi, durum ve koşullara göre velâyet kaldırılarak çocuğa vasi (TMK Md 404) de atanabilir.

3. Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın yükümlülükleri

Madde 350.(277) - Velâyetin kaldırılması hâlinde (TMK Md 348) ana ve babanın çocuklarının bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülükleri (TMK Md 335, 339, 340, 350, 361, 404,) devam eder.

Ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu giderler Devletçe karşılanır. (TMK Md 347)

Nafakaya ilişkin hükümler saklıdır. (TMK Md 364,327,330, 331, 332, 334,)

IV. Durumun değişmesi

Madde 351.(276) - Durumun değişmesi hâlinde, çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin yeni koşullara uydurulması gerekir.

Velâyetin kaldırılmasını gerektiren sebep (TMK Md 348) ortadan kalkmışsa hâkim, re'sen ya da ana veya babanın istemi üzerine velâyeti geri verir.

YEDİNCİ AYIRIM ÇOCUK MALLARI

A. Yönetim

I. Genel olarak

Madde 352.(278) - Ana ve baba, velâyetleri devam ettiği sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahip ve bununla yükümlüdürler (TMK Md 335, 342, 344,345, 348); kural olarak hesap ve güvence vermezler. (TMK Md 342, 360, 361, 401, 354, 464,)

Ana ve babanın yükümlülüklerini yerine getirmedikleri durumlarda hâkim müdahale eder. (TMK Md 346 , 360, 361, 396)

II. Evlilik sona erince

Madde 353.(279) - Evlilik sona erince (TMK Md 145, 149, 153, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 172), velâyet kendisinde kalan eş, hâkime çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren bir defter vermek ve bu malvarlığında veya yapılan yatırımlarda gerçekleşen önemli değişiklikleri bildirmek zorundadır. (TMK Md 339, 340, 349)

B. Kullanma hakkı

Madde 354.(280) - Ana ve baba, kusurları sebebiyle velâyetleri kaldırılmadıkça (TMK Md 348), çocuğun mallarını kullanabilirler.

C. Gelirlerin sarfi

Madde 355.(281) - Ana ve baba, çocuk mallarının gelirlerini öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için; hakkaniyete uyduğu ölçüde de aile ihtiyaçlarını karşılamak üzere sarfedebilirler. (TMK Md 185, 186, 206, 327, 339, 340, 350)

Gelir fazlası, çocuk mallarına katılır.

D. Çocuk mallarının kısmen sarfi

Madde 356.() - Olağan ihtiyaçlar gerektirdiği ölçüde sermaye biçiminde ödemeler, tazminatlar ve benzeri edimler çocuğun bakımı için kısmen kullanılabilir.

Çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk varsa hâkim, ana ve babaya belirlediği miktarlarda çocuğun diğer mallarına da başvurma yetkisini tanıyabilir.

E. Çocuğun serbest malları

I. Kazandırmalar

Madde 357.(282) - Ana ve baba, faiz getiren yatırım veya tasarruf hesabı açılmak üzere ya da açıkça ana ve babanın kullanmaması koşuluyla çocuğa yapılan kazandırmaların gelirlerini kendi menfaatlerine sarfedemezler. (TMK Md 514, 515)

Kazandırmada bulunan kişi, kazandırma sırasında açıkça aksini öngörmedikçe (TMK Md 515), ana ve baba bunlar üzerinde yönetim hakkına sahiptir.

II. Saklı pay

Madde 358.() - Ölüme bağlı tasarruf (TMK Md 514, 531) yoluyla çocuğun saklı payı ana ve babanın yönetimi dışında bırakılabilir.

Mirasbırakan yönetimi bir üçüncü kişiye bırakmışsa, tasarrufunda bu kişinin belirli zamanlarda sulh hâkimine hesap vermesini öngörebilir.

III. Meslek veya sanat için verilen mal ve kişisel kazanç

Madde 359.(283,284) - Ana ve baba tarafından bir meslek veya sanat ile uğraşması için çocuğa kendi malından verilen kısmın veya kendi kişisel kazancının yönetimi ve bunlardan yararlanma hakkı çocuğa aittir. (TMK Md 16, 342, 342, 443, 453, 462, 463)

Çocuğun evde ana ve babasıyla birlikte yaşaması hâlinde, ana ve baba ondan kendisinin bakımı için uygun bir katkıda (TMK Md 4) bulunmasını isteyebilirler.

F. Çocuk mallarının korunması

I. Önlemler

Madde 360.(285) - Ana ve baba, çocuğun mallarını yönetmekte her ne sebeple olursa olsun yeterince özen göstermezlerse hâkim, malların korunması için uygun önlemleri alır. (TMK Md 352, 354, 361)

Hâkim^(TMK Md 19, 397), özellikle malların yönetimi konusunda talimat verebilir; belirli zamanlarda verilen bilgi ve hesabı yeterli görmezse, malların tevdi edilmesine veya güvence gösterilmesine karar verebilir.

II. Yönetimin ana ve babadan alınması

Madde 361.(285,286) - Çocuğun mallarının tehlikeye düşmesi başka bir şekilde önlenemiyorsa hâkim^(TMK Md 19, 397), yönetimin bir kayyıma ^(TMK Md 426) devredilmesine karar verebilir.

Çocuğun, yönetimi ana ve babaya ait olmayan malları tehlikeye düştüğünde hâkim^(TMK Md 19, 397), aynı önlemlerin ^(TMK Md 352, 354, 361, 426) alınmasını kararlaştırabilir.

Çocuk mallarının gelirlerinin veya bu mallardan ayrılmış belirli miktarların kanuna uygun şekilde sarfedileceğinden kuşku duyulursa hâkim, bunların da yönetimini bir kayyıma bırakabilir.

G . Yönetimin sona ermesi

I. Malların devri

Madde 362.(287) - Ana ve baba, velâyetleri veya yönetim hakları sona erince^(TMK Md 11, 335, 348), çocuğun mallarını, hesabıyla birlikte ergin çocuğa^(TMK Md 11, 12), vasisine^(TMK Md 405, 406, 407, 408) veya kayyıma ^(TMK Md 426) devrederler.

II. Ana ve babanın sorumluluğu

Madde 363.(288) - Ana ve baba, çocuk mallarının geri verilmesinde vekil gibi sorumludurlar.

Dürüstlük kuralına uygun olarak başkasına devrettikleri malların yerine sadece aldıkları karşılığı geri vermekle yükümlüdürler.

Kanuna uygun olarak çocuk veya aile için yaptıkları harcamalardan dolayı tazminatla yükümlü tutulmazlar.

İKİNCİ BÖLÜM AİLE

BİRİNCİ AYIRIM

NAFAKA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

A. Nafaka yükümlüleri

Madde 364.(315,316) - Herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür. (TMK Md 17)

Kardeşlerin nafaka yükümlülükleri, refah içinde bulunmalarına bağlıdır.

Eş ile ana ve babanın bakım borçlarına ilişkin hükümler saklıdır. (TMK Md 185, 186, 196, 197, 329, 330, 332, 334, 347,)

**28.11.1956 tarihli 15/15 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 700*

Nafakanın artırılması veya eksiltilmesine ilişkin istemlerin kabulünde ,dava tarihinden geçerli olmak üzere karar verilmesi gerekir.

**12.12.1966 tarihli 5/11 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :377*

Zorunlu askerlik görevini yaparken hiçbir geliri ,paraya çevirilebilecek malı ve serveti bulunmayan koca, nafaka ile yükümlü değildir.

B. Dava hakkı

Madde 365.(316) - Nafaka davası, mirasçılıktaki sıra (TMK Md 17, 495, 496, 497, 498, 499, 500) göz önünde tutularak açılır.

Dava, davacının geçinmesi için gerekli ve karşı tarafın malî gücüne uygun bir yardım isteminden ibarettir.

Nafakanın yükümlülerin bir veya bir kaçından istenmesi hakkaniyete aykırıysa hâkim, onların nafaka yükümlülüğünü azaltabilir veya kaldırabilir.

Dava, nafaka alacaklısına bakmakta olan resmî veya kamuya yararlı kurumlar tarafından da açılabilir.

Hâkim, istem hâlinde, irat biçiminde ödenmesine karar verilen nafakanın gelecek yıllarda tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına göre ne miktarda ödeneceğini karara bağlayabilir.

Yetkili mahkeme, taraflardan birinin yerleşim yeri (TMK Md 19) mahkemesidir.

C. Korunmaya muhtaç kişiler

Madde 366.() - Korunmaya muhtaç kişilerin bakımı, bununla yükümlü kurumlar tarafından sağlanır. Bu kurumlar, yaptıkları masrafları nafaka yükümlüsü hısımlardan isteyebilirler.

İKİNCİ AYIRIM EV DÜZENİ

A. Koşulları

Madde 367.(318) - Aile hâlinde yaşayan birden çok kimsenin oluşturduğu topluluğun kanuna, sözleşmeye veya örfü göre belirlenen bir ev başkanı varsa, evi yönetme yetkisi ona ait olur. (TMK Md 1, 185, 186, 335,)

Evi yönetme yetkisi, kan veya kayın hısımlığı (TMK Md 17), işçilik, çıraklık veya benzeri sebeplerle ya da koruma ve gözetme ilişkisi içinde ev halkı olarak bir arada yaşayanların hepsini kapsar.

B. Hükümleri

I. Ev düzeni ve gözetim

Madde 368.(319) - Birlikte yaşayan kimseler evin düzenine tâbidir. Bu düzenin kuruluşunda ev halkından her birinin yararı adil biçimde gözetilir.

Ev halkının her biri, özellikle öğrenimi, eğitimi, dinî inançları, meslek ve sanatı için gerekli özgürlükten yararlanır. (TMK Md 23, 348, 360, 361,)

Ev başkanı, birlikte yaşayanların evdeki eşyasını özenle korumak ve güvenlik altında bulundurmakla yükümlüdür.

II. Sorumluluk

Madde 369.(320) - Ev başkanı, ev halkından olan küçüğün (TMK Md 11), kısıtlının (TMK Md 405, 406, 407, 408), akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunan kişinin verdiği zarardan, alışılmış şekilde durum ve koşulların gerektirdiği dikkatle onu gözetim altında bulundurduğunu veya bu dikkat ve özeni gösterseydi dahi zararın meydana gelmesini engelleyemeyeceğini ispat etmedikçe sorumludur.

Ev başkanı, ev halkından akıl hastalığı veya akıl zayıflığı bulunanların kendilerini ya da başkalarını tehlikeye veya zarara düşürmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

Zorunluluk hâlinde gerekli önlemlerin (TMK Md 420, 423, 432, 438 – 455) alınmasını yetkili makamdan ister.

*27.3.1957 tarihli 1/3 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 11
BK 55. Maddesine göre adam çalıştırmanın ödençe ile yükümlü tutulabilmesi için kendisinin kusuru bulunması gerekli olmadığı gibi , çalıştırdığı adamın da kusuru bulunması gerekmez.

III. Altsoyun denkleştirme alacağı

1. Koşulları

Madde 370.(321, 610) - Ana ve baba veya büyük ana ve baba ile birlikte yaşayan ve emeklerini ya da gelirlerini aileye özgüleyen ergin altsoylar, buna karşılık uygun bir bedel isteyebilirler.

Uyuşmazlık hâlinde hâkim, bedelin miktarı, güvence altına alınması ve ödeme şekli hakkında karar verir. (TMK Md 4,)

2. İstenmesi

Madde 371.() - Altsoy, bu bedeli borçlunun ölümü hâlinde isteyebilir.

Alacaklı, bu alacağını borçlunun sağlığında, birlikte yaşamının sona ermesi veya işletmenin el değiştirmesi, borçluya karşı icra takibi yapılması veya onun iflâsı hâllerinde de isteyebilir.

Bu alacak zamanaşımına uğramaz. Fakat en geç borçlunun terekesinin taksimi (TMK Md 676., 696, 698, 699, 703) anına kadar istenebilir.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM AİLE MALLARI

A. Aile vakfı

Madde 372.(322) - Aile bireylerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri ve bunlara benzer amaçların gerektirdiği harcamaların yapılması için kişiler hukuku ve miras hukuku hükümleri uyarınca aile vakfı kurulabilir. (TMK Md 101, 113, 449, 526)

Bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesi yasaktır. Böyle bir özgülenme, vakıf kurma yoluyla da yapılamaz. (TMK Md 521, 522, 526,)

B. Aile malları ortaklığı

I. Oluşumu

1. Koşulları

Madde 373.(323) – Hısımlar (TMK Md 17), kendilerine geçen mirasın tamamı veya bir bölümüyle (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500) ya da ortaya başka mallar koymak suretiyle aralarında bir aile malları ortaklığı kurabilirler. (TMK Md 642, 688, 701,)

2. Şekil

Madde 374.(324) - Aile malları ortaklığı sözleşmesinin resmî şekilde yapılması ve bütün ortakların veya temsilcilerinin imzalarını taşıması gerekir. (TMK Md 5)

II. Süre

Madde 375.(325) - Aile malları ortaklığı, belirli veya belirsiz süre için kurulabilir. Süre belirlenmediği takdirde ortaklardan her biri, altı ay önceden bildirmek koşuluyla ortaklıktan çıkabilir.

Bu bildirim, tarımsal işletme ile ilgili bir ortaklıkta, ancak ürünlerin yetiştiği yere göre olağan hasat mevsiminin sonu için geçerlidir. (TMK Md 383)

III. Hükümü

1. Elbirliği ile işletme

Madde 376.(326) - Aile malları ortaklığı, ortakları elbirliği ile iktisadî faaliyette bulunmak üzere birleştirir.

Aksi kararlaştırılmış olmadıkça, ortaklardan her biri eşit hakka sahiptir.

Ortaklar, ortaklık devam ettiği sürece paylarını isteyemeyecekleri gibi, bu payları üzerinde tasarruf işlemleri de yapamazlar. (TMK Md 640 , 702)

2. Yönetim ve temsil

a. Genel olarak

Madde 377.(327) - Aile malları ortaklığı, tüm ortakların elbirliği ile yönetilir.

Ortaklardan her biri, olağan yönetim işlerini diğer ortakların katılmasına gerek olmaksızın yapabilir. (TMK Md 690, 691,702.)

b. Yöneticinin yetkisi

Madde 378.(328) - Ortaklar, içlerinden birini ortaklığa yönetici olarak atayabilirler.

Yönetici, ortaklığı yönetir ve ortaklıkla ilgili işlemlerde onu temsil eder. (TMK Md 384, 385)

Ortaklığı kimin temsil edeceği ticaret siciline kaydedilmiş olmadıkça diğer ortakların temsil yetkisi bulunmadığı iyiniyetli (TMK Md 3) üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez.

3. Ortak mallar ve kişisel mallar

Madde 379.(329) - Ortaklar, ortaklığa giren malların elbirliği (TMK Md 701) hâlinde malikidirler.

Ortaklar, ortaklığın borçlarından müteselsil olarak sorumludurlar.

Ortakların, ortaklık dışında bıraktıkları mallar ile aksi kararlaştırılmış olmadıkça, ortaklığın devamı sırasında miras yoluyla (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500) veya herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla edindikleri mallar, onların kişisel mallarıdır.

IV. Ortaklığın sona ermesi

1. Sebepleri

Madde 380.(330) - Aşağıdaki hâllerde ortaklık sona erer:

1. Bütün ortakların anlaşması veya feshin bildirilmesiyle, (TMK Md 375,381)
2. Ortaklık süresi açıkça veya örtülü olarak uzatılmadığı takdirde sürenin bitmesiyle, (TMK Md 375)
3. Ortaklardan birinin payının haczedilmesi ve satışının istenmesiyle,
4. Ortaklardan birinin iflâsıyla, (TMK Md 381)
5. Ortaklardan birinin haklı sebebe dayanan istemiyle. (TMK Md 4, 383)

2. Fesih bildirim, ödemededen aciz, evlenme

Madde 381.(331) - Ortaklardan biri feshi bildirir veya iflâs ederse (TMK Md 380 , 381) ya da bir ortağın haczedilmiş payının satışı istenirse (TMK Md 380), öteki ortaklar, ayrılan ortağın veya alacaklılarının haklarını ödeyerek ortaklığı kendi aralarında sürdürebilirler.

Evlenen (TMK Md 141) ortak, fesih bildirimine gerek olmaksızın ortaklıktaki hakkının kendisine ödenmesini isteyebilir. (TMK Md 380)

3. Ölüm

Madde 382.(332) - Ortaklardan birinin ölümü (TMK Md 28) hâlinde onun ortaklığa dahil olmayan mirasçuları, ancak ölen ortağa düşen payın karşılığının kendilerine ödenmesini isteyebilirler.

Ölen ortak mirasçı olarak altsoyunu (TMK Md 495) bırakmışsa, bunlar öbür ortakların rızası ile onun yerine ortaklığa girebilirler.

4. Paylaşma kuralları

Madde 383.(333) - Ortaklık mallarının paylaşılması veya ayrılan ortağın payının hesaplanması, ortaklık mallarının paylaşma veya ayrılma zamanındaki değerine ve durumuna göre yapılır. (TMK Md 575 ,703)

Paylaşma ve hesaplama uygun olmayan bir zamanda istenemez. (TMK Md 2, 375,)

V. Kazanç paylı aile malları ortaklığı

1. Konusu

Madde 384.(334) - Ortaklar, aralarında yapacakları sözleşmeyle, yıllık kazançtan kendilerine belli bir pay verilmesi kaydıyla ortaklığın temsilini ve ortaklığın mallarının işletilmesini içlerinden birine bırakabilirler. (TMK Md 377, 378,)

Bu pay, anlaşmayla belirlenmemişse, ortaklık mallarının uygun derecede uzun bir dönemdeki kazancın ortalama miktarı ile işleten ortağın çalışması ve yaptığı harcama göz önünde tutularak adil bir biçimde belirlenir. (TMK Md 4, 664, 665, 666)

2. Özel sona erdirme sebepleri

Madde 385.(335) - İşletme ve temsili üzerine alan ortak (TMK Md 384), malları gereği gibi işletmediği veya yükümlülüklerini yerine getirmediği takdirde, ortakların ortaklığın feshini isteme hakları vardır.

Ortaklardan birinin, haklı sebeplere dayanarak istemde bulunması üzerine hâkim, mirastaki paylaşma kurallarını (TMK Md 646, 647,649, 650, 651, 652, 653, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 663, 664,665, 666, 676, 668,) göz önüne bulundurarak, bu ortağın işletme ve temsili üzerine alan ortakla birlikte yönetime ve ortaklık mallarından yararlanmaya katılmasına karar verebilir.

Ortakların elbirliği ile işlettikleri ortaklığa ilişkin kurallar, kazanç paylı aile malları ortaklığında da uygulanır. (TMK Md 376)

C. Aile yurdu

I. Genel olarak

Madde 386.(336,337/1)— Konutlar, tarıma veya sanayiye elverişli taşınmazlar, eklentileriyle birlikte aile yurdu hâline getirilebilir.

II. Kurulması

1. Koşulları

Madde 387.(337) - Aile yurdu hâline getirilecek taşınmazların büyüklüğü, üzerindeki rehin haklarına ve malikin diğer mallarına bakılmaksızın, bir ailenin normal geçimine ve barınmasına yetecek ölçüden fazla olamaz.

Mahkemece haklı sebeplere (*TMK Md 4*) dayanılarak geçici bir istisna kabul edilmiş olmadıkça malikin, taşınmazı veya üzerindeki tesisi kendisinin işletmesi ya da konutta oturması zorunludur.

2. Usul ve şekil

a. İlân

Madde 388.(338) - Alacaklılar ve aile yurdu kurulması yüzünden haklarının zedelenmesi ihtimali bulunan kişiler, kuruluştan önce mahkemece yapılan ilânla itirazlarını iki ay içinde bildirmeye çağırılırlar.

Durum, alacakları taşınmaz rehniyle güvenceye bağlanmış olanlara ve hacizli alacaklılara ayrıca bildirilir. (*TMK Md 850*)

b. Üçüncü kişilerin haklarının korunması

Madde 389.(339) - Aile yurdu hâline getirilecek taşınmazda yurt olabilmesi için gerekli koşullar bulunur ve yurdun kurulmasına üçüncü kişiler itiraz etmez veya itirazın haksız olduğu anlaşılırsa, mahkeme kuruluşa izin verir.

(*TMK Md 387*)

Süresi içinde itiraz eden (*TMK Md 388*) alacaklıların ilgilerinin kesildiği ispat edilmedikçe veya taşınmaz üzerinde bulunan rehin ve hacizler kaldırılmadıkça, aile yurdu kurulmasına izin verilemez. Borç, itiraz eden veya rehinli alacaklı lehine vadeye bağlı olsa bile, aile yurdu kurmak isteyen borçlu hemen ödemede bulunabilir.

c. Tapu kütüğüne şerh verilmesi

Madde 390.(340) - Bir taşınmazın aile yurdu hâline getirilmesi, ancak izne ilişkin mahkeme kararının o taşınmazın tapu kütüğüne şerh (*TMK Md 1009, 1010, 1011*) verilmesiyle mümkün olur; bu husus mahkemece ilân edilir.

III. Sonuçları

1. Tasarruf hakkının sınırlanması

Madde 391.(341) - Aile yurdu hâline getirilen taşınmazlar devrolunamaz , rehnedilemez *(TMK Md 850)* ve kiraya verilemez.

Aile yurdu ve eklentileri hakkında, mahkeme eliyle yönetim hâli saklı kalmak kaydıyla, cebrî icra yoluna başvurulamaz

2. Kan hısımlarının aile yurduna alınması

Madde 392.(342) - Malikin, yoksulluğu sebebiyle aile yurduna alınmaya muhtaç bulunan ve kabullerine engel olacak durumları olmayan üstsoyunu, altsoyunu ve kardeşlerini yurda kabul etmesine mahkemece karar verilebilir.

3. Malikin ödemede acze düşmesi

Madde 393.(343) - Malik borçlarını ödemede acze düşerse, aile yurdunu yönetmek üzere mahkemece bir yönetici atanır. *(TMK Md 391)*

Yönetici, yurdu amacına ve alacaklıların menfaatlerine uygun biçimde yönetir.

Alacaklılar, haklarını aciz belgelerindeki tarih ve iflâstaki sıraya göre alırlar.

IV. Sona ermesi

1. Malikin ölümü hâlinde

Madde 394.(344) - Malikin ölümünden sonra aile yurdunun devam edebilmesi, taşınmazın mirasçılara yurt olarak geçmesine ilişkin bir ölüme bağlı tasarrufun *(TMK Md 514)* yapılmış olmasına bağlıdır.

Böyle bir tasarruf yoksa, malik ölünce tapu kütüğündeki yurda ilişkin şerh silinir. *(TMK Md 1009, 1010, 1011, 1014)*

2. Malikin sağlığında

Madde 395.(345) - Malik sağlığında yurda son verebilir.

Bunun için malik, tapu kütüğündeki kaydı sildirmek üzere bir dilekçeyle mahkemeye başvurur; bu istem mahkemece ilân olunur.

İlân tarihinden başlayarak iki ay içinde bir itiraz yapılmaz veya yapılan itirazın haksızlığı anlaşılırsa, mahkeme kütükteki kaydın *(TMK Md 1014)* silinmesine izin verir.

ÜÇÜNCÜ KISIM VESAYET

BİRİNCİ BÖLÜM VESAYET DÜZENİ

BİRİNCİ AYIRIM

VESAYET ORGANLARI

A. Genel olarak

Madde 396.(346) - Vesayet organları, vesayet daireleri ile vasi ve kayyımlardır. *(TMK Md 426)*

B. Vesayet daireleri

I. Kamu vesayeti

Madde 397.(347) - Kamu vesayeti, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür.

Vesayet makamı, sulh hukuk mahkemesi; denetim makamı, asliye hukuk mahkemesidir. *(TMK Md 19 , 411)*

II. Özel vesayet

1. Koşulları

Madde 398.(348) - Vesayet altındaki kişinin menfaatinin haklı gösterdiği, özellikle bir işletmenin, bir ortaklığın veya benzeri işlerin sürdürülmesi gerektiği takdirde vesayet istisnaî olarak bir aileye verilebilir.

Bu durumda vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu kurulacak aile meclisine geçer. *(TMK Md 413 – 425 , 438- 467)*

2. Kurulması

Madde 399.(349) - Özel vesayet, vesayet altına alınan kişinin fiil ehliyetine sahip iki yakın hısımının veya bir hısımı ile eşinin istemi üzerine denetim makamı tarafından kurulur.

3. Aile meclisi

Madde 400.(350) - Aile meclisi, vesayet altındaki kişinin vasi olmaya ehil, denetim makamınca dört yıl için atanacak en az üç hısımından *(TMK Md 17 ,18)* oluşur.

Vesayet altına alınanın eşi *(TMK Md 108)* de aile meclisine üye olabilir.

4. Güvence

Madde 401.(351) - Aile meclisi üyeleri, görevlerini gereği gibi yerine getireceklerine dair güvence vermek zorundadırlar.

Güvence sağlanmadan özel vesayet kurulamaz *(TMK Md 398, 466,).*

5. Sona ermesi

Madde 402.(352) - Aile meclisi görevini yapmadığı veya vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirdiği takdirde, denetim makamı (TMK Md 397) her zaman aile meclisini değiştirebileceği gibi özel vesayeti de sona erdirebilir.

C. Vasi ve kayyım

Madde 403.(353) - Vasi, vesayet altındaki küçüğün (TMK Md 11 , 404) veya kısıtlının (TMK Md 405, 406, 407, 408) kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatlerini korumak ve hukukî işlemlerde onu temsil etmekle yükümlüdür (TMK Md 439 ,440, 441, 442, 443, 444, 445, 446 ,447, 448, 449, 450, 451 , 452, 453, 454).

Kayyım, belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanır (TMK Md 426)

Bu Kanunun vasi hakkındaki hükümleri (TMK Md 413 – 470), aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygulanır .

İKİNCİ AYIRIM VESAYETİ GEREKTİREN HÂLLER

A. Küçüklük

Madde 404.(354) - Velâyet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır. (TMK Md 11)

Görevlerini yaparlarken vesayeti gerektiren böyle bir hâlin varlığını öğrenen nüfus memurları, idarî makamlar, noterler ve mahkemeler, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadırlar (TMK Md 19, 411)

**10.11.1954 tarihli 17/24 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 584
Evlat edinme muamelesinin tamamlanmasıyla evlat edinen kimseye geçen küçük üzerindeki egelik (velayet) hakkı, bu kimsenin ölümüyle kendiliğinden asıl ana ve babaya dönmez .ve geçmez. Bu gibi hallerde küçüğe bir vasi tayini gerekir*

B. Kısıtlama

I. Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı

Madde 405.(355) - Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini göremeyen veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gereken ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokan her ergin kısıtlanır. (TMK Md 11, 12, 13, 15, 335, 409, 410, 419, 474)

Görevlerini yaparlarken vesayet altına alınmayı gerekli kılan bir durum varlığını öğrenen idarî makamlar, noterler ve mahkemeler, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadırlar (TMK Md 19, 411).

II. Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim

Madde 406.(356) - Savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kendisini veya ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açan ve

bu yüzden devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olan ya da başkalarının güvenliğini tehdit eden her ergin kısıtlanır. (TMK Md 335, 408, 409, 410, 429, 475)

III. Özgürlüğü bağlayıcı ceza

Madde 407.(357) - Bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkûm olan her ergin kısıtlanır. (TMK Md 11, 12, 13, 335 471)

Cezayı yerine getirmekle görevli makam, böyle bir hükümlünün cezasını çekmeye başladığını, kendisine vasi atanmak üzere hemen yetkili (TMK Md 19, 411 vesayet makamına bildirmekle yükümlüdür.

IV. İstek üzerine

Madde 408.(358) - Yaşlılığı, sakatlığı, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden her ergin (TMK Md 11) kısıtlanmasını (TMK Md 335, 403, 428, 476) isteyebilir.

C. Usul

I. İlgilinin dinlenilmesi ve bilirkişi raporu

Madde 409.(359) - Bir kimse dinlenilmeden savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetimi (TMK Md 406) veya isteği (TMK Md 408) sebebiyle kısıtlanamaz.

Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle kısıtlamaya (TMK Md 405) ancak resmî sağlık kurulu raporu üzerine karar verilir. Hâkim, karar vermeden önce, kurul raporunu göz önünde tutarak kısıtlanması istenen kişiyi dinleyebilir.

II. İlân

Madde 410.(360) - Kısıtlama kararı, kesinleşince hemen kısıtlının yerleşim yeri (TMK Md 19) ile nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilân olunur.

Kısıtlama, iyiniyetli (TMK Md 3) üçüncü kişileri ilândan önce etkilemez.

Ayırt etme gücüne sahip olmamanın sonuçlarına (TMK Md 13 , 14, 15, 16) ilişkin hükümler saklıdır.

*11.6.1941 tarihli 4/21 YİBK Hukuk Bölümü Cilt 1 sayfa :692

Bir tasarruf zamanında temyiz (ayırtım) gücünden yoksun olduğu anlaşılan kişinin o tasarrufun hüküm taşımayacağı iddiasının kabulü için bunu dava eden vasiye bundan başka diğer tarafın kötü niyetini dahi kanıtlama yükü yüklenemez.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM YETKİ

A. Vesayet işlerinde yetki

Madde 411.(361) - Vesayet işlerinde yetki küçüğün (TMK Md 11) veya kısıtlının (TMK Md 405, 406, 407,408) yerleşim yerindeki (TMK Md 19) vesayet dairelerine aittir.

B. Yerleşim yerinin değişmesi

Madde 412.(362) - Vesayet makamının izni olmadıkça vesayet altındaki kişi yerleşim yerini (TMK Md 19, 20) değiştiremez.

Yerleşim yerinin değişmesi hâlinde yetki, yeni vesayet dairelerine geçer .
Bu takdirde kısıtlama yeni yerleşim yerinde ilân olunur(TMK Md 410).

DÖRDÜNCÜ AYIRIM VASİNİN ATANMASI

A. Koşulları

I. Genel olarak

Madde 413.(363) - Vesayet makamı, bu görevi yapabilecek yetenekte olan bir ergini vasi olarak atar (TMK Md 11, 12, 13, 414,).

Gereken durumlarda, bu görevi birlikte veya vesayet makamı tarafından belirlenen yetkileri uyarınca ayrı ayrı yerine getirmek üzere birden çok vasi atanabilir.

Rızaları bulunmadıkça birden çok kimse vesayeti birlikte yürütmekle görevlendirilemez.

II. Eşin ve hısımların önceliği

Madde 414.(364) - Haklı sebepler engel olmadıkça, vesayet makamı, vesayet altına alınacak kişinin öncelikle eşini (TMK Md 141) veya yakın hısımlarından (TMK Md 17, 18,) birini, vasilik koşullarına sahip olmaları kaydıyla bu göreve atar. Bu atamada yerleşim yerlerinin (TMK Md 19) yakınlığı ve kişisel ilişkiler göz önünde tutulur.

III. İlgililerin isteği

Madde 415.(365) - Haklı sebepler engel olmadıkça, vasiliğe, vesayet altına alınacak kişinin ya da ana veya babasının gösterdiği kimse atanır

IV. Vasiliği kabul yükümlülüğü

Madde 416.(366) - Vesayet altına alınan kimsenin yerleşim yerinde (TMK Md 19) oturanlardan vasiliğe atananlar, bu görevi kabul etmekle yükümlüdürler.

Aile meclisince (TMK Md 400) atanma hâlinde vasiliği kabul yükümlülüğü yoktur.

V. Vasilikten kaçınma sebepleri

Madde 417.(367) - Aşağıdaki kişiler vasiliği kabul etmeyebilirler:

1. Altmış yaşını doldurmuş olanlar,
2. Bedensel özürleri veya sürekli hastalıkları sebebiyle bu görevi güçlkle yapabilecek olanlar *(TMK Md 4)*,
3. Dörtten çok çocuğun velisi olanlar *(TMK Md 335)*,
4. Üzerinde vasilik görevi olanlar *(TMK Md 400, 438)*,
5. Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu üyeleri, hâkimlik ve savcılık mesleği mensupları.

VI. Vasiliğe engel olan sebepler

Madde 418.(368) - Aşağıdaki kişiler vasi olamazlar:

1. Kısıtlılar *(TMK Md 404, 405, 406, 407, 408)*,
2. Kamu hizmetinden yasaklılar veya haysiyetsiz hayat sürenler,
3. Menfaati kendisine vasi atanacak kişinin menfaati ile önemli ölçüde çatışanlar veya onunla aralarında düşmanlık bulunanlar *(TMK Md 426)*,
4. İlgili vesayet daireleri hâkimleri.

B. Atama usulü

I. Vasinin atanması

Madde 419.(369) - Vesayet makamı, gecikmeksizin vasi atamakla yükümlüdür.

Gerek duyulduğunda henüz ergin olmayanların da kısıtlanmasına karar verilebilir; ancak, kısıtlama kararı ergin olduktan sonra sonuç doğurur *(TMK Md 11)*.

Kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velâyet *(TMK Md 335)* altında bırakılır.

II. Geçici önlemler

Madde 420.(370) - Vesayet işleri zorunlu kıldığı takdirde vesayet makamı, vasinin atanmasından önce de re'sen gerekli önlemleri alır; özellikle, kısıtlanması istenen kişinin fiil ehliyetini geçici olarak kaldırabilir ve ona bir temsilci *(TMK Md 426)* atayabilir.

Vesayet makamının kararı ilân olunur *(TMK Md 410)*.

III. Tebliğ ve ilân

Madde 421.(371) - Atama kararı vasiye hemen tebliğ olunur.

Kısıtlamaya ve vasi atanmasına veya kısıtlanan velâyet altında bırakılmışsa buna ilişkin karar, kısıtlının yerleşim yerinde *(TMK Md 19)* ve nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilân olunur *(TMK Md 410)*.

IV. Kaçınma ve itiraz

1. Usul

Madde 422.(372) - Vasiliğe atanan kişi, bu durumun kendisine tebliğinden başlayarak on gün içinde vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir *(TMK Md 417, 457,481)* .

İlgili olan herkes, vasinin atandığını öğrendiği günden başlayarak on gün içinde atamanın kanuna aykırı olduğunu ileri sürebilir *(TMK Md 418)* .

Vesayet makamı, vasilikten kaçınma veya itiraz sebebini yerinde görürse yeni bir vasi atar; yerinde görmediği takdirde, bu konudaki görüşü ile birlikte gerekli kararı vermek üzere durumu denetim makamına bildirir.

2. Geçici görev

Madde 423.(373) - Vasiliğe atanan kimse *(TMK Md 417, 418, 421, 422, 457)*, vasilikten kaçınmış veya atanmasına itiraz edilmiş olsa bile, yerine bir başkası atanıncaya kadar vasiye ait görevleri yerine getirmekle yükümlüdür *(TMK Md 482, 491)* .

3. Karar

Madde 424.(374) - Denetim makamı, vereceği kararı vasiliğe atanmış olan kimseye *(TMK Md 417, 418, 421, 422, 457)* ve vesayet makamına *(TMK Md 19, 411)* bildirir.

Vasiliğe atananın görevden alınması hâlinde vesayet makamı *(TMK Md 19, 397 398, 399, 400)*, hemen yeni bir vasi atar.

V. Görevin verilmesi

Madde 425.(375) - Atama kararı kesinleşince vesayet makamı vasinin göreve başlaması için gerekli işlemleri yapar *(TMK Md 419, 421, 438, 466)* .

BEŞİNCİ AYIRIM KAYYIMLIK VE YASAL DANIŞMANLIK

A. Kayyımlığı gerektiren hâller

I. Temsil

Madde 426.(376) - Vesayet makamı, aşağıda yazılı olan veya kanunda gösterilen *(TMK Md 345, 360, 361, 303, 420, 810, 880,)* diğer hâllerde ilgisinin isteği üzerine veya re'sen temsil kayyımı *(TMK Md 403)* atar:

1. Ergin bir kişi *(TMK Md 11)*, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri bir sebeple ivedi bir işini kendisi görebilecek veya bir temsilci atayabilecek durumda değilse,

2. Bir işte yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün veya kısıtlının menfaati çatışyorsa *(TMK Md 345, 463)*,

3. Yasal temsilcinin görevini yerine getirmesine bir engel varsa *(TMK Md 420, 423)*.

II. Yönetim

1. Kanun gereği

Madde 427.(377) - Vesayet makamı (TMK Md 397, 411), yönetimi kimseye ait olmayan mallar için gereken önlemleri alır ve özellikle aşağıdaki hâllerde bir yönetim kaydını atar:

1. Bir kimse uzun süreden beri bulunamaz ve oturduğu yer de bilinemezse,

2. Vesayet altına alınması için yeterli bir sebep (TMK Md 404, 405, 406, 407, 408) bulunmamakla beraber, bir kişi malvarlığını kendi başına yönetmek veya bunun için temsilci atamak gücünden yoksunsa,

3. Bir terekede mirasçılık hakları henüz belli değilse veya ceninin menfaatleri gerekli kılırsa (TMK Md 28, 455, 575, 582, 643),

4. Bir tüzel kişi gerekli organlardan yoksun kalmış ve yönetimi başka yoldan sağlanamamışsa (TMK Md 87, 88, 113,),

5. Bir hayır işi veya genel yarar amacı güden başka bir iş için halktan toplanan para ve sair yardımı yönetme veya harcama yolu sağlanamamışsa (TMK Md 460, 466, 588).

2. İstek üzerine

Madde 428.(378) - İsteğe bağlı kısıtlama sebeplerinden (TMK Md 408) biri varsa, ergin bir kişiye (TMK Md 11, 12, 13, 14, 15, 16) kendi isteği üzerine bir kayıym atanabilir.

B. Yasal danışmanlık

Madde 429.(379) - Kısıtlanması için yeterli sebep (TMK Md 404, 405, 406, 407, 408) bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin (TMK Md 14, 15, 16) sınırlanması gerekli görülen ergin bir kişiye (TMK Md 11, 12,13) aşağıdaki işlerde görüşü alınmak üzere bir yasal danışman atanır:

1. Dava açma ve sulh olma,

2. Taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde başka bir aynî hak kurulması (TMK Md 708, 763, 779, 850) ,

3. Kıymetli evrakın alımı, satımı ve rehnedilmesi,

4. Olağan yönetim sınırları dışında kalan yapı işleri,

5. Ödünç verme ve alma,

6. Ana parayı alma,

7. Bağışlama,

8. Kambiyo taahhüdü altına girme,

9. Kefil olma.

Aynı koşullar altında bir kimsenin malvarlığını yönetme yetkisi, gelirlerinde dilediği gibi tasarruf hakkı saklı kalmak üzere kaldırılabilir (TMK Md 360, 410, 477).

C. Yetki

Madde 430.(380) - Temsil kayyımı, kendisine kayyım atanacak kimsenin yerleşim yeri (TMK Md 19, 411) vesayet makamı tarafından atanır.

Yönetim kayyımı, malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kimsenin payına düşen malların bulunduğu yer vesayet makamı tarafından atanır.

D. Usul

Madde 431.(381) - Vasinin atanması usulüne ilişkin kurallar (TMK Md 413), kayyım ve yasal danışmanın atanmasında da uygulanır.

Kayyım veya yasal danışman atanmasına ilişkin karar, ancak vesayet makamının gerekli görmesi hâlinde ilân olunur.

ALTINCI AYIRIM KORUMA AMACIYLA ÖZGÜRLÜĞÜN KISITLANMASI

A. Koşulları

Madde 432.() - Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalık veya serserilik sebeplerinden biriyle toplum için tehlike oluşturan her ergin kişi (TMK Md 11), kişisel korunmasının başka şekilde sağlanamaması hâlinde, tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir kuruma yerleştirilir veya alıkonulabilir. Görevlerini yaparlarken bu sebeplerden birinin varlığını öğrenen kamu görevlileri, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına (TMK Md 19, 397, 411, 433) bildirmek zorundadırlar.

Bu konuda kişinin çevresine getirdiği külfet de göz önünde tutulur.

İlgili kişi durumu elverir elvermez kurumdan çıkarılır.

B. Yetki

Madde 433.() - Yerleştirme veya alıkoymaya karar verme yetkisi, ilgilinin yerleşim yeri (TMK Md 19, 397) veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bulunduğu yer vesayet makamına (TMK Md 397) aittir.

Yerleştirme veya alıkoymaya karar veren vesayet makamı, kurumdan çıkarmaya da yetkilidir.

C. Bildirim yükümlülüğü

Madde 434.() - Kısıtlı bir kişi (TMK Md 404, 405, 406, 407, 408) bir kuruma yerleştirildiği veya alıkonulduğu ya da ergin bir kişi hakkında vesayete ilişkin diğer önlemlerin alınmasına gerek görüldüğü takdirde, kişinin bulunduğu yer

vesayet makamı veya özel kanunlarda öngörülen ilgililer, durumu yerleşim yeri (TMK Md 19) vesayet makamına (TMK Md 397) bildirmekle yükümlüdürler.

D. İtiraz

Madde 435.() - Kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları, verilen karara karşı kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına (TMK Md 19, 397) itiraz edebilirler.

Bu hak, kurumdan çıkarılma isteminin reddi hâlinde de kullanılabilir.

E. Usul

I. Genel olarak

Madde 436.() - Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması, aşağıdaki kurallar saklı kalmak üzere, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa tâbidir:

1. Karar verilirken ilgilinin bunun sebepleri hakkında bilgilendirilmesi ve karara karşı denetim makamına (TMK Md 19, 397) itiraz edebileceğine yazılı olarak dikkatinin çekilmesi zorunludur.

2. Bir kuruma yerleştirilen kişiye, alıkonulma kararına veya kurumdan çıkarılma isteminin reddine karşı en geç on gün içinde denetim makamına (TMK Md 19, 397) itiraz edebileceği derhal yazılı olarak bildirilir.

3. Mahkeme kararını gerektiren her istem, gecikmeksizin yetkili hâkime ulaştırılır.

4. Yerleştirme kararı veren vesayet makamı (TMK Md 397) veya hâkim durumun özelliklerine göre bu istemin görüşülmesini erteleyebilir.

5. Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalığı olanlar hakkında, ancak resmî sağlık kurulu raporu alındıktan sonra karar verilebilir. Vesayet makamının (TMK Md 19, 397, 433) daha önceden bilirkişiye başvurmuş olması hâlinde denetim makamı (TMK Md 19, 397) bundan vazgeçebilir.

II. Yargılama usulü

Madde 437.() Hâkim, basit yargılama usulüne göre karar verir.

Gerektiğinde ilgili kişiye adlî yardım sağlanır.

Hâkim, karar verirken ilgili kişiyi dinler.

İKİNCİ BÖLÜM VESAYETİN YÜRÜTÜLMESİ

BİRİNCİ AYIRIM

VASİNİN GÖREVLERİ

A. Göreve başlama

I. Defter tutma

Madde 438.(382) - Vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi üzerine vasi ile vesayet makamının görevlendireceği bir kişi tarafından, vakit geçirilmeksizin, yönetilecek malvarlığının defteri tutulur.

Vesayet altındaki kişi ayırt etme gücüne (*TMK Md 13*) sahipse, olanak bulunduğu takdirde defter tutulurken hazır bulundurulur.

Koşullar gerektirdiği takdirde denetim makamı (*TMK Md 19, 397*), vasi ve vesayet makamının (*TMK Md 19, 397*) isteği üzerine vesayet altındaki kişinin malvarlığının resmî defterinin tutulmasına karar verebilir. Bu defter, mirastaki resmî defterin alacaklılara karşı doğurduğu sonuçları doğurur ve oradaki usul uyarınca tutulur (*TMK Md 620, 621, 622, 628, 629, 630*).

II. Değerli şeylerin saklanması

Madde 439.(383) - Kıymetli evrak, değerli eşya, önemli belge ve benzerleri, malvarlığının yönetimi bakımından bir sakınca yoksa, vesayet makamının gözetimi altında güvenli bir yere konulur (*TMK Md 397*).

III. Taşınırların satılması

Madde 440.(384) - Vesayet altındaki kişinin menfaati gerektirirse değerli şeylerin dışındaki taşınırlarla (*TMK Md 762*), vesayet makamının vereceği talimat uyarınca, açık artırma ile satılır. Hâkim, özel durumları, taşınırın niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne alarak pazarlıkla satışa da karar verebilir (*TMK Md 461, 466, 467, 492, 493*).

Vesayet altındaki kişinin kendisi veya ailesi için özel bir değer taşıyan şeyler, zorunluluk olmadıkça satılamaz (*TMK Md 461, 653*).

IV. Paraların yatırılması

1. Yatırma zorunluluğu

Madde 441.(385) - Vesayet altındaki kişinin kendisi veya malvarlığının yönetimi için gerekli olmayan paralar, faiz getirmek üzere, vesayet makamı tarafından belirlenen millî bir bankaya yatırılır veya Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere çevrilir (*TMK Md 461, 466, 492*).

Paranın yatırılmasını bir aydan fazla geciktiren vasi, faiz kaybını ödemekle yükümlüdür.

2. Yatırımların dönüştürülmesi

Madde 442.(386) - Yeteri kadar güven verici olmayan yatırımlar, güvenli yatırımlara dönüştürülür (*TMK Md 466, 492*).

Dönüştürme işleminin uygun zamanda ve vesayet altındaki kişinin menfaati gözetilerek yapılması gerekir.

V. Ticarî ve sınaî işletmeler

Madde 443.(387) - Vesayet altındaki kişinin malvarlığı içinde ticarî, sınaî veya benzeri bir işletme varsa; vesayet makamı, bunların işletilmesinin devamı veya tasfiyesi için gerekli talimatı verir (TMK Md 466, 492).

VI. Taşınmazların satılması

Madde 444.(388) - Taşınmazların (TMK Md 444 461, 462, 463), satışı, vesayet makamının (TMK Md 462, 463) talimatı uyarınca ve ancak vesayet altındaki kişinin menfaati gerekli kıldığı hâllerde mümkündür.

Satış, vesayet makamının bu iş için görevlendireceği bir kişi tarafından vasi de hazır olduğu hâlde açık artırmayla yapılır ve ihale vesayet makamının (TMK Md onamasıyla tamam olur; onamaya ilişkin kararın ihale gününden başlayarak on gün içinde verilmesi gerekir.

Ancak denetim makamı (TMK Md 444, 463.), istisnaî olarak özel durumları, taşınmazın niteliğini veya değerinin azlığını göz önüne alarak pazarlıkla satışa da karar verebilir.

B. Özen ve temsil

I. Kişiyeye özen

1. Küçüklerde

a. Genel olarak

Madde 445.(389) - Vesayet altındaki kişi küçük (TMK Md 11, 404) ise, vasi onun bakımı ve eğitimi için gereken önlemleri almakla yükümlüdür.

Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler (TMK Md 461 – 465, 346 – 350 saklı kalmak kaydıyla, vasi bu konuda ana ve babanın yetkilerine sahiptir (TMK Md 339, 340 342, 343, 352 – 363).

b. Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması

Madde 446.() - Küçüklerin (TMK Md 11) koruma amacıyla bir kuruma yerleştirilmesine vasinin başvurusu üzerine vesayet makamı (TMK Md 19, 397) veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bizzat vasi karar verir ve durumu derhâl vesayet makamına bildirir.

Bunun dışında usul ve yetkiyle ilgili konularda kısıtlı olsun veya olmasın erginlerin korunması amacıyla özgürlüklerinin kısıtlanmasına ilişkin hükümler (TMK Md 432 – 437) uygulanır.

Onaltı yaşını doldurmamış çocuk bu konuda mahkemeye bizzat başvuramaz.

2. Kısıtlılarda

MADDE 447.(390) - Vasi, kısıtlıyı korumak ve bütün kişisel işlerinde ona yardım etmekle yükümlüdür (TMK Md 432 –437, 462,).

Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde vasi, koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına ilişkin hükümlere (TMK Md 432 – 437) göre kısıtlıyı bir kuruma yerleştirebilir veya orada alıkoyabilir ve durumu derhâl vesayet makamına (TMK Md 19, 397) bildirir.

II. Temsil

1. Genel olarak

Madde 448.(391) - Vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler (TMK Md 397, 461, 462, 463, 464, 465,) saklı kalmak kaydıyla vasi, vesayet altındaki kişiyi bütün hukukî işlemlerinde temsil eder (TMK Md 14, 16, 204, 205, 303, 438, 440, 441, 443, 444, 445, 451, 592).

2. Yasak işlemler

Madde 449.(392) - Vesayet altındaki kişi adına kefil olmak, vakıf kurmak (TMK Md 57) ve önemli bağışlarda bulunmak yasaktır.

3. Vesayet altındaki kişinin görüşünün alınması

Madde 450.(393) - Vesayet altındaki kişi görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahipse (TMK Md 13), vasi önemli işlerde karar vermeden önce olanak ölçüsünde, onun görüşünü almakla yükümlüdür.

Vesayet altındaki kişinin işi uygun bulmuş olması vasiyi sorumluluktan kurtarmaz. (TMK Md 466, 468, 492, 493, 494,)

4. Vesayet altındaki kişinin yapabileceği işler

a. Vasinin rızası

Madde 451.(394) - Ayırt etme gücüne (TMK Md 13) sahip olan vesayet altındaki kişi (TMK Md 404, 405, 406, 407, 408), vasinin açık veya örtülü izni veya sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir veya bir haktan vazgeçebilir (TMK Md 16, 342, 343, 502).

Yapılan işlem diğer tarafın belirlediği veya başvurusu üzerine hâkimin belirleyeceği uygun bir süre içinde onanmazsa, diğer taraf bununla bağlı olmaktan kurtulur.

b. Onamamanın sonucu

Madde 452.(395) - Vasinin onamadığı işlemlerde taraflardan her biri verdiğini geri isteyebilir. Ancak, vesayet altındaki kişi, sadece kendi menfaatine harcanan veya geri isteme zamanında malvarlığında mevcut olan zenginleşme tutarıyla ya da iyiniyetli olmaksızın elden çıkarmış olduğu miktarla sorumludur.

Vesayet altındaki kişi, fiil ehliyetine sahip olduğu hususunda diğer tarafı yanılmış ise, onun bu yüzden uğradığı zarardan sorumlu olur (TMK Md 16).

5. Meslek veya sanat

Madde 453.(396) - Vesayet altındaki kişiye vesayet makamı (TMK Md 19, 397) tarafından bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verilmiş (TMK Md 462) ise, o kişi bununla ilgili her türlü olağan işlemleri yapmaya yetkilidir ve bu tür işlemlerden dolayı bütün malvarlığı ile sorumludur (TMK Md 455).

C. Malvarlığının yönetilmesi

I. Yönetim ve hesap tutma yükümlülüğü

Madde 454.(397) - Vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek zorundadır (TMK Md 461, 592),.

Vasi, yönetimle ilgili hesap tutmak ve vesayet makamının belirlediği tarihlerde ve her hâlde yılda bir defa hesabı onun incelemesine sunmakla yükümlüdür (TMK Md 456, 464).

Vesayet altındaki kişi görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip ise, hesabın hâkim tarafından incelenmesi sırasında olanak ölçüsünde hazır bulundurulur (TMK Md 13, 450, 464, 489, 490).

II. Serbest mallar

Madde 455.(398) - Vesayet altındaki kişi, kendi tasarrufuna bırakılmış olan mallar ile vasinin izniyle çalışarak kazandığı malları serbestçe yönetir ve kullanır (TMK Md 453).

D. Görevin süresi

Madde 456.(399) - Vasi, kural olarak iki yıl için atanır (TMK Md 425).

Vesayet makamı, bu süreyi her defasında ikişer yıl uzatabilir.

Dört yıl dolunca vasi, vasilikten kaçınma hakkını kullanabilir (TMK Md 426).

E. Vasinin ücreti

Madde 457.(400) - Vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığından, olanak bulunmadığı takdirde Hazineden karşılanmak üzere kendisine bir ücret verilmesini isteyebilir. Ödenecek ücret, yönetimin gerektirdiği emek ve yönetilen malvarlığının geliri göz önünde tutulmak suretiyle her hesap dönemi için vesayet makamı tarafından belirlenir (TMK Md 19, 397, 466, 468, 492, 493, 494).

İKİNCİ AYIRIM KAYYIMIN GÖREVLERİ

A. Kayyımın konumu

Madde 458.(401) - Bir kimseye kayyım atanması onun fiil ehliyetini etkilemez. Yasal danışmanlığa ilişkin hükümler (TMK Md 429) saklıdır.

Kayyımın görev süresi ve ücreti vesayet makamı tarafından belirlenir.

B. Kayyımlığın kapsamı**I. Belli bir iş**

Madde 459.(402) - Belli bir iş için görevlendirilmiş (TMK Md 345, 426, 880) olan kayyım, vesayet makamının (TMK Md 19, 397) talimatına aynen uymak zorundadır.

II. Malvarlığının yönetimi

Madde 460.(403) - Kayyım bir malvarlığının yönetimi ve gözetimi ile görevlendirilmiş (TMK Md 427, 810) ise, yalnız o malvarlığının yönetim ve korunması için gerekli olan işleri yapabilir.

Kayyımın, bunun dışındaki işleri yapabilmesi, temsil olunanın vereceği özel yetkiye, temsil olunan bu yetkiyi verecek durumda değilse (TMK Md 14, 15) vesayet makamının (TMK Md 19, 397) iznine bağlıdır.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM VESAYET DAİRELERİNİN GÖREVLERİ

A. Şikâyet ve itiraz

Madde 461.(404) - Ayırt etme gücüne (TMK Md 13) sahip olan vesayet altındaki kişi (TMK Md 461, 462, 463, 464, 465) ve her ilgili, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikâyette bulunabilir.

Vesayet makamının (TMK Md 19, 397) kararlarına karşı tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına (TMK Md 19, 397) itiraz edilebilir.

B. İzin**I. Vesayet makamından**

Madde 462.(405) - Aşağıdaki hâllerde vesayet makamının izni gereklidir:

1. Taşınmazların alımı, satımı (TMK Md 706, 763., 444), rehnedilmesi (TMK Md 850) ve bunlar üzerinde başka bir aynî hak (TMK Md 779) kurulması,

2. Olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan taşınır veya diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi (TMK Md 762.),

3. Olağan yönetim sınırlarını aşan yapı işleri,

4. Ödünç verme ve alma,

5. Kambiyo taahhüdü altına girme,

6. Bir yıl veya daha uzun süreli ürün ve üç yıl veya daha uzun süreli taşınmaz kirası sözleşmeleri yapılması,
7. Vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması (TMK Md 455),
8. Acele hâllerde vasinin geçici önlemler alma yetkisi saklı kalmak üzere, dava açma, sulh olma, tahkim ve konkordato yapılması,
9. Mal rejimi sözleşmeleri (TMK Md 203, 204, 205), mirasın paylaşılması (TMK Md 676,) ve miras payının devri (TMK Md 612) sözleşmeleri yapılması,
10. Borç ödemededen aciz beyanı,
11. Vesayet altındaki kişi hakkında hayat sigortası yapılması,
12. Çıraklık sözleşmesi yapılması,
13. Vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi (TMK Md 432–437, 447),
14. Vesayet altındaki kişinin yerleşim yerinin (TMK Md 19, 20) değiştirilmesi.

II. Denetim makamından

Madde 463.(406) - Aşağıdaki hâllerde vesayet makamının izninden sonra denetim makamının da izni gereklidir:

1. Vesayet altındaki kişinin evlât edinmesi veya evlât edinilmesi (TMK Md 305, 313, 317),
2. Vesayet altındaki kişinin vatandaşlığa girmesi veya çıkması,
3. Bir işletmenin devralınması veya tasfiyesi, kişisel sorumluluğu gerektiren bir ortaklığa girilmesi veya önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olunması (TMK Md 444),
4. Ömür boyu aylık veya gelir bağlama veya ölünceye kadar bakma sözleşmeleri yapılması,
5. Mirasın kabulü, reddi (TMK Md 605, 610) veya miras sözleşmesi (TMK Md 545, 546, 547,) yapılması,
6. Küçüğün ergin kılınması (TMK Md 12, 470),
7. Vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme yapılması (TMK Md 444).

C. Rapor ve hesapların incelenmesi

Madde 464.(407) -Vesayet makamı, vasinin belli dönemlerde vereceği rapor ve hesapları inceler; gerekli gördüğü hâllerde bunların tamamlanması veya düzeltilmesini ister (TMK Md 454).

Vesayet makamı, rapor ve hesapları kabul veya reddeder; gerektiğinde vesayet altındaki kişinin menfaatini korumak için uygun önlemleri alır (TMK Md 483 – 488).

D. İzinin bulunmaması

MADDE 465.(408)- Kanunen gerektiği hâlde vasinin yetkili vesayet dairelerinin iznini almadan yapmış olduğu işlemler (TMK Md 461, 462), vesayet altındaki kişinin vasinin izni olmaksızın yaptığı işlem hükmündedir (TMK Md 451, 452)

DÖRDÜNCÜ AYIRIM

VESAYET ORGANLARININ SORUMLULUĞU

A. Özen yükümü

Madde 466.(409) - Vesayet organları (TMK Md 396, 397 398, 399, 400, 403,) ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan diğer kişiler (TMK Md 426, 429,) , bu görevlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdürler.

B. Vasinin sorumluluğu

Madde 467.() – Vasi (TMK Md 396 , 413), görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur.

Kayım (TMK Md 426,) ve yasal danışmanlar (TMK Md 429) hakkında da aynı hüküm uygulanır.

C. Devletin sorumluluğu

Madde 468.(410) - Devlet, vesayet dairelerinde görevli olanların hukuka aykırı olarak sebebiyet verdikleri zararlardan doğrudan doğruya sorumlu olduğu gibi; vasi, kayyım ve yasal danışmanlara tazmin ettirilemeyen zararlardan da sorumludur.

Zararı tazmin eden Devlet, zararın meydana gelmesinde kusurlu olanlara rücu eder.

Zararın doğmasına kusurları ile sebep olanlar, rücu hakkını kullanan Devlete karşı müteselsilen sorumludurlar.

D. Görev ve yetki

Madde 469.() - Devletin vesayet dairelerinde görevli kişilere karşı rücu davasına bakmaya, vesayet dairelerinin bulunduğu yere en yakın asliye mahkemesi yetkilidir.

Vesayetle ilgili tazminat ve diğer rücu davaları vesayet dairelerinin bulunduğu yer asliye mahkemesinde görülür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VESAYETİN SONA ERMESİ

BİRİNCİ AYIRIM

VESAYETİ GEREKTİREN HÂLLERİN SONA ERMESİ

A. Küçüklerde

Madde 470.(414) - Küçük (TMK Md 11, 404) üzerindeki vesayet, onun ergin olmasıyla (TMK Md 11,12,13) kendiliğinden sona erer.

Erginliğe mahkemece karar verilmiş (TMK Md 12) ise, mahkeme aynı zamanda küçüğün hangi tarihte ergin olacağını tespit ve ilân eder.

B. Hükümlülerde

Madde 471.(415) - Özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûmiyet sebebiyle kısıtlı bulunan kişi üzerindeki vesayet, hapis hâlinin sona ermesiyle kendiliğinden ortadan kalkar.

C. Diğer kısıtlılarda

I. Kaldırılması

Madde 472.(416) - Diğer kısıtlılar üzerindeki vesayet, yetkili vesayet makamının (TMK Md 19, 397) kararıyla sona erer.

Vesayeti gerektiren sebebin ortadan kalkması üzerine vesayet makamı (TMK Md 19, 397) vesayetin sona ermesine karar verir.

Kısıtlı ve ilgililerden her biri, vesayetin kaldırılması isteminde bulunabilir.

II. Usulü

1. İlân

Madde 473.(417) - Kısıtlama ilân edilmişse, kaldırılması da ilân olunur (TMK Md 410).

Fiil ehliyetinin yeniden kazanılması, ilânın yapılmasına bağlı değildir (TMK Md 14, 15, 16.)

2. Akıl hastalığı veya akıl zayıflığında

Madde 474.(418) - Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı yüzünden kısıtlanmış (TMK Md 405) olan kişi üzerindeki vesayetin kaldırılmasına, ancak kısıtlama sebebinin ortadan kalkmış olduğunun resmî sağlık kurulu raporu ile belirlenmesi hâlinde karar verilebilir.

3. Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı ve kötü yönetimde

Madde 475.(419) - Savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kısıtlanmış olan kişinin (TMK Md 406) vesayetin kaldırılmasını isteyebilmesi, en az bir yıldan beri vesayet altına alınmasını gerektiren sebeple ilgili olarak bir şikâyete meydan vermemiş olmasına bağlıdır.

4. İstek üzerine kısıtlamada

Madde 476.(420) - Kendi isteğiyle kısıtlanmış olan kişi (TMK Md 408) üzerindeki vesayetin kaldırılması, kısıtlamayı gerektiren sebebin ortadan kalkmasına bağlıdır.

D. Kayımlıkta ve yasal danışmanlıkta

I. Genel olarak

Madde 477.(421) - Temsil kayımlığı (TMK Md 426), kayımlın yapmakla görevlendirildiği işin bitirilmesiyle sona erer. (TMK Md 360, 361, 303, 420, 426, 427)

Yönetim kayımlığı (TMK Md 427), kayımlın atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalkması (TMK Md 345, 426 , 427, 810, 880) veya kayımlın görevden alınmasıyla (TMK Md 429, 472) sona erer.

Yasal danışmanlık (TMK Md 429), vesayetin kaldırılmasına ilişkin hükümler (TMK Md 472) uyarınca vesayet makamının kararıyla sona erer.

II. İlân

Madde 478.(422) - Atamanın ilân edilmiş olması (TMK Md 431) veya vesayet makamının gerekli görmesi hâllerinde, kayımlığın sona erdiği de ilân olunur.

İKİNCİ AYIRIM VASİLİK GÖREVİNİN SONA ERMESİ

A. Fiil ehliyetinin yitirilmesi ve ölüm

Madde 479.(423) - Vasilik görevi, vasinin fiil ehliyetini yitirmesi (TMK Md 10,14, 15, 28,31,405, 406, 407, 408, 413, 418.) veya ölümüyle sona erer.

B. Sürenin sona ermesi ve uzatılmaması

I. Sürenin dolması

Madde 480.(424) - Vasilik görevi, uzatılmadığı takdirde, sürenin (TMK Md 456) dolmasıyla sona erer.

II. Engelin veya kaçınma sebebinin ortaya çıkması

Madde 481.(425) - Vasi, vasiliğe engel bir sebebin (TMK Md 418,) ortaya çıkması hâlinde görevinden çekilmek zorundadır.

Vasi, bir kaçınma sebebi (TMK Md 417) ortaya çıktığı takdirde sürenin bitiminden önce görevinden alınmasını isteyebilir; ancak, önemli sebeplerin varlığı hâlinde görevine devam etmek zorundadır.

III. Göreve devam zorunluluğu

Madde 482.(426) - Görevi sona eren vasi, yenisi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmakla yükümlüdür (TMK Md 423, 425, 438-444, 454, 455),.

C. Görevden alınma

I. Sebepleri

Madde 483.(427) - Vasi, görevini ağır surette savsaklar, yetkilerini kötüye kullanır veya güveni sarsıcı davranışlarda bulunur ya da borç ödemede acze düşerse, vesayet makamı tarafından görevden alınır (TMK Md 19, 397).

Vasinin görevini yapmakta yetersizliği sebebiyle vesayet altındaki kişinin menfaatleri tehlikeye düşerse, vesayet makamı (TMK Md 19, 397) kusuru olmasa bile vasiyi görevden alabilir.

II. Usulü

1. İstek üzerine veya re'sen

Madde 484.(428) - Ayırt etme gücüne sahip (TMK Md 13) olan vesayet altındaki kişi veya her ilgili, vasinin görevden alınmasını isteyebilir.

Görevden alınmayı gerektiren sebebin varlığını başka bir yoldan öğrenen vesayet makamı (TMK Md 397), vasiyi re'sen görevden almakla yükümlüdür.

2. Araştırma ve uyarı

Madde 485.(429) - Vesayet makamı (TMK Md 19, 397), ancak gerekli araştırmayı yaptıktan ve vasiyi dinledikten sonra onu görevden alabilir.

Vesayet makamı, ağır olmayan hâllerde vasiye görevden alınacağı konusunda uyarıda bulunur.

3. Geçici önlemler

Madde 486.(430) -Gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde vesayet makamı (TMK Md 397), vasiye geçici olarak işten el çektirip bir kayyım atayabileceği gibi; gerekirse muhtemel zararı göz önünde bulundurarak vasinin mallarına ihtiyatî haciz koyabilir ve tutuklanmasını da isteyebilir.

4. Diğer önlemler

Madde 487.(431) - Vesayet makamı (TMK Md 397), görevden alma ve uyarıda bulunmanın yanı sıra, vesayet altındaki kişinin korunması için gerekli diğer önlemleri de almakla yükümlüdür.

5. İtiraz

Madde 488.(432) - İlgililer, vesayet makamının (TMK Md 397) kararlarına karşı, tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına (TMK Md 397) itiraz edebilirler. Denetim makamı, gerektiğinde duruşma da yaparak bu itirazı kesin karara bağlar.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM

VESAYETİN SONA ERMESİNİN SONUÇLARI

A. Kesin hesap ve malvarlığının teslimi

Madde 489.(433) - Görevi sona eren vasi (TMK Md 456, 479, 497,), yönetimle ilgili son raporu ve kesin hesabı (TMK Md 464) vesayet makamına vermekle yükümlü olduğu gibi; malvarlığını vesayet altındaki kişiye, mirasçılara veya yeni vasiye teslim edilmek üzere hazır bulundurmak zorundadır (TMK Md 425).

B. Rapor ve hesabın incelenmesi

Madde 490.(434) - Son rapor ve kesin hesap belli zamanlarda verilen rapor ve hesaplar gibi vesayet makamı (TMK Md 397) tarafından incelenir ve onaylanır (TMK Md 454, 464, 483, 489)

C. Vasinin görevine son verilmesi

Madde 491.(435) - Son rapor ve kesin hesap onaylandıktan (TMK Md 490) ve malvarlığı vesayet altındaki kişiye, mirasçılara veya yeni vasiye teslim edildikten (TMK Md 425 , 489) sonra, vesayet makamı vasinin görevinin sona erdiğine karar verir.

Vesayet makamı, son rapor ve kesin hesabın onaylanması veya reddi konusundaki kararı ile birlikte kesin hesabı vesayet altındaki kişiye, mirasçılara veya yeni vasiye, tazminat davası açma hakları bulunduğunu da belirtmek suretiyle tebliğ eder (TMK Md 466, 492, 493). Bu tebliğde vasinin görevine son verildiği de belirtilir.

D. Sorumluluk davasında zamanaşımı

I. Olağan zamanaşımı

Madde 492.(436) - Sorumlu vasi ve kayyım karşı açılacak tazminat davası (TMK Md 466) kesin hesabın tebliğ edildiği (TMK Md 491) tarihten başlayarak bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

Tazmin ettirilemeyen zararlar için Devlete karşı açılacak tazminat davasının (TMK Md 468) zamanaşımı süresi, zararın vasi, kayyım ve yasal danışmana tazmin ettirilemeyeceğinin anlaşılmasından başlayarak bir yıldır.

Vesayet dairelerinde (TMK Md 397) görevli olanların sebebiyet verdikleri zararlardan dolayı Devlete karşı açılacak davaların (TMK Md 468) zamanaşımı genel hükümlere tâbidir.

Devletin rücu davası, rücu hakkının doğumunun üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

II. Olağanüstü zamanaşımı

Madde 493.(437) - Olağan zamanaşımı süresi (TMK Md 492) işlemeye başlamadan önce zarar gören tarafından bilinmesi veya anlaşılması olanağı bulunmayan bir hesap yanlışlığına veya bir sorumluluk sebebine dayanan

tazminat davası, hesap yanlışlığının veya sorumluluk sebebinin öğrenilmesinden başlayarak bir yıl içinde açılabilir.

Vesayetden doğan tazminat davaları, her hâlde kesin hesabın tebliğinin üzerinden on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

E. Vesayet altındaki kişinin alacağı

Madde 494.(438) - Vesayet altındaki kişinin vasi veya Devlete karşı alacakları imtiyazlı alacaktır

ÜÇÜNCÜ KİTAP MİRAS HUKUKU

BİRİNCİ KISIM MİRASÇILAR

BİRİNCİ BÖLÜM YASAL MİRASÇILAR

A. Kan hısımları

I. Altsoy

Madde 495.(439) - Mirasbırakanın birinci derece mirasçıları, onun altsoyudur (*TMK Md 17*).

Çocuklar eşit olarak mirasçılardır .

Miras bırakandan önce ölmüş olan çocukların yerini, her derecede halefiyet yoluyla kendi altsoyları alır.

**24.2.1943 tarihli 27/11 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :92*

Vakıf işlerine bakma görevi, vakfedenin evladına ve evladının evladına şart edilmiş olan vakıflarda, vakfeden birden çok olsa dahi, bu görevin kendisine verildiğini (tevliyet) ileri süren kimsenin, soyunu (nesebini) daha önceleri vakfın mütevellisi olduğu anlaşılan kimseye ulaştırması yeterlidir.

II. Ana ve baba

Madde 496.(440) - Altsoyu bulunmayan mirasbırakanın mirasçıları, ana ve babasıdır (*TMK Md 282, 285, 292, 295, 301.*). Bunlar eşit olarak mirasçılardır.

Mirasbırakandan önce ölmüş olan ana ve babanın yerlerini, her derecede halefiyet yoluyla kendi altsoyları alır.

Bir tarafta hiç mirasçı bulunmadığı takdirde, bütün miras diğer taraftaki mirasçılara kalır.

III. Büyük ana ve büyük baba

Madde 497.(441) – Altsoyu (*TMK Md 17 282*), ana ve babası ve onların altsoyu (*TMK Md 17,282*) bulunmayan mirasbırakanın mirasçıları, büyük ana ve büyük babalarıdır (*TMK Md. 282, 285, 292, 295, 301.*) Bunlar, eşit olarak mirasçılardır.

Mirasbırakandan önce ölmüş olan büyük ana ve büyük babaların yerlerini, her derecede halefiyet yoluyla kendi altsoyları alır.

Ana veya baba tarafından olan büyük ana ve büyük babalardan biri altsoyu bulunmaksızın mirasbırakandan önce ölmüşse, ona düşen pay aynı taraftaki mirasçılara kalır.

Ana veya baba tarafından olan büyük ana ve büyük babaların ikisi de altsoyları bulunmaksızın mirasbırakandan önce ölmüşlerse, bütün miras diğer taraftaki mirasçılara kalır.

Sağ kalan eş (TMK Md 141) varsa, büyük ana ve büyük babalardan birinin mirasbırakandan önce ölmüş olması hâlinde, payı kendi çocuğuna; çocuğu yoksa o taraftaki büyük ana ve büyük babaya; bir taraftaki büyük ana ve büyük babanın her ikisinin de ölmüş olmaları hâlinde onların payları diğer tarafa geçer.

IV. Evlilik dışı hısımlar

Madde 498.(443) - Evlilik (TMK Md 141) dışında doğmuş ve soybağı (TMK Md 282), tanıma (TMK Md 295) veya hâkim hükmüyle (TMK Md 301) kurulmuş olanlar, baba yönünden evlilik içi hısımlar gibi mirasçı olurlar.

**22.02.1997 tarihli 1/1 YİBK Yargıtay Kararlar Dergisi 1997/6 sayfa :853
Tabii babalığına hükmolunan çocuk gayrisahih nesepli olarak M.K.'nun 3678 sayılı kanunla değişik 443. Maddesi uyarınca babasına mirasçı olur.*

B. Sağ kalan eş

Madde 499.(444) - Sağ kalan eş (TMK Md 141), birlikte bulunduğu zümreye göre mirasbırakana aşağıdaki oranlarda mirasçı olur:

1. Mirasbırakanın altsoyu (TMK Md 17 282, 285, 292, 295, 301.) ile birlikte mirasçı olursa, mirasın dörtte biri,
2. Mirasbırakanın ana ve baba zümresi (TMK Md 296) ile birlikte mirasçı olursa, mirasın yarısı,
3. Mirasbırakanın büyük ana ve büyük babaları ve onların çocukları (TMK Md 297) ile birlikte mirasçı olursa, mirasın dörtte üçü, bunlar da yoksa mirasın tamamı eşe kalır.

C. Evlâtlık

Madde 500.(447) - Evlâtlık (TMK Md 305) ve altsoyu, evlât edinene kan hısımlı (TMK Md 495) gibi mirasçı olurlar. Evlâtlığın kendi ailesindeki mirasçılığı da devam eder.

Evlât edinen ve hısımları, evlâtlığa mirasçı olmazlar (TMK Md 496, 497).

D. Devlet

Madde 501.(448) - Mirasçı (TMK Md 495, 496, 497 , 498) bıraktıksızın ölen kimsenin mirası Devlete geçer.

İKİNCİ BÖLÜM ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

BİRİNCİ AYIRIM TASARRUF EHLİYETİ

A. Ehliyet

I. Vasiyette

Madde 502.(449) - Vasiyet yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip (TMK Md 13) ve onbeş yaşını doldurmuş olmak gerekir.

II. Miras sözleşmesinde

Madde 503.(450) - Miras sözleşmesi yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip (TMK Md 13) ve ergin (TMK Md 11) olmak, kısıtlı (TMK Md 404 , 405 , 406, 407, 408) bulunmamak gerekir.

B. İrade sakatlığı

Madde 504.(451) - Mirasbırakanın yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama etkisi altında yaptığı ölüme bağlı tasarruf geçersizdir (TMK Md 557, 558). Ancak, mirasbırakan yanıldığını veya aldatıldığını öğrendiği ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulduğu günden başlayarak bir yıl içinde tasarruftan dönmediği takdirde tasarruf geçerli sayılır .

Ölüme bağlı tasarrufta kişinin veya şeyin belirtilmesinde açık yanılma hâlinde mirasbırakanın gerçek arzusu kesin olarak tespit edilebilirse, tasarruf bu arzuya göre düzeltilir.

İKİNCİ AYIRIM TASARRUF ÖZGÜRLÜĞÜ

A. Tasarruf edilebilir kısım

I. Kapsamı

Madde 505.(452) - Mirasçı olarak altsoyu (TMK Md 17, 495), ana ve babası, kardeşleri (TMK Md 496) veya eşi (TMK Md 141, 499) bulunan mirasbırakan, mirasının saklı paylar dışında kalan kısmında ölüme bağlı tasarrufta (TMK Md 514) bulunabilir.

Bu mirasçılardan hiç biri yoksa (TMK Md 495, 496, 499.), mirasbırakan mirasının tamamında tasarruf edebilir.

II. Saklı pay

MADDE 506.(453) - Saklı pay aşağıdaki oranlardan ibarettir:

1. Altsoy için yasal miras payının (TMK Md 495) yarısı,
2. Ana ve babadan her biri için yasal miras payının (TMK Md 496) dörtte biri,
3. Kardeşlerden her biri için yasal miras payının (TMK Md 496) sekizde biri,

4. Sağ kalan eş için, altsoy veya ana ve baba zümresiyle birlikte mirasçı olması hâlinde yasal miras payının (TMK Md 499) tamamı, diğer hâllerde yasal miras payının (TMK Md 499) dörtte üçü.

III. Tasarruf edilebilir kısmın hesabı

1. Borçların indirilmesi

Madde 507.(454) - Tasarruf edilebilir kısım, terekenin mirasbırakanın ölümü günündeki durumuna göre hesaplanır (TMK Md 560, 657, 673,).

Hesap yapılırken, mirasbırakanın borçları, cenaze giderleri, terekenin mühürlenmesi (TMK Md 591) ve yazımı giderleri (TMK Md 589, 590), mirasbırakan ile birlikte yaşayan ve onun tarafından bakılan kimselerin üç aylık geçim giderleri (TMK Md 645) terekeden indirilir .

**11.11.1994 tarihli 4/4 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1995/2 sayfa :165*

Kıymetine noksan gelmeksizin sabit tenkis oranında taksimi kabil olmayan muayyen mala ilişkin muris tasarrufunun tenkisi halinde ,MK. 506. Maddesi uyarınca ödenecek nakit (kıymet), aynı hükme göre kullanılan tercih hakkı günündeki fiyatlar dikkate alınarak belirlenir.

2. Sağlararası karşılıksız kazandırmalar

Madde 508.(455) - Mirasbırakanın sağlararası karşılıksız kazandırmaları, tenkise tâbi oldukları ölçüde, tasarruf edilebilir kısmın hesabında terekeye eklenir (TMK Md 530, 565, 566, 575, 669).

**11.11.1994 tarihli 4/4 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1995/2 sayfa :165*

Kıymetine noksan gelmeksizin sabit tenkis oranında taksimi kabil olmayan muayyen mala ilişkin muris tasarrufunun tenkisi halinde ,MK. 506. Maddesi uyarınca ödenecek nakit (kıymet), aynı hükme göre kullanılan tercih hakkı günündeki fiyatlar dikkate alınarak belirlenir.

3. Sigorta alacakları

Madde 509.(456) - Mirasbırakanın kendi ölümünde ödenmek üzere üçüncü kişi lehine hayat sigortası sözleşmesi yapması veya böyle bir kişiyi sonradan lehdar olarak tayin etmesi ya da sigortacıya karşı olan istem hakkını sağlararası veya ölüme bağlı tasarrufla (TMK Md 514, 531) karşılıksız olarak üçüncü kişiye devretmesi hâlinde, sigorta alacağının mirasbırakanın ölümü zamanındaki satın alma değeri terekeye eklenir. (TMK Md 567).

B. Mirasçılıktan çıkarma

I. Sebepleri

Madde 510.(457) - Aşağıdaki durumlarda mirasbırakan, ölüme bağlı bir tasarrufla (TMK Md 514, 531,) saklı paylı mirasçısını (TMK Md 506) mirasçılıktan çıkarabilir:

1. Mirasçı, mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemişse (TMK Md 162, 163,) ,

2. Mirasçı, mirasbırakana veya mirasbırakanın ailesi üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemişse (TMK Md 118, 126, 150, 151, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 185, 186, 187, 195, 339,340, 346, 355, 360, 361,364,).

**7.12.1955 tarihli 11/24 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 649
Evlat edinen kişinin ,evlatlık sözleşmesinin bozulması ve evlatlık bağlantısının kaldırılması hakkında açtığı davanın yürüdüğü sırada ölümü halinde ,mirasçılarının davayı izleme ve sonuçlandırmaya yetkileri vardır.*

II. Hükümleri

Madde 511.(458) - Mirasçılıktan çıkarılan kimse (TMK Md 510), mirastan pay (TMK Md 495, 496, 499) alamayacağı gibi; tenkis davası (TMK Md 519, 560) da açamaz.

Mirasbırakan başka türlü tasarrufta bulunmuş olmadıkça, mirasçılıktan çıkarılan kimsenin miras payı, o kimse mirasbırakandan önce ölmüş gibi (TMK Md 495, 496, 580), mirasçılıktan çıkarılanın varsa altsoyuna (TMK Md 17,), yoksa mirasbırakanın yasal mirasçılarına kalır.

Mirasçılıktan çıkarılan kimsenin altsoyu (TMK Md 17), o kimse mirasbırakandan önce ölmüş gibi saklı payını isteyebilir.

III. İspat yükü

Madde 512.(459) - Mirasçılıktan çıkarma, mirasbırakan ancak buna ilişkin tasarrufunda çıkarma sebebini (TMK Md 510) belirtmişse geçerlidir.

Mirasçılıktan çıkarılan kimse itiraz ederse, belirtilen sebebin varlığını ispat, çıkarmadan yararlanan mirasçıya (TMK Md 511) veya vasiyet alacaklısına (TMK Md 514, 515, 516, 517, 522, 220, 521, 522, 526, 527, 530,) düşer.

Sebebin (TMK Md 510) varlığı ispat edilememiş veya çıkarma sebebi tasarrufta belirtilmemişse tasarruf, mirasçının saklı payı (TMK Md 506) dışında yerine getirilir; ancak, mirasbırakan bu tasarrufu çıkarma sebebi hakkında düştüğü açık bir yanılma yüzünden yapmışsa, çıkarma geçersiz olur.

IV. Borç ödemededen aciz sebebiyle mirasçılıktan çıkarma

Madde 513.(460) - Mirasbırakan, hakkında borç ödemededen aciz belgesi bulunan altsoyunu (TMK Md 17), saklı payının (TMK Md 506) yarısı için mirasçılıktan çıkarabilir. Ancak, bu yarıyı mirasçılıktan çıkarılanın doğmuş ve doğacak çocuklarına özgülemesi şarttır.

Miras açıldığı zaman borç ödemededen aciz belgesinin hükmü kalmamışsa veya belgenin kapsadığı borç tutarı mirasçılıktan çıkarılanın miras payının yarısını aşmıyorsa, mirasçılıktan çıkarılanın istemi üzerine çıkarma iptal olunur.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN ÇEŞİTLERİ

A. Genel olarak

Madde 514.(461) - Mirasbırakan, tasarruf özgürlüğünün sınırları içinde, malvarlığının tamamında veya bir kısmında vasiyetname (TMK Md 531) ya da miras sözleşmesiyle (TMK Md 527, 528) tasarrufta bulunabilir.

Mirasbırakanın üzerinde tasarruf etmediği kısım yasal mirasçılara (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500) kalır.

B. Koşullar ve yüklemeler

Madde 515.(462) - Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarruflarını (TMK Md 514, 531) koşullara veya yüklemelere bağlayabilir. Tasarruf hüküm ve sonuçlarını doğurduğu andan itibaren, her ilgili koşul veya yüklemenin yerine getirilmesini isteyebilir.

Hukuka veya ahlâka aykırı koşullar ve yüklemeler, ilişkin buldukları tasarrufu geçersiz kılar.

Anlamsız veya yalnız başkalarını rahatsız edici nitelikte olan koşullar ve yüklemeler yok sayılır.

C. Mirasçı atama

Madde 516.(463) - Mirasbırakan, mirasının tamamı veya belli bir oranı için bir veya birden çok kişiyi mirasçı atayabilir (TMK Md 514, 531).

Bir kişinin, mirasın tamamını veya belli bir oranını almasını içeren her tasarruf, mirasçı atanması sayılır.

D. Belirli mal bırakma

I. Konusu

Madde 517.(464) - Mirasbırakan, bir kimseye onu mirasçı atamaksızın (TMK Md 516) belirli bir mal bırakma yoluyla kazandırmada bulunabilir (TMK Md 514, 531).

Belirli mal bırakma, ölüme bağlı tasarrufla (TMK Md 514) bir kimseye terekedeki bir malın mülkiyetinin (TMK Md 683, 684, 704, 762, 834,) veya terekenin tamamı ya da bir kısmı üzerinde intifa hakkının (TMK Md 794, 823,) kazandırılmasına yönelik olabileceği gibi; bir kimse lehine tereke değeri üzerinden bir edimin yerine getirilmesinin, bir iradın bağlanmasının veya bir kimsenin bir borçtan kurtarılmasının, mirasçılar veya belirli mal bırakılanlara yükletilmesi suretiyle de olabilir.

Bırakılan belirli mal terekede bulunmadığı takdirde, tasarruftan aksi anlaşılmadıkça, ölüme bağlı tasarrufu yerine getirmekle yükümlü olanlar borçtan kurtulurlar (TMK Md 515, 544).

*11.11.1994 tarihli 4/4 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1995/2 sayfa :165

Kıymetine noksan gelmeksizin sabit tenkis oranında taksimi kabil olmayan muayyen mala ilişkin miris tasarrufunun tenkisi halinde ,MK. 506. Maddesi uyarınca ödenecek nakit (kıymet), aynı hükme göre kullanılan tercih hakkı günündeki fiyatlar dikkate alınarak belirlenir.

II. Teslim borcu

Madde 518.(465) - Bırakılan belirli mal, mirasın açılması anındaki durumuyla teslim olunur (TMK Md 599, 600); yarar ve hasar, mirasın açılması anında kendisine belirli mal bırakılana geçer.

Tasarrufu yerine getirme ile yükümlü olan kimse, mirasın açılmasından (TMK Md sonra bırakılan belirli mala yaptığı harcamalar ve mala verdiği zararlardan dolayı, vekâletsiz iş görenin haklarına sahip ve borçlarıyla yükümlü olur.

III. Tereke ile ilgisi

Madde 519.(466) - Tereke mevcudunu (TMK Md 589, 590, 595), veya tasarrufu yerine getirme yükümlüsüne yapılan kazandırmayı (TMK Md 561) ya da saklı payı (TMK Md 506) zedeleyen tasarrufların orantılı olarak tenkisi istenebilir (TMK Md 560).

Tasarrufu yerine getirme yükümlüsü, mirasçılığı veya kendisine bırakılan kazandırmayı reddetmiş (TMK Md 605) ya da mirasbırakandan önce ölmüş veya mirastan yoksun kalmış (TMK Md 510, 578, 579,) olsa bile tasarruf yürürlükte kalır; yerine getirme borcu, bu durumlardan yararlananlara (TMK Md 514, 515, 516, 517, 520, 521, 522, 526, 527, 530.) geçer.

Yasal (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500,) veya atanmış (TMK Md 516) mirasçı, mirası reddetmiş (TMK Md 605) olsa bile lehine yapılmış bir tasarrufun yerine getirilmesini isteyebilir (TMK Md 600).

**13.1.1975 tarihli 7/1 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :665*

Miras bırakanın saklı pay kurallarını gidermek için yaptığı temlik tasarruftan sora, bundan yararlanan kişinin miras bırakanın bilgisi ve talimatı dışında sırf saklı pay sahibi mirasçılar bu haklarından yoksun kılmak için durumu bilen üçüncü kişilere taşınmazları temlik etmesi halinde kötü niyetli bu kişilere karşı saklı pay sahibi mirasçılarca indirim (tenkis) davası açılabilir.

**22.5.1987 tarihli 4/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :466*

Miras bırakanın yaptığı temlik tasarruflardan zarar gören mirasçılar ,tenkis davası ile birlikte kademeli olarak veya tenkis davası açtıktan sora ayrı bir dilekçe ile BK .18. maddesine dayanarak muvazaa nedeniyle iptal tescil davası da açabilirler

**11.11.1994 tarihli 4/4 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1995/2 sayfa :165*

Kıymetine noksan gelmeksizin sabit tenkis oranında taksimi kabil olmayan muayyen mala ilişkin miras tasarrufunun tenkisi halinde ,MK. 506. Maddesi uyarınca ödenecek nakit (kıymet), aynı hükme göre kullanılan tercih hakkı günündeki fiyatlar dikkate alınarak belirlenir.

E. Yedek mirasçı atama

Madde 520.(467) - Mirasbırakan, atadığı mirasçının (TMK Md 516, 577) kendisinden önce ölmesi veya mirası reddetmesi (TMK Md 605) hâlinde onun yerine geçmek üzere bir veya birden çok kişiyi yedek mirasçı olarak atayabilir.

Bu kural belirli mal bırakmada (TMK Md 517) da uygulanır.

F. Artmirasçı atama

I. Belirlenmesi

Madde 521.(468) - Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufuyla önmirasçı atadığı kişiyi (TMK Md 516) mirası artmirasçıya devretmekle yükümlü (TMK Md 515) kılabilir.

Aynı yükümlülük artmirasçıya yüklenemez.
Bu kurallar belirli mal bırakmada (TMK Md 517) da uygulanır.

II. Artmirasçıya geçiş

Madde 522.(469) - Tasarrufta geçiş anı belirtilmemişse miras, önmirasçının ölümüyle artmirasçıya geçer (TMK Md 575, 583).

Tasarrufta geçiş anı gösterilmiş olup önmirasçının ölümünde bu an henüz gelmemişse miras, güvence göstermeleri koşuluyla (TMK Md 520) önmirasçının mirasçılarına (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500) teslim edilir.

Mirasın artmirasçıya geçmesine herhangi bir sebeple olanak kalmadığı anda miras, önmirasçıya; önmirasçı ölmüşse onun mirasçılarına kesin olarak kalır.

III. Güvence

Madde 523.(470) - Önmirasçıya geçen mirasın (TMK Md 522, 575) sulh mahkemesince defteri tutulur (TMK Md 590, 591).

Mirasbırakan açıkça bağışık tutmadıkça, mirasın önmirasçıya teslimi onun güvence göstermesine bağlıdır (TMK Md 520). Taşınmazlarda (TMK Md 704) bu güvence, yeterli görüldüğü takdirde mirası geçirme yükümlülüğünün tapu kütüğüne şerh (TMK Md 1009, 1010, 1011) verilmesiyle de sağlanabilir.

Önmirasçı güvence göstermez veya artmirasçının beklenen haklarını tehlikeye düşürürse, mirasın resmen yönetimine (TMK Md 592) karar verilir.

IV. Hükümleri

1. Önmirasçı hakkında

Madde 524.(471) - Önmirasçı, mirası atanmış mirasçılar gibi kazanır (TMK Md 427, 577, 578, 580, 582, 599, 605).

Önmirasçı, mirasa artmirasçıya geçirme yükümlülüğü ile sahip olur.

2. Artmirasçı hakkında

Madde 525.(472) - Artmirasçı, mirası belirlenmiş olan geçiş anında sağ ise kazanır (TMK Md 522, 590, 591).

Artmirasçı geçiş anından önce ölmüşse, tasarrufta aksi öngörülmuş olmadıkça, miras önmirasçıya kalır (TMK Md 516, 517).

Önmirasçı mirasbırakanın ölümünde sağ değilse (TMK Md 580), veya mirastan yoksun kalmışsa (TMK Md 578, 579), ya da mirası reddederse (TMK Md 605), miras artmirasçıya geçer.

G . Vakıf

Madde 526.(473) - Mirasbırakan, terekesinin tasarruf edilebilir kısmının tamamını veya bir bölümünü özgülemek suretiyle vakıf kurabilir (TMK Md 47, 101, 372).

Vakıf, ancak kanun hükümlerine uyulmak koşuluyla tüzel kişilik kazanır.

H . Miras sözleşmeleri

I. Olumlu miras sözleşmesi

Madde 527.(474) - Mirasbırakan, miras sözleşmesiyle (TMK Md 503 ,566, 572 , 653) mirasını veya belirli malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına girebilir (TMK Md 566, 572).

Mirasbırakan, malvarlığında eskisi gibi serbestçe tasarruf edebilir; ancak, miras sözleşmesindeki yükümlülüğü ile bağdaşmayan ölüme bağlı tasarruflarına veya bağışlamalarına itiraz edilebilir (TMK Md 516, 517, 546, 547, 548 ,580 , 677, 678.) .

**11.2.1959 tarihli 16/14 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 140
Mirastan vazgeçme sözleşmesinin bütün miras sözleşmeleri gibi , resmi vasiyet şeklinde yapılması gerekir.*

II. Mirastan feragat sözleşmesi

1. Kapsamı

Madde 528.(475) - Mirasbırakan, bir mirasçısı (TMK Md 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500) ile karşılıksız veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilir (TMK Md 393 ,532, 535, 545 .) .

Feragat eden, mirasçılık sıfatını kaybeder (TMK Md 529, 573).

Bir karşılık sağlanarak mirastan feragat, sözleşmede aksi öngörülmedikçe feragat edenin altsoyu için de sonuç doğurur (TMK Md 495).

**11.2.1959 tarihli 16/14 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 140
Mirastan vazgeçme sözleşmesinin bütün miras sözleşmeleri gibi , resmi vasiyet şeklinde yapılması gerekir.*

2. Hükümden düşmesi

Madde 529.(476) - Mirastan feragat sözleşmesi (TMK Md 528) belli bir kişi lehine yapılmış olup bu kişinin herhangi bir sebeple mirasçı olamaması (TMK Md 510, 578, 579, 580, 605) hâlinde, feragat hükümden düşer.

Mirastan feragat sözleşmesi belli bir kişi lehine yapılmamışsa, en yakın ortak kökün altsoyu lehine yapılmış sayılır (TMK Md 17, 18, 495) ve bunların herhangi bir sebeple mirasçı olamaması (TMK Md 510, 578, 579, 580, 605) hâlinde, feragat yine hükümden düşer.

3. Tereke alacaklılarının hakları

Madde 530.(477) - Mirasın açılması anında tereke, borçları karşılayamıyorsa ve borçlar mirasçılar tarafından da ödenmiyorsa, feragat eden ve mirasçıları, alacaklılara karşı feragat için ölümünden önceki beş yıl içinde mirasbırakandan almış oldukları karşılıktan, mirasın açılması anındaki zenginleşmeleri tutarında sorumludurlar (TMK Md 528, 548, 565, 566, 573, 574, 618, 641) .

DÖRDÜNCÜ AYIRIM ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN ŞEKİLLERİ

A. Vasiyet

I. Şekilleri

1. Genel olarak

Madde 531.(478) – Vasiyet (TMK Md 502), resmî şekilde veya mirasbırakanın el yazısı ile ya da sözlü olarak yapılabilir (TMK Md 532, 535, 538, 539,).

**28.11..1945 tarihli 3/15 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :241
Vasiyetname altına tanıklar tarafından yazılması gerekli olan,açıklamanın (şerhin) her durumda tanıkların el yazılarıyla olmasına gerek yoktur.*

2. Resmî vasiyetname

a. Düzenlenmesi

Madde 532.(479) - Resmî vasiyetname, iki tanığın katılmasıyla resmî memur tarafından düzenlenir (TMK Md 5, 7, 536,).

Resmî memur, sulh hâkimi, noter veya kanunla kendisine bu yetki verilmiş diğer bir görevli olabilir.

**28.11..1945 tarihli 3/15 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :241
Vasiyetname altına tanıklar tarafından yazılması gerekli olan,açıklamanın (şerhin) her durumda tanıkların el yazılarıyla olmasına gerek yoktur*

**10.12.1952 tarihli 4/5 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 455
Taraflardan birinin ölünceye kadar bakıp gözetmek koşuluyla diğerine bir taşınmaz mal temlik amacı ile yapmak istediği sözleşmeleri sulh hakimleri, noterler, tapu sicil muhafızları veya görevlileri yapmaya yetkilidir.*

b. Memurun işlevi

Madde 533.(480) - Mirasbırakan, arzularını resmî memura bildirir. Bunun üzerine memur, vasiyetnameyi yazar veya yazdırır ve okuması için mirasbırakana verir.

Vasiyetname, mirasbırakan tarafından okunup imzalanır (TMK Md 534).

Memur, vasiyetnameyi tarih koyarak imzalar (TMK Md 536, 557, 558).

**7.6.1962 tarihli 23/3 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :255
Okuyup yazma bilen vasiyetçi ,MK 480 ve 482. Maddelerindeki resmi vasiyet şekillerinden birisini , dilediğine göre ve hiçbir neden bildirmeye yahut resmi senede yazdırmaya yer olmaksızın seçebilir. 482. Madde uyarınca düzenlenmiş bir resmi vasiyet senedinde vasiyetçinin imzasının bulunmasının o senedin geçerliliği üzerinde hiçbir etkisi olmaz.*

c. Tanıkların katılması

Madde 534.(481) - Vasiyetnameye tarih ve imza konulduktan (TMK Md 533) hemen sonra mirasbırakan, vasiyetnameyi okuduğunu, bunun son arzularını içerdiğini memurun huzurunda iki tanığa beyan eder.

Tanıklar, bu beyanın kendi önlerinde yapıldığını ve mirasbırakanı tasarrufa ehil gördüklerini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar (TMK Md 533, 557, 558).

Vasiyetname içeriğinin tanıklara bildirilmesi zorunlu değildir.

**28.11.1945 tarihli 3/15 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :241*

Vasiyetname altına tanıklar tarafından yazılması gerekli olan, açıklamanın (şerhin) her durumda tanıkların el yazılarıyla olmasına gerek yoktur.

d. Mirasbırakan tarafından okunmaksızın ve imzalanmaksızın düzenleme

Madde 535.(482) - Mirasbırakan vasiyetnameyi bizzat okuyamaz veya imzalayamazsa, memur vasiyetnameyi iki tanığın önünde ona okur ve bunun üzerine mirasbırakan vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan eder.

Bu durumda tanıklar, hem mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını ve onu tasarrufa ehil gördüklerini; hem vasiyetnamenin kendi önlerinde memur tarafından mirasbırakana okunduğunu ve onun vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan ettiğini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar

**28.11.1945 tarihli 3/15 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :241*

Vasiyetname altına tanıklar tarafından yazılması gerekli olan, açıklamanın (şerhin) her durumda tanıkların el yazılarıyla olmasına gerek yoktur.

**7.6.1962 tarihli 23/3 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :255*

Okuyup yazma bilen vasiyetçi ,MK 480 ve 482. Maddelerindeki resmi vasiyet şekillerinden birisini , dilediğine göre ve hiçbir neden bildirmeye yahut resmi senede yazdırmaya yer olmaksızın seçebilir. 482. Madde uyarınca düzenlenmiş bir resmi vasiyet senesinde vasiyetçinin imzasının bulunmasının o senedin geçerliliği üzerinde hiçbir etkisi olmaz.

e. Düzenlemeye katılma yasağı

Madde 536.(483) - Fiil ehliyeti (TMK Md 9, 10, 11,,12, 14, 15, 16) bulunmayanlar, bir ceza mahkemesi kararıyla kamu hizmetinden yasaklılar, okur yazar olmayanlar, mirasbırakanın eşi (TMK Md 141), üstsoy ve altsoy kan hısımları(TMK Md 17), kardeşleri ve bu kişilerin eşleri (TMK Md 141), resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine memur (TMK Md 533) veya tanık (TMK Md 534) olarak katılamazlar.

Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine katılan memura (TMK Md 533) ve tanıklara (TMK Md 534), bunların üstsoy ve altsoy kan hısımlarına (TMK Md 17 18), kardeşlerine ve bu kişilerin eşlerine (TMK Md 141) o vasiyetname ile kazandırmada bulunulamaz.

f. Vasiyetnamenin saklanması

Madde 537.(484) - Resmî vasiyetnameyi düzenleyen memur (TMK Md 533), vasiyetnamenin aslını saklamakla yükümlüdür.

3. El yazılı vasiyetname

Madde 538.(485) - El yazılı vasiyetnamenin yapıldığı yıl, ay ve gün gösterilerek başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılmış ve imzalanmış olması zorunludur.

El yazılı vasiyetname, saklanmak üzere açık veya kapalı olarak notere, sulh hâkimine veya yetkili memura bırakılabilir (TMK Md 537, 595).

4. Sözlü vasiyet

a. Son arzuları anlatma

Madde 539.(486) - Mirasbırakan; yakın ölüm tehlikesi, ulaşımın kesilmesi, hastalık, savaş gibi olağanüstü durumlar yüzünden resmî (TMK Md 532, 535) veya el yazılı (TMK Md 538) vasiyetname yapamıyorsa, sözlü vasiyet yoluna başvurabilir.

Bunun için mirasbırakan, son arzularını iki tanığa anlatır ve onlara bu beyanına uygun bir vasiyetname yazmaları veya yazdırmaları görevini yükler.

Resmî vasiyetname düzenlenmesinde okur yazar olma koşulu dışında, tanıklara ilişkin yasaklar (TMK Md 536), sözlü vasiyetteki tanıklar için de geçerlidir.

b. Belgeleme

Madde 540.(487) - Mirasbırakan tarafından görevlendirilen tanıklardan biri, kendilerine beyan edilen son arzuları, yer, yıl, ay ve günü de belirterek (TMK Md hemen yazar, bu belgeyi imzalar ve diğer tanığa imzalatır. Yazılan belgeyi ikisi birlikte vakit geçirmeksizin bir sulh veya asliye mahkemesine verirler ve mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil (TMK Md gördüklerini, onun son arzularını olağanüstü durum içinde kendilerine anlattığını hâkime beyan ederler.

Tanıklar, daha önce bir belge düzenlemek yerine, vakit geçirmeksizin mahkemeye başvurup yukarıdaki hususları beyan ederek mirasbırakanın son arzularını bir tutanağa geçirtebilirler.

Sözlü vasiyet yoluna başvuran kimse askerlik hizmetinde bulunuyorsa, teğmen veya daha yüksek rütbeli bir subay; Ülke sınırları dışında seyreden bir ulaşım aracında bulunuyorsa, o aracın sorumlu yöneticisi; sağlık kurumlarında tedavi edilmekteyse, sağlık kurumunun en yetkili yöneticisi hâkim yerine geçer.

c. Hükümden düşme

Madde 541.(488) - Mirasbırakan için sonradan diğer şekillerde (TMK Md 532, 535, 538,). vasiyetname yapma olanağı doğarsa, bu tarihin üzerinden bir ay geçince sözlü vasiyet hükümden düşer.

II. Vasiyetten dönme

1. Yeni vasiyetname ile

Madde 542.(489) - Mirasbırakan, vasiyetname için kanunda öngörülen şekillerden (TMK Md 532, 538, 539) birine uymak suretiyle yeni bir vasiyetname yaparak önceki vasiyetnameden her zaman dönebilir.

Vasiyetnamenin tamamından veya bir kısmından dönülebilir.

2. Yok etme ile

Madde 543.(490) - Mirasbırakan, yok etmek suretiyle de vasiyetnameden dönebilir.

Kaza sonucunda veya üçüncü kişinin kusuruyla yok olan ve içeriğinin aynen ve tamamen belirlenmesine olanak bulunmayan vasiyetname hükümsüz kalır (TMK Md 557). Tazminat isteme hakkı saklıdır.

3. Sonraki tasarruflar

Madde 544.(491) - Mirasbırakan, önceki vasiyetnamesini ortadan kaldırmaksızın yeni bir vasiyetname yaparsa, kuşkuyla yer bırakmayacak surette önceki vasiyetnameyi tamamlamadıkça, sonraki vasiyetname onun yerini alır.

Belirli mal bırakma vasiyeti de, vasiyetnamede aksi belirtilmedikçe, mirasbırakanın sonradan o mal üzerinde bu vasiyetle bağdaşmayan başka bir tasarrufta bulunmasıyla ortadan kalkar.

B. Miras sözleşmesi

I. Şekli

Madde 545.(492) - Miras sözleşmesinin geçerli olması için resmî vasiyetname (TMK Md 532, 535) şeklinde düzenlenmesi gerekir.

Sözleşmenin tarafları, arzularını resmî memura (TMK Md 533) aynı zamanda bildirirler ve düzenlenen sözleşmeyi memurun ve iki tanığın önünde imzalarlar.

**10.12.1952 tarihli 4/5 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 455*

Taraflardan birinin ölünceye kadar bakıp gözetmek koşuluyla diğerine bir taşınmaz mal temlik amacı ile yapmak istediği sözleşmeleri sulh hakimleri, noterler, tapu sicil muhafızları veya görevlileri yapmaya yetkilidir.

II. Ortadan kaldırılması

1. Sağlararasında

a. Sözleşme veya vasiyetname ile

Madde 546.(493) - Miras sözleşmesi (TMK Md 527, 528), tarafların yazılı anlaşmasıyla her zaman ortadan kaldırılabilir.

Miras sözleşmesiyle mirasçı atanan (TMK Md 516) veya kendisine belirli mal bırakılan (TMK Md 517) kişinin, mirasbırakana karşı miras sözleşmesinin yapılmasından sonra mirasçılıktan çıkarma sebebi (TMK Md 510,) oluşturan davranışta bulunduğu ortaya çıkarsa; mirasbırakan, miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırabilir.

Tek taraflı ortadan kaldırma, vasiyetnameler için kanunda öngörülen (TMK Md 531, 532, 535, 538, 539) şekillerden biriyle yapılır.

b. Sözleşmeden dönme yolu ile

Madde 547.(494) - Miras sözleşmesi (TMK Md 527, 528) gereğince sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan taraf, bu edimlerin sözleşmeye uygun olarak yerine getirilmemesi veya güvenceye bağlanmaması hâlinde borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeden dönebilir.

2. Mirasbırakandan önce ölme

Madde 548.(495) - Mirasçı atanan veya kendisine belirli mal bırakılan kişi mirasbırakanın ölümünde sağ değilse (TMK Md 580), miras sözleşmesi kendiliğinden ortadan kalkar.

Mirasbırakandan önce ölen kişinin mirasçuları (TMK Md 580), aksi kararlaştırılmış olmadıkça, ölüme bağlı tasarrufta bulunandan, miras sözleşmesi uyarınca elde ettiği ölüm tarihindeki zenginleşmeyi geri isteyebilirler.

C. Tasarruf edilebilir kısmın daralması

Madde 549.(496) - Miras sözleşmesi (TMK Md 527, 528) veya vasiyetnameyle (TMK Md 531, 532, 535, 538, 539) yapılan ölüme bağlı kazandırmalar, mirasbırakanın tasarruf edebileceği kısmın sonradan daralması yüzünden hükümsüz (TMK Md 557, 558) olmaz; sadece tenkis edilebilir (TMK Md 560).

BEŞİNCİ AYIRIM VASİYETİ YERİNE GETİRME GÖREVLİSİ

A. Atanması

I. Atanma ve ehliyet

Madde 550.(497) - Mirasbırakan, vasiyetnameyle (TMK Md 531, 532, 535, 538, 539). bir veya birden çok vasiyeti yerine getirme görevlisi atayabilir.

Vasiyeti yerine getirme görevlisinin, göreve başladığı sırada fiil ehliyetine sahip olması (TMK Md 12, 14, 15, 16,). gerekir.

Vasiyeti yerine getirme görevlisine sulh hâkimi (TMK Md 19, 576), tarafından bu görevi bildirilir; bildirim tarihinden başlayarak onbeş gün içinde kabul edilmediği sulh hâkimine bildirilmezse, görev kabul edilmiş sayılır.

Vasiyeti yerine getirme görevlisi hizmetinin karşılığında uygun bir ücret isteyebilir.

**7.12.1955 tarihli 16/25 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 651*

Vasiyeti tenfiz memuru tayini ile ilgili ölüme bağlı tasarrufun, yasal sebeplerle iptali için yalnızca tenfiz memuru aleyhine açılan davanın incelenmesi ve görülmesi gerekir.

II. Birden çok vasiyeti yerine getirme görevlisi

Madde 551.(498) - Birden çok vasiyeti yerine getirme görevlisinin atanmış olması hâlinde, tasarruftan veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça bunlar görevi birlikte yürütürler.

Bunlardan biri görevi kabul etmez veya edemez ya da herhangi bir sebeple görevi sona ererse, mirasbırakanın tasarrufundan aksi anlaşılmadıkça diğerleri göreve devam eder.

Birden çok vasiyeti yerine getirme görevlisi birlikte hareket etmek üzere atanmış olsa bile acele hâllerde her biri gerekli işlemleri yapabilir.

B. Görev ve yetkileri

I. Genel olarak

Madde 552.(498) - Mirasbırakan, tasarrufunda aksini öngörmüş veya sınırlı bir görev vermiş olmadıkça vasiyeti yerine getirme görevlisi, mirasbırakanın son arzularının yerine getirilmesi için gerekli bütün işlemleri yapmakla görevli ve yetkilidir.

Vasiyeti yerine getirme görevlisi, özellikle;

1. Göreve başladıktan sonra gecikmeksizin terekedeki malların, hakların ve borçların listesini düzenler. Liste düzenlenirken olanak varsa mirasçılar hazır bulundurulur.

2. Terekeyi yönetir *(TMK Md 594, 596, 597, 598, 634)* ve yönetimin gerektirdiği ölçüde tereke mallarının zilyetliğinin kendisine devrini ister.

3. Tereke alacaklarını tahsil eder, borçlarını öder *(TMK Md 507,599, 628,629, 630, 634)*

4. Vasiyetleri yerine getirir. *(TMK Md 600)* .

5. Terekenin paylaşılması için plân hazırlar *(TMK Md 646)* .

6. Tereke ile ilgili dava ve takiplerde miras ortaklığını temsil eder *(TMK Md 640)*. Mirasçılar tarafından açılmış davalardan görevi ile ilgili olanlara müdahil olarak katılabilir.

7. Açtığı veya aleyhine açılan davalar ile yapılan takipleri mirasçılara bildirir.

II. Tereke malları üzerinde tasarruf

Madde 553.() - Mirasbırakan taahhüt etmiş olmadıkça, terekeye dahil malların, vasiyeti yerine getirme görevlisi tarafından devri veya bunlar üzerinde sınırlı aynî haklar kurulması, sulh hâkiminin yetki vermesine bağlıdır. Hâkim, olanak bulunduğu takdirde mirasçılarını dinledikten sonra karar verir. Olağan giderleri karşılayacak ölçüdeki tasarruflar için yetki almaya gerek yoktur.

C. Görevin sona ermesi

Madde 554.() - Vasiyeti yerine getirme görevlisinin görevi, ölümü veya atanmasını geçersiz kılan bir sebebin varlığı hâlinde kendiliğinden sona erer.

Vasiyeti yerine getirme görevlisi sulh hâkimine *(TMK Md 19, 576)*, yapacağı bir beyanla görevinden ayrılabilir. Görev uygunsuz bir zamanda bırakılamaz.

D. Denetlenmesi

Madde 555.() - Vasiyeti yerine getirme görevlisi, görevinin yerine getirilmesinde sulh hâkiminin (TMK Md 19, 576) denetimine tâbidir.

Hâkim, şikâyet üzerine veya re'sen gereken önlemleri alır.

Vasiyeti yerine getirme görevlisinin yetersiz olduğu, görevini kötüye kullandığı veya ağır ihmali tespit edilirse, sulh hâkimi (TMK Md 19, 576) tarafından görevine son verilir. Bu karara karşı tebliğinden başlayarak onbeş gün içinde asliye mahkemesine (TMK Md 19, 576) itiraz edilebilir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

E. Sorumluluğu

Madde 556.() - Vasiyeti yerine getirme görevlisi, görevini yerine getirirken özen göstermekle yükümlüdür; ilgililere karşı bir vekil gibi sorumludur.

ALTINCI AYIRIM ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTALİ VE TENKİSİ

A. İptal davası**I. Sebepleri**

Madde 557.(499) - Aşağıdaki sebeplerle ölüme bağlı bir tasarrufun (TMK Md 514, 516, 517, 520, 521, 527, 528, 531, 532, 535, 537, 539) iptali için dava açılabilir:

1. Tasarruf mirasbırakanın tasarruf ehliyeti bulunmadığı bir sırada yapılmışsa (TMK Md 609, 610),

2. Tasarruf yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama sonucunda yapılmışsa (TMK Md 504),

3. Tasarrufun içeriği, bağlandığı koşullar veya yüklemeler hukuka veya ahlâka aykırı ise (TMK Md 515),

4. Tasarruf kanunda öngörülen şekillere (TMK Md 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541) uyulmadan yapılmışsa.

*28.11.1945 tarihli 3/15 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :241

Vasiyetname altına tanıklar tarafından yazılması gerekli olan, açıklamanın (şerhin) her durumda tanıkların el yazılarıyla olmasına gerek yoktur

*7.12.1955 tarihli 16/25 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 651

Vasiyeti tenfiz memuru tayini ile ilgili ölüme bağlı tasarrufun, yasal sebeplerle iptali için yalnızca tenfiz memuru aleyhine açılan davanın incelenmesi ve görülmesi gerekir.

II. Dava hakkı

Madde 558.(499/son,500/2) - İptal davası, tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan mirasçı (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501,)veya vasiyet alacaklısı (TMK Md 516, 517) tarafından açılabilir.

Dava, ölüme bağı tasarrufun tamamının veya bir kısmının iptaline ilişkin olabilir.

İptal davası, ölüme bağı tasarrufla kendilerine, eşlerine veya hısımlarına kazandırma yapılanların tasarrufun düzenlenmesine katılmalarının (TMK Md 536) yol açtığı sakatlığa dayandığı takdirde tasarrufun tamamı değil, yalnız bu kazandırmalar iptal edilir.

**7.12.1955 tarihli 16/25 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 651
Vasiyeti tenfiz memuru tayini ile ilgili ölüme bağı tasarrufun, yasal sebeplerle iptali için yalnızca tenfiz memuru aleyhine açılan davanın incelenmesi ve görülmesi gerekir.*

**1.4.1974 tarihli 1/2 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :631
Bir kimsenin mirasçısını miras hakkından yoksun bırakmak amacıyla gerçekte bağışlamak istediği tapulu taşınmaz hakkında tapu sicil memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklamış olduğunun gerçekleşmesi halinde , saklı pay sahibi olsun ya da olmasın , miras hakkı çığnenen tüm mirasçılar görünürdeki satış sözleşmesinin danışıklı (muvazaalı) olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin de biçim koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabilirler.
Bu dava hakkı , geçerli sözleşmeler için söz konusu olan MK 507 ve 603. Maddenin sağladığı haklara etkili olmaz*

**22.5.1987 tarihli 4/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :466
Miras bırakanın yaptığı temlik tasarruflardan zarar gören mirasçılar ,tenkis davası ile birlikte kademeli olarak veya tenkis davası açtıktan sora ayrı bir dilekçe ile BK.18. maddesine dayanarak muvazaa nedeniyle iptal tescil davası da açabilirler.*

III. Hak düşürücü süreler

Madde 559.(501)- İptal davası açma hakkı, davacının tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde vasiyetnamelerde açılma tarihinin (TMK Md 595), diğer tasarruflarda mirasın geçmesi tarihinin üzerinden, iyiniyetli (TMK Md 3) davalılara karşı on yıl, iyiniyetli olmayan davalılara karşı yirmi yıl geçmekle düşer.

Hükümsüzlük, def'i yoluyla her zaman ileri sürülebilir.

B. Tenkis davası

I. Koşulları

1. Genel olarak

Madde 560.(502) - Saklı paylarının (TMK Md 506) karşılığını alamayan mirasçılar, mirasbırakanın tasarruf edebileceği kısmı aşan tasarruflarının tenkisini dava edebilirler.

Yasal mirasçılarının paylarına (TMK Md 495, 496, 497, 499, 500 611, 612) ilişkin olarak tasarrufla yer alan kurallar, mirasbırakanın arzusunun başka türlü olduğu tasarruflardan anlaşılmadıkça, sadece paylaşırma kuralları sayılır.

**11.11.1994 tarihli 4/4 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1995/2 sayfa :165
Kıymetine noksan gelmeksizin sabit tenkis oranında taksimi kabil olmayan muayyen mala ilişkin miras tasarrufunun tenkisi halinde ,MK. 506. Maddesi uyarınca ödenecek nakit (kıymet), aynı hükme göre kullanılan tercih hakkı günündeki fiyatlar dikkate alınarak belirlenir.*

2. Saklı paylı mirasçılar lehine kazandırmalar

Madde 561.(503) - Saklı pay sahibi mirasçılara (TMK Md 506). ölüme bağı tasarrufla (TMK Md 514) yapılan ve tasarruf edilebilir kısmı aşan kazandırmaların onların saklı paylarını (TMK Md 506) aşan kısmı orantılı olarak tenkise tâbi olur. Tenkise tâbi birden fazla ölüme bağı tasarrufun bulunması hâlinde, saklı pay sahibi mirasçıya yapılan kazandırmanın saklı payı aşan kısmı ile saklı pay sahibi olmayan kimselere yapılan kazandırmalar orantılı olarak tenkis (TMK Md 562) edilir.

**13.1.1975 tarihli 7/1 YİBK Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :665*

Miras bırakanın saklı pay kurallarını gidermek için yaptığı temlik tasarrufları sora, bundan yararlanan kişinin miras bırakanın bilgisi ve talimatı dışında sırf saklı pay sahibi mirasçılarını bu haklarından yoksun kılmak için durumu bilen üçüncü kişilere taşınmazları temlik etmesi halinde kötü niyetli bu kişilere karşı saklı pay sahibi mirasçılarca indirim (tenkis) davası açılabilir.

3. Mirasçının alacaklılarının hakları

Madde 562.(504) - Mirasbırakan, tasarruf edebileceği kısmı aştığında, saklı payı zedelene mirasçı (TMK Md 506), iflâsı hâlinde iflâs dairesinin veya mirasın geçtiği tarihte kendisine karşı ellerinde ödemededen aciz belgesi bulunan alacaklıların ihtarına rağmen tenkis davası (TMK Md 560) açmazsa, iflâs idaresi veya bu alacaklılar, alacaklarının elde edilmesi için gerekli olan oranda ve mirasçıya tanınan süre (TMK Md 571) içinde tenkis davası açabilirler.

Mirasçılıktan çıkarılanın (TMK Md 510, 511, 513). çıkarma tasarrufuna itiraz (TMK Md 512), etmemesi durumunda da iflâs idaresi veya alacaklılar, aynı koşullarla tenkis davası açabilirler.

II. Hükümleri

1. Genel olarak

Madde 563.(505) - Tenkis, mirasbırakanın arzusunun başka türlü olduğu tasarruflardan anlaşılmadıkça, mirasçı atanması yoluyla veya diğer bir ölüme bağı tasarrufla elde edilen kazandırmaların tamamında, orantılı olarak yapılır.

Ölüme bağı tasarrufla (TMK Md 514) kazandırma elde eden kimse, bazı vasiyetleri yerine getirmekle yükümlü kılınmışsa (TMK Md 515, 563), kazandırmanın tenkise tâbi tutulması hâlinde, bu kimse mirasbırakanın arzusunun başka türlü olduğu tasarruflardan anlaşılmadıkça vasiyet borçlarının (TMK Md 517, 518) da aynı oranda tenkis edilmesini isteyebilir.

2. Bölünmez mal vasiyetinde

Madde 564.(506) - Değerinde azalma meydana gelmeksizin bölünmesine olanak bulunmayan belirli bir mal vasiyeti (TMK Md 517) tenkise tâbi olursa, vasiyet alacaklısı, dilerse tenkisi gereken kısmın değerini ödeyerek malın verilmesini, dilerse tasarruf edilebilir kısmın değerini karşılayan parayı isteyebilir (TMK Md 647, 651, 652, 659, 660).

Tasarruf konusu malın vasiyet alacaklısında kalması durumunda, malın tenkis sebebiyle vasiyet borçlusuna verilmesi gereken, aksi hâlde tasarruf oranı

içinde kalan kısmının karar günündeki değerinin para olarak ödetilmesine karar verilir.

Bu kurallar, sağlararası kazandırmaların tenkisinde de (TMK Md 565) uygulanır.

**11.11.1994 tarihli 4/4 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1995/2 sayfa :165*

Kıymetine noksan gelmeksizin sabit tenkis oranında taksimi kabil olmayan muayyen mala ilişkin muris tasarrufunun tenkisi halinde ,MK. 506. Maddesi uyarınca ödenecek nakit (kıymet), aynı hükme göre kullanılan tercih hakkı günündeki fiyatlar dikkate alınarak belirlenir.

3. Sağlararası kazandırmalar

a. Tenkise tâbi kazandırmalar

Madde 565.(507) - Aşağıdaki karşılıksız kazandırmalar, ölüme bağlı tasarruflar (TMK Md 514) gibi tenkise tâbidir:

1. Mirasbırakanın, mirasçılık sıfatını kaybeden yasal mirasçıya (TMK Md 595, 596) miras payına mahsuben yapmış olduğu sağlararası kazandırmalar, geri verilmemek kaydıyla altsoyuna malvarlığı devri veya borçtan kurtarma yoluyla yaptığı kazandırmalar ya da alışılmışın dışında verilen çeyiz ve kuruluş sermayesi (TMK Md 609) ,

2. Miras haklarının ölümden önce tasfiyesi maksadıyla yapılan kazandırmalar (TMK Md 528) ,

3. Mirasbırakanın serbestçe dönme hakkını saklı tutarak yaptığı bağışlamalar ve ölümden önceki bir yıl içinde âdet üzere verilen hediyeler (TMK Md 675) dışında yapmış olduğu bağışlamalar,

4. Mirasbırakanın saklı pay kurallarını (TMK Md 506) etkisiz kılmak amacıyla yaptığı açık olan kazandırmalar (TMK Md 508, 766, 979) .

**1.4.1974 tarihli 1/2 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :631*

Bir kimsenin mirasçısını miras hakkından yoksun bırakmak amacıyla gerçekte bağışlamak istediği tapulu taşınmaz hakkında tapu sicil memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklamış olduğunun gerçekleşmesi halinde , saklı pay sahibi olsun ya da olmasın ,miras hakkı çığnemenen tüm mirasçılar görünürdeki satış sözleşmesinin danışıklı (muvazaalı) olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin de biçim koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabilirler.

Bu dava hakkı ,geçerli sözleşmeler için söz konusu olan MK 507 ve 603. Maddenin sağladığı haklara etkili olmaz

**13.1.1975 tarihli 7/1 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :665*

Miras bırakanın saklı pay kurallarını gidermek için yaptığı temlik tasarruftan sora, bundan yararlanan kişinin miras bırakanın bilgisi ve talimatı dışında sırf saklı pay sahibi mirasçuları bu haklarından yoksun kılmak için durumu bilen üçüncü kişilere taşınmazları temlik etmesi halinde kötü niyetli bu kişilere karşı saklı pay sahibi mirasçılarca indirim (tenkis) davası açılabilir.

**22.5.1987 tarihli 4/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :466*

Miras bırakanın yaptığı temlik tasarruflardan zarar gören mirasçılar ,tenkis davası ile birlikte kademeli olarak veya tenkis davası açtıktan sora ayrı bir dilekçe ile BK.18. maddesine dayanarak muvazaa nedeniyle iptal tescil davası da açılabilirler.

**11.11.1994 tarihli 4/4 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1995/2 sayfa :165*

Kıymetine noksan gelmeksizin sabit tenkis oranında taksimi kabil olmayan muayyen mala ilişkin muris tasarrufunun tenkisi halinde ,MK. 506. Maddesi uyarınca ödenecek nakit (kıymet), aynı hükme göre kullanılan tercih hakkı günündeki fiyatlar dikkate alınarak belirlenir.

b. Geri verme borcu

Madde 566.(508) - Kendisine tenkise tâbi bir kazandırma yapılmış olan kimse (TMK Md ,565)iyiniyetli (TMK Md 3) ise, sadece mirasın geçmesi anında (TMK Md 575) kazandırmadan elinde kalanı geri vermekle yükümlüdür; iyiniyetli değilse, iyiniyetli olmayan zilyedin geri verme borcuna ilişkin hükümlere (TMK Md 982, 983, 984 991, 993, 994, 995,) göre sorumlu olur.

Miras sözleşmesiyle (TMK Md 545) elde ettiği kazandırma tenkise tâbi tutulan kimse, bu kazandırma için mirasbırakana verdiği karşılığın tenkis oranında geri verilmesini isteyebilir (TMK Md 547 , 574, 575).

**1.4.1974 tarihli 1/2 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :631*

Bir kimsenin mirasçısını miras hakkından yoksun bırakmak amacıyla gerçekte bağışlamak istediği tapulu taşınmaz hakkında tapu sicil memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklamış olduğunun gerçekleşmesi halinde , saklı pay sahibi olsun ya da olmasın ,miras hakkı çığneden tüm mirasçılar görünürdeki satış sözleşmesinin danışıklı (muvazaalı) olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin de biçim koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabilirler.

Bu dava hakkı ,geçerli sözleşmeler için söz konusu olan MK 507 ve 603. Maddenin sağladığı haklara etkili olmaz

**13.1.1975 tarihli 7/1 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :665*

Miras bırakanın saklı pay kurallarını gidermek için yaptığı temlik tasarruftan sora, bundan yararlanan kişinin miras bırakanın bilgisi ve talimatı dışında sırf saklı pay sahibi mirasçuları bu haklarından yoksun kılmak için durumu bilen üçüncü kişilere taşınmazları temlik etmesi halinde kötü niyetli bu kişilere karşı saklı pay sahibi mirasçılarca indirim (tenkis) davası açılabilir.

**22.5.1987 tarihli 4/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :466*

Miras bırakanın yaptığı temlik tasarruflardan zarar gören mirasçılar ,tenkis davası ile birlikte kademeli olarak veya tenkis davası açtıktan sora ayrı bir dilekçe ile BK.18. maddesine dayanarak muvazaa nedeniyle iptal tescil davası da açabilirler.

4. Hayat sigortalarında

Madde 567.(509) - Mirasbırakanın kendi ölümünde ödenmek üzere üçüncü kişi lehine hayat sigortası yaptığı veya böyle bir kişiyi lehdar olarak sonra belirlediği ya da sigortacıya karşı olan istem hakkını sağlararası veya ölüme bağlı tasarrufla (TMK Md 514) karşılıksız olarak üçüncü kişiye devrettiği hâllerde, sigorta alacağının mirasbırakanın ölümü zamanındaki (TMK Md. 575) satınalma değeri tenkise tâbi olur (TMK Md 507, 508, 509).

**11.11.1994 tarihli 4/4 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1995/2 sayfa :165*

Kıymetine noksan gelmeksizin sabit tenkis oranında taksimi kabil olmayan muayyen mala ilişkin muris tasarrufunun tenkisi halinde ,MK. 506. Maddesi uyarınca ödenecek nakit (kıymet), aynı hükme göre kullanılan tercih hakkı günündeki fiyatlar dikkate alınarak belirlenir.

5. İntifa hakkı veya irat bakımından

Madde 568.(510) - Mirasbırakan, tahmin edilen devam sürelerine göre sermayeye çevrilmeleri hâlinde tasarruf edilebilir kısmı aşan intifa hakkı (TMK Md 794) veya irat borcu ile terekesini yükümlü kılarca, mirasçuları, intifa hakkının

veya irat borcunun tenkisini ya da tasarruf edilebilir kısmı vererek bu yükümlülüğün kaldırılmasını isteyebilirler (TMK Md 563 , 570 , 574).

**11.11.1994 tarihli 4/4 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1995/2 sayfa :165
Kıymetine noksan gelmeksizin sabit tenkis oranında taksimi kabil olmayan muayyen mala ilişkin muris tasarrufunun tenkisi halinde ,MK. 506. Maddesi uyarınca ödenecek nakit (kıymet), aynı hükme göre kullanılan tercih hakkı günündeki fiyatlar dikkate alınarak belirlenir.*

6. Artmirasçı bakımından

Madde 569.(511) - Mirası artmirasçıya (TMK Md 521, 522) geçirme yükümlülüğü ile saklı payı (TMK Md 506) zedelenen mirasçı, aşan kısmın tenkisini isteyebilir (TMK Md 560).

III. Tenkiste sıra

Madde 570.(512) - Tenkis, saklı pay (TMK Md 506) tamamlanıncaya kadar, önce ölüme bağlı tasarruflardan (TMK Md 514); bu yetmezse, en yeni tarihlisinden en eskisine doğru geriye gidilmek üzere sağlararası kazandırmalardan (TMK Md 565) yapılır.

Kamu tüzel kişileri ile kamuya yararlı dernek ve vakıflara yapılan ölüme bağlı tasarruflar (TMK Md 514) ve sağlararası kazandırmalar (TMK Md 565) en son sırada tenkis edilir.

IV. Hak düşürücü süreler

Madde 571.(513) - Tenkis davası (TMK Md 560,565) açma hakkı, mirasçılardan saklı paylarının (TMK Md 506) zedelendiğini öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde vasiyetnamelerde açılma tarihinin (TMK Md 595), diğer tasarruflarda mirasın açılması tarihinin (TMK Md 575) üzerinden on yıl geçmekle düşer.

Bir tasarrufun iptali bir öncekinin yürürlüğe girmesini sağlarsa (TMK Md 504, 535, 544, 557, 558), süreler iptal kararının kesinleşmesi tarihinde işlemeye başlar.

Tenkis iddiası, def'i yoluyla her zaman ileri sürülebilir.

YEDİNCİ AYIRIM MİRAS SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN DAVALAR

A. Mirasbırakanın sağlığında mallarını vermesi durumunda

Madde 572.(514) - Mirasbırakan, sağlığında bütün malvarlığını miras sözleşmesiyle (TMK Md 516, 527) atadığı mirasçıya devretmişse, bu mirasçı resmî defter düzenlenmesini (TMK Md 590,) isteyebilir.

Mirasbırakan, malvarlığının tamamını devretmemişse veya tamamını devrettikten sonra yeni mallar edinmişse; miras sözleşmesi, aksine bir kural içermedikçe, yalnız sağlıkta devredilmiş olan malları kapsar.

Mirasbırakanın sağlığında malvarlığını devretmesi hâlinde, miras sözleşmesinde (TMK Md 527) başka türlü bir kural yoksa, miras sözleşmesinden doğan hak ve borçlar atanmış mirasçının mirasçılarına (TMK Md 516, 527) geçer.

B. Mirastan feragat durumunda

I. Tenkis

Madde 573.(515) - Mirastan feragat eden mirasçıya (TMK Md 528), sağlığında terekenin tasarruf edilebilir kısmını (TMK Md 505, 506, 507, 508, 509,) aşan edimlerde bulunmuşsa; diğer mirasçılar bunun tenkisini isteyebilirler (TMK Md 560, 565) Bu durumda, mirastan feragat edenin sadece saklı payını (TMK Md 506) aşan miktar tenkise tâbi olur.

Edimlerin değerlerinin mahsubu, mirasta denkleştirme kurallarına (TMK Md 669) göre yapılır.

II. Geri verme

Madde 574.(516) - Mirastan feragat eden (TMK Md 528), tenkis sebebiyle terekeye bir malı veya diğer bir değeri geri vermekle yükümlü olursa (TMK Md 573); dilerse tenkise tâbi değeri geri verir (TMK Md 564, 566), dilerse almış olduklarının tamamını terekeye geri vererek (TMK Md 669) mirastan feragat etmemiş gibi paylaşmaya katılır.

İKİNCİ KISIM MİRASIN GEÇMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM MİRASIN AÇILMASI

A. Açılma ve değerlendirme anı

Madde 575.(517) - Miras, mirasbırakanın ölümüyle açılır (TMK Md 29, 30, 31, 32, 44, 584). Mirasbırakanın sağlığında yapmış olduğu mirasla ilgili kazandırmalar (TMK Md 508, 565) ve paylaştırmalar (TMK Md 528, 647, 678.), terekenin ölüm anındaki durumuna göre değerlendirilir.

Mallar, ölümle ölünün mülkiyetinden çıkar. 431 sayılı yasanın 8. Maddesi hükmü, sözü edilen yasanın yürürlüğe girdiği zamanda sağ olan padişahın tapulu taşınmazlarını kapsar. Anılan yasanın yayımından önce ölmüş padişahların taşınmazları kalıtçılarına (vereselerine) geçer.

B. Açılma yeri ve yetkili mahkeme

Madde 576.(518) - Miras, malvarlığının tamamı için mirasbırakanın yerleşim yerinde (TMK Md 19) açılır.

Mirasbırakanın tasarruflarının iptali (TMK Md 546, 557, 558) veya tenkisi (TMK Md 560, 565), mirasın paylaşılması (TMK Md 642,676, 677, 678) ve miras sebebiyle istihkak (TMK Md 637) davaları bu yerleşim yeri mahkemesinde görülür.

C. Açılmanın hükümleri

I. Mirasa ehliyet

1.Hak ehliyeti

Madde 577.(519) - Bu Kanuna göre mirasa ehil olmayanlar dışındaki herkes (TMK Md 8, 47,48,510, 536, 568 ,578) mirasçı (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500) olabileceği gibi, vasiyet alacaklısı (TMK Md 516, 517) da olabilir.

Tüzel kişiliği bulunmayan bir topluluğa (TMK Md 47, 58, 59) belli bir amaç için yapılan kazandırmaları, o topluluk içindeki kişiler, mirasbırakan tarafından belirlenen bu amacı gerçekleştirme kaydıyla birlikte edinmiş olurlar; amacın bu yolla gerçekleştirilmesine olanak yoksa, yapılan kazandırma vakıf kurma (TMK Md 101, 427, 526) sayılır.

*6.2.1946 tarihli 15/4 sayılı YİB K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :355

Mallar, ölümle ölünün mülkiyetinden çıkar. 431 sayılı yasanın 8. Maddesi hükmü, sözü edilen yasanın yürürlüğe girdiği zamanda sağ olan padişahın tapulu taşınmazlarını kapsar. Anılan yasanın yayımından önce ölmüş padişahların taşınmazları kalıtçılarına (vereselerine) geçer.

2. Mirastan yoksunluk

a. Sebepleri

Madde 578.(520) - Aşağıdaki kimseler, mirasçı (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500) olamayacakları gibi; ölüme bağlı tasarrufla (TMK Md 514) herhangi bir hak da edinemezler:

1. Mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak öldüren veya öldürmeye teşebbüs edenler,

2. Mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak sürekli şekilde ölüme bağlı tasarruf (TMK Md 414) yapamayacak duruma getirenler,

3. Mirasbırakanın ölüme bağlı bir tasarruf (TMK Md 514) yapmasını veya böyle bir tasarruftan dönmesini (TMK Md 542,543,) aldatma, zorlama veya korkutma yoluyla sağlayanlar ve engelleyenler,

4. Mirasbırakanın artık yeniden yapamayacağı bir durumda ve zamanda ölüme bağlı bir tasarrufu (TMK Md 514) kasten ve hukuka aykırı olarak ortadan kaldırırlar veya bozanlar.

Mirastan yoksunluk, mirasbırakanın affıyla ortadan kalkar (TMK Md 510, 519).

b. Altsoya etkisi

Madde 579.(521) - Mirastan yoksunluk (TMK Md 578), yalnız yoksun olanı etkiler.

Mirastan yoksun olanın altsoyu (TMK Md 17), mirasbırakandan önce ölen kimsenin altsoyu gibi (TMK Md 495) mirasçı olur.

II. Sağ olmak**1. Mirasçı olarak**

Madde 580.(522) - Mirasçı olabilmek için mirasbırakanın ölümü anında (TMK Md ,28,, 29, 30, 31, 32, 575) mirasa ehil olarak (TMK Md 8, 510, 577, 578, 582) sağ olmak şarttır.

Mirasın açıldığı anda sağ olan mirasçı sonradan ölürse, onun miras hakkı kendi mirasçılara (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500) kalır.

2. Vasiyet alacaklısı olarak

Madde 581.(523) - Vasiyet alacaklısı olabilmek için mirasbırakanın ölümü anında (TMK Md 28,, 29, 30, 31, 32, 575,) mirasa ehil olarak (TMK Md. 8, 510, 577, 578, 582) sağ olmak şarttır.

Vasiyet alacaklısı mirasbırakandan önce ölmüş ise, tasarruftan aksi anlaşılmadıkça, vasiyeti yerine getirme yükümlülüğü, vasiyet yükümlüsünün yararına ortadan kalkar (TMK Md 519).

3. Cenin

Madde 582.(524) - Cenin, sağ doğmak koşuluyla mirasçı olur (TMK Md 28 , 427 643).

Ölü doğan çocuk mirasçı olamaz .

4. İleride doğacak çocuk

Madde 583.(525) - Mirasın açıldığı anda (TMK Md 575) henüz var olmayan bir kimseye artmirasçı veya art vasiyet alacaklısı (TMK Md 513 , 521) olarak, tereke veya tereke malı bırakılabilir.

Mirasbırakan tarafından önmirasçı atanmamışsa, yasal mirasçı (TMK Md 495, 495, 496, 497, 498, 499, 500), önmirasçı sayılır.

D. Gaiplik**I. Gaibin mirası****1. Güvence karşılığı teslim**

Madde 584.(526) - Hakkında gaiplik kararı verilmiş bir kimsenin (TMK Md 31, 32, 33 131) mirasçuları veya mirasında hak sahibi olan kişiler, tereke malları kendilerine teslim edilmeden önce bu malları ileride ortaya çıkabilecek üstün hak sahiplerine (TMK Md 637) veya gaibin kendisine geri vereceklerine ilişkin güvence göstermek zorundadırlar.

Bu güvence, ölüm tehlikesi içinde kaybolma (TMK Md 32) durumunda beş yıl, uzun zamandan beri haber alınamama (TMK Md 32) durumunda onbeş yıl ve her hâlde en çok gaibin yüz yaşına varmasına kadar geçecek süre için gösterilir.

Beş yıl, tereke mallarının tesliminden (TMK Md 586); onbeş yıl, son haber tarihinden (TMK Md 33, 34) başlayarak hesaplanır.

2. Geri verme

Madde 585.(527) - Gaip ortaya çıkarsa veya üstün hak sahibi olduklarını ileri sürenler bu sıfatlarını ispat ederlerse, tereke mallarını teslim almış olanlar, aldıkları malları zilyetlik kuralları uyarınca geri vermekle yükümlüdürler (TMK Md 933).

İyiniyetli olanların üstün hak sahiplerine geri verme yükümlülükleri, miras sebebiyle istihkak davasına ilişkin zamanaşımı süresine tâbidir (TMK Md 639).

II. Gaibe düşen miras

Madde 586.(528) - Ortada bulunmayan ve mirasın açıldığı anda (TMK Md 575) sağ olup olmadığı ispat edilemeyen mirasçının (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500) miras payı resmen yönetilir (TMK Md 427, 580, 592).

Mirasın açıldığı anda ortada bulunmayanın sağ olmaması hâlinde onun miras payı kendilerine kalacak olanlar, gaipliğe ilişkin sürelerle ve usule uyarak o kimsenin gaipliğine karar verilmesini (TMK Md 31, 32, 33, 34, 35) ve miras payının kendilerine teslimini isteyebilirler.

Miras payının teslimi, gaipliğine karar verilen kimsenin mirasının mirasçılara teslimine ilişkin kurallara (TMK Md 584, 585,) tâbidir.

III. Gaibin hem mirasbırakan, hem mirasçı olması

Madde 587.(529) - Gaibin (TMK Md 32) mirasçıları tereke mallarını teslim aldıktan sonra gaibe bir miras düşerse, ona düşen miras payı gaiplik sebebiyle kendilerine kalacak olanlar, ayrıca bir gaiplik kararı (TMK Md 32) almak zorunda kalmaksızın bu miras payının teslimini isteyebilirler (TMK Md 584, 585).

Gaibe düşen miras payını teslim alanların elde ettikleri gaiplik kararına aynı şekilde gaibin mirasçıları da dayanabilirler.

IV. Hazinenin istemi

Madde 588.(530) - Sağ olup olmadığı bilinmeyen bir kimsenin (TMK Md 32) malvarlığı veya ona düşen miras payı on yıl resmen yönetilirse (TMK Md 427, 592) ya da malvarlığı böyle yönetilenin yüz yaşını dolduracağı süre geçerse, Hazinenin istemi üzerine o kimsenin gaipliğine karar (TMK Md 32) verilir.

Gaiplik kararı verilebilmesi için gerekli ilân süresinde (TMK Md 33) hiçbir hak sahibi ortaya çıkmazsa, aksine hüküm bulunmadıkça, gaibin mirası Devlete geçer (TMK Md 501).

Devlet, gaibe veya üstün hak sahiplerine karşı, aynen gaibin mirasını teslim alanlar gibi geri vermekle yükümlüdür (TMK Md 584, 585,).

İKİNCİ BÖLÜM MİRASIN GEÇMESİNİN SONUÇLARI

BİRİNCİ AYIRIM KORUMA ÖNLEMLERİ

A. Genel olarak

Madde 589.(531) - Mirasbırakanın yerleşim yeri (TMK Md 19, 576) sulh hâkimi, istem üzerine veya re'sen tereke mallarının korunması ve hak sahiplerine geçmesini sağlamak üzere gerekli olan bütün önlemleri alır (TMK Md 590, 591, 592, 593, 633, 637, 640).

Bu önlemler, özellikle kanunda belirtilen hâllerde terekede bulunan mal ve hakların yazımına (TMK Md 589, 590), terekenin mühürlenmesine (TMK Md 591), terekenin resmen yönetilmesine (TMK Md 592)ve vasiyetnamelerin açılmasına (TMK Md 596, 59) ilişkindir.

Önlemlerle ilgili giderler, ileride terekeden alınmak üzere, başvuran kişi tarafından; önleme hâkimin re'sen karar verdiği hâllerde Devlet tarafından karşılanır.

Mirasbırakan, yerleşim yerinden başka bir yerde ölmüş ise, o yerin sulh hâkimi bu ölümü yerleşim yeri sulh hâkimine gecikmeksizin bildirir ve mirasbırakanın ölüm yerinde bulunan mallarının korunması için gerekli önlemleri alarak bununla ilgili dosyayı ve varsa vasiyetnameyi yerleşim yeri sulh hâkimine gönderir.

B. Defter tutma

Madde 590.(532) - Aşağıdaki sebeplerden birinin gerçekleşmesi hâlinde sulh hâkimi (TMK Md 19, 576) terekenin defterinin tutulmasına karar verir:

1. Mirasçılar arasında vesayet altına alınmış olan veya alınması gereken kimse (TMK Md 404, 405, 406, 407, 408) varsa,

2. Mirasçılardan biri uzun süreden beri bulunamıyorsa (TMK Md 32,426, 586) ve temsilcisi de yoksa,

3. Mirasçılardan veya ilgililerden biri, ölüm tarihinden (TMK Md 575) başlayarak bir ay içinde istemde bulunursa.

Defter tutma işlemi gecikmeksizin tamamlanır.

C. Mühürleme

Madde 591.(532) - Yazımı yapılan tereke mallarından gerekenler mühürlenir. Mühürlenmeyen mallar için uygun koruma önlemi alınır. Mühür altına alma yazımdan önce de yapılabilir.

Tereke mühürlenirken mirasbırakanla birlikte oturanların ihtiyaçları için gerekli eşya bir tutanakla tespit edilip güvenilir kişi olarak kendilerine bırakılır;

taşınmazların onların oturmaları için zorunlu olan bölümleri, mühürlemenin dışında tutulur.

Alacaklıların istemi üzerine yapılan mühürleme, güvence altına alınan miktarla sınırlıdır. Alacaklıya güvence gösterildiği takdirde mühürleme yapılmaz, yapılmışsa kaldırılır.

D. Terekenin resmen yönetilmesi

I. Genel olarak

Madde 592.(533) - Aşağıdaki hâllerde sulh hâkimi (TMK Md 19, 576) re'sen mirasın resmen yönetilmesine karar verir:

1. Mirasçılardan birinin uzun süreden beri bulunamaması (TMK Md 32, 426, 586) ve temsilci de bırakmaması hâlinde menfaati gerektiriyorsa,

2. Mirasta hak sahibi olduğunu ileri sürenlerden hiçbiri mirasçılık sıfatını (TMK Md 594)yeterince ispatlayamazsa veya bir mirasçı bulunup bulunmadığı şüpheli olursa,

3. Mirasçıların tamamı bilinmiyorsa (TMK Md 594),

4. Kanunda özel olarak öngörülmüşse (TMK Md 108, 520, 586, 595).

Mirasbırakan terekenin tamamı üzerinde yetkili olmak üzere vasiyeti yerine getirme görevlisi (TMK Md 550, 551, 552) atamış ise, önemli bir engel bulunmadıkça terekenin yönetimi ona verilir.

Mirasbırakan velâyet (TMK Md 419) veya vesayet (TMK Md 404, 405, 406, 407, 408) altında idiyse; veli veya vasi bir sakınca olmadıkça terekenin yönetimiyle görevlendirilir.

Sulh hâkimi (TMK Md 19, 576), terekeyi yönetmekle görevlendirilen kimseye, istemi hâlinde terekeden karşılanmak üzere uygun bir ücret ödenmesine karar verir.

II. Görev, temsil ve sorumluluk

Madde 593.() - Terekeyi resmen yöneten sulh hâkimi (TMK Md 19, 576)veya onun yönetimle görevlendirdiği kimse (TMK Md 550, 551, 552, 592,), resmen yönetme sebeplerinin ortadan kalkmasına ya da paylaştırmaya (TMK Md 640, 644, 646, 647, 649, 650 651, 652, 653, 656, 657, 659 660, 661, 664, 676, 677, 678.) kadar, terekeyi hak sahiplerinin haklarının kaybına meydan vermeyecek biçimde iyi bir yönetici gibi özenle yönetmek ve özellikle aşağıda yazılı işleri görmekle yükümlüdür:

1. Henüz yapılmamışsa, terekenin yazımı (TMK Md 590),

2. Gereken koruma önlemlerinin alınması (TMK Md 589, 590, 591, 592, 593, 595, 596, 597,),

3. Mirasçıların menfaatlerine veya iyi bir yönetimin gereklerine uygun düştüğü takdirde terekedeki malların satılması (TMK Md 444, 461, 462) ,

4. Mirasbırakanın alacaklarının tahsili ve borçlarının ödenmesi,

5. Mirasçıların yasal haklarını zedelediği anlaşılan vasiyetlerin (TMK Md 506.), sulh hâkiminin izni ve asliye hâkiminin onayı ile yerine getirilmesi (TMK Md 444, 461, 462),

6. Terekeye ait paraların faiz getirmek üzere tüzükte belirtilen bir bankaya yatırılması veya bu paralarla Devlet tahvili alınması ve yeterli güvencesi bulunmayan yatırımların güvenceli yatırımlara dönüştürülmesi,

7. Terekede ticarethane, imalâthane veya başka bir işletme (TMK Md 651, 659, 667) varsa, bunların olduğu gibi sürdürülmesi; sürdürmede yarar yoksa, tasfiyesi için gerekli önlemlerin alınması.

Tereke yöneticisi, görevine giren hususlarda miras ortaklığının temsilcisi (TMK Md 640) olup, ortaklık aleyhine açılan davalarda ve yapılan icra takiplerinde ortaklığı temsil eder ve gereken hâllerde ortaklık adına dava açmaya, icra takibinde bulunmaya, davadan feragat, kabule, sulh olmaya ve tahkime yetkilidir (TMK Md 8, 9); davaları ve takipleri mirasçılara ihbar eder.

Terekenin resmen yönetilmesinde, sulh hâkimi ile yöneticinin işlemleri konusunda, niteliklerine uygun olduğu ölçüde, vesayete ilişkin hükümler (TMK Md 454 – 457, 461 – 469) uygulanır.

III. Mirasçılarının bilinmemesi

Madde 594.(534) - Mirasbırakanın mirasçısı bulunup bulunmadığı veya mirasçılarının tamamı bilinmiyorsa (TMK Md 592), sulh hâkimi (TMK Md 19, 576) uygun araçlarla ve bir ay ara ile iki defa ilân yapıp hak sahiplerini son ilândan başlayarak en geç bir yıl içinde mirasçılık sıfatlarını bildirmeye çağırır.

İlân süresinde kimse başvurmazsa ve sulh hâkimi de hiçbir mirasçı tespit edememişse, miras sebebiyle istihkak davası (TMK Md 637) açma hakkı saklı kalmak üzere miras Devlete (TMK Md 501) geçer.

E. Vasiyetname ile ilgili işlemler

I. Teslim görevi ve alınacak önlemler

Madde 595.(535) - Mirasbırakanın ölümünden sonra ele geçen vasiyetnamesinin (TMK Md 531, 538, 539), geçerli olup olmadığına bakılmaksızın hemen sulh hâkimine (TMK Md 19, 575, 576) teslim edilmesi zorunludur.

Vasiyetnameyi düzenleyen veya muhafaza eden görevli (TMK Md 537) ya da mirasbırakanın arzusu üzerine saklayan veya başka surette ele geçiren ya da ölenin eşyası arasında bulan kimse, ölümü öğrenir öğrenmez teslim görevini yerine getirmekle yükümlüdür; aksi takdirde bu yüzden doğacak zarardan sorumludur.

Sulh hâkim i (TMK Md 19, 575, 576), teslim edilen vasiyetnameyi derhâl inceler, gerekli koruma önlemlerini alır; olanak varsa ilgilileri dinleyerek terekenin yasal mirasçılara geçici olarak teslimine (TMK Md 993) veya resmen yönetilmesine (TMK Md 592) karar verir.

II. Vasiyetnamenin açılması

Madde 596.(536) – Vasiyetname (TMK Md 531, 538, 539), geçerli olup olmadığına (TMK Md 504, 557, 558,) bakılmaksızın tesliminden başlayarak bir ay içinde

mirasbırakanın yerleşim yeri (TMK Md 19) sulh hâkimi tarafından açılır ve ilgililere okunur.

Bilinen mirasçılar ve diğer ilgililer vasiyetnamenin açılması sırasında diledikleri takdirde hazır bulunmak üzere çağırılır (TMK Md 597).

Mirasbırakanın sonradan ortaya çıkan vasiyetnameleri (TMK Md 531, 532, 538, 539) için de aynı işlemler yapılır.

III. İlgililere tebliğ

Madde 597.(537) - Mirasta hak sahibi olanların her birine (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 516, 517.) gideri terekeye ait olmak üzere, vasiyetnamenin kendilerine ilişkin kısımlarının onaylı bir örneği hâkim tarafından tebliğ edilir.

Nerede olduğu bilinmeyenlere vasiyetnamenin kendilerine ilişkin kısımları ilân yolu ile tebliğ olunur.

IV. Mirasçılık belgesi

Madde 598.(538) - Başvurusu üzerine yasal mirasçı (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501) oldukları belirlenenlere, sulh mahkemesince mirasçılık sıfatlarını gösteren bir belge verilir.

Mirasçı atamaya (TMK Md 516) veya vasiyete (TMK Md 517) ilişkin ölüme bağlı tasarrufa (TMK Md 531, 538, 539) mirasçılar veya başka vasiyet alacaklıları (TMK Md 516, 517) tarafından kendilerine bildirilmesinden başlayarak bir ay içinde itiraz edilmedikçe, lehine tasarrufta bulunan kimseye, sulh mahkemesince atanmış mirasçı veya vasiyet alacaklısı olduğunu gösteren bir belge verilir.

Mirasçılık belgesinin geçersizliği her zaman ileri sürülebilir.

Ölüme bağlı tasarrufun iptaline (TMK Md 514., 531, 538 539 ,557, 558,) ilişkin dava hakkı saklıdır.

İKİNCİ AYIRIM MİRASIN KAZANILMASI

A. Kazanma

I. Mirasçılar tarafından

Madde 599.(539) - Mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile mirası bir bütün olarak, kanun gereğince kazanırlar (TMK Md 35, 301, 575, 580, 582, 605, 615, 619, 632).

Kanunda öngörülen ayırık durumlar saklı kalmak üzere mirasçılar, mirasbırakanın aynî haklarını, alacaklarını, diğer malvarlığı haklarını, taşınır ve taşınmazlar üzerindeki zilyetliklerini doğrudan doğruya kazanırlar ve

mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olurlar (TMK Md 382, 394, 479, 585, 630, 641, 681, 705, 716, 797, 823, 827, 837, 1013).

Atanmış mirasçılar da mirası, mirasbırakanın ölümü ile kazanırlar (TMK Md 516, 575, 605, 613, 619). Yasal mirasçılar, atanmış mirasçılara düşen mirası onlara zilyetlik hükümleri uyarınca teslim etmekle yükümlüdürler (TMK Md 600, 993).

**7.12.1955 tarihli 11/24 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 649
Evlat edinen kişinin ,evlatlık sözleşmesinin bozulması ve evlatlık bağlantısının kaldırılması hakkında açtığı davanın yürüdüğü sırada ölümü halinde ,mirasçılarının davayı izleme ve sonuçlandırmaya yetkilerivardır.*

II. Vasiyet alacaklıları tarafından

1. İstem

Madde 600.(541) - Vasiyet alacaklısı (TMK Md 517), vasiyeti yerine getirme görevlisi (TMK Md 550) varsa ona; yoksa yasal (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501) veya atanmış (TMK Md 516) mirasçılara karşı kişisel bir istem hakkına sahip olur (TMK Md 633, 602, 705, 763, 795).

Bu alacak, tasarruftan aksi anlaşılmıyorsa vasiyet yükümlüsünün mirası kabul etmesi veya ret hakkının düşmesiyle (TMK Md 605, 606, 607, 608, 610,) muaccel olur.

Vasiyet alacaklısı, yükümlülüğünü yerine getirmeyen vasiyet yükümlüsüne karşı, vasiyet edilen malın teslimini veya hakkın devrini (TMK Md 982,); vasiyet konusu bir davranış ise, bunun yerine getirilmemesinden doğan zararın giderilmesini dava edebilir.

2. Özel durumlar

Madde 601.(542) - Kendisine bir intifa hakkı veya bir irat hakkı ya da belli aralıklarla tekrarlanan diğer bir edim vasiyet edilen kimsenin istem hakkı, tasarrufta başka bir esas öngörülmüş olmadıkça, eşya hukuku ve borçlar hukuku kurallarına tâbidir (TMK Md 517, 794).

Kendisine mirasbırakanın ölümünde ödenecek bir sigorta alacağı vasiyet edilen kimse, sigorta sözleşmesinden doğan istem hakkını sigortacıya karşı doğrudan doğruya kullanabilir (TMK Md 509, 567, 600).

3. Zamanaşımı

Madde 602.(580) - Vasiyet alacaklısının (TMK Md 516, 517) dava hakkı, ölüme bağlı kazandırmayı öğrenmesinin (TMK Md 517 , 794) veya vasiyet borcu daha sonra muaccel olacaksa muaccel olma tarihinin üzerinden on yıl geçmekle zanaşımına uğrar.

III. Alacaklıların durumu

Madde 603.(543) - Mirasbırakanın alacaklılarının hakları, vasiyet alacaklılarının haklarından, vasiyet alacaklılarının hakları da mirasçılarının alacaklılarının haklarından önce gelir (TMK Md 517 , 600, 633).

Mirası kayıtsız şartsız kabul eden mirasçılarının (TMK Md 599, 604, 610) alacaklıları ile mirasbırakanın alacaklıları aynı haklara sahiptirler.

IV. Tenkis ve geri isteme

Madde 604.(544) – Mirasçılar (TMK Md 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 5001), vasiyet yükümlülüğünü yerine getirdikten sonra mirasbırakanın daha önce bilmedikleri borçlarını öderlerse, vasiyet alacaklısından vasiyetin tenkisini (TMK Md 519, 565, 566) isteyebilecekleri oranda verileni geri isteme hakkına sahiptirler.

Vasiyet alacaklısı, ancak geri isteme zamanında var olan zenginleşmesi ölçüsünde sorumlu tutulabilir.

B. Ret

I. Ret beyanı

1. Ret hakkı

Madde 605.(545) -Yasal (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500) ve atanmış (TMK Md 516) mirasçılar mirası reddedebilirler (TMK Md 463, 502, 618, 631, 636) .

Ölümü tarihinde (TMK Md 575) mirasbırakanın ödemedeni aczi açıkça belli veya resmen tespit edilmiş ise, miras reddedilmiş sayılır (TMK Md 618 , 631, 636).

**23.12.1942 tarihli 24/29 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :54*

Defter tutma ve tasfiye süreleri geçtikten sora bir icra kovuşturması veya dava sırasında mirasçılarının.,kalıtın (terekenin) borca batık olduğunu ileri sürmeleri üzerine açılacak davaları görecekt mahkeme (borç miktarı göz önüne alınarak) görevle ilgili yasal ilkelere göre belirlenir

2. Süre

a. Genel olarak

Madde 606.(546) - Miras, üç ay içinde reddolunabilir (TMK Md 575, 605, 615) .

Bu süre, yasal mirasçılar (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500) için mirasçı olduklarını daha sonra öğrendikleri ispat edilmedikçe mirasbırakanın ölümünü (TMK Md 575) öğrendikleri; vasiyetname ile atanmış mirasçılar (TMK Md 516) için mirasbırakanın tasarrufunun kendilerine resmen bildirildiği tarihten (TMK Md 597) işlemeye başlar.

b. Terekenin yazımında

Madde 607.(547) - Koruma önlemi olarak terekenin yazımı hâlinde (TMK Md 590, 591) mirası ret süresi, yasal ve atanmış mirasçılar için yazım işleminin sona erdiğinin sulh hâkimi tarafından kendilerine bildirilmesiyle başlar.

3. Ret hakkının geçmesi

Madde 608.(548) - Mirası reddetmeden ölen mirasçının ret hakkı kendi mirasçılarına geçer (TMK Md 580 , 599)..

Bu mirasçılar için ret süresi, kendilerinin mirasbırakanına mirasın geçtiğini öğrendikleri tarihten başlar. Ancak bu süre, kendilerinin

mirasbırakanından geçen mirasın reddi için mirasçıya tanınan süre (TMK Md 606) dolmadıkça sona ermez.

Ret sonucunda miras daha önce mirasçı olmayanlara geçerse; bunlar için ret süresi, önceki mirasçılar tarafından mirasın reddedildiğini öğrendikleri tarihten işlemeye başlar.

4. Reddin şekli

Madde 609.(549) - Mirasın reddi, mirasçılar tarafından sulh mahkemesine (TMK Md 19, 576) sözlü veya yazılı beyanla yapılır.

Reddin kayıtsız ve şartsız olması gerekir.

Sulh hâkimi, sözlü veya yazılı ret beyanını bir tutanakla tespit eder.

Süresi içinde yapılmış olan ret beyanı, mirasın açıldığı yerin (TMK Md 519, 575, 576) sulh mahkemesince özel kütüğüne yazılır ve reddeden mirasçı isterse kendisine reddi gösteren bir belge verilir.

Tutanağın ve kütüğün nasıl tutulacağı tüzükle düzenlenir.

**23.12.1942 tarihli 24/29 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :54*

Defter tutma ve tasfiye süreleri geçtikten sora bir icra kovuşturması veya dava sırasında mirasçılarının.,kaltın (terekenin) borca batık olduğunu ileri sürmeleri üzerine açılacak davaları görecekt mahkeme (borç miktarı göz önüne alınarak) görevle ilgili yasal ilkelere göre belirlenir.

II. Ret hakkının düşmesi

Madde 610.(550) - Yasal süre içinde (TMK Md 606) mirası reddetmeyen mirasçı, mirası kayıtsız şartsız kazanmış olur (TMK Md 606, 615, 627, 630,).

Ret süresi sona ermeden mirasçı olarak tereke işlemlerine karışan, terekenin olağan yönetimi niteliğinde olmayan veya mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi için gerekli olanın dışında işler yapan ya da tereke mallarını gizleyen veya kendisine maleden mirasçı, mirası reddedemez (TMK Md 605, 646).

Zamanaşımı veya hak düşümü sürelerinin dolmasına engel olmak için dava açılması ve cebrî icra takibi yapılması, ret hakkını ortadan kaldırmaz.

III. Mirasçılardan biri tarafından ret

Madde 611.(551) - Yasal mirasçılardan (TMK Md 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500) biri mirası reddederse onun payı, miras açıldığı zaman kendisi sağ değilmiş gibi, hak sahiplerine geçer.

Mirası reddeden atanmış mirasçının (TMK Md 516) payı, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufundan arzusunun başka türlü olduğu anlaşılmadıkça, mirasbırakanın en yakın yasal mirasçılarına kalır.

IV. En yakın mirasçılarının tamamı tarafından ret

1. Genel olarak

Madde 612.(552) - En yakın yasal mirasçılarının tamamı tarafından reddolunan miras, sulh mahkemesince (TMK Md 19, 576) iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir.

Tasfiye sonunda arta kalan değerler, mirası reddetmemişler gibi hak sahiplerine verilir.

2. Mirasın sağ kalan eşe geçmesi

Madde 613.(553) - Altsoyun (TMK Md 17) tamamının mirası reddetmesi hâlinde, bunların payı sağ kalan eşe geçer.

3. Sonra gelen mirasçılar yararına ret

Madde 614.(554) - Mirasçılar, mirası reddederken, kendilerinden sonra gelen mirasçılardan (TMK Md 495, 496, 497) mirası kabul edip etmeyeceklerinin sorulmasını tasfiyeden önce isteyebilirler.

Bu takdirde ret, sulh hâkimi (TMK Md 19, 576) tarafından daha sonra gelen mirasçılara bildirilir; bunlar bir ay içinde mirası kabul etmezlerse reddetmiş sayılırlar.

Bunun üzerine miras, iflâs hükümlerine göre tasfiye edilir ve tasfiye sonunda arta kalan değerler, önce gelen mirasçılara verilir.

V. Ret süresinin uzatılması

Madde 615.(555) - Önemli sebeplerin varlığı hâlinde sulh hâkimi, yasal ve atanmış mirasçılara tanınmış olan ret süresini uzatabilir veya yeni bir süre tanıyabilir.

VI. Vasiyetin reddi

Madde 616.(556) - Vasiyet alacaklısının (TMK Md 517) vasiyeti reddetmesi (TMK Md 605) hâlinde, mirasbırakanın arzusunun başka türlü olduğu tasarruftan anlaşılmadıkça, bu reddin vasiyet yükümlüsü (TMK Md 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 516, 517) yararlanır.

VII. Mirasçılarının alacaklılarının korunması

Madde 617.(557) - Malvarlığı borcuna yetmeyen mirasçı, alacaklılarına zarar vermek amacıyla (TMK Md 2) mirası reddederse (TMK Md 605) ; alacaklıları veya iflâs idaresi, kendilerine yeterli bir güvence verilmediği takdirde, ret tarihinden başlayarak altı ay içinde reddin iptali hakkında dava açabilirler.

Reddin iptaline karar verilirse, miras resmen tasfiye edilir (TMK Md 632) .

Bu suretle tasfiye edilen mirastan reddeden mirasçının payına bir şey düşerse bundan, önce itiraz eden alacaklıların, daha sonra diğer alacaklıların alacakları ödenir. Arta kalan değerler ise, ret geçerli olsa idi bundan yararlanacak olan mirasçılara verilir..

VIII. Ret hâlinde sorumluluk

Madde 618.(558) - Ödemeden âciz bir mirasbırakanın (TMK Md 605) mirasını reddeden mirasçılar, onun alacaklılarına karşı, ölümünden önceki beş yıl içinde ondan almış oldukları ve mirasın paylaşılmasında geri vermekle yükümlü olacakları (TMK Md 669) değer ölçüsünde sorumlu olurlar.

Olağan eğitim ve öğrenim giderleriyle âdet üzere verilen çeyiz, bu sorumluluğun dışındadır (TMK Md 565, 669, 674, 675) .

İyiniyetli (TMK Md 2) mirasçılar, ancak geri verme zamanındaki zenginleşmeleri ölçüsünde sorumlu olurlar.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM RESMÎ DEFTER TUTMA

A. Koşulları

Madde 619.(559) - Mirası reddetmeye hakkı olan her mirasçı (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500, 516, 517) , terekenin resmî defterinin tutulmasını isteyebilir.

Defter tutma, mirasın reddine ilişkin usule uyulmak suretiyle, bir ay içinde sulh hâkiminden (TMK Md 19, 576) istenir.

Mirasçılardan birinin defter tutma istemi, diğerleri hakkında da etkili olur.

B. Usul

I. Deftere geçirme

Madde 620.(560) - Resmî defter, sulh mahkemesi (TMK Md 19, 576) tarafından düzenlenir; bu deftere terekeye ait aktif ve pasifler takdir edilen değerleriyle yazılır (TMK Md 621, 622, 657, 658, 659) .

Mirasbırakanın malî durumu hakkında bilgi sahibi olan herkes, sulh mahkemesi tarafından istenilen bilgiyi vermekle yükümlüdür. Haklı bir sebep olmaksızın bilgi vermeyenler veya yanlış ya da eksik bilgi verenler, bundan doğacak zararları mirasçılara, vasiyet alacaklılarına veya üçüncü kişilere tazminle yükümlüdürler.

Mirasçılar, özellikle mirasbırakanın kendilerince bilinen borçlarını sulh mahkemesine bildirmek zorundadırlar (TMK Md 610, 602, 649, 654, 669) .

Resmî defterin nasıl tutulacağı tüzükle düzenlenir.

II. İlân yoluyla çağrı

Madde 621.(561) - Sulh mahkemesi, mirasbırakanın alacaklıları ile borçlularını belli bir süre içinde alacaklarını ve borçlarını bildirmeleri için bir ay arayla iki defa yapılacak ilân yoluyla çağırır. Çağrı, kefalet sebebiyle alacaklı ve borçlu (TMK Md 630) olanları da kapsar.

İlânda bildirimde bulunmamanın sonuçları (TMK Md 622, 629) hakkında alacaklıların dikkatleri çekilir.

Bildirim süresi, ikinci ilândan başlayarak en az bir aydır.

III. Doğrudan doğruya deftere geçirme

Madde 622.(562) - Resmî kayıtlardan (TMK Md 7, 705, 764, 940 , 997) veya mirasbırakanın belgelerinden (TMK Md 595 ,653) .varlığı anlaşılan alacaklar ve borçlar, deftere doğrudan doğruya geçirilir.

Deftere geçirilenler, alacaklılara ve borçlulara bildirilir.

IV. Defter tutmanın sona ermesi

Madde 623.(563) - İlânda belirtilen sürenin dolmasıyla (TMK Md 621 , 629) defterin tutulması sona erer ve defter, bu tarihten başlayarak tanınacak en az bir aylık süre içinde ilgililerce incelenebilir.

Defter tutma giderleri terekeden ödenir (TMK Md 605) . Giderler terekeden karşılanamazsa defter tutulmasını istemiş olan mirasçılardan (TMK Md 619) alınır.

C. Defter tutma sırasında mirasçılarının durumu

I. Yönetim

Madde 624.(564) - Defter tutma süresince ancak zorunlu yönetim işleri yapılabilir.

Mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi sulh mahkemesince (TMK Md 19, 575) kendisine bırakılan mirasçıdan diğer mirasçılar güvence göstermesini isteyebilirler.

II. İcra takibi, dava ve zamanaşımı

Madde 625.(565) - Resmî defter tutulması devam ettiği sürece (TMK Md 621) mirasbırakanın borçları için icra takibi yapılamaz.

Bu süre içinde zamanaşımı işlemez.

Acele hâller dışında, davalara devam edilemeyeceği gibi, yeni dava da açılmaz.

D. Sonuçları

I. Beyana çağrı

Madde 626.(566) - Defteri inceleme süresi (TMK Md 623) bittikten sonra her mirasçı, mahkemece bir ay içinde beyanda (TMK Md 605) bulunmaya çağırılır.

Koşullar gerektirdiği takdirde sulh mahkemesi (TMK Md 19, 576) , tereke mallarına yeni değer biçilmesi, uyuşmazlıkların çözümü ve benzeri durumlar için ek süre verebilir (TMK Md 615) .

II. Beyan

Madde 627.(567) - Mirasçılardan her biri, tanınan süre (TMK Md 626) içinde mirası reddettiğini (TMK Md 605) veya resmî tasfiye (TMK Md 632) istediğini ya da deftere göre (TMK Md 628) veya kayıtsız şartsız kabul ettiğini (TMK Md 628) beyan edebilir.

Süresi içinde her hangi bir beyanda bulunmayan mirasçı, mirası tutulan deftere göre kabul etmiş sayılır (TMK Md 628) .

III. Resmî deftere göre kabulün sonuçları

1. Deftere yazılanlardan sorumluluk

Madde 628.(568) - Resmî deftere göre kabul edilen miras, mirasçıya sadece deftere yazılmış borçlarla geçer (TMK Md 621, 622, 629, 630) .

Bu suretle mirasın geçmesi, mirasın açıldığı tarihten başlayarak hüküm ifade eder (TMK Md 575) .

Mirasçı, mirasbırakanın deftere yazılmış olan borçlarından hem tereke malları, hem kendi malvarlığı ile sorumludur (TMK Md 603, 621, 622, 629, 630,) .

2. Deftere yazılmayanlardan sorumluluk

Madde 629.(569) - Alacaklarını süresi (TMK Md 621) içinde yazdırmayan alacaklılara karşı mirasçı, kendi kişisel mallarıyla sorumlu olmadığı gibi; terekeden kendisine geçen mallarla da sorumlu tutulamaz

Ancak, alacaklının kusuru olmadan deftere yazdıramadığı veya bildirdiği hâlde deftere yazılmamış alacakları için mirasçı, zenginleşmesi ölçüsünde sorumlu kalır .

Alacakları, tereke mallarıyla güvence altına alınmış olan alacaklılar deftere geçirilmemiş olsa bile bu haklarını güvenceden alabilirler (TMK Md 850, 936) .

3. Kefalet borçlarından sorumluluk

Madde 630.(570) - Mirasbırakanın kefaletten doğan borçları defterde (TMK Md 621) ayrı bir yere yazılır ve mirasçılar, mirası kayıtsız ve şartsız kabul etmiş olsalar bile, bu borçlardan terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi hâlinde kefalet sebebiyle alacaklı olanlara ne düşecek idiye ancak o miktarla sorumlu olurlar (TMK Md 636) .

E. Mirasın Devlete geçmesi hâli

Madde 631.(571) - Mirasın Devlete geçmesi (TMK Md 501) hâlinde sulh mahkemesi, re'sen yukarıdaki usuller uyarınca terekenin resmî defterini (TMK Md 620) düzenler.

Devlet, deftere yazılan borçlardan sadece miras yoluyla edindiği değerler ölçüsünde sorumludur (TMK Md 612) .

DÖRDÜNCÜ AYIRIM RESMÎ TASFİYE

A. Koşulları

I. Mirasçılarının istemi ile

Madde 632.(572) - Her mirasçı, mirası ret (TMK Md 605) veya resmî deftere göre kabul (TMK Md 627) edeceği yerde terekenin resmî tasfiyesini isteyebilir (TMK Md 612, 613, 614, 617) .

Bu istem, birlikte mirasçı olanlardan birinin mirası kabul etmesi (TMK Md 610) hâlinde dikkate alınmaz.

Resmî tasfiye hâlinde mirasçılar, terekenin borçlarından sorumlu olmazlar
(*TMK Md 628*) .

II. Mirasbırakanın alacaklılarının istemi ile

Madde 633.(573) - Mirasbırakanın alacaklarını elde edemeyeceklerinden inandırıcı sebeplerle kuşku duyan alacaklıları, istedikleri hâlde alacakları ödenmediği veya kendilerine güvence verilmediği takdirde, mirasbırakanın ölümünden (*TMK Md 575*) ya da vasiyetnamenin açılmasından (*TMK Md 595*) başlayarak üç ay içinde, terekenin resmî tasfiyesini isteyebilirler.

Aynı koşulların varlığı hâlinde vasiyet alacaklıları (*TMK Md 517*) da, haklarının korunması için gerekli önlemlerin alınmasını isteyebilirler (*TMK Md 589*) .

B. Usul

I. Yönetim

Madde 634.(574) - Resmî tasfiye, sulh mahkemesince (*TMK Md 19, 576*) veya atayacağı bir ya da birkaç tasfiye memuru tarafından yapılır.

Resmî tasfiyeye terekenin defterinin düzenlenmesiyle (*TMK Md 620*) başlanır ve aynı zamanda yapılacak ilânla mirasbırakanın alacaklılarından ve borçlularından, belirtilen süre içinde alacaklarını ve borçlarını bildirmeleri istenir.

Terekenin daha önce resmî defteri düzenlenmiş ise resmî tasfiye bu deftere göre yapılır.

Tasfiye memuru, göreviyle ilgili işlerini sulh mahkemesinin gözetim ve denetimi altında yürütür. Mirasçılar ve tereke alacaklıları, sulh mahkemesine, tasfiye memuru tarafından yapılan veya tasarlanan işlemlerden dolayı bunu öğrendikleri tarihten başlayarak yedi gün içinde yazılı olarak şikâyette bulunabilirler (*TMK Md 613*) .

II. Olağan usul ile tasfiye

Madde 635.(575) - Resmî tasfiye, mirasbırakanın yürüyen işlerinin tamamlanmasını, borçlarının yerine getirilmesini, alacaklarının tahsilini, vasiyet borçlarının (*TMK Md 517*) terekenin olanağı ölçüsünde yerine getirilmesini, zorunlu olduğu takdirde mirasbırakanın haklarının ve borçlarının mahkemece tespitini ve mallarının paraya çevrilmesini kapsar.

Tasfiye memuru, tereke ile ilgili dava, takip ve idarî işlemler hakkında mirasçılara bilgi vermekle yükümlüdür.

Terekedeki taşınmazlar, açık arttırma veya bütün mirasçıların kabulü hâlinde pazarlık yoluyla satılır (*TMK Md 444, 462, 463, 704*) .

Mirasçılar, tasfiye devam ederken tasfiye için gerekli olmayan tereke mallarının ve paranın kısmen veya tamamen kendilerine verilmesini isteyebilirler (*TMK Md 634*) .

III. İflâs usulü ile tasfiye

Madde 636.(576) - Mevcudu borçlarını ödemeye yetmeyen terekenin tasfiyesi, sulh mahkemesince (TMK Md 19, 576) iflâs hükümlerine göre yapılır.

BEŞİNCİ AYIRIM **MİRAS SEBEBİYLE İSTİHKAK DAVASI**

A. Koşulları

Madde 637.(577) - Yasal (TMK Md 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501,) veya atanmış (TMK Md 516) mirasçı, terekeyi veya bazı tereke mallarını elinde bulunduran kimseye karşı mirasçılıktaki üstün hakkını ileri sürerek miras sebebiyle istihkak davası açabilir (TMK Md 683) .

Bu davada hâkim, mirasçılık sıfatıyla ilgili uyuşmazlıkları da çözer.

Hâkim, davacının istemi üzerine hakkın korunması için davalının güvence göstermesi veya tapu kütüğüne şerh verilmesi gibi gerekli her türlü önlemi alır.

B. Hükümleri

Madde 638.(578) - Miras sebebiyle istihkak davasının kabulü hâlinde, tereke veya terekeye dahil mal, davacıya zilyetliğe ilişkin hükümler (TMK Md 988 – 996) uyarınca verilir.

Miras sebebiyle istihkak davasında davalı, tereke malını zamanaşımı yoluyla kazandığını (TMK Md 712, 713, 777, 1023) ileri süremez.

C. Zamanaşımı

Madde 639.(579) - Miras sebebiyle istihkak davası, davacının kendisinin mirasçı olduğunu ve iyiniyetli (TMK Md 2, 3) davalının terekeyi veya tereke malını elinde bulundurduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde mirasbırakanın ölümünün veya vasiyetnamenin açılmasının (TMK Md 575, 595) üzerinden on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

İyiniyetli olmayanlara karşı zamanaşımı süresi yirmi yıldır .

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **MİRASIN PAYLAŞILMASI**

BİRİNCİ AYIRIM **PAYLAŞIMDAN ÖNCE MİRAS ORTAKLIĞI**

A. Mirasın geçmesinin sonucu

I. Miras ortaklığı

Madde 640.(581) - Birden çok mirasçı bulunması hâlinde, mirasın geçmesiyle birlikte paylaşmaya kadar, mirasçılar arasında terekedeki bütün hak

ve borçları kapsayan bir ortaklık meydana gelir (TMK Md 376, 377, 598, 646, 650, 677, 678, 679, 680, 701, 702, 703,) .

Mirasçılar terekeye elbirliğiyle sahip olurlar ve sözleşme veya kanundan doğan temsil ya da yönetim yetkisi saklı kalmak üzere, terekeye ait bütün haklar üzerinde birlikte tasarruf ederler (TMK Md 377, 391, 562) .

Mirasçılardan birinin istemi üzerine sulh mahkemesi, miras ortaklığına paylaşmaya (TMK Md 611) kadar bir temsilci atayabilir (TMK Md 426) .

Mirasçılardan her biri, terekedeki hakların korunmasını isteyebilir. Sağlanan korumadan mirasçılardan hepsi yararlanır.

Bir mirasçı ödemedi aciz hâlinde ise, mirasın açılması (TMK Md 575) üzerine diğer mirasçılar, haklarının korunması için gerekli önlemlerin gecikmeksizin alınmasını sulh mahkemesinden isteyebilirler.

**14.04.1943 tarihli 48/15 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :103*

Bir ortaklık veya ortak (paylı mülkiyet) tasarruf olunan bir mal payı, bu arada bölüştürülmemiş bir kalıptaki (terekedeki) mallardan biriyle ilişkili miras payı icra memurluğuna borç için satılamaz. Ancak, 2004 sayılı yasanın 121. Maddesinde belirtilen önlemler cümlesinden olarak tetkik merciince icra memuruna bölüşüm (taksim) veya ortaklığın giderilmesi amacıyla görevli mahkemeye başvurusu için yetki verilmesi ve icra memurunun da mahkemedi bu yolda bir karar alması gerekir.

**11.10.1982 tarihli 3/2 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :36*

Mirastan doğan iştirak halindeki mülkiyette, ortaklardan birinin yada birkaçının kendi adına MK 618. Maddesi hükmüne faydalanarak üçüncü kişilere karşı açtığı el atmanın önlenmesi davalarında ,davanın yürütülebilmesi için diğer ortakların muvafakatının alınması ya da MK 581. Maddesi uyarınca bir müessil tayin ettirilmesi gerekir

II. Mirasçılardan sorumluluğu

Madde 641.(582) - Mirasçılar, tereke borçlarından müteselsilen sorumludurlar (TMK Md 379, 628, 632,, 681, 682,) .

Ana ve baba veya büyük ana ve büyük baba ile birlikte yaşayan ve emeklerini veya gelirlerini aileye özgüleyen ergin çocuklar ile torunlara verilecek uygun miktardaki tazminat, bu yüzden terekenin borç ödemedi acze düşmemesi kaydıyla tereke borcu sayılır.

B. Paylaşmayı isteme hakkı

Madde 642.(583) - Mirasçılardan her biri, sözleşme veya kanun gereğince ortaklığı sürdürmekle yükümlü olmadıkça, her zaman mirasın paylaşılmasını isteyebilir (TMK Md 373, 374, 375, 394, 576, 643, 651, 653, 659, 660, 664,) .

Her mirasçı, terekedeki belirli malların aynen, olanak yoksa satış yoluyla paylaşılmasına karar verilmesini sulh mahkemesinden isteyebilir. Mirasçılardan birinin istemi üzerine hâkim, terekenin tamamını ve terekedeki malların her birini göz önünde tutarak, olanak varsa taşınmazlardan her birinin tamamının bir mirasçıya verilmesi suretiyle paylaşmayı yapar. Mirasçılara verilen taşınmazların değerleri arasındaki fark para ödenmesi yoluyla giderilerek miras payları arasında denkleştirme sağlanır.

Paylaşmanın derhâl yapılması, paylaşım konusu malın veya terekenin değerini önemli ölçüde azaltacaksa (TMK Md 651, 698) ; sulh hâkimi, mirasçılardan

birinin istemi üzerine bu malın veya terekenin paylaşılmasının ertelenmesine karar verebilir.

C. Cenin nedeniyle erteleme

Madde 643.(584) - Mirasın açıldığı tarihte, mirasçı olabilecek bir cenin varsa paylaşma doğumuna kadar ertelenir *(TMK Md 28, 427, 582, 592, 623)*.

Ana muhtaç ise *(TMK Md 364)*, doğuma kadar geçim giderlerinin terekeden sağlanmasını isteyebilir.

D. Elbirliği mülkiyetinin paylı mülkiyete dönüştürülmesi

Madde 644.(584/A) - Bir mirasçı, terekeye dahil malların tamamı veya bir kısmı üzerindeki elbirliği mülkiyetinin *(TMK Md 701)* paylı mülkiyete *(TMK Md 688)* dönüştürülmesi isteminde bulunduğu takdirde sulh hâkimi *(TMK Md 19, 576)*, diğer mirasçılara çağrıda bulunarak belirleyeceği süre içinde varsa itirazlarını bildirmeye davet eder.

Elbirliği mülkiyetinin devamını haklı kılacak bir itiraz ileri sürülmediği veya mirasçılardan biri belirlenen süre içinde paylaşma davası açmadığı takdirde, istem konusu mal üzerindeki elbirliği mülkiyetinin paylı mülkiyete dönüştürülmesine karar verilir.

Terekeye dahil diğer hakların ve alacakların paylar oranında bölünmesi hususunda da yukarıdaki hükümler uygulanır.

E. Birlikte yaşayanların hakkı

Madde 645.(585) - Mirasbırakanın ölümünde onunla birlikte yaşayan ve onun tarafından bakılan kimseler, ölüm tarihinden başlayarak üç aylık bakım ve geçim giderlerinin terekeden sağlanmasını isteyebilirler *(TMK Md 507)*.

İKİNCİ AYIRIM PAYLAŞMANIN NASIL YAPILACAĞI

A. Genel olarak

Madde 646.(586) - Yasal mirasçılar *(TMK Md 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500)*, gerek kendi aralarında, gerek atanmış mirasçılarla *(TMK Md 516)* birlikte mirası aynı kurallara göre paylaşırlar.

Aksine düzenleme olmadıkça mirasçılar, paylaşmanın nasıl yapılacağını serbestçe kararlaştırırlar.

Tereke mallarına zilyet olan veya mirasbırakana borçlu bulunan mirasçılar, paylaşma sırasında bu konuda eksiksiz bilgi vermekle yükümlüdürler *(TMK Md 620 646, 669,)*

B. Paylaşma kuralları

I. Mirasbırakanın tasarrufu

Madde 647.(587) - Mirasbırakan, ölüme bağı tasarrufuyla (TMK Md 514) paylaşmanın nasıl yapılacağı ve payların nasıl oluşturulacağı hakkında kurallar koyabilir (TMK Md 502, 503, 504, 505, 642) .

Bu kurallar, mirasbırakan tarafından kastedilmemiş olan bir eşitsizlik hâlinde payların denkleştirilmesi olanağı saklı kalmak kaydıyla, mirasçılar için bağlayıcıdır (TMK Md 563, 669) .

Aksini arzu ettiği tasarruftan anlaşılmadıkça, mirasbırakanın tereke malını bir mirasçıya özgülemesi, vasiyet olmayıp sadece paylaşırma kuralı sayılır (TMK Md 515, 519, 560.) .

II. Paylaşmaya kayyımın katılması

Madde 648.(588) - Açılmış mirasta bir mirasçının payını devralmış (TMK Md 677, 678,) veya haczettirmiş olan ya da elinde mirasçıya karşı alınmış borç ödemedен aciz belgesi bulunan alacaklı, sulh hâkiminden (TMK Md 19 , 576) bu mirasçının yerine paylaşmaya katılmak üzere bir kayyım (TMK Md 426, 427) atanmasını isteyebilir.

**14.04.1943 tarihli 48/15 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :103*

Bir ortaklık veya ortak (paylı mülkiyet) tasarruf olunan bir mal payı, bu arada bölüştürülmemiş bir kalıptaki (terekedeki) mallardan biriyle ilişkili miras payı icra memurluğunca borç için satılamaz. Ancak, 2004 sayılı yasanın 121. Maddesinde belirtilen önlemler cümlesinden olarak tetkik merciince icra memuruna bölüşüm (taksim) veya ortaklığın giderilmesi amacıyla görevli mahkemeye başvurması için yetki verilmesi ve icra memurunun da mahkemeden bu yolda bir karar alması gerekir.

C. Paylaşmanın gerçekleşmesi

I. Mirasçıların eşitliği

Madde 649.(589) - Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça mirasçılar, paylaşmada terekenin bütün malları üzerinde eşit hakka sahiptirler (TMK Md 606, 641, 646, 647, 651, 652, 653, 659, 660,) .

Mirasçılar, mirasbırakan ile aralarındaki ilişkiler hakkında paylaşmanın eşitliğe ve adalete uygun olması için göz önüne alınması gereken bütün bilgileri birbirlerine vermekle yükümlüdürler (TMK Md 620, 646, 654, 669,) .

Mirasçılardan her biri, tereke borçlarının paylaşmadan önce ödenmesini veya güvenceye bağlanmasını isteyebilir.

II. Payların oluşturulması

Madde 650.(590) - Mirasçılar, tereke mallarından mirasçı veya ortak kök sayısınca pay oluştururlar.

Anlaşma olmazsa, mirasçılardan her biri, payların oluşturulmasını sulh mahkemesinden isteyebilir. Payların oluşturulmasında hâkim, yerel âdetleri, mirasçılarının kişisel durumlarını ve çoğunluğun arzusunu göz önünde bulundurur (TMK Md 653, 661) .

Payların özgülenmesi mirasçılarının anlaşması uyarınca yapılır. Buna olanak bulunmazsa kur'a çekilir.

III. Bazı malların özgülenmesi veya satılması

Madde 651.(591) - Değerinde önemli azalma olmadan bölünemeyen tereke malı, bütün olarak mirasçılardan birine özgülenir (TMK Md 559, 560) .

Mirasçılar bir tereke malının bölünmesi veya özgülenmesi konusunda anlaşamazlarsa, o mal satılır ve bedeli bölüştürülür.

Mirasçılardan biri istemde bulunursa satış artırma yoluyla yapılır. Mirasçılar artırmanın şekli konusunda anlaşamazlarsa sulh hâkimi, artırmanın mirasçılar arasında veya herkese açık yapılmasına karar verir.

**14.3.1960 tarihli 1/3 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 203*

Bazı payları yararlanım (intifa) hakkı ile yükümlü olan taşınmaz üzerindeki ortaklığın giderilmesine karar verildiğinde satışın yararlanım hakkı ile yükümlü olarak yapılması gerekir.

**22.2.1991 tarihli 1/1 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :1143*

Müşterek veya iştirak halindeki mülkiyette şuyunun giderilmesi sonucu elde edilen satış bedelinden muhtesatı yapan paydaşa ödenecek miktar muhtesatın vücuda getirildiği tarihte bunun yapılması için harcanan parayla sınırlı değildir.

D. Aile konutu ve ev eşyasının sağ kalan eşe özgülenmesi

Madde 652.() - Eşlerden birinin ölümü hâlinde tereke malları arasında ev eşyası veya eşlerin birlikte yaşadıkları konut (TMK Md 186, 194,) varsa; sağ kalan eş (TMK Md 141, 499) , bunlar üzerinde kendisine miras hakkına mahsuben mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir.

Haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sağ kalan eşin (TMK Md 141, 499) veya mirasbırakanın diğer yasal mirasçılardan (TMK Md 494, 495, 496, 497, 498, 500) birinin istemi üzerine, mülkiyet yerine intifa (TMK Md 794) veya oturma hakkı (TMK Md 823) tanınmasına da karar verilebilir.

Mirasbırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve altsoyundan birinin aynı meslek ve sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde, sağ kalan eş (TMK Md 141, 499) bu hakları kullanamaz. Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hukuku hükümleri (TMK Md 659 - 668) saklıdır.

E. Özellikleri olan eşya

I. Bütünlük oluşturan veya aile belgeleri ile özel anı değeri olan eşya

Madde 653.(592) - Mirasçılardan birinin karşı çıkması hâlinde, nitelikleri veya özgüledikleri amaç gereği bir bütünlük oluşturan eşya birbirinden ayrılamaz.

Aile belgeleri ile aile için özel anı değeri olan eşya, mirasçılardan birinin karşı çıkması hâlinde satılamaz. Mirasçılar arasında anlaşmazlık çıkarsa sulh hâkimi (TMK Md 19, 576) ,yerel âdetleri, âdet yoksa kişisel durumları göz önünde tutarak bu eşyanın, payına mahsup edilmek veya edilmemek suretiyle mirasçılardan birine özgülenmesine ya da satılmasına karar verir (TMK Md 1, 650, 651) .

Özel kanun hükümleri saklıdır.

II. Mirasbırakanın mirasçılardaki alacakları

Madde 654.(593) - Mirasbırakanın bir mirasçıldaki alacağı, paylaşma sırasında o mirasçının payına mahsup edilir *(TMK Md 630)* .

III. Rehnedilmiş tereke malları

Madde 655.(594) - Paylaşmada kendisine mirasbırakanın borçları için rehnedilmiş bir tereke malı düşen mirasçı, o malın güvence altına aldığı borcu üstlenmiş olur *(TMK Md 641, 681, 850 888, 889, 891 , 939)* .

IV. Taşınmazlar

1. Bölünme

Madde 656.() - Taşınmazların bölünmelerine ilişkin kanun hükümleri saklıdır.

2. Özgülenme

a. Özgülenmeye esas olan değer

Madde 657.(595) – Taşınmazlar *(TMK Md 704)*, paylaşmanın yapıldığı zamandaki gerçek değerleri esas alınarak mirasçılara özgülenir *(TMK Md 646 , 658, 659,)* .

Tarımsal taşınmazlar gelir değerine, diğer taşınmazlar sürüm değerine göre özgülenir.

b. Değerin belirlenmesi

Madde 658.(596) - Mirasçılar özgülenme değeri üzerinde uyuşamazlarsa, bu değer sulh hâkimi *(TMK Md 19, 576)* tarafından belirlenir.

V. Tarımsal işletmeler

1. Paylaştırma dışında bırakma

a. Koşulları

Madde 659.(597) - Terekede bulunan, ekonomik bütünlüğe ve yeterli tarımsal varlığa sahip bir tarımsal işletme, işletmeye ehil mirasçılardan birinin istemde bulunması hâlinde bu mirasçıya gelir değeri üzerinden bölünmeksizin özgülenir *(TMK Md 657, 658, 667)* .

Bir işletme, değerinde azalma olmaksızın birden çok yeterli tarımsal varlığa sahip işletmeye bölünebilecek nitelikte ise, sulh hâkimi *(TMK Md 19, 576)* bunları, istemde bulunan ve işletmeye ehil olan birden çok mirasçıya ayrı ayrı özgüleyebilir.

İşletmenin yeterli tarımsal varlığa sahip olup olmadığı, tarım bölgeleriyle tarım türlerinin özellikleri göz önünde tutularak ilgili bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

b. Taşınırların özgülenmesi

Madde 660.(597/2) - Mirasçı, işletme için gerekli olan araç, gereç ve hayvanların işletme için taşıdığı değer üzerinden kendisine özgülenmesini isteyebilir (TMK Md 686, 687) .

c. Özgülenmenin hangi mirasçıya yapılacağı

Madde 661.(598) - Mirasçılardan birinin özgüleme istemine itiraz etmesi veya isteklilerin birden çok olması hâlinde, sulh hâkimi (TMK Md 19, 576) , kişisel yetenek ve durumları göz önünde tutmak suretiyle işletmenin hangi mirasçıya özgüleneceğine karar verir.

İşletmeyi kendisi işletmek isteyen ve bunun için ehil olduğu anlaşılan mirasçıya özgülemeye öncelik tanınır.

İşletmeye ehil olmanın belirlenmesinde, özgülenme isteyen mirasçının eşinin yetenekleri de göz önünde tutulur (TMK Md 141) .

d. Ölüme bağlı tasarruf ile düzenleme

Madde 662.() - İşletmenin kendisine özgülenmesini isteyen ve buna ehil olduğu anlaşılan mirasçının bu konudaki istem hakkı, ölüme bağlı tasarrufla (TMK Md 514) ortadan kaldırılamaz.

Mirasçılıktan çıkarma (TMK Md 510, 511) ve mirastan feragat (TMK Md 528, 545) hâlleri saklıdır.

Birden çok mirasçıda özgülenme koşullarının bulunması hâlinde, kendisine özgülenme yapılacak mirasçı ölüme bağlı tasarrufla belirlenebilir.

e. Ergin olmayan mirasçılar

Madde 663.() - Mirasçılar arasında ergin (TMK Md 11) olmayan ayırt etme gücüne sahip (TMK Md 13) altsoy (TMK Md 17) varsa; paylaşma (TMK Md 676), bunlar ergin oluncaya kadar ertelenebilir veya mirasçılar arasında özgülemeye karar verilebilecek tarihe kadar aile malları ortaklığı (TMK Md 664, 665, 666, 667, 668) kurulur.

2. Aile malları ortaklığı

a. İstem hakkı

Madde 664.(599) - Kendisine işletme özgülenen mirasçının (TMK Md 659, 660) , diğer mirasçılarının payları karşılığında ödemesi gereken miktar ile daha önce işletme üzerinde kurulmuş bulunan rehinlerle güvence altına alınmış olan borçların (TMK Md 850, 939,) toplamı, işletmenin gelir değerinin dörtte üçünü aşarsa, kendisine özgüleme yapılan mirasçının istemi üzerine özgülenen işletmenin paylaşılması uygun bir süre ertelenebilir (TMK Md 642, 666) .

Bu takdirde mirasçılar arasında kazanç paylı aile malları ortaklığı kurulmuş olur (TMK Md 384) .

b. Ortaklığın sona erdirilmesi

Madde 665.(600) - Kendisine işletme özgülener mirasçı (TMK Md 659, 660), aşırı borçlanma zorunda kalmaksızın diğeri mirasçılarının paylarının karşılığını ödeyecek duruma gelirse (TMK Md 664) ; mirasçılardan her biri, ortaklıktan çıktığını bildirerek (TMK Md 385) payının karşılığının kendisine ödenmesini isteyebilir.

Aksi kararlaştırılmış olmadıkça, kendisine özgülener yapılan mirasçı ortaklığın sona erdirilmesini her zaman isteyebilir (TMK Md 384) .

3. Diğeri mirasçılarının paylarının mirasçı irat senediyle karşılanması

Madde 666.(601) - Kendisine işletme özgülener mirasçı paylaşmanın ertelenmesini isterse (TMK Md 642, 664) , diğeri mirasçılardan her biri, kazanç paylı ortaklığa girme yerine, payının tarımsal işletmeye ait taşınmazlarla güvence altına alınan bir alacak hakkına dönüştürülmesini isteyebilir (TMK Md 664, 893, 904) .

Bu alacaklar karşılığı olarak mirasçılara beş yıldan önce paraya çevrilemeyen ve en fazla irat senetleri için geçerli oran üzerinden faizlendirilerek bir mirasçı irat senedi verilir.

İrat senetlerindeki yükün üst sınırına ve Devletin sorumluluğuna ilişkin kurallar mirasçı irat senetlerinde uygulanmaz.

4. Yan sınaî işletme

Madde 667.(602) - Tarımsal işletmeye (TMK Md 659, 660) sıkı şekilde bağlı bir yan sınaî işletme bulunur ve bunlar birlikte yeterli ekonomik varlığa sahip olurlarsa, ikisi bir bütün olarak istekli olan ve ehil görülen mirasçıya özgülener.

Bu durumda tarımsal işletme gelir değeriyle, sınaî işletme sürüm değeriyle özgülener.

Mirasçılardan birinin itiraz etmesi veya birden çok mirasçının özgülener istemesi hâlinde, sulh hâkimi (TMK Md 19, 576) her iki işletmenin ekonomik varlıklarını sürdürme olanaklarını ve mirasçılarının kişisel durumlarını göz önünde bulundurarak yan işletmenin birlikte veya ayrı olarak özgülenermesine ya da satışına karar verir (TMK Md 659, 660, 661) .

5. İşletmenin satılması

Madde 668.() - Mirasçılardan hiç biri tarımsal işletmenin bir bütün olarak kendisine özgülenermesini istemez veya özgülenerme istemi reddedilirse, mirasçılardan her biri işletmenin bir bütün olarak satılmasını isteyebilir (TMK Md651).

ÜÇÜNCÜ AYIRIM MİRASTA DENKLEŞTİRME

A. Mirasçılar arasında

Madde 669.(603) - Yasal mirasçılar (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500), mirasbırakandan miras paylarına mahsuben elde ettikleri sağlararası karşılıksız kazandırmaları, denkleştirmeyi sağlamak için terekeye geri vermekle birbirlerine karşı yükümlüdürler (TMK Md 508, 565, 649) .

Mirasbırakanın çeyiz veya kuruluş sermayesi vermek (TMK Md 565, 649) ya da bir malvarlığını devretmek veya borçtan kurtarmak ve benzerleri gibi karşılık almaksızın altsoyuna (TMK Md 17) yapmış olduğu kazandırmalar, aksi mirasbırakan tarafından açıkça belirtilmiş olmadıkça, denkleştirmeye tâbidir (TMK Md 370, 371, 506, 560, 585, 618, 659, 660, 672, 739) .

*1.4.1974 tarihli 1/2 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :631

Bir kimsenin mirasçısını miras hakkından yoksun bırakmak amacıyla gerçekte bağışlamak istediği tapulu taşınmaz hakkında tapu sicil memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklamış olduğunun gerçekleşmesi halinde , saklı pay sahibi olsun ya da olmasın ,miras hakkı çığnemen tüm mirasçılar görünürdeki satış sözleşmesinin danışıklı (muvazaalı) olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin de biçim koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabilirler.

Bu dava hakkı ,geçerli sözleşmeler için söz konusu olan MK 507 ve 603. Maddenin sağladığı haklara etkili olmaz

*22.5.1987 tarihli 4/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :466

Miras bırakanın yaptığı temlik tasarruflardan zarar gören mirasçılar ,tenkis davası ile birlikte kademeli olarak veya tenkis davası açtıktan sora ayrı bir dilekçe ile BK.18. maddesine dayanarak muvazaa nedeniyle iptal tescil davası da açabilirler.

B. Mirasçılık sıfatının kaybı hâlinde

Madde 670.(604) - Mirasın açılmasından (TMK Md 575) önce veya sonra mirasçılık sıfatını kaybeden (TMK Md 510, 513, 528, 577, 578, 579, 580, 605) mirasçıya (TMK Md 495, 496,, 497, 498, 499, 500, 516, 517) ait geri verme yükümlülüğü, onun yerini alan mirasçılara, miras paylarında meydana gelen artış oranında geçer.

C. Denkleştirme şekli

I. Geri verme veya mahsup

Madde 671.(605) - Geri vermekle yükümlü olan mirasçı, dilerse aldığı aynen geri verir; dilerse payından fazla olsa bile değerini miras payına mahsup ettirir (TMK Md 672) .

Mirasbırakanın bu kurala aykırı tasarrufları ve mirasçılarının tenkise ilişkin hakları saklıdır (TMK Md 519, 560, 647,) .

II. Miras payını aşan kazandırmalar

Madde 672.(606) - Yapılan kazandırma miras payını (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500) aşığı takdirde mirasçı, mirasbırakanın bunu kendisine bırakmak istediğini ispat ederse, bu fazlalık denkleştirmeye tâbi olmaz. Diğer mirasçılarının tenkise ilişkin hakları saklıdır.

III. Denkleştirme değeri

Madde 673.(607) - Denkleştirme, kazandırmanın denkleştirme anındaki değerine göre yapılır.

Yarar ve zarar ile gelir ve giderler hakkında mirasçılar arasında sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanır.

D. Eğitim ve öğrenim giderleri

Madde 674.(608) - Çocukların eğitim ve öğrenimi için yapılan giderler sebebiyle geri verme yükümlülüğü, mirasbırakanın aksini arzu ettiği ispat edilmedikçe, ancak alışılmış ölçüleri aşan kısım için mevcuttur (TMK Md 185 , 327, 350, 618, 669) .

Eğitim ve öğrenimini tamamlamamış olan veya sakatlıkları bulunan çocuklara (TMK Md 17, 339, 340, 495) , paylaşmada hakkaniyete uygun bir ödeme yapılır.

E. Hediyeler ve evlenme giderleri

Madde 675.(609,606/son) - Olağan hediyeler ile evlenme sırasında yapılan geleneğe uygun giderler denkleştirmeye tâbi değildir (TMK Md 508, 618, 669, 672.) .

Altsoy hısımlarının evlenmelerinde, alışılmış ölçüler içinde yapılan çeyiz giderleri hakkında denkleştirmeye tâbi tutmama arzusunun bulunduğu asıldır.

DÖRDÜNCÜ AYIRIM PAYLAŞMANIN TAMAMLANMASI VE SONUCU

A. Paylaşmanın sonuçlandırılması

I. Paylaşma sözleşmesi

Madde 676.(611) - Mirasçılar arasında payların oluşturulması (TMK Md 650) ve fiilen alınması (TMK Md 973) veya aralarında yapacakları paylaşma sözleşmesi mirasçılarını bağlar .

Paylaşma sözleşmesiyle mirasçılar, tereke mallarının tamamı veya bir kısmı üzerindeki elbirliği mülkiyetinin (TMK Md 701) miras payları oranında paylı mülkiyete (TMK Md 688) dönüştürülmesini de kabul edebilirler.

Paylaşma sözleşmesinin geçerliliği yazılı şekilde (TMK Md 5) yapılmasına bağlıdır.

**10.12.1952 tarihli 2/4 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 444*

Mirasa dahil taşınmazların paylaşılması hakkında mirasçılar arasında yapılacak sözleşmenin geçerli olması için yazılı olması yeterlidir.

Bu akdın ayrıca tapu memuru huzurunda resmi senede bağlanması zorunlu değildir

**26.11.1980 tarihli 5/3 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :819*

1512 sayılı Noterlik kanununun yürürlüğe girmesinden sonra ,MK 611/2. Maddesine göre yapılan miras paylaşma (taksim) sözleşmesi geçerlidir. Anılan Noterlik kanununun 89. Maddesi MK 611/2. Maddesi hükmünü değiştirmemiştir.

II. Miras payı üzerinde sözleşme

Madde 677.(612) - Terekenin tamamı veya bir kısmı üzerinde miras payının devri (TMK Md 611) konusunda mirasçılar arasında yapılan sözleşmelerin geçerliliği yazılı şekilde (TMK Md 5) bağlıdır.

Bir mirasçının üçüncü kişiyle yapacağı böyle bir sözleşmenin geçerliliği, noterlikçe düzenlenmesine (TMK Md 5, 706) bağlıdır. Sözleşme bu kişiye paylaşmaya katılma yetkisi vermez; sadece paylaşma sonunda mirasçıya özgülenen payın kendisine verilmesini isteme hakkını sağlar (TMK Md 642 648) .

**14.04.1943 tarihli 48/15 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :103*

Bir ortaklık veya ortak (paylı mülkiyet) tasarruf olunan bir mal payı, bu arada bölüştürülmemiş bir kalıptaki (terekedeki) mallardan biriyle ilişkili miras payı icra memurluğunca borç için satılamaz. Ancak, 2004 sayılı yasanın 121. Maddesinde belirtilen önlemler cümlesinden olarak tetkik merciince icra memuruna bölüşüm (taksim) veya ortaklığın giderilmesi amacıyla görevli mahkemeye başvurması için yetki verilmesi ve icra memurunun da mahkemeden bu yolda bir karar alması gerekir

**24.5.1985 tarihli 25 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :287*

MK 612. Maddesi uyarınca mirasın taksiminden önce terekeye dahil olan belli bir taşınmaz maldaki miras hakkının (diğer bir mirasçıya) temlikine ilişkin sözleşmenin geçerli bulunması için temlik edenin terekedeki tüm miras haklarını kapsamaması gerekmez. Bu nitelikteki sözleşmeler geçerlidir ve böyle bir sözleşme iştirak hali bozulmadan tapuda işlem yapılmasını sağlar.

III. Mirasın açılmasından önce yapılan sözleşmeler

Madde 678.(613) - Mirasbırakanın katılması veya izni olmaksızın bir mirasçının henüz açılmamış (TMK Md 575) bir miras hakkında diğer mirasçılar veya üçüncü bir kişi ile yapacağı sözleşmeler geçerli değildir (TMK Md 503, 653) .

Böyle bir sözleşme gereğince yerine getirilmiş olan edimlerin geri verilmesi istenebilir.

B. Mirasçılarının birbirine karşı sorumluluğu

I. Garanti borcu

Madde 679.(614) - Paylaşmanın (TMK Md 676) tamamlanmasından sonra mirasçılar, paylarına düşen mallar için birbirlerine karşı satım hükümlerine göre sorumludurlar.

Mirasçılar, paylaşmada her birine özgülenmiş olan alacakların varlığını birbirlerine karşı garanti ettikleri gibi; borsaya kayıtlı olan kıymetli evrak dışında, alacağın mirasçının hakkına mahsup edilen miktarı için borçlunun ödeme gücünden adî kefil gibi sorumludurlar.

Garantiye ve kefalete dayanan dava, paylaşma tarihinin veya daha sonra yerine getirilecek alacaklarda muacceliyet tarihinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

II. Paylaşma sözleşmesinin geçersizliği

Madde 680.(615) - Borçlar Kanununun geçersizliğe ilişkin genel hükümleri, paylaşma sözleşmeleri hakkında da uygulanır (TMK Md 5) .

C. Mirasçılarının üçüncü kişilere karşı sorumluluğu

I. Müteselsil sorumluluk

Madde 681.(616) - Mirasçılar, bölünmesine veya nakline alacaklı tarafından açık veya örtülü olarak rıza gösterilmemiş olan tereke borçlarından dolayı, paylaşmadan sonra da bütün malvarlıklarıyla müteselsilen sorumludurlar (TMK Md 628, 641) .

Paylaşmanın gerçekleştiği tarihin veya daha sonra yerine getirilecek borçlarda muacceliyet tarihinin üzerinden beş yıl geçmekle teselsül sona erer.

II. Mirasçılara rücu

Madde 682.(617) - Paylaşma sözleşmesinde ödenmesi kendisine yükletilmemiş olan bir tereke borcunu veya üzerine aldığı miktardan fazlasını ödeyen mirasçı, diğer mirasçılara rücu edebilir (TMK Md 681) .

Rücu hakkı, ilk önce, ödenmiş olan borcu paylaşma sözleşmesiyle üstlenmiş bulunan mirasçıya karşı kullanılır (TMK Md 655, 681) .

Diğer hâllerde, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, mirasçılardan her biri terekedeki borçları miras payı oranında ödemekle yükümlüdür (TMK Md 655) .

DÖRDÜNCÜ KİTAP EŞYA HUKUKU

BİRİNCİ KISIM MÜLKİYET

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL HÜKÜMLER

A. Mülkiyet hakkının içeriği

Madde 683.(618) - Bir şeye malik olan kimse, hukuk düzeninin sınırları içinde, o şey üzerinde dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkisine sahiptir (TMK Md 2, 3, 57, 391 704, 715, 718, 726, 730, 731, 756,762, 807) .

Malik, malını haksız olarak elinde bulunduran kimseye karşı istihkak davası açabileceği gibi, her türlü haksız elatmanın önlenmesini de dava edebilir (TMK Md 632, 981, 982, 983.) .

*28.02.1945 tarihli 23/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :67-68

İskan Yasası uyarınca bir kimsenin tapulu olsa bile yapı ve toprağı yanlışlıkla bu yasanın saydığı kimselere aktarılmış ise ayna ilişkin davaların bir yıl içinde açılması gerekli olup bu bir yıl geçtikten ve hakkı düştükten sonra hakkı olanın ancak hazine aleyhine el konulduğu zamandaki sürüm değeri üzerinden bedel davası açmaya hakkı vardır.

*11.10.1982 tarihli 3/2 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :36

Mirastan doğan iştirak halindeki mülkiyette, ortaklardan birinin yada birkaçının kendi adına MK 618. Maddesi hükmüne faydalanarak üçüncü kişilere karşı açtığı el atmanın önlenmesi davalarında ,davanın

yürütülebilmesi için diğer ortakların muvafakatının alınması ya da MK 581. Maddesi uyarınca bir mümessil tayin ettirilmesi gerekir.

*04.12.1998 tarihli 4/3 YİBK Yargıtay Kararlar Dergisi 1999/6 sayfa :
Kazandırıcı zamanaşımı yoluyla tapusuz taşınmazların M.K. 'nun 639/1 maddesine göre verilen tescil kararları inşai-ihdasi (yapıcı-kurucu-yenilik doğurucu) nitelikte kararlardır.
Mülkiyet hakkı bu kararların kesinleştiği anda kazanılır.

B. Mülkiyet hakkının kapsamı

I. Bütünleyici parça

Madde 684.(619) - Bir şeye malik olan kimse, o şeyin bütünleyici parçalarına da malik olur. (TMK Md 728, 756, 801, 804, 862) .

Bütünleyici parça, yerel âdetlere (TMK Md 1) göre asıl şeyin temel unsuru olan ve o şey yok edilmedikçe, zarara uğratılmadıkça veya yapısı değiştirilmedikçe ondan ayrılmasına olanak bulunmayan parçadır (TMK Md 686) .

II. Doğal ürünler

Madde 685.(620) - Bir şeyin maliki, onun ürünlerinin de maliki olur.

Ürünler, dönemsel olarak elde edilen doğal veya hukukî ürünler ile bir şeyin özgülendiği amaca göre âdetler gereği ondan elde edilmesi uygun görülen diğer verimlerdir.

Doğal ürünler asıl şeyden ayrılıncaya kadar onun bütünleyici parçasıdır.

III. Eklenti

1. Tanım

Madde 686.(621) - Bir şeye ilişkin tasarruflar, aksi belirtilmedikçe onun eklentisini de kapsar (TMK Md 862, 865) .

Eklenti, asıl şey malikinin anlaşılabilen arzusuna veya yerel âdetlere (TMK Md 1) göre, işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için asıl şeye sürekli olarak özgülünen ve kullanılmasında birleştirme, takma veya başka bir biçimde asıl şeye bağlı kılınan taşınır maldır.

Eklenti, asıl şeyden geçici olarak ayrılmakla bu niteliğini kaybetmez.

2. Eklenti sayılmayanlar

Madde 687.(622) - Asıl şeye zilyet (TMK Md 973) olan kimsenin sadece geçici olarak kullanması veya tüketmesi için özgülünen ya da asıl şeyin özel niteliği ile herhangi bir ilişkisi bulunmadan sadece korunmak, satılmak veya kiraya verilmek üzere onunla birleştirilen şeyler eklenti sayılmaz (TMK Md 686,727) .

C. Birlikte mülkiyet

I. Paylı mülkiyet

1. Genel kurallar

Madde 688.(623) - Paylı mülkiyette birden çok kimse, maddî olarak bölünmüş olmayan bir şeyin tamamına belli paylarla maliktir (TMK Md 721, 759, 776, 857) .

Başka türlü belirlenmedikçe, paylar eşit sayılır (TMK Md 702) .

Paydaşlardan her biri kendi payı bakımından malik hak ve yükümlülüklerine sahip olur. Pay devredilebilir, rehnedilebilir ve alacaklılar tarafından haczettirilebilir (TMK Md 683, 690, 691, 732, 857) .

*3.4.1946 tarihli 39/7 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :399-400

Yasa buyruğu gereği olarak birleştirilen taşınmazların sahipleri arasında bu yerlerin her oranlı bölümünde karşılıklı ve yüzölçüleri oranında oluşan iştirak, Medeni Yasa'nın ortak mülkiyet hükümlerine bağlı olur.

Böylece paydaşlık oluştuktan ve iki taşınmaz ortak bir duruma geldikten sonra paydaşlardan biri, kendi payını üçüncü yani yabancı bir kişiye sattığından Medeni Kanunun 659. Maddesi uyarınca diğer paydaş ve paydaşların yasal ön alım hakları doğar.

*20.11.1946 tarihli 7/14 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :554

Ortak mülkiyete konu olan taşınmazın tamamının icara verilmesi geçerli , bir payın icara verilmesi ise geçersizdir.

*27.11.1946 tarihli 28/15 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :566

Ortak taşınmazda pay sahibi olan bir çok kişilerden birinin kendi payı için gerek yabancı ile ve gerek paydaşlardan birisiyle yapacağı kira bağıtı yanlar arasında bir bağlantı oluşturmaz.

Ancak iki kişi arasında ortak ,bir taşınmazın paydaşlarından birinin kendi payını diğerine kiralaması durumunda bu kira bağıtı iki yan arasında geçerli bir bağlantı doğurur.

*11.6.1947 tarihli 5/18 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :709

Yasada önalm hakkının , ne paydaşlar arasında eşit, ne de payları oranında ortak olacağına ilişkin bir açıklık yoktur. Yalnız metinden ,paydaşlar çok olduğunda, bu hakkın aralarında ortak olduğu anlaşılmaktadır. Yasanın açıklama tekniği yasa koyucunun yasal önalm hakkında pay miktar ve oranını istemediğini göstermektedir. Bu haktan paydaşlar sayılarına göre eşit olarak yararlanırlar.

*14.3.1960 tarihli 1/3 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 203

Bazı payları yararlanım (intifa)hakkı ile yükümlü olan taşınmaz üzerindeki ortaklığın giderilmesine karar verildiğinde satışın yararlanım hakkı ile yükümlü olarak yapılması gerekir.

*22.2.1991 tarihli 1/1 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :1143

Müşterek veya iştirak halindeki mülkiyette şuyunun giderilmesi sonucu elde edilen satış bedelinden muhtesatı yapan paydaşa ödenecek miktar muhtesatın vücuda getirildiği tarihte bunun yapılması için harcanan parayla sınırlı değildir.

2. Yönetim ve tasarruf

a. Anlaşmalar

Madde 689.() - Paydaşlar, kendi aralarında oybirliğiyle anlaşarak yararlanma, kullanma ve yönetime ilişkin konularda kanun hükümlerinden farklı bir düzenleme yapabilirler. Ancak, böyle bir anlaşmayla paydaşların aşağıdaki hak ve yetkileri kaldırılamaz ve sınırlandırılmaz:

1. Paylı mülkiyet konusu eşyanın kullanılabilirliğinin ve değerinin korunması için zorunlu olan yönetim işlerini (TMK Md 690) yapmak ve gerektiğinde mahkemeden buna ilişkin önlemlerin alınmasını istemek,

2. Eşyayı bir zarar tehlikesinden veya zararın artmasından korumak için derhâl alınması gereken önlemleri bütün paydaşlar hesabına almak.

Taşınmazlarla ilgili anlaşmalar imzalarının noterlikçe onaylanması koşuluyla (TMK Md 688) paydaşlardan birinin başvurusu üzerine tapu kütüğüne şerh (TMK Md 1009, 1010, 1011) verilebilir.

b. Olağan yönetim işleri

Madde 690.(624) - Paydaşlardan her biri olağan yönetim işlerini yapmaya, özellikle küçük onarımları yaptırmaya ve tarımsal işleri yürütmeye yetkilidir.

Zorunlu ve ivedi işlerin yapılmasına ilişkin kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla, paydaşların çoğunlukla alacağı kararla olağan yönetim işlerinde yetkiyle ilgili farklı düzenleme getirilebilir (TMK Md 689, 750, 790).

**20.11.1946 tarihli 7/14 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :554*

Ortak mülkiyete konu olan taşınmazın tamamının icara verilmesi geçerli , bir payın icara verilmesi ise geçersizdir

**27.11.1946 tarihli 28/15 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :566*

Ortak taşınmazda pay sahibi olan bir çok kişilerden birinin kendi payı için gerek yabancı ile ve gerek paydaşlardan birisiyle yapacağı kira bağıtı yanlar arasında bir bağlantı oluşturamaz.

Ancak iki kişi arasında ortak ,bir taşınmazın paydaşlarından birinin kendi payını diğerine kiralaması durumunda bu kira bağıtı iki yan arasında geçerli bir bağlantı doğurur

**6.5.1955 tarihli 12/18 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 629*

Gereksinme nedeniyle kiracıya karşı boşaltım davası açabilmek için ,paydaşları, paylı malın yarısından çoğuna malik olmaları ve sayı bakımından çoğunlukta bulunmaları ve bunların oybirliği gerekir.

c. Önemli yönetim işleri

Madde 691.(624/3) - İşletme usulünün veya tarım türünün değiştirilmesi, adî kiraya veya ürün kirasına ilişkin sözleşmelerin yapılması veya feshi, toprağın ıslahı gibi önemli yönetim işleri için pay ve paydaş çoğunluğuyla karar verilmesi gerekir. (TMK Md 750,790)

Olağan yönetim sınırlarını aşan ve paylı malın değerinin veya yarar sağlamaya elverişliliğinin korunması için gerekli bakım, onarım ve yapı işlerinde de aynı çoğunluk aranır.

Pay ve paydaşların eşitliği hâlinde hâkim, paydaşlardan birinin istemi üzerine bütün paydaşların menfaatini gözeterek hakkaniyete (TMK Md 4) uygun bir karar verir; gerekli gördüğü işlerin yapılması için paydaşlar arasından veya dışarıdan bir kayyım (TMK Md 426, 427) atayabilir.

d. Olağanüstü yönetim işleri ve tasarruflar

Madde 692.(625/2) - Paylı malın özgülendiği amacın değiştirilmesi (TMK Md 817), korumanın veya olağan şekilde kullanmanın gerekli kıldığı ölçüyü aşan yapı

işlerine girişilmesi veya paylı malın tamamı üzerinde tasarruf işlemlerinin yapılması (TMK Md 705, 779, 794, 823, 826, 838, 839, 841, 857.) , oybirliğiyle aksi kararlaştırılmış olmadıkça, bütün paydaşların kabulüne bağlıdır.

Paylar üzerinde taşınmaz rehni veya taşınmaz yükü kurulmuşsa (TMK Md 839 850) , paydaşlar malın tamamını benzer haklarla kayıtlayamazlar.

**20.11.1946 tarihli 7/14 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :554
Ortak mülkiyete konu olan taşınmazın tamamının icara verilmesi geçerli , bir payın icara verilmesi ise geçersizdir.*

**27.11.1946 tarihli 28/15 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :566
Ortak taşınmazda pay sahibi olan bir çok kişilerden birinin kendi payı için gerek yabancı ile ve gerek paydaşlardan birisiyle yapacağı kira bağıtı yanlar arasında bir bağlantı oluşturmaz.
Ancak iki kişi arasında ortak ,bir taşınmazın paydaşlarından birinin kendi payını diğerine kiralaması durumunda bu kira bağıtı iki yan arasında geçerli bir bağlantı doğurur.*

3. Yararlanma, kullanma ve koruma

Madde 693.(625/1) - Paydaşlardan her biri, diğerlerinin hakları ile bağdaştığı ölçüde (TMK Md 2) paylı maldan yararlanabilir ve onu kullanabilir.

Uyuşmazlık hâlinde yararlanma ve kullanma şeklini hâkim belirler. Bu belirleme, paylı malın kullanılmasının zaman veya yer itibarıyla paydaşlar arasında bölünmesi biçiminde de olabilir.

Paydaşlardan her biri, bölünemeyen ortak menfaatlerin korunmasını diğer paydaşları temsilen sağlayabilir.

**21.06.1944 tarihli 13,30/24 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :392
Medeni Kanun, M. 625'teki temsil yetkisinden anlatılmak istenen, ortak malın elmenliğine (zilyetliğine) veya mülkiyetine ve maddesine, üçüncü kişilerin bir hakka dayanmaksızın sataşmaları halinde her paydaşın, paylı mülkün tamamını korumaya ait önlemleri almak, bunu önlemek için dava etmek hakkını kullanabilmek yetkisine sahip olmasıdır.*

Bu yetki, o paydaş için ancak (örneğin, zarar bedelinin paydaşlara göre bölünebildiği, mülkün yıkılıp bozulmasından doğan ödence davasını dışındaki) bölünemeyen hususlarda gerçekleşebilir.

Bu hallerde açılan davalar sonucunda davalının haksızlığı ortaya çıkarsa elinin çektirilmesine, sataşmanın kaldırılmasına ve tapu sicilinin düzeltilmesine dair verilecek hükmün yalnız davacı paydaşın payına ait olması ve böyle bir hükmün yerine getirilmesi mümkün olamayacağından paylı şeyin tamamını kapsamaması zorunludur.

4. Giderler ve yükümlülükler

Madde 694.(626) - Paylı mülkiyetten doğan veya paylı malı ilgilendiren yönetim giderleri, vergiler ve diğer yükümlülükler, aksine bir hüküm bulunmadıkça, paydaşlar tarafından payları oranında karşılanır. (TMK Md 688) .

Payına düşenden fazlasını ödemiş bulunan paydaş, diğerlerine payları oranında rücu edebilir.

**3.4.1946 tarihli 39/7 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :399-400
Yasa buyruğu gereği olarak birleştirilen taşınmazların sahipleri arasında bu yerlerin her oranlı bölümünde karşılıklı ve yüzölçüleri oranında oluşan iştirak, Medeni Yasa'nın ortak mülkiyet hükümlerine bağlı olur.*

Böylece paydaşlık oluştuktan ve iki taşınmaz ortak bir duruma geldikten sonra paydaşlardan biri, kendi payını üçüncü yani yabancı bir kişiye sattığından Medeni Kanununun 659. Maddesi uyarınca diğer paydaş ve paydaşların yasal ön alım hakları doğar

**11.6.1947 tarihli 5/18 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :709*

Yasada önalım hakkının , ne paydaşlar arasında eşit, ne de payları oranında ortak olacağına ilişkin bir açıklık yoktur. Yalnız metinden ,paydaşlar çok olduğunda, bu hakkın aralarında ortak olduğu anlaşılmaktadır. Yasanın açıklama tekniği yasa koyucunun yasal önalım hakkında pay miktar ve oranını istemediğini göstermektedir. Bu haktan paydaşlar sayılarına göre eşit olarak yararlanırlar..

5. Kararların bağlayıcılığı

Madde 695.() - Yararlanma, kullanma ve yönetime ilişkin konularda paydaşların yaptıkları düzenleme ve aldıkları kararlar ile mahkemece verilen kararlar, sonradan paydaş olan veya pay üzerinde aynî hak kazanan kimseleri de bağlar.

Taşınmazlarda yararlanma, kullanma ve yönetime ilişkin kararların sonradan paydaş olan veya pay üzerinde aynî hak kazananları bağlaması için, bunların tapu kütüğüne şerh (TMK Md 1009, 1010, 1011) edilmesi gerekir.

6. Paydaşlıktan çıkarma

a. Paydaşın çıkarılması

Madde 696.(626/A) - Kendi tutum ve davranışlarıyla veya malın kullanılmasını bıraktığı ya da fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin tutum ve davranışlarıyla diğer paydaşların tamamına veya bir kısmına karşı olan yükümlülüklerini ağır biçimde çiğneyen paydaş, bu yüzden onlar için paylı mülkiyet ilişkisinin devamını çekilmez hâle getirmişse, mahkeme kararıyla paydaşlıktan çıkarılabilir.

Davanın açılması, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, pay ve paydaş çoğunluğuyla karar verilmesine bağlıdır.

Hâkim, çıkarma istemini haklı gördüğü takdirde, çıkarılacak paydaşın payını karşılayacak kısmı maldan ayırmaya olanak varsa, bu ayırmayı yaparak ayrılan parçanın paylı mülkiyetten çıkarılana özgülenmesine karar verir.

Aynen ayrılmasına olanak bulunmayan maldaki payın dava tarihindeki değeriyle kendilerine devrini isteyen paydaş veya paydaşlar bu istemlerini paydaşlıktan çıkarma istemi ile birlikte ileri sürmek zorundadırlar. Hâkim, hüküm vermeden önce re'sen belirleyeceği uygun bir süre içinde pay değerinin ödenmesine veya tevdiine karar verir. Davanın kabulü hâlinde payın istemde bulunan adına tesciline hükmolunur.

Payı karşılayacak kısım maldan aynen ayrılamaz ve bu payı isteyen paydaş da bulunmazsa hâkim, davalıya payını devretmesi için bir süre belirler ve bu süre içinde devredilmeyen payın açık artırmayla satışına karar verir. Satış kararı, cebrî icra yoluyla paraya çevirmeye ilişkin hükümler uyarınca yerine getirilir.

b. Diğer hak sahiplerinin çıkarılması

Madde 697.(626/B) - Bir paydaşın çıkarılmasına ilişkin hükümler, kıyas yoluyla, pay üzerinde intifa (TMK Md 794)..veya diğer bir aynî ya da tapuya şerh edilmiş (TMK Md 1009, 1010, 1011) kişisel yararlanma hakkı (TMK Md 794, 823, 839) sahipleri hakkında da uygulanır. Ancak, devri caiz olmayan bir hakkın uygun bir tazminat (TMK Md 4) karşılığında sona ermesine karar verilir.

7. Paylı mülkiyetin sona ermesi

a. Paylaşma istemi

Madde 698.(627) - Hukukî bir işlem gereğince veya paylı malın sürekli bir amaca özgülenmiş olması sebebiyle paylı mülkiyeti devam ettirme yükümlülüğü bulunmadıkça, paydaşlardan her biri malın paylaşılmasını isteyebilir.

Paylaşmayı isteme hakkı, hukukî bir işlemle en çok on yıllık süre ile sınırlandırılabilir. Taşınmazlarda paylı mülkiyetin devamına ilişkin sözleşmeler, resmî şekle (TMK Md 5) bağlıdır ve tapu kütüğüne şerh (TMK Md 1009, 1010, 1011) verilebilir.

Uygun olmayan zamanda paylaşma isteminde bulunulamaz. (TMK Md 2, 383, 642, 699).

*3.4.1946 tarihli 39/7 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :399-400

Yasa buyruğu gereği olarak birleştirilen taşınmazların sahipleri arasında bu yerlerin her oranlı bölümünde karşılıklı ve yüzölçüleri oranında oluşan iştirak, Medeni Yasa'nın ortak mülkiyet hükümlerine bağlı olur.

Böylece paydaşlık oluştuktan ve iki taşınmaz ortak bir duruma geldikten sonra paydaşlardan biri, kendi payını üçüncü yani yabancı bir kişiye sattığından Medeni Kanunun 659. Maddesi uyarınca diğer paydaş ve paydaşların yasal ön alım hakları doğar

*27.11.1946 tarihli 28/15 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :566

Ortak taşınmazda pay sahibi olan bir çok kişilerden birinin kendi payı için gerek yabancı ile ve gerek paydaşlardan birisiyle yapacağı kira bağıtı yanlar arasında bir bağlantı oluşturmaz.

Ancak iki kişi arasında ortak ,bir taşınmazın paydaşlarından birinin kendi payını diğerine kiralaması durumunda bu kira bağıtı iki yan arasında geçerli bir bağlantı doğurur.

*20.11.1946 tarihli 7/14 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :554

Ortak mülkiyete konu olan taşınmazın tamamının icara verilmesi geçerli , bir payın icara verilmesi ise geçersizdir.

*11.6.1947 tarihli 5/18 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :709

Yasada önalım hakkının , ne paydaşlar arasında eşit, ne de payları oranında ortak olacağına ilişkin bir açıklık yoktur. Yalnız metinden ,paydaşlar çok olduğunda, bu hakkın aralarında ortak olduğu anlaşılmaktadır. Yasanın açıklama tekniği yasa koyucunun yasal önalım hakkında pay miktar ve oranını istemediğini göstermektedir. Bu haktan paydaşlar sayılarına göre eşit olarak yararlanırlar.

b. Paylaşma biçimi

Madde 699.(628) - Paylaşma, malın aynen bölüşülmesi veya pazarlık ya da artırımla satılarak bedelinin bölüşülmesi biçiminde gerçekleştirilir.

Paylaşma biçiminde uyuşma sağlanamazsa, paydaşlardan birinin istemi üzerine hâkim, malın aynen bölünerek paylaşılmasına, bölünen parçaların değerlerinin birbirine denk düşmemesi hâlinde eksik değerdeki parçaya para eklenerek denkleştirme sağlanmasına karar verir.

Bölme istemi durum ve koşullara uygun görülmezse ve özellikle paylı malın önemli bir değer kaybına uğramadan bölünmesine olanak yoksa, açık artırmayla satışa hükmolunur. Satışın paydaşlar arasında artırmayla yapılmasına karar verilmesi, bütün paydaşların rızasına bağlıdır.

**22.2.1991 tarihli 1/1 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :1143*

Müşterek veya iştirak halindeki mülkiyette şuyunun giderilmesi sonucu elde edilen satış bedelinden muhtesatı yapan paydaşa ödenecek miktar muhtesatın vücuda getirildiği tarihte bunun yapılması için harcanan parayla sınırlı değildir.

c. İntifa hakkı sahibinin durumu

Madde 700.() - Bir paydaşın kendi payı üzerinde intifa hakkı (TMK Md 794) kurması hâlinde, diğer paydaşlardan biri intifa hakkının kurulduğunun kendisine tebliğinden başlayarak üç ay içinde paylaşma isteminde bulunursa; satış yoluyla paylaşmada intifa hakkı, buna ilişkin paya düşecek bedel üzerinde devam eder.

II. Elbirliği mülkiyeti

1. Kaynakları ve niteliği

Madde 701.(629) - Kanun veya kanunda öngörülen sözleşmeler uyarınca oluşan topluluk dolayısıyla mallara birlikte malik olanların mülkiyeti, elbirliği mülkiyetidir.

Elbirliği mülkiyetinde ortakların belirlenmiş payları olmayıp her birinin hakkı, ortaklığa giren malların tamamına yaygındır. (TMK Md 373 ,640, 644, 857,) .

**14.04.1943 tarihli 48/15 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :103*

Bir ortaklık veya ortak (paylı mülkiyet) tasarruf olunan bir mal payı, bu arada bölüştürülmemiş bir kalıptaki (terekedeki) mallardan biriyle ilişkili miras payı icra memurluğunca borç için satılamaz. Ancak, 2004 sayılı yasanın 121. Maddesinde belirtilen önlemler cümlesinden olarak tetkik merciince icra memuruna bölüşüm (taksim) veya ortaklığın giderilmesi amacıyla görevli mahkemeye başvurusu için yetki verilmesi ve icra memurunun da mahkemeden bu yolda bir karar alması gerekir.

**3.4.1946 tarihli 39/7 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :399-400*

Yasa buyruğu gereği olarak birleştirilen taşınmazların sahipleri arasında bu yerlerin her oranlı bölümünde karşılıklı ve yüzölçüleri oranında oluşan iştirak, Medeni Yasa'nın ortak mülkiyet hükümlerine bağlı olur.

Böylece paydaşlık oluştuktan ve iki taşınmaz ortak bir duruma geldikten sonra paydaşlardan biri, kendi payını üçüncü yani yabancı bir kişiye sattığından Medeni Kanunun 659. Maddesi uyarınca diğer paydaş ve paydaşların yasal ön alım hakları doğar

**11.6.1947 tarihli 5/18 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :709*

Yasada önalım hakkının , ne paydaşlar arasında eşit, ne de payları oranında ortak olacağına ilişkin bir açıklık yoktur. Yalnız metinden ,paydaşlar çok olduğunda, bu hakkın aralarında ortak olduğu anlaşılmaktadır. Yasanın açıklama tekniği yasa koyucunun yasal önalım hakkında pay miktar ve oranını istemediğini göstermektedir. Bu haktan paydaşlar sayılarına göre eşit olarak yararlanırlar.

**14.3.1960 tarihli 1/3 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 203*

Bazı payları yararlanım (intifa)hakkı ile yükümlü olan taşınmaz üzerindeki ortaklığın giderilmesine karar verildiğinde satışın yararlanım hakkı ile yükümlü olarak yapılması gerekir

**11.10.1982 tarihli 3/2 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :36*

Mirastan doğan iştirak halindeki mülkiyette, ortaklardan birinin yada birkaçının kendi adına MK 618. Maddesi hükmüne faydalanarak üçüncü kişilere karşı açtığı el atmanın önlenmesi davalarında ,davanın

yürütülebilmesi için diğer ortakların muvafakatının alınması ya da MK 581. Maddesi uyarınca bir mümessil tayin ettirilmesi gerekir

**22.2.1991 tarihli 1/1 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :1143*

Müşterek veya iştirak halindeki mülkiyette şuyunun giderilmesi sonucu elde edilen satış bedelinden muhtesatı yapan paydaşa ödenecek miktar muhtesatın vücuda getirildiği tarihte bunun yapılması için harcanan parayla sınırlı değildir.

2. Hükümleri

Madde 702.(630) - Ortakların hakları ve yükümlülükleri, topluluğu doğuran kanun veya sözleşme hükümleri ile belirlenir. (TMK Md 378, 640, 644, 685).

Kanunda veya sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça, gerek yönetim, gerek tasarruf işlemleri için ortakların oybirliğiyle karar vermeleri gerekir. (TMK Md 857).

Sözleşmeden doğan topluluk devam ettiği sürece, paylaşma yapılamaz ve bir pay üzerinde tasarrufta bulunulamaz. (TMK Md 688, 698, 701, 703).

Ortaklardan her biri, topluluğa giren hakların korunmasını sağlayabilir. Bu korumadan bütün ortaklar yararlanır.

**14.04.1943 tarihli 48/15 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :103*

Bir ortaklık veya ortak (paylı mülkiyet) tasarruf olunan bir mal payı, bu arada bölüştürülmemiş bir kalıptaki (terekedeki) mallardan biriyle ilişkili miras payı icra memurluğunca borç için satılamaz. Ancak, 2004 sayılı yasanın 121. Maddesinde belirtilen önlemler cümlesinden olarak tetkik merciince icra memuruna bölüşüm (taksim) veya ortaklığın giderilmesi amacıyla görevli mahkemeye başvurması için yetki verilmesi ve icra memurunun da mahkemeden bu yolda bir karar alması gerekir.

3. Sona ermesi

Madde 703.(631) - Elbirliği mülkiyeti, malın devri, topluluğun dağılması veya paylı mülkiyete geçilmesiyle sona erer. (TMK Md 380, 642, 644, 648).

Paylaştırma, aksine bir hüküm bulunmadıkça, paylı mülkiyet hükümlerine göre yapılır. (TMK Md 383, 641).

**14.04.1943 tarihli 48/15 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :103*

Bir ortaklık veya ortak (paylı mülkiyet) tasarruf olunan bir mal payı, bu arada bölüştürülmemiş bir kalıptaki (terekedeki) mallardan biriyle ilişkili miras payı icra memurluğunca borç için satılamaz. Ancak, 2004 sayılı yasanın 121. Maddesinde belirtilen önlemler cümlesinden olarak tetkik merciince icra memuruna bölüşüm (taksim) veya ortaklığın giderilmesi amacıyla görevli mahkemeye başvurması için yetki verilmesi ve icra memurunun da mahkemeden bu yolda bir karar alması gerekir.

**3.4.1946 tarihli 39/7 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :399-400*

Yasa buyruğu gereği olarak birleştirilen taşınmazların sahipleri arasında bu yerlerin her oranlı bölümünde karşılıklı ve yüzölçüleri oranında oluşan iştirak, Medeni Yasa'nın ortak mülkiyet hükümlerine bağlı olur.

Böylece paydaşlık oluştuktan ve iki taşınmaz ortak bir duruma geldikten sonra paydaşlardan biri, kendi payını üçüncü yani yabancı bir kişiye sattığından Medeni Kanunun 659. Maddesi uyarınca diğer paydaş ve paydaşların yasal ön alım hakları doğar.

**11.6.1947 tarihli 5/18 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :709*

Yasada ön alım hakkının, ne paydaşlar arasında eşit, ne de payları oranında ortak olacağına ilişkin bir açıklık yoktur. Yalnız metinden, paydaşlar çok olduğunda, bu hakkın aralarında ortak olduğu anlaşılmaktadır.

Yasanın açıklama tekniği yasa koyucunun yasal önalım hakkında pay miktar ve oranını istemediğini göstermektedir. Bu haktan paydaşlar sayılarına göre eşit olarak yararlanırlar.

İKİNCİ BÖLÜM TAŞINMAZ MÜLKİYETİ

BİRİNCİ AYIRIM TAŞINMAZ MÜLKİYETİNİN KONUSU, KAZANILMASI VE KAYBI

A. Taşınmaz mülkiyetinin konusu

Madde 704.(632) - Taşınmaz mülkiyetinin konusu şunlardır:

1. Arazi,

2. Tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar, (TMK

Mad 659, 660, 699, 726, 826, 827, 837) .

3. Kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümler.

**9.10.1946 tarihli 6/12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :419, 420*

Bir kimsenin yasalar uyarınca henüz malik olmadığı ve tapu kütüğünde yazılı olmayan bir taşınmazını başkasına satıp teslim etmesi, ileride, mülkiyet edimine yarayan o mal üzerindeki eylemsel kullanım hakkını, elmenliğini aktarmayı üstlenmesidir. Nesnel bir hak olan elmenliğin her hak gibi aktarılması olanaklı ve geçerli olup resmi biçime bağlı bulunmadığı cihetle bu işlem tapulu taşınmazların dış satışlarına örneksene yoluyla kendiliğinden hükümsüz sayılmaz.

Böyle bir aktarmaya karşı aldanma, onamda sakatlık vesaire gibi nedenlerle yapılan sataşmalarda (taarruzlarda) öteki yanın, zaman aşımına veya hak düşürücü sürelerle dayanarak savunma hakkı vardır.

Dava nedenine bakılarak olaya uyan zamanaşımı veya hak düşürücü süre hükümlerinin uygulanması gerekir. Yerine göre Borçlar Kanununun 125. Maddesinde yazılı zamanaşımı uygulanabilir.

**18.4.1960 tarihli 15/7 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 212*

Tapulu taşınmazın MK. 639. Maddesi gereğince elmen (zilyet) adına tescilinin istenebilmesi için taşınmazın tamamının elmeni olmak gerekir.

Tapulu taşınmazın tamamına değil de bir parçasına elmen bulunan kimse , sadece o parçanın kendi adına tescilini isteyemez.

**04.12.1998 tarihli 4/3 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1999/6 sayfa :*

Kazandırıcı zamanaşımı yoluyla tapusuz taşınmazların M.K. 'nun 639/1 maddesine göre verilen tescil kararları inşai-ihdası (yapıcı-kurucu-yenilik doğurucu) nitelikte kararlardır.

Mülkiyet hakkı bu kararların kesinleştiği anda kazanılır.

B. Taşınmaz mülkiyetinin kazanılması

I. Tescil

Madde 705.(633) - Taşınmaz mülkiyetinin kazanılması, tescille olur.

Miras, mahkeme kararı, cebrî icra, işgal, kamulaştırma hâlleri ile kanunda öngörülen diğer hâllerde, mülkiyet tescilden önce kazanılır. Ancak, bu hâllerde malikin tasarruf işlemleri yapabilmesi, mülkiyetin tapu kütüğüne tescil edilmiş olmasına bağlıdır.

**27.12.1939 tarihli 11/60 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 1 sayfa :497*

1 – Tapuda intikal ve ferağ işlemleri,için tapu memuruna bir ilmühaber verilmesi ,intikal işleminin ferağ ve tescil işleminden önce gelmesi zorunluluğunu kaldırmaz.

2 – Bu işlemlerin aynı zamanda yürütülmüş olması hal,inde de lehine ferağ edilen kişinin edinimi (iktisabi) tapu kaydına dayanıyor demektir.

3 – Bu edinim , sadece iki işlemin bir ilmühaber üzerine aynı zamanda yapılmış olması sebebiyle yok sayılamaz. Böyle sayılabilmesi için edinenin kötü niyetle hareket etmiş olduğunun kanıtlanması gerekir.

*28.02.1945 tarihli 23/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :67-68

İskan Yasası uyarınca bir kimsenin tapulu olsa bile yapı ve toprağı yanlışlıkla bu yasanın saydığı kimselere aktarılmış ise ayna ilişkin davaların bir yıl içinde açılması gerekli olup bu bir yıl geçtikten ve hakkı düştükten sonra hakkı olanın ancak hazine aleyhine el konulduğu zamandaki sürüm değeri üzerinden bedel davası açmaya hakkı vardır.

*6.2.1946 tarihli 15/4 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :355

Mallar, ölümlü ölünün mülkiyetinden çıkar. 431 sayılı yasanın 8. Maddesi hükmü, sözü edilen yasanın yürürlüğe girdiği zamanda sağ olan padişahın tapulu taşınmazlarını kapsar. Anılan yasanın yayımından önce ölmüş padişahların taşınmazları kalıtçılarına (vereselerine) geçer.

*9.10.1946 tarihli 6/12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :419, 420

Bir kimsenin yasalar uyarınca henüz malik olmadığı ve tapu kütüğünde yazılı olmayan bir taşınmazını başkasına satıp teslim etmesi, ileride, mülkiyet edimine yarayan o mal üzerindeki eylemsel kullanım hakkını, elmenliğini aktarmayı üstlenmesidir. Nesnel bir hak olan elmenliğin her hak gibi aktarılması olanaklı ve geçerli olup resmi biçime bağlı bulunmadığı cihetle bu işlem tapulu taşınmazların dış satışlarına örnekseme yoluyla kendiliğinden hükümsüz sayılmaz.

Böyle bir aktarmaya karşı aldanma, onamda sakatlık vesaire gibi nedenlerle yapılan sataşmalarda (taarruzlarda) öteki yanın, zaman aşımına veya hak düşürücü sürelerle dayanarak savunma hakkı vardır.

Dava nedenine bakılarak olaya uyan zamanaşımı veya hak düşürücü süre hükümlerinin uygulanması gerekir. Yerine göre Borçlar Kanununun 125. Maddesinde yazılı zamanaşımı uygulanabilir.

*5.2.1947 tarihli 20/6 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :604

Takma ad davaları dinlenebilir ve yazılı kanıt ile kanıtlanması uygun olur.

*26.11.1947 tarihli 9/23 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :741 – 742

Kamulaştırma işlerinde kamulaştırılan taşınmazın idare adına kütüğe geçirilmesinden önce , itiraz hakkı bulunanların yöntemine göre yapılan bildirim üzerine özel yasalarda belirtilen hak düşürücü süreyi itiraz etmeden geçirmiş olmaları halinde ve dava açıldığında da buna dair verilecek hükmün kesinleşmesine kadar, idarenin kamulaştırma işleminden tek taraflı olarak vazgeçmeye hak ve yetkisi vardır.

*6.6.1956 tarihli 9/10 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 685

Bir yerin köy veya belediye gibi tüzel kişilere ait yayla yayla olduğu savları tanıkla kanıtlanamaz. . Bu savların yasal belgelerle kanıtlanması gerekir

*11.2.1959 tarihli 10/12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 135

MK.642. maddesi hükmünce verilen ilamların ve bu arada önalıma ilişkin ilamların yerine getirilmesi her zaman istenebilir.

Bu ilamlar hakkında hak düşürücü süre (ıskati müürüzaman) kuralı uygulanmaz.

*11.2.1959 tarihli 14/13 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 138

Leh ve aleyhlerine geçit hakkı tanınması istenen taşınmazları tapuda kayıtlı olması gerekir.

*23.12.1994 tarihli 2/5 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1995/4 sayfa :525

1617 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği 26.7.1972 tarihinden sonra ve o tarih itibariyle mer'i bulunan yasalara göre belgesizden zilyetlikle kazanılmış taşınmazların, 3402 sayılı Kadastro Kanununun yürürlüğünden sonra açılan davalarda , anılan yasanın 14. Maddesinde öngörülen sınırlamalar bakımından nazara alınması gerekir.

*04.12.1998 tarihli 4/3 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1999/6 sayfa :

Kazandırıcı zamanaşımı yoluyla tapusuz taşınmazların M.K. 'nun 639/1 maddesine göre verilen tescil kararları inşa-ihdası (yapıcı-kurucu-yenilik doğurucu) nitelikte kararlardır.

Mülkiyet hakkı bu kararların kesinleştiği anda kazanılır.

II. Kazanma yolları

1. Hukukî işlem

Madde 706.(634) - Taşınmaz mülkiyetinin devrini amaçlayan sözleşmelerin geçerli olması, resmî şekilde düzenlenmiş bulunmalarına bağlıdır.

(TMK Md 5, 7, 1015, 1024) .

Ölüme bağlı tasarruflar (TMK Md 514) ve mal rejimi sözleşmeleri, (TMK Md 203,205,) kendilerine özgü şekillere tâbidir.

*10.6.1931 tarihli 2/40 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 1 sayfa :111

Taşınmaz malların noter senedi ile alımı ve satımı, yasalara göre geçerli değildir.

*5.07.1944 tarihli 12/26 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :412

1 – Tapu görevlisi önünde yapılmayan satışlar sonucu mal sahibini (satıcının) taşınmaz maldan elini çekip alıcıya teslim etmesinde bina yapımı ve ağaç dikimi için onama (muvafakati) vardır.

2 – Tarla vererek bağ ve bahçe yaptırmak sözleşmelerinde ise ağaç dikimi yolundaki uygun görmesi açıktır.

Bu nedenlerle her iki halde de Medeni Kanun M. 650 uygulanabilir.

*28.02.1945 tarihli 23/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :67-68

İskan Yasası uyarınca bir kimsenin tapulu olsa bile yapı ve toprağı yanlışlıkla bu yasanın saydığı kimselere aktarılmış ise ayna ilişkin davaların bir yıl içinde açılması gerekli olup bu bir yıl geçtikten ve hakkı düştükten sonra hakkı olanın ancak hazine aleyhine el konulduğu zamandaki sürüm değeri üzerinden bedel davası açmaya hakkı vardır.

*9.10.1946 tarihli 6/12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :419, 420

Bir kimsenin yasalar uyarınca henüz malik olmadığı ve tapu kütüğünde yazılı olmayan bir taşınmazını başkasına satıp teslim etmesi, ileride, mülkiyet edimine yarayan o mal üzerindeki eylemsel kullanım hakkını, elmenliğini aktarmayı üstlenmesidir. Nesnel bir hak olan elmenliğin her hak gibi aktarılması olanaklı ve geçerli olup resmi biçime bağlı bulunmadığı cihetle bu işlem tapulu taşınmazların dış satışlarına örnekseme yoluyla kendiliğinden hükümsüz sayılmaz.

Böyle bir aktarmaya karşı aldanma, onamda sakatlık vesaire gibi nedenlerle yapılan satışlarda (taarruzlarda) öteki yanın, zaman aşımına veya hak düşürücü sürelerle dayanarak savunma hakkı vardır.

Dava nedenine bakılarak olaya uyan zamanaşımı veya hak düşürücü süre hükümlerinin uygulanması gerekir. Yerine göre Borçlar Kanununun 125. Maddesinde yazılı zamanaşımı uygulanabilir.

*5.2.1947 tarihli 20/6 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :604

Takma ad davaları dinlenebilir ve yazılı kanıt ile kanıtlanması uygun olur

*26.11.1947 tarihli 9/23 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :741 – 742

Kamulaştırma işlerinde kamulaştırılan taşınmazın idare adına kütüğe geçirilmesinden önce , itiraz hakkı bulunanların yöntemine göre yapılan bildirim üzerine özel yasalarda belirtilen hak düşürücü süreyi itiraz etmeden geçirmiş olmaları halinde ve dava açıldığında da buna dair verilecek hükmün kesinleşmesine kadar ,idarenin kamulaştırma işleminden tek taraflı olarak vazgeçmeye hak ve yetkisi vardır.

*10.12.1952 tarihli 2/4 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 444

Mirasa dahil taşınmazların paylaşılması hakkında mirasçılar arasında yapılacak sözleşmenin geçerli olması için yazılı olması yeterlidir.

Bu akdin ayrıca tapu memuru huzurunda resmi senede bağlanması zorunlu değildir

*7.10.1953 tarihli 8/7 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 516

Davacının. Bir bağit (akit) savı ile tapu kaydının kendi adına düzeltilmesini isteyebilmesi için aralarında MK 634. Maddesine uygun biçiminde bir bağitin var olması gerekir.

Bu biçimde bir bağıtın var olmadığı ,davacının beyanından anlaşılırsa kanunun var olmadığını kabul ettiği bir durumun ıspatı mahkemece düşünülemez (.istenemez) {21.2.1968 tarihli 20/3 sayılı kararda aynı konuda}

**1.4.1974 tarihli 1/2 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :631*

Bir kimsenin mirasçısını miras hakkından yoksun bırakmak amacıyla gerçekte bağışlamak istediği tapulu taşınmaz hakkında tapu sicil memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklamış olduğunun gerçekleşmesi halinde , saklı pay sahibi olsun ya da olmasın ,miras hakkı çığneden tüm mirasçılar görünürdeki satış sözleşmesinin danışıklı (muvazaalı) olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin de biçim koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabilirler.

Bu dava hakkı ,geçerli sözleşmeler için söz konusu olan MK 507 ve 603. Maddenin sağladığı haklara etkili olmaz.

**24.4.1978 tarihli 3/4 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :755*

634 sayılı kat mülkiyeti kanununun yürürlüğe girmesinden sonra ana taşınmazda henüz kat mülkiyeti yada kat irtifakı kurulmadan önce bağımsız bölüme ilişkin ve arsa payı belirlenmiş yahut belirlenmemiş olarak noterlerce düzenlenen kat mülkiyeti veya kat irtifakı satış vaadi sözleşmesi geçerlidir.

Bu tür bir satış sözleşmesinin tapu memuru tarafından düzenlenmesi zorunlu değildir.

**22.5.1987 tarihli 4/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :466*

Miras bırakanın yaptığı temlik tasarruflardan zarar gören mirasçılar ,tenkis davası ile birlikte kademeli olarak veya tenkis davası açtıktan sora ayrı bir dilekçe ile BK.18. maddesine dayanarak muvazaa nedeniyle iptal tescil davası da açabilirler.

**30.9.1988 tarihli 2/2 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :503*

Tapuda kayıtlı bir taşınmazın devir borcu doğuran ve ancak yasanın öngördüğü biçim koşullarına uygun olarak yapılmadığından geçersiz bulunan sözleşmeye dayanılarak açılan bir cebri tescil davası kural olarak kabul edilemez. Bununla beraber kat mülkiyeti kanununa tabi olmak üzere yapımına başlanan taşınmazdan bağımsız bölüm satımına ilişkin geçerli bir sözleşme olmadan tarafların bağımsız bölümü satımında anlaşarak alıcının tüm borçlarını eda etmesi ve satıcının da bağımsız bölümü teslim ederek alıcının onu malik gibi kullanmasına rağmen satıcının tapuda mülkiyetin devrine yanaşmaması hallerinde,olayın özelliğine göre hakim. MK. 2. Maddesini gözeterek açılan tescil davasını kabul edebilir.

2. İşgal

Madde 707.(635) - Tapu kütüğünde kayıtlı bir taşınmazın mülkiyetinin, işgal yoluyla kazanılması ancak kaydının malikinin istemiyle terkin (TMK Md edilmiş olmasına bağlıdır. (TMK Md 712, 713) .

Tapuya kayıtlı olmayan taşınmazlar üzerinde işgal yoluyla mülkiyet kazanılamaz. (TMK Md 712, 713, 717)

**9.10.1946 tarihli 6/12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :419, 420*

Bir kimsenin yasalar uyarınca henüz malik olmadığı ve tapu kütüğünde yazılı olmayan bir taşınmazını başkasına satıp teslim etmesi, ileride, mülkiyet edimine yarayan o mal üzerindeki eylemsel kullanım hakkını, elmenliğini aktarmayı üstlenmesidir. Nesnel bir hak olan elmenliğin her hak gibi aktarılması olanaklı ve geçerli olup resmi biçime bağlı bulunmadığı cihetle bu işlem tapulu taşınmazların dış satışlarına örnekseme yoluyla kendiliğinden hükümsüz sayılmaz.

Böyle bir aktarmaya karşı aldanma, onamda sakatlık vesaire gibi nedenlerle yapılan sataşmalarda (taarruzlarda) öteki yanın, zaman aşımına veya hak düşürücü sürelerle dayanarak savunma hakkı vardır.

Dava nedenine bakılarak olaya uyan zamanaşımı veya hak düşürücü süre hükümlerinin uygulanması gerekir. Yerine göre Borçlar Kanununun 125. Maddesinde yazılı zamanaşımı uygulanabilir.

3. Yeni arazi oluşması

Madde 708.(636) - Birikme, dolma, toprak kayması veya kamuya ait suların yatağında ya da seviyesinde değişme gibi sebeplerle sahipsiz yerlerde yeniden oluşan yararlanmaya elverişli arazi Devlete ait olur.

Devlet, bu araziyi kamusal bir sakınca bulunmadığı takdirde öncelikle arazisi kayba uğrayana veya bitişik arazi malikine devredebilir.

Toprak parçalarının kendi arazisinden koptuğunu ispat eden malik, bunları, durumu öğrendiği tarihten başlayarak bir ve her hâlde oluşumun gerçekleştiği tarihten başlayarak on yıl içinde geri alabilir. (TMK Md 2, 684, 709,)

4. Arazi kayması

a. Genel olarak

Madde 709.(637) - Arazi kayması sınır değişikliğini gerektirmez. (TMK Md 708, 719) .

Arazi kayması sebebiyle bir taşınmazdan diğerine geçmiş olan arazi parçaları ve diğer cisimler hakkında sürüklenen şeylere ve karışmaya ilişkin hükümler uygulanır. (TMK Md 752, 769,770,771, 774,776) .

b. Heyelân

Madde 710.() - Arazi kaymasının sınır değişikliğine yol açmayacağı ilkesi, (TMK Md 709) . yetkili makamlarca heyelân bölgesi olduğu belirlenen (TMK Md 719) yörelerde uygulanmaz.

Bu yörelerin belirlenmesi sırasında yöredeki arazinin yapısı göz önünde tutulur.

Bir taşınmazın böyle bir yörede bulunduğu, ilgililere uygun biçimde bildirilir ve tapu kütüğünün beyanlar sütununa yazılır.

c. Sınırın yeniden belirlenmesi

Madde 711.() - Sınır, arazi kayması sebebiyle gerçeği yansıtmıyorsa; ilgili taşınmaz maliki, sınırın yeniden belirlenmesini isteyebilir.

Fazlalık ve eksiklikler denkleştirilir. (TMK Md 4,).

5. Kazandırıcı zamanaşımı

a. Olağan zamanaşımı

Madde 712.(638) - Geçerli bir hukukî sebep olmaksızın tapu kütüğüne malik olarak yazılan kişi, taşınmaz üzerindeki zilyetliğini davasız ve aralıksız olarak on yıl süreyle ve iyiniyetle (TMK Md 2,3) sürdürürse, onun bu yolla kazanmış olduğu mülkiyet hakkına itiraz edilemez. (TMK Md 639, 707, 777) .

b. Olağanüstü zamanaşımı

Madde 713.(639) - Tapu kütüğünde kayıtlı olmayan bir taşınmazı davasız ve aralıksız olarak yirmi yıl süreyle ve malik sıfatıyla zilyetliğinde bulunduran kişi, o taşınmazın tamamı, bir parçası veya bir payı üzerindeki mülkiyet hakkının tapu kütüğüne tesciline karar verilmesini isteyebilir (TMK Md 707) . Aynı koşullar altında, maliki tapu kütüğünden anlaşılamayan veya yirmi yıl önce ölmüş ya da hakkında gaiplik kararı (TMK Md 32) verilmiş bir kimse adına kayıtlı bulunan taşınmazın tamamının veya bölünmesinde sakınca olmayan bir

parçasının ziyedi de, o taşınmazın tamamı, bir parçası veya bir payı üzerindeki mülkiyet hakkının tapu kütüğüne tesciline karar verilmesini isteyebilir. (TMK Md 707, 712)

Tescil davası, Hazineye ve ilgili kamu tüzel kişilerine veya varsa tapuda malik gözüken kişinin mirasçılarına (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501) karşı açılır.

Davanın konusu, mahkemece gazeteyle bir defa ve ayrıca taşınmazın bulunduğu yerde uygun araç ve aralıklarla en az üç defa ilân olunur.

Son ilândan başlayarak üç ay içinde yukarıdaki koşulların gerçekleşmediğini ileri sürerek itiraz eden bulunmaz ya da itiraz yerinde görülmez ve davacının iddiası ispatlanmış olursa, hâkim tescile karar verir. Mülkiyet, birinci fıkrada öngörülen koşulların gerçekleştiği anda kazanılmış olur.

Davalılar ve itiraz edenler, aynı davada kendi adlarına tescile karar verilmesini isteyebilirler.

Kararda, tescili istenilen taşınmazın niteliği, yeri, sınırları ve yüzölçümü belirtilir ve karara, uzmanlarca düzenlenen teknik bilgileri içeren krokisi de eklenir.

Özel kanun hükümleri saklıdır.

**28.02.1945 tarihli 23/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :67-68*

İskan Yasası uyarınca bir kimsenin tapulu olsa bile yapı ve toprağı yanlışlıkla bu yasanın saydığı kimselere aktarılmış ise ayna ilişkin davaların bir yıl içinde açılması gerekli olup bu bir yıl geçtikten ve hakkı düştükten sonra hakkı olanın ancak hazine aleyhine el konulduğu zamandaki sürüm değeri üzerinden bedel davası açmaya hakkı vardır.

**9.10.1946 tarihli 6/12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :419, 420*

Bir kimsenin yasalar uyarınca henüz malik olmadığı ve tapu kütüğünde yazılı olmayan bir taşınmazını başkasına satıp teslim etmesi, ileride, mülkiyet edimine yarayan o mal üzerindeki eylemsel kullanım hakkını, elmenliğini aktarmayı üstlenmesidir. Nesnel bir hak olan elmenliğin her hak gibi aktarılması olanaklı ve geçerli olup resmi biçime bağlı bulunmadığı cihetle bu işlem tapulu taşınmazların dış satışlarına örneksene yoluyla kendiliğinden hükümsüz sayılmaz.

Böyle bir aktarmaya karşı aldanma, onamda sakatlık vesaire gibi nedenlerle yapılan sataşmalarda (taarruzlarda) öteki yanın, zaman aşımına veya hak düşürücü sürelerle dayanarak savunma hakkı vardır.

Dava nedenine bakılarak olaya uyan zamanaşımı veya hak düşürücü süre hükümlerinin uygulanması gerekir. Yerine göre Borçlar Kanununun 125. Maddesinde yazılı zamanaşımı uygulanabilir.

**27.1.1954 tarihli 8/2 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 531*

1 – Tapuda kayıtlı olup kaçak veya değişime tabi kişilerden yaslar gereği hazineye geçen taşınmazlar MK 639. Maddesinin ikinci fıkrasında ismi geçen taşınmaz mahiyetinde olmayıp, nitelik ve öğeleri de yoktur. Yirmi yıl veya daha fazla elmenlikle (zilyetlikle) kazanılamaz.

2 – Bu taşınmazlarda MK 639/2. Maddesindeki kazandırıcı zamanaşımı yürümez.

**19.6.1957 tarihli 6/24 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 60*

Kaçak ve kayıp kişilere ait olup da tapulu olmayan ve hazinece usulüne uygun biçimde el konmamış taşınmazlar hakkında MK.639/1. Maddesi hükmü elmen (zilyet) lehine uygulanır

**4.3.1959 tarihli 2/19 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 153*

Tapuda mutasarrıfı (kullanıcısı) üzerine kayıtlı ve belli bir vakfın icareteynli malı olduğu tapu sicilinden anlaşılan taşınmazın mutasarrıfı yirmi sene önce ölmüş olsa bile ,o taşınmaz hakkında MK 639/2 maddesi uygulanmaz. Bu tür taşınmazlar zilyetlikle kazanılamaz.

**18.4.1960 tarihli 15/7 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 212*

Tapulu taşınmazın MK. 639. Maddesi gereğince elmen (zilyet) adına tescilinin istenebilmesi için taşınmazın tamamının elmeni olmak gerekir.

Tapulu taşınmazın tamamına değil de bir parçasına elmen bulunan kimse , sadece o parçanın kendi adına tescilini isteyemez.

**26.12.1966 tarihli 10/12 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :381*

Elmenin olağan üstü zamanaşımına dayanan iktisap iddiasında zamanaşımı süresini belirlemede 4753 sayılı yasanın 10. Maddesinin etkisi yoktur.

Çekişmenin doğduğu zamana kadar süren elmenlik süresinin 20 seneye varıp varmadığı araştırılır.

Elmenliğin vergi kaydı ile de kanıtlanması gereken durumlarda çekişme tarihinden en az 10 yıl önceki kayıt yeterlidir,

Çekişme dava ile doğmuşsa davanın açılma günü, sınırlama ya da belirleme günü esas tutulur.

**04.12.1998 tarihli 4/3 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1999/6 sayfa :*

Kazandırıcı zamanaşımı yoluyla tapusuz taşınmazların M.K. 'nun 639/1 maddesine göre verilen tescil kararları inşai-ihdasi (yapıcı-kurucu-yenilik doğurucu) nitelikte kararlardır.

Mülkiyet hakkı bu kararların kesinleştiği anda kazanılır.

c. Sürelerin hesabı

Madde 714.(640) - Kazandırıcı zamanaşımı sürelerinin hesaplanmasında, kesilmesinde ve durmasında, Borçlar Kanununun zamanaşımına ilişkin hükümleri kıyas yoluyla uygulanır. . (TMK Md 5)

6. Sahipsiz yerler ve yararı kamuya ait mallar

Madde 715.(641) - Sahipsiz yerler ile yararı kamuya ait mallar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır (TMK Md 767, 999) .

Aksi ispatlanmadıkça, yararı kamuya ait sular ile kayalar, tepeler, dağlar, buzullar gibi tarıma elverişli olmayan yerler ve bunlardan çıkan kaynaklar, (TMK Md 756) kimsenin mülkiyetinde değildir (TMK Md 999) ve hiçbir şekilde özel mülkiyete konu olamaz. . (TMK Md 707, 708, 709, 712, 713)

Sahipsiz yerler ile yararı kamuya ait malların kazanılması, bakımı, korunması, işletilmesi ve kullanılması özel kanun hükümlerine tâbidir.

**6.6.1956 tarihli 9/10 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 685*

Bir yerin köy veya belediye gibi tüzel kişilere ait yayla yayla olduğu savları tanıkla kanıtlanamaz. . Bu savların yasal belgelerle kanıtlanması gerekir

**26.12.1966 tarihli 10/12 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :381*

Elmenin olağan üstü zamanaşımına dayanan iktisap iddiasında zamanaşımı süresini belirlemede 4753 sayılı yasanın 10. Maddesinin etkisi yoktur.

Çekişmenin doğduğu zamana kadar süren elmenlik süresinin 20 seneye varıp varmadığı araştırılır.

Elmenliğin vergi kaydı ile de kanıtlanması gereken durumlarda çekişme tarihinden en az 10 yıl önceki kayıt yeterlidir,

Çekişme dava ile doğmuşsa davanın açılma günü, sınırlama ya da belirleme günü esas tutulur.

III. Tescili isteme hakkı

Madde 716.(642) - Mülkiyetin kazanılmasına esas olacak bir hukukî sebebe dayanarak malikten mülkiyetin kendi adına tescilini istemek hususunda kişisel hakka sahip olan kimse, malikin kaçınması hâlinde hâkimden, mülkiyetin hükmen geçirilmesini isteyebilir (TMK Md 706, 991, 1013) .

Bir taşınmazın mülkiyetini işgal (TMK Md 707), miras (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 516), kamulaştırma, cebrî icra veya mahkeme kararına dayanarak kazanan kişi tescili doğrudan doğruya yaptırabilir. (TMK Md 705,706,)

Bir taşınmazın mülkiyetinde eşler (TMK Md 141) arasındaki mal rejimi (TMK Md 202 – 281)dolayısıyla meydana gelen değişiklikler, eşlerden birinin istemiyle tapu kütüğüne doğrudan tescil olunur.

*28.02.1945 tarihli 23/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :67-68

İskan Yasası uyarınca bir kimsenin tapulu olsa bile yapı ve toprağı yanlışlıkla bu yasanın saydığı kimselere aktarılmış ise ayna ilişkin davaların bir yıl içinde açılması gerekli olup bu bir yıl geçtikten ve hakkı düştükten sonra hakkı olanın ancak hazine aleyhine el konulduğu zamandaki sürüm değeri üzerinden bedel davası açmaya hakkı vardır

*6.2.1946 tarihli 15/4 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :355

Mallar, ölümle ölünün mülkiyetinden çıkar. 431 sayılı yasanın 8. Maddesi hükmü, sözü edilen yasanın yürürlüğe girdiği zamanda sağ olan padişahın tapulu taşınmazlarını kapsar. Anılan yasanın yayımından önce ölmüş padişahların taşınmazları kalıtçılarına (vereselerine) geçer.

*11.2.1959 tarihli 10/12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 135

MK.642. maddesi hükmünce verilen ilamların ve bu arada önalıma ilişkin ilamların yerine getirilmesi her zaman istenebilir.

Bu ilamlar hakkında hak düşürücü süre (ıskati mürürzaman) kuralı uygulanmaz.

*25.10.1971 tarihli 1/2 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :535

Satış vaadi sözleşmelerine dayanan ve MK 642. Maddesi hükmünce mülkiyet hakkının satış vaadi sözleşmesinden yararlanan akide yöneltilmesini amaç güden davalar ,tapulama mahkemelerinin görevi içindedir

*24.4.1978 tarihli 3/4 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :755

634 sayılı kat mülkiyeti kanununun yürürlüğe girmesinden sonra ana taşınmazda henüz kat mülkiyeti yada kat irtifakı kurulmadan önce bağımsız bölüme ilişkin ve arsa payı belirlenmiş yahut belirlenmemiş olarak noterlerce düzenlenen kat mülkiyeti veya kat irtifakı satış vaadi sözleşmesi geçerlidir.

Bu tür bir satış sözleşmesinin tapu memuru tarafından düzenlenmesi zorunlu değildir.

*30.9.1988 tarihli 2/2 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :503

Tapuda kayıtlı bir taşınmazın devir borcu doğuran ve ancak yasanın öngördüğü biçim koşullarına uygun olarak yapılmadığından geçersiz bulunan sözleşmeye dayanılarak aşılın bir cebri tescil davası kural olarak kabul edilemez. Bununla beraber kat mülkiyeti kanununa tabi olmak üzere yapımına başlanan taşınmazdan bağımsız bölüm satımına ilişkin geçerli bir sözleşme olmadan tarafların bağımsız bölümü satımında anlaşarak alıcının tüm borçlarını eda etmesi ve satıcının da bağımsız bölümü teslim ederek alıcının onu malik gibi kullanmasına rağmen satıcının tapuda mülkiyetin devrine yanaşmaması hallerinde,olayın özelliğine göre hakim. MK. 2. Maddesini gözeterek açılan tescil davasını kabul edebilir.

C. Taşınmaz mülkiyetinin kaybı

Madde 717.(643) - Taşınmaz mülkiyeti, terkin (TMK Md 707) veya taşınmazın tamamen yok olmasıyla sona erer (TMK Md 1014, 1025, 1026)

Kamulaştırma hâlinde mülkiyetin ne zaman sona ereceği özel kanunla belirlenir.

*28.5.1941 tarihli 12/20 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 1 sayfa :681

Vakıf ile ilgisi Vakıflar Kanununun 30. Maddesi gereğince kesilmemiş olan mukataalı ve icareteynli bir vakıf taşınmaz malın yol için kamulaştırılması halinde de taviz bedelinin vakfa verilmesi gerekir

*16.5.1956 tarihli 1/6 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 675

Kamu tüzel kişiliği tarafından istimlak edilmeksizin taşınmaz malı yola çevrilen kimsenin , el atmanın önlenmesi davası açmaya hakkı vardır. Ancak dilerse mülkiyetin devri karşılığı taşınmaz malın bedelini o kamu tüzel kişiliğinden dava edebilir. İsteyebileceği bedel taşınmazın dava tarihindeki bedelidir.

**16.6.1956 tarihli 1/7 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 676*

Usulsüz olarak taşınmaz malı yola çevrilen kimsenin kimsenin , ilgili kamu tüzel kişiliğine karşı açacağı bedel davasında zamanaşımı söz konusu olmayıp ,BK 66. Maddesi de uygulanmaz.

İKİNCİ AYIRIM TAŞINMAZ MÜLKİYETİNİN İÇERİĞİ VE KISITLAMALARI

A. Taşınmaz mülkiyetinin içeriği

I. Kapsam

Madde 718.(644) - Arazi üzerindeki mülkiyet, kullanılmasında yarar olduğu ölçüde, üstündeki hava ve altındaki arz katmanlarını kapsar. (TMK Md 2, 737, 738, 756)

Bu mülkiyetin kapsamına, yasal sınırlamalar (TMK Md 731) saklı kalmak üzere yapılar (TMK Md 722), bitkiler (TMK Md 729) ve kaynaklar (TMK Md 756) da girer.

II. Sınırlar

1. Sınırların belirlenmesi

Madde 719.(645) - Taşınmazın sınırları, tapu plânları ve arz üzerindeki sınır işaretleriyle belirlenir. (TMK Md 7, 709, 1000, 1007, 1023)

Tapu plânları ile arz üzerindeki işaretler birbirini tutmazsa, asıl olan plândaki sınırdır. Bu kural, yetkili makamlarca heyelân bölgesi olduğu belirlenen yörelerde uygulanmaz. (TMK Md 710)

2. Sınır belirleme yükümlülüğü

Madde 720.(646) - Her arazi maliki, komşusunun istemi üzerine belli olmayan sınırların belirlenmesi için tapu plânlarının düzeltilmesine veya arz üzerine sınır işaretleri konulmasına katkıda bulunmakla yükümlüdür. (TMK Md 718, 749)

3. Sınırlıklar üzerinde paylı mülkiyet

Madde 721.(647) - İki taşınmazı birbirinden ayırmaya yarayan duvar, parmaklık, çit gibi sınırlıklar, aksi ispat edilmedikçe, her iki komşunun paylı malı sayılır. (TMK Md 688, 690, 691, 749)

III. Arazideki yapılar

1. Arazi ve yapı malzemesi

a. Mülkiyet ilişkisi

Madde 722.(648) - Bir kimse kendi arazisindeki yapıda başkasının malzemesini ya da başkasının arazisindeki yapıda kendisinin veya bir başkasının malzemesini kullanırsa, bu malzeme arazinin bütünleyici parçası olur. (TMK Md 684, 718, 724, 728, 801, 993, 994,995)

Ancak, sahibinin rızası olmaksızın kullanılmış olan malzemenin sökülmesi aşırı zarara yol açmayacaksa, malzeme sahibi, gideri yapıyı yaptıranı ait olmak üzere bunların sökülüp kendisine verilmesini isteyebilir.

Aynı koşullar altında arazinin maliki de, rızası olmaksızın yapılan yapıda kullanılan malzemenin, gideri yapıyı yaptıranı ait olmak üzere sökülüp kaldırılmasını isteyebilir. (TMK Md 2, 722, 950)

*22.12.1995 tarihli 1/3 YİBK Yargıtay Kararlar Dergisi 1996/6 sayfa :869

Yabani ağaçların (delicelik ve menengiçlerin) aşılansarak meyve ağacı haline dönüştürülmesi durumunda bunun 3402 sayılı Kadastro Kanununun 19/2. Maddesinde öngörülen ve tutanağın ve kütüğün beyanlar hanesinde gösterilmesi gereken bir "muhtesat" olarak kabul edilmesi gerekir.

b. Tazminat

Madde 723.(649)- Malzeme sökülüp alınmazsa arazi maliki, malzeme sahibine uygun (TMK Md 2, 4) bir tazminat ödemekle yükümlüdür.

Yapıyı yaptıran arazi maliki iyiniyetli değilse (TMK Md 2, 3,) hâkim, malzeme sahibinin uğradığı zararın tamamının tazmin edilmesine karar verebilir.

Yapıyı yaptıran malzeme sahibi iyiniyetli değilse (TMK Md 2, 3), hâkimin hükmedeceği miktar bu malzemenin arazi maliki için taşıdığı en az değeri geçmeyebilir.

*4.6.1947 tarihli 41/17 sayılı YİBK Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :699

Örfü belde gediği ile paftosun sönmüş ve yıkılmış olması durumunda buldukları yerler kurtarılmış olarak iyelerine (maliklerine) geri döner. Bunların buldukları yerleri iyeleri gedik ve paftosla bağlı olarak başkalarına satabilirler

*4.3.1953 tarihli 10/2 sayılı YİBK Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 496

Açılan dava arsaya el atmanın önlenmesi ile birlikte ,arsa üzerindeki binanın yıktırılması istemini de kapsıyorsa görevin, her ikisinin kıymeti toplamı üzerinden belirtilmesi gerekir.

*22.12.1995 tarihli 1/3 YİBK Yargıtay Kararlar Dergisi 1996/6 sayfa :869

Yabani ağaçların (delicelik ve menengiçlerin) aşılansarak meyve ağacı haline dönüştürülmesi durumunda bunun 3402 sayılı Kadastro Kanununun 19/2. Maddesinde öngörülen ve tutanağın ve kütüğün beyanlar hanesinde gösterilmesi gereken bir "muhtesat" olarak kabul edilmesi gerekir.

c. Arazinin mülkiyetinin malzeme sahibine verilmesi

Madde 724.(650) - Yapının değeri açıkça arazinin değerinden fazlaysa, iyiniyetli (TMK Md 2) taraf uygun (TMK Md 4) bir bedel karşılığında yapının ve arazinin tamamının veya yeterli bir kısmının mülkiyetinin malzeme sahibine verilmesini isteyebilir.

*5.07.1944 tarihli 12/26 YİBK Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :412

1 – Tapu görevlisi önünde yapılmayan satışlar sonucu mal sahibini (satıcının) taşınmaz maldan elini çekip alıcıya teslim etmesinde bina yapımı ve ağaç dikimi için onama (muvafakati) vardır.

2 – Tarla vererek bağ ve bahçe yaptırmak sözleşmelerinde ise ağaç dikimi yolundaki uygun görmesi açıktır.

Bu nedenlerle her iki halde de Medeni Kanun M. 650 uygulanabilir.

**14.2.1951 tarihli 17/1 sayılı YİBK Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 309*

Olgü (vakia) ve belirtilerden (karinelerden) olayda yasa gereğince iyi niyet savında bulunamayacak durumu belirmiş olan kimsenin kötü niyetinin diğer yana kanıtlattırılmasına artık neden yoktur. Dava hakkının doğumunu sağlayan veya ortadan kaldıran iyi ve kötü niyetin bu durumda yargılıkça kendiliğinden göz önünde tutulması gerekir.

**15.5.1957 tarihli 11/9 sayılı YİBK Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 31*

TMK 650. Maddesinin uygulamasından doğan uyumsuzluğun çözümü,gezici arazi kadastro mahkemelerinin görevi içinde olmayıp, genel mahkemelerin görevi içindedir.

**18.4.1960 tarihli 15/7 sayılı YİBK Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 212*

Tapulu taşınmazın MK. 639. Maddesi gereğince elmen (zilyet) adına tescilinin istenebilmesi için taşınmazın tamamının elmeni olmak gerekir.

Tapulu taşınmazın tamamına değil de bir parçasına elmen bulunan kimse , sadece o parçanın kendi adına tescilini isteyemez.

**22.12.1995 tarihli 1/3 YİBK Yargıtay Kararlar Dergisi 1996/6 sayfa :869*

Yabani ağaçların (delicelik ve menengiçlerin) aşulararak meyve ağacı haline dönüştürülmesi durumunda bununun 3402 sayılı Kadastro Kanununun 19/2. Maddesinde öngörülen ve tutanağın ve kütüğün beyanlar hanesinde gösterilmesi gereken bir "muhtesat" olarak kabul edilmesi gerekir.

2. Taşkın yapılar

Madde 725.(651) - Bir yapının başkasına ait araziye taşırılan kısmı, eğer yapıyı yapan malik taşırılan arazi üzerinde bir irtifak hakkına (TMK Md 779) sahip bulunuyorsa, ona ait taşınmazın bütünleyici parçası olur.

Böyle bir irtifak hakkı (TMK Md 779) yoksa, zarar gören malik taşmayı öğrendiği tarihten başlayarak onbeş gün içinde itiraz etmediği, aynı zamanda durum ve koşullar da haklı (TMK Md 4) gösterdiği takdirde, taşkın yapıyı iyiniyetle (TMK Md 2,3) yapan kimse, uygun (TMK Md 4) bir bedel karşılığında taşan kısım için bir irtifak hakkı (TMK Md 779) kurulmasını veya bu kısmın bulunduğu arazi parçasının mülkiyetinin kendisine devredilmesini isteyebilir.

**18.4.1960 tarihli 15/7 sayılı YİBK Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 212*

Tapulu taşınmazın MK. 639. Maddesi gereğince elmen (zilyet) adına tescilinin istenebilmesi için taşınmazın tamamının elmeni olmak gerekir.

Tapulu taşınmazın tamamına değil de bir parçasına elmen bulunan kimse , sadece o parçanın kendi adına tescilini isteyemez.

3. Üst hakkı

Madde 726.(652) - Bir üst irtifakına dayalı olarak başkasına ait bir arazinin altında veya üstünde sürekli kalmak üzere inşa edilen yapıların mülkiyeti, irtifak hakkı sahibine ait olur. (TMK Md 779)

Bir binanın başlı başına kullanılmaya elverişli bağımsız bölümleri üzerinde kat mülkiyeti veya kat irtifakı kurulması, Kat Mülkiyeti Kanununa tâbidir.

Bağımsız bölümler üzerinde ayrıca üst hakkı kurulamaz.

**4.6.1947 tarihli 41/17 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :699*

Örfü belde gediği ile paftosun sönmüş ve yıkılmış olması durumunda buldukları yerler kurtarılmış olarak iyelerine (maliklerine) geri döner. Bunların buldukları yerleri iyeleri gedik ve paftosla bağlı olarak başkalarına satabilirler.

4. Mecralar

Madde 727.(653) - Su, gaz, elektrik ve benzerlerinin mecraları, işletmenin bulunduğu taşınmazın dışında olsalar bile, aksine bir düzenleme olmadıkça o işletmenin eklentisi (TMK Md 684) ve işletme malikinin malı sayılır.

Komşuluk hukukunun gerektirdiği hâller (TMK Md 737) dışında bir taşınmazın böyle bir mecra ile aynî hak olarak yüklenmesi, ancak bir irtifak hakkı (TMK Md 779) kurulması suretiyle olabilir.

İrtifak hakkı (TMK Md 779), mecra dışarıdan görülüyorsa tapu kütüğüne tesciliyle (TMK Md 705) dışarıdan görülüyorsa noterce düzenlenecek (TMK Md 5) sözleşmeye dayanılarak mecranın yapılmasıyla doğar.

5. Taşınır yapılar

Madde 728.(654) - Başkasının arazisi üzerinde kalıcı olması amaçlanmaksızın yapılan kulübe, büfe, çardak, baraka ve benzeri hafif yapılar, bunların malikine aittir. (TMK Md 684, 762) Bu tür yapılar, taşınır mal hükümlerine tâbi olur ve tapu kütüğünde gösterilmez.

IV. Araziye dikilen fidanlar

Madde 729.(655) - Bir kimse başkasının fidanını kendi arazisine ya da kendisinin veya bir üçüncü kişinin fidanını başkasının arazisine dikerse, başkasının malzemesini kullanarak yapılan yapılara (TMK Md 722, 724, 725) veya taşınır yapılara (TMK Md 723, 728) ilişkin hükümler bunlar hakkında da uygulanır.

Ağaçlar ve ormanlar üst hakkına konu olamaz.

**5.07.1944 tarihli 12/26 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :412*

1 – Tapu görevlisi önünde yapılmayan satışlar sonucu mal sahibini (satıcının) taşınmaz maldan elini çekip alıcıya teslim etmesinde bina yapımı ve ağaç dikimi için onama (muvafakati) vardır.

2 – Tarla vererek bağ ve bahçe yaptırmak sözleşmelerinde ise ağaç dikimi yolundaki uygun görmesi açıktır.

Bu nedenlerle her iki halde de Medeni Kanun M. 650 uygulanabilir.

**22.12.1995 tarihli 1/3 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1996/6 sayfa :869*

Yabani ağaçların (delicelik ve menengiçlerin) aşılanarak meyve ağacı haline dönüştürülmesi durumunda bunun 3402 sayılı Kadastro Kanununun 19/2. Maddesinde öngörülen ve tutanağın ve kütüğün beyanlar hanesinde gösterilmesi gereken bir “muhtesat” olarak kabul edilmesi gerekir.

V. Taşınmaz malikinin sorumluluğu

Madde 730.(656) - Bir taşınmaz malikinin mülkiyet hakkını bu hakkın yasal kısıtlamalarına aykırı kullanması sonucunda zarar gören veya zarar tehlikesi ile karşılaşan kimse, durumun eski hâline getirilmesini, tehlikenin ve uğradığı zararın giderilmesini dava edebilir.

Hâkim, yerel âdete (TMK Md 1) uygun ve kaçınılmaz taşkınlıklardan doğan zararların uygun (TMK Md 4) bir bedelle denkleştirilmesine karar verebilir.

**16.5.1934 tarihli 59/9 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 1 sayfa :251*

Bir taşınmaz malın, kullanılma biçimine göre diğer taşınmaz mal sahiplerine verdiği zararları önlemek için kiracısına bir inşaat yükümlülüğü yükleyen ve onanarak kesinleşen hüküm ile bu hüküm yerine getirilirken kiracının bu yeri başkasına devir etmesi sebebiyle ilişki kalmadığı için icranın geri bırakılması yolundaki isteğin icraen incelenmesine imkan olmadığı hakkındaki kararlar arasında sonuç bakımından çözümlenmesi gereken bir uyumsuzluk yoktur

B. Taşınmaz mülkiyetinin kısıtlamaları

I. Genel olarak

Madde 731.(657) -Taşınmaz mülkiyetinin kanundan doğan kısıtlamaları, tapu siciline tescil (TMK Md 705) edilmeksizin etkili olur.

Bu kısıtlamaların ortadan kaldırılması veya değiştirilmesi, buna ilişkin sözleşmenin resmî şekilde (TMK Md 7, 705, 716) düzenlenmesine ve tapu kütüğüne şerh (TMK Md 1009, 1010, 1011) verilmesine bağlıdır.

Kamu yararı için konulan kısıtlamalar kaldırılamaz ve değiştirilemez

**16.5.1951 tarihli 6 – 19 /3 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 335*

1 – Paylı mülkiyet ile doğan yasal önalım (şuf'a) hakkından ,satıştan önce feragat edilebilir.

2 – Önalım (şuf'a) hakkından feragatin resmi biçimde yapılarak tapuya tescili gerekir.

3 – Satıştan evvel veya sonra alıcıya karşı ön alıcının önalım hakkından feragat yükümlenmesi (taahhüdü resmi biçime bağlı değildir.

4 – Satıştan önce veya sonra alıcıya karşı ön alıcının önalım hakkından vazgeçtiği ,feragat ettiği yolundaki savları yazılı kanıtla kanıtlaması gerekir. Dava açılıp önalım hakkı kullanılmışsa feragat savı hakkında HUMK 93., 151. Maddelerinin kuralları uygulanır

**30.11.1990 tarihli 2/6 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :542*

Antalya İli Özel İdaresi tarafından Vakıflar genel müdürlüğünden satın alınarak , ihtiyaç sahiplerine dağıtılmasının sağlanması amacıyla Valilik ile Arsa ofisi Genel müdürlüğü arasında protokol gereği Ofise devir edilen arsaların, Ofişçe kooperatiflere devri ve kooperatif ortaklarına dağıtımını takiben 1164 sayılı Arsa Ofisi Kanununun 11. Maddesi uyarınca tapu kayıtlarına konulan “ satış şartlarına uygun inşaat ikmal edilmedikçe üçüncü şahıslara satılamaz,bağışlanamaz veya haciz olunamaz “ yolundaki şerhin hüküm ve sonuçları sözleşme ile ortadan kaldırılamaz, değiştirilemez ve süre sonunda bu şerh hükümsüz hale gelmez.

II. Devir hakkının kısıtlamaları

1. Yasal önalım hakkı

a. Önalım hakkı sahibi

Madde 732.(659) - Paylı mülkiyette bir paydaşın taşınmaz üzerindeki payını tamamen veya kısmen üçüncü kişiye satması hâlinde, diğer paydaşlar önalım hakkını kullanabilirler. (TMK Md 688, 708)

**10.05.1944 tarihli 14/18 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :350*

Sulh mahkemesinin görevine giren bir ön alım (şuf'a) davasının yargılaması sırasında; üçyüz Lira 'dan fazlaya satıldığı anlaşılan ön alımlı (meşfu) payın, ikinci alıcı aleyhine koğuşturulması ve sonuçlandırılması da yine o sulh mahkemesine aittir

**1.11.1944 tarihli 9/30 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :438*

1331, 1771 ve 2510 sayılı yasalar hükümlerine göre devletçe kesinleşen taşınmaz mal verilmesinde (tefvizinde) bir ortak payın (şayi hissenin) verilmesi işlemi henüz tapu siciline yazılmamış olsa dahi, kendisine taşınmaz mal verilen kişi satılan diğer bir pay için alıcı aleyhine ön alım davası açabilir.

*3.4.1946 tarihli 39/7 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :399-400

Yasa buyruğu gereği olarak birleştirilen taşınmazların sahipleri arasında bu yerlerin her oranlı bölümünde karşılıklı ve yüzölçüleri oranında oluşan iştirak, Medeni Yasa'nın ortak mülkiyet hükümlerine bağlı olur.

Böylece paydaşlık oluştuktan ve iki taşınmaz ortak bir duruma geldikten sonra paydaşlardan biri, kendi payını üçüncü yani yabancı bir kişiye sattığından Medeni Kanunun 659. Maddesi uyarınca diğer paydaş ve paydaşların yasal ön alım hakları doğar.

*11.6.1947 tarihli 5/18 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :709

Yasada önalım hakkının , ne paydaşlar arasında eşit, ne de payları oranında ortak olacağına ilişkin bir açıklık yoktur. Yalnız metinden ,paydaşlar çok olduğunda, bu hakkın aralarında ortak olduğu anlaşılmaktadır. Yasanın açıklama tekniği yasa koyucunun yasal önalım hakkında pay miktar ve oranını istemediğini göstermektedir. Bu haktan paydaşlar sayılarına göre eşit olarak yararlanırlar.

*16.5.1951 tarihli 6 – 19 /3 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 335

1 – Paylı mülkiyet ile doğan yasal önalım (şuf'a) hakkından ,satıştan önce feragat edilebilir.

2 – Önalım (şuf'a) hakkından feragatın resmi biçimde yapılarak tapuya tescili gerekir.

3 – Satıştan evvel veya sonra alıcıya karşı ön alıcının önalım hakkından feragat yükümlenmesi (taahhüdü resmi biçime bağlı değildir.

4 – Satıştan önce veya sonra alıcıya karşı ön alıcının önalım hakkından vazgeçtiği ,feragat ettiği yolundaki savları yazılı kanıtla kanıtlaması gerekir. Dava açılıp önalım hakkı kullanılmışsa feragat savı hakkında HUMK 93., 151. Maddelerinin kuralları uygulanır

*20.6.1951 tarihli 13/5 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 384

Önalım (şuf'a) davasında ön alıcının (şef'inin) yargıcın belirttiği uygun süre içinde satış bedelini ve satış giderlerini depo etmesi gerekir.

Satış parası ve satış giderleri depo edildikten sonra yargıç kütüğün düzeltilmesine karar verir.

*26.12.1951 tarihli 1/6 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 409

Medeni yasanın 658. Maddesinin son fıkrasındaki bir aylık süre gibi on yıllık sürenin de yasal önalıma uygulanması gerekir.

On yıllık süre önalımlının (meşhuun) satış gününden başlar.

Yasal önalım hakkının kullanılmasından önce Borçlar yasasının 125. Maddesinin uygulanması söz konusu değildir .Ancak zamanaşımı hakkın kullanılması sonucunda çıkan ve mülkiyetin devrini istemekten ibaret bulunan kişisel isteme (mütalebe) hakkı bakımından söz konusu olur.

*9.3.1955 tarihli 27/3 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 595

İsteğe bağlı artırmaya katılıp pey süren ve sonra artırmadan çekilen ön alımcının ,bu çekilmesi önalım (şuf'a) hakkından el çekmesini kapsamaz. Önalımcı ihale ile taşınmazı satın alan üçüncü kişiye karşı önalım hakkını kullanabilir.

*11.2.1959 tarihli 10/12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 135

MK.642. maddesi hükmünce verilen ilamların ve bu arada önalıma ilişkin ilamların yerine getirilmesi her zaman istenebilir.

Bu ilamlar hakkında hak düşürücü süre (ıskati müürzaman) kuralı uygulanmaz.

b. Kullanma yasağı, feragat ve hak düşürücü süre

Madde 733.() - Cebrî artırmayla satışlarda önalım hakkı kullanılamaz.

Önalım hakkından feragatin resmî şekilde yapılması (TMK Md 5, 7, 706,) ve tapu kütüğüne şerh (TMK Md 1009, 1010, 1011) verilmesi gerekir. Belirli bir satışta önalım hakkını kullanmaktan vazgeçme, yazılı şekle (TMK Md 5) tâbidir ve satıştan önce veya sonra yapılabilir.

Yapılan satış, alıcı veya satıcı tarafından diğer paydaşlara noter aracılığıyla bildirilir.

Önalım hakkı, satışın hak sahibine bildirildiği tarihin üzerinden üç ay ve her hâlde satışın üzerinden iki yıl geçmekle düşer.

*29.11.1939 tarihli 117/57 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 1 sayfa :485

1 - HUMK nun 571. Maddesi İcra İflas işlemlerinin dışında kalan açık artırmalar için konulmuştur.

2 – HUMK nun 572. Maddesi 571. Maddeye bağlı olup bu maddede göz önüne alınana artırmalardan taşınmaz mal ile ilgili olanlara aittir. Bu maddenin hükmü , şuf'a hükümlerinin yürümesine elverişli olmayan İcra İflas Yasasının düzenlediği taşınmaz mal satışlarına genişletilemez.

3 – Artırma ve Eksiltme Yasasına göre yapılan taşınmaz mal satışları isteğe bağlı (ihtiyari) satış niteliğinde olmakla beraber HUMK m. 571 hükmü dışında yürür. İsteğe bağlı olma niteliğinden dolayı Medeni Kanununun 658 ve 659 . maddelerinin hükümlerine bağlıdır.

4 – İcra Yasasına uymayan isteğe bağlı artırmaların hepsi hakkında şuf'anın genel hükümleri aynıyle yürür

*27.3.1957 tarihli 12/2 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 7

Ortak mülkiyetin paydaşı, payını karı veya kocaya çocuklarına yahut akrabaya temlik ederse görünüşte satış sözleşmesi yapılırsa bile gerçekte miras hukuku ile ilgili amaçların yada bağışlama gibi düşüncelerin hakim olduğu durumlarda önalım hakkı kullanılamaz.

c. Kullanılması

Madde 734.() — Önalım hakkı, alıcıya karşı dava açılarak kullanılır.

Önalım hakkı sahibi, adına payın tesciline karar verilmeden önce, satış bedeli ile alıcıya düşen tapu giderlerini, hâkim tarafından belirlenen süre içinde hâkimin belirleyeceği yere nakden yatırmakla yükümlüdür.

2. Sözleşmeden doğan önalım hakkı

Madde 735.(658) - Tapu kütüğüne şerh verilen (TMK Md 1009, 1010, 1011) sözleşmeden doğan önalım hakkı, şerhte belirtilen sürede ve belirtilen koşullara göre her malike karşı kullanılabilir. Kütükte koşullar belirtilmemişse taşınmazın üçüncü kişiye satışındaki koşullar (TMK Md 732, 733, 734) esas alınır.

Şerhin etkisi her durumda, şerhin verildiği tarihin üzerinden on yıl geçmekle sona erer.

Yasal önalım hakkının kullanılmasına ve vazgeçmeye ilişkin hükümler (TMK Md 732, 733, 734,) sözleşmeden doğan önalım hakkında da uygulanır.

*1.11.1944 tarihli 9/30 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :438

1331, 1771 ve 2510 sayılı yasalar hükümlerine göre devletçe kesinleşen taşınmaz mal verilmesinde (tefvizinde) bir ortak payın (şayi hissenin) verilmesi işlemi henüz tapu siciline yazılmamış olsa dahi, kendisine taşınmaz mal verilen kişi satılan diğer bir pay için alıcı aleyhine ön alım davası açabilir.

*3.4.1946 tarihli 39/7 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :399-400

Yasa buyruğu gereği olarak birleştirilen taşınmazların sahipleri arasında bu yerlerin her oranlı bölümünde karşılıklı ve yüzölçüleri oranında oluşan iştirak, Medeni Yasa'nın ortak mülkiyet hükümlerine bağlı olur.

Böylece paydaşlık oluştuktan ve iki taşınmaz ortak bir duruma geldikten sonra paydaşlardan biri, kendi payını üçüncü yani yabancı bir kişiye sattığından Medeni Kanununun 659. Maddesi uyarınca diğer paydaş ve paydaşların yasal ön alım hakları doğar

*11.6.1947 tarihli 5/18 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :709

Yasada önalım hakkının , ne paydaşlar arasında eşit, ne de payları oranında ortak olacağına ilişkin bir açıklık yoktur. Yalnız metinden ,paydaşlar çok olduğunda, bu hakkın aralarında ortak olduğu anlaşılmaktadır. Yasanın açıklama tekniği yasa koyucunun yasal önalım hakkında pay miktar ve oranını istemediğini göstermektedir. Bu haktan paydaşlar sayılarına göre eşit olarak yararlanırlar.

*16.5.1951 tarihli 6 – 19/3 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 335

1 – Paylı mülkiyet ile doğan yasal önalım (şuf'a) hakkından ,satıştan önce feragat edilebilir.

2 – Önalım (şuf'a) hakkından feragatın resmi biçimde yapılarak tapuya tescili gerekir.

3 – Satıştan evvel veya sonra alıcıya karşı ön alıcının önalım hakkından feragat yükümlenmesi (taahhüdü resmi biçime bağlı değildir.

4 – Satıştan önce veya sonra alıcıya karşı ön alıcının önalım hakkından vazgeçtiği ,feragat ettiği yolundaki savları yazılı kanıtla kanıtlaması gerekir. Dava açılıp önalım hakkı kullanılmışsa feragat savı hakkında HUMK 93., 151. Maddelerinin kuralları uygulanır

*20.6.1951 tarihli 13/5 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 384

Önalım (şuf'a) davasında ön alıcının (şef'inin) yargıcın belirttiği uygun süre içinde satış bedelini ve satış giderlerini depo etmesi gerekir.

Satış parası ve satış giderleri depo edildikten sonra yargıç kütüğün düzeltilmesine karar verir.

*27.3.1957 tarihli 12/2 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 7

Ortak mülkiyetin paydaşı, payını karı veya kocaya çocuklarına yahut akrabaya temlik ederse görünüşte satış sözleşmesi yapılsa bile gerçekte miras hukuku ile ilgili amaçların yada bağışlama gibi düşüncelerin hakim olduğu durumlarda önalım hakkı kullanılamaz

*11.2.1959 tarihli 10/12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 135

MK.642. maddesi hükmünce verilen ilamların ve bu arada önalıma ilişkin ilamların yerine getirilmesi her zaman istenebilir.

Bu ilamlar hakkında hak düşürücü süre (ıskati mürürzaman) kuralı uygulanmaz..

3. Alım ve geri alım hakları

Madde 736.(660) - Tapu kütüğüne şerh verilen alım ve geri alım hakları, şerhte belirtilen süre içinde her malike karşı kullanılabilir. (TMK Md 869, 969, 1009, 1010, 1011, 1021)

Şerhin etkisi, her durumda, şerhin verildiği tarihin üzerinden on yıl geçmekle sona erer.

III. Komşu hakkı

1. Kullanma biçimi

Madde 737.(661) - Herkes, taşınmaz mülkiyetinden doğan yetkileri kullanırken ve özellikle işletme faaliyetini sürdürürken, komşularını olumsuz şekilde etkileyecek taşkınlıktan kaçınmakla yükümlüdür. (TMK Md 2, 683, 730)

Özellikle, taşınmazın durumuna, niteliğine ve yerel âdete göre komşular arasında hoş görülebilecek dereceyi aşan duman, buğu, kurum, toz, koku çıkartarak, gürültü veya sarsıntı yaparak rahatsızlık vermek yasaktır.

Yerel âdete uygun ve kaçınılmaz taşkınlıklardan doğan denkleştirmeye ilişkin haklar saklıdır.

2. Kazı ve yapılar

a. Kural

Madde 738.(662) - Malik, kazı ve yapı yaparken komşu taşınmazlara, onların topraklarını sarsmak veya tehlikeye düşürmek ya da üzerlerindeki tesisleri etkilemek suretiyle zarar vermektan kaçınmak (TMK Md 2, 730,) zorundadır.

Komşuluk hukuku kurallarına aykırı yapılar hakkında taşkın yapılara (TMK Md 725, 730, 737) ilişkin hükümler uygulanır.

b. Özel kurallar

Madde 739.(663) - Kazı ve yapılarda uyulması gerekli kurallar özel kanunlarla belirlenir.

3. Bitkiler**a. Kural**

Madde 740.(664) - Komşunun arazisine taşarak zarar veren dal ve kökler, onun istemi üzerine uygun bir süre içinde kaldırılmazsa, komşu bu dal ve kökleri kesip kendi mülkiyetine geçirebilir. (TMK Md 3, 4, 683, 741)

Ekilmiş veya üzerine yapı yapılmış arazisine dalların taşmasına katlanan komşu, bu dallarda yetişen meyvaları toplama hakkına sahip olur. (TMK Md 683, 752, 774)

Komşu ormanlar hakkında bu hükümler uygulanmaz.

b. Özel kurallar

Madde 741.(665) - Komşu taşınmaz maliklerinin bitki dikerken uymak zorunda oldukları kurallar özel kanunlarla belirlenir.

**16.5.1934 tarihli 59/9 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 1 sayfa :251*

Bir taşınmaz malın, kullanılma biçimine göre diğer taşınmaz mal sahiplerine verdiği zararları önlemek için kiracısına bir inşaat yükümlülüğü yükleyen ve onanarak kesinleşen hüküm ile bu hüküm yerine getirilirken kiracının bu yeri başkasına devir etmesi sebebiyle ilişki kalmadığı için icranın geri bırakılması yolundaki isteğin icraen incelenmesine imkan olmadığı hakkındaki kararlar arasında sonuç bakımından çözümlenmesi gereken bir uyumsuzluk yoktur.

4. Doğal olarak akan su

Madde 742.(666) - Taşınmaz maliki, üst taraftaki araziden kendi arazisine doğal olarak akan suların ve özellikle yağmur, kar ve tutulmamış kaynak sularının (TMK Md 756) akışına katlanmak zorundadır.

Komşulardan hiçbiri bu suların akışını diğerinin zararına değiştiremez.

Üstteki arazi maliki, alt taraftaki taşınmaza gerekli olan suyu, ancak kendi taşınmazı için zorunlu olduğu ölçüde tutabilir. (TMK Md 2, 3, 730)

5. Fazla suyun akıtılması

Madde 743.(667) - Bir arazinin suyu öteden beri alt taraftaki araziye doğal bir şekilde akmakta ise, alt taraftaki arazi maliki, üst taraftaki araziden fazla suyun boşaltılması sırasında da bu suları tazminat isteme hakkı olmaksızın kabul etmek zorundadır.

Alt taraftaki arazi maliki boşaltma dolayısıyla akan sulardan zarar görmekte ise, gideri üstteki arazi malikine ait olmak üzere, kendi arazisinde yapılacak mecrayla suyun akıtılmasını isteyebilir. (TMK Md 727, 730, 755)

Bataklıkların kurutulması hakkındaki özel kanun hükümleri saklıdır.

6. Mecra geçirilmesi**a. Katlanma yükümlülüğü**

Madde 744.(668) - Her taşınmaz maliki, uğrayacağı zararın tamamının önceden ödenmesi koşuluyla, su yolu, kurutma kanalı, gaz ve benzerlerine ait boruların, elektrik hat ve kablolarının, başka yerden geçirilmesi olanaksız veya aşırı ölçüde masraflı olduğu takdirde, kendi arazisinin altından veya üstünden geçirilmesine katlanmakla yükümlüdür. (TMK Md 727)

Mecra geçirilmesinin kamulaştırma kurallarına bağlı olması hâlinde, bu Kanunun mecralara ilişkin komşuluk hükümleri uygulanmaz.

Mecrayı geçirme hakkı, hak sahibinin istemi üzerine ve giderleri ödemesi koşuluyla tapu kütüğüne tescil edilir. (TMK Md 705, 780, 781)

b. Yükümlü taşınmaz malikinin menfaatinin korunması

Madde 745.(669) - Yükümlü taşınmaz maliki, kendi menfaatinin hakkaniyete uygun (TMK Md 4) bir biçimde gözetilmesini isteyebilir.

Arazinin üzerinden geçecek mecralarda olağanüstü durumlar varsa malik, bu mecraların üzerinden geçirileceği arazi parçasının uygun bir kısmının, zararını tam olarak karşılayacak bir bedelle satın alınmasını isteyebilir.

c. Durumun değişmesi

Madde 746.(670) — Durum değişirse, yükümlü taşınmaz maliki, mecranın kendi yararına olarak başka bir yere nakledilmesini isteyebilir. (TMK Md 744, 745)

Yer değiştirme giderleri, kural olarak mecra hakkı sahibine aittir.

Özel durumlar haklı gösterdiği takdirde, taşınmaz maliki de giderlerin uygun (TMK Md 4) bir kısmına katılmakla yükümlü tutulabilir.

7. Geçit hakları

a. Zorunlu geçit

Madde 747.(671) - Taşınmazından genel yola çıkmak için yeterli geçidi bulunmayan malik (TMK Md 683, 704, 705,), tam bir bedel karşılığında bir geçit hakkı tanınmasını komşularından isteyebilir.

Bu hak, ilk önce kendisinden bu geçidin istenmesi önceki mülkiyet ve yol durumuna göre en uygun düşen komşuya karşı ve daha sonra bundan en az zarar göreceğe olana karşı kullanılır.

Zorunlu geçit iki tarafın menfaati (TMK Md 4) gözetilerek belirlenir.

*11.2.1959 tarihli 14/13 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 138

Leh ve aleyhlerine geçit hakkı tanınması istenen taşınmazları tapuda kayıtlı olması gerekir.

*29.4.1968 tarihli 22/8 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :439

Belediye sınırları içindeki tapulu taşınmazlar hakkında , bedeli karşılığında gerekli geçit verilmesi isteğiyle açılan davalarda isteğin İmar Kanunu ve yönetmeliklerine uygunluğunun belediyeden veya imar idare kurulundan sorulması gerekir.

b. Diğer geçit hakları

MADDE 748.(672) - Taşınmaz malikinın taşınmazını işletme veya iyileştirme ya da taşınmazı üzerinde yapı yapma amacıyla komşu taşınmaza geçici olarak girme hakkı ile tarla yolu, hayvan sulama yolu, kış geçidi, tomruk kaydırma yolu ve oluşu ve bunlara benzer diğer geçitler özel kanun hükümlerine tâbidir.

Özel kanun hükmü yoksa yerel âdet uygulanır.

Doğrudan doğruya kanundan kaynaklanan geçit hakları, tapu kütüğüne tescil edilmeksizin doğar. Ancak, bunlardan sürekli nitelikte olanlar beyanlar sütununda (TMK Md 1012) gösterilir.

**11.2.1959 tarihli 14/13 sayılı YİBK Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 138*

Leh ve aleyhlerine geçit hakkı tanınması istenen taşınmazları tapuda kayıtlı olması gerekir.

**29.4.1968 tarihli 22/8 YİBK Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :439*

Belediye sınırları içindeki tapulu taşınmazlar hakkında , bedeli karşılığında gerekli geçit verilmesi isteğiyle açılan davalarda isteğin İmar Kanunu ve yönetmeliklerine uygunluğunun belediyeden veya imar idare kurulundan sorulması gerekir.

8. Sınırlıklar

Madde 749.(673) - Sınırlıklar üzerinde paylı mülkiyete ilişkin (TMK Md hükümler saklı kalmak üzere; her arazi maliki, taşınmazının sınırının çit veya duvar gibi sınırlıklarla çevrilmesi için yapılan giderleri karşılar.

Arazinin sınırlıklarla çevrilmesi yükümlülüğü ve biçimine ilişkin özel kanun hükümleri saklıdır.

9. Katılma yükümlülüğü

Madde 750.(674) - Her taşınmaz maliki, komşuluk hukukundan doğan yetkilerin kullanılması için gerekli işlere ve bunların giderlerine, kendi yararlanması oranında katılmakla yükümlüdür. (TMK Md 737 – 749)

IV. Başkasının arazisine girme hakkı

1. Orman ve mer'aya girme

Madde 751.(675) - Yetkili makamlar tarafından bitki örtüsünü korumak amacıyla yasaklanmadıkça, herkes başkasının orman ve mer'asına girebilir ve oralarda yetişen yabanî meyve, mantar ve benzeri şeyleri, yerel âdetlerin (TMK Md 1, 683) izin verdiği ölçüde toplayıp alabilir.

Avlanmak ve balık tutmak için başkasının arazisine girme, özel kanun hükümlerine tâbidir.

2. Sürüklenen şeyler ile benzerlerinin alınması

Madde 752.(676) - Su, rüzgâr, çığ veya diğer doğal güçlerin etkisiyle ya da rastlantı sonucunda başkasının arazisine sürüklenen veya düşen şeyler ile buraya giren büyük ve küçük baş hayvan, arı oğulu (TMK Md 768), kanatlı hayvan ve balık gibi hayvanların hak sahipleri tarafından aranıp alınmasına, arazi maliki izin vermek zorundadır. (TMK Md 683)

Arazi maliki, bu yüzden uğradığı zararın denkleştirilmesini istemek ve denkleştirme bedeli kendisine ödeninceye kadar o şeyleri hapsetmek hakkına sahiptir. (TMK Md 950, 951, 952, 994)

3. Zorunluluk hâlinde

Madde 753.(677) - Bir kimse kendisini veya başkasını tehdit eden bir zararı veya o anda mevcut bir tehlikeyi ancak başkasının taşınmazına müdahale ile önleyebilecek ve bu zarar ya da tehlike taşınmaz müdahaleden doğacak zarardan önemli ölçüde büyük ise, malik buna katlanmak zorundadır.

Malik, bu yüzden uğradığı zarar için hakkaniyete uygun (TMK Md 4) bir denkleştirme bedeli isteyebilir.

V. Kamu hukuku kısıtlamaları

1. Genel olarak

Madde 754.() - Taşınmaz mülkiyeti hakkının kamu yararı için kısıtlanması, özellikle yapı, yangın, doğal afetler ve sağlıkla ilgili kolluk hizmetlerine; orman ve yollara, deniz ve göl kıyılarındaki ana ve tali yollara sınır işaretleri ve nirengi noktaları konulmasına; toprağın iyileştirilmesine veya bölünmesine, tarım topraklarının veya yapıya özgü arsaların birleştirilmesine; eski eserler, doğal güzellikler, manzaralar, seyirlik noktaları ve ender doğa anıtları ile içmeler, ılıcalar, maden ve kaynak sularının korunmasına ilişkin mülkiyet kısıtlamaları, özel kanun hükümlerine tâbidir.

2. Toprağın iyileştirilmesi

Madde 755.(678) - Su yollarını düzeltme, sulama, bataklık yerlerini kurutma, yol açma, orman yetiştirme, arazileri toplulaştırma gibi iyileştirme işleri, ancak ilgili maliklerin ortak girişimleriyle yapılabilecekse, arazinin yarısından fazlasına sahip bulunmak koşuluyla maliklerin üçte ikisinin bu yolda karar vermeleri gerekir. Diğer malikler de bu karara uymak zorundadır. Alınan karar, tapu kütüğünün beyanlar sütununda gösterilir. (TMK Md 721, 859, 860, 861, 877, 878, 1012)

Bu konulara ilişkin özel kanun hükümleri saklıdır.

C. Kaynak ve yeraltı suları

I. Mülkiyet ve irtifak hakkı

Madde 756.(679) - Kaynaklar, arazinin bütünleyici parçası (TMK Md 684) olup, bunların mülkiyeti ancak kaynadıkları arazinin mülkiyeti ile birlikte kazanılabilir. (TMK Md 683, 718)

Başkasının arazisinde bulunan kaynaklar üzerindeki hak, bir irtifak hakkı olarak tapu kütüğüne tescil ile kurulur. (TMK Md 705, 779,)

Yeraltı suları, kamu yararına ait sularındadır. Arza malik olmak, onun altındaki yeraltı sularına da malik olmak sonucunu doğurmaz. (TMK Md 683, 684, 718,)

Arazi maliklerinin yeraltı sularından yararlanma biçimi ve ölçüsüne ilişkin özel kanun hükümleri saklıdır.

II. Kaynaklara zarar verilmesi

1. Tazminat

Madde 757.(680) - Önemli ölçüde yararlanılan veya yararlanmak amacıyla suyu biriktirilen kaynakları veya kuyuları kazı, yapı veya benzeri faaliyetler yüzünden kısmen olsun keserek ya da kirleterek malikine veya onda hak sahibi olana zarar veren kimse, bu zararı gidermekle yükümlüdür. (TMK Md 730, 738,)

Zarar kasten veya ihmal yoluyla verilmemişse ya da zarar görenin de kusuru varsa hâkim, tazminatın gerekip gerekmediğini, gerekiyorsa miktar ve türünü (TMK Md 4) takdir eder.

2. Eski duruma getirme

Madde 758.(681) - Bir taşınmazda oturmak, onu işletmek veya bir yerin içme ya da kullanma suyunu sağlamak için gerekli olan kaynaklar kesilir ve kirletilirse (TMK Md 757), kaynağın olabildiği (TMK Md 4) ölçüde eski duruma getirilmesi istenebilir.

Bunlar dışında eski duruma getirme, ancak özel hâller haklı gösterdiği takdirde istenebilir. (TMK Md 4,)

III. Aynı yataktan beslenen kaynaklar

Madde 759.(682) - Değişik maliklere ait komşu kaynaklar, ortak bir ana kaynaktan beslenmekte ise maliklerden her biri, bu kaynakların birlikte tutulmasını ve suyun hak sahiplerine o zamana kadarki yararlanmaları oranında dağıtılmasını isteyebilir. (TMK Md 755)

Hak sahipleri, ortak tesis masraflarını yararlanmaları oranında üstlenirler.

Birinin karşı çıkması hâlinde, hak sahiplerinden her biri, diğer kaynaklardaki su azalacak olsa bile, kendi kaynağındaki suyun tutulup akıtılması için gerekli işleri yapabilir ve kendi kaynağına gelen suyun miktarı bu işler sonunda çoğaldığı takdirde, ancak bu çoğalma oranında bir bedel vermekle yükümlü olur. (TMK Md 757)

IV. Özel kanun hükümleri ve yerel âdet

Madde 760.() - Özel mülkiyete tâbi arazide bulunan kaynak, kuyu veya derelerden komşuların ve diğer kişilerin su içme, su alma veya hayvan sulama ya da benzer yollarla yararlanmaları özel kanun hükümlerine tâbidir. Özel kanun hükmü yoksa yerel âdet (TMK Md 1) uygulanır.

V. Zorunlu su

Madde 761.(683) - Evi, arazisi veya işletmesi için gerekli sudan yoksun olup, bunu aşırı zahmet ve gidere katlanmaksızın başka yoldan sağlayamayan taşınmaz maliki, komşusundan, onun ihtiyacından fazla olan suyu tam bir bedel karşılığında almasını sağlayacak bir irtifak (TMK Md 779) kurulmasını isteyebilir.

Zorunlu su irtifakının kurulmasında öncelikle kaynak sahibinin menfaati gözetilir.

Durum değişirse, kurulmuş irtifak hakkının değiştirilmesi veya kaldırılması istenebilir. (TMK Md 727, 744, 745, 746, 1019)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM TAŞINIR MÜLKİYETİ

A. Konusu

Madde 762.(686) - Taşınır mülkiyetinin konusu, nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçlerdir. (TMK Md 704, 939, 977, 985)

B. Kazanılması

I. Mülkiyetin nakli

1. Zilyetliğin devri

Madde 763.(687) - Taşınır mülkiyetinin nakli için zilyetliğin devri gerekir. (TMK Md 599, 766, 767, 769,772, 776, 777, 977, 978,)

Bir taşınırın zilyetliğini iyiniyetle (TMK Md 2) ve malik olmak üzere devralan kimse, devreden mülkiyeti devir yetkisi olmasa bile, zilyetlik hükümlerine göre kazanmanın korunduğu hâllerde o şeyin maliki olur. (TMK Md 939,950, 973,)

2. Mülkiyetin saklı tutulması

a. Genel olarak

Madde 764.(688) - Başkasına devredilen bir malın mülkiyetinin saklı tutulması kaydı, ancak resmî şekilde (TMK Md 5, 7,) yapılacak sözleşmenin devralanın yerleşim yeri (TMK Md 19) noterliğinde özel siciline (TMK Md 7) kaydedilmesiyle geçerli olur.

Hayvan satışlarında mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi yapılamaz.

*19.04.1944 tarihli 36/14 YİBK Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :324

Mülkiyeti saklı tutma koşulu ile yapılan ticari satış sözleşmesi noterlikçe onanmadıkça ve özel siciline yazılmadıkça geçerli değildir.

b. Taksitle satış

Madde 765.(689) - Taksitle mal satan kimse, bu satımlara ilişkin özel hükümlere uymak koşuluyla, mülkiyeti saklı tutma sözleşmesine (TMK Md 764) dayanarak, sattığı malın geri verilmesini isteyebilir.

3. Hükmen teslim

Madde 766.(690) - Bir taşınırın mülkiyetini nakleden kimse özel bir hukukî ilişkiye dayanarak o şeyin zilyetliğini korursa, mülkiyet teslimsiz geçmiş olur. Ancak, bu işlem üçüncü kişileri zarara sokmak veya taşınır rehni kurallarından kurtulmak için yapılmışsa, mülkiyetin nakli sonuç doğurmaz. (TMK Md 3, 939, 940, 974, 979,)

Böyle bir amaç güdülüp güdümediğini hâkim (TMK Md 3, 4) takdir eder.

II. Sahiplenme

1. Sahipsiz şeyler

Madde 767.(691) - Sahipsiz bir taşınırı malik olmak iradesiyle zilyetliğine geçiren kimse, onun maliki olur.

2. Sahipsiz duruma gelen hayvanlar

Madde 768.(692) - Tutulan av hayvanları, yeniden serbest kalır ve sahipleri onları gecikmeksizin ve ara vermeksizin aramaz ve tekrar tutmak için uğraşmazsa, sahipsiz duruma gelirler.

Ehlileştirilmiş hayvanlar tekrar vahşileşir ve sahiplerine dönmezlerse, sahipsiz duruma gelirler.

Arı oğulu (TMK Md 752) başkasının taşınmazına uçmuş olmakla sahipsiz duruma gelmez.

III. Bulunmuş eşya

1. Arama ve ilân

Madde 769.(693) - Kaybedilmiş bir şeyi bulan kimse, malın sahibine, sahibini bilmiyorsa kolluk kuvvetlerine, köylerde muhtara bildirmek veya araştırma yapmak ve gerektiğinde ilân etmek zorundadır. (TMK Md 770, 771)

Bulunan şey önemli ölçüde değerli ise, her hâlde kolluk kuvvetlerine veya muhtara bildirmek gerekir.

Oturulan bir evde veya işyerinde ya da kamu hizmeti görülen yerde bir şey bulan kimse, bunu o yer sahibine veya kiracıya ya da kamu hizmeti görülen yerde denetim ve gözetim ile görevli olanlara teslim etmek zorundadır.

2. Koruma ve satma

Madde 770.(694) - Bulunan şeyin özenle korunması gerekir.

Korunması aşırı gideri gerektirir veya çabuk bozulabilir bir nitelik taşır ya da kolluk kuvvetleri veya kamu kurumu tarafından bir yıldan fazla saklanmış olursa, bulunan şey satılabilir. Satış, gerektiğinde önceden ilân edilerek açık artırma yoluyla yapılır.

Satış bedeli, bulunan şeyin yerine geçer. (TMK Md 771)

3. Mülkiyetin kazanılması, geri verme

Madde 771.(695) - Bulunan şeyin maliki, ilân veya kolluk kuvvetlerine ya da muhtara bildirme (TMK Md 769) tarihinden başlayarak beş yıl içinde ortaya çıkmazsa; bulan kimse, yükümlülüklerini (TMK Md 769, 770,) yerine getirmiş olmak koşuluyla o şeyin mülkiyetini kazanır.

Bulunan şey malikine geri verilirse, bulan kimse yaptığı giderlerin (TMK Md 769, 770) ödenmesini ve uygun (TMK Md 4) bir ödül verilmesini isteyebilir.

Kaybedilmiş şey oturlan bir evde veya işyerinde ya da kamu hizmeti görülen yerde bulunmuşsa; o yerin sahibi, kiracı veya kurum, o şeyi bulan (TMK Md 770) sayılır. Ancak bunlar ödül isteyemezler.

4. Define

Madde 772.(696) - Bulunmalarından çok zaman önce gömülmüş veya saklanmış olduğu ve duruma göre artık malikinin bulunmadığı kesin olarak anlaşılan değerli şeyler, define sayılır.

Bilimsel değer taşıyan eşyaya ilişkin hükümler saklı kalmak üzere define, içinde bulunduğu taşınmaz veya taşınır malın malikinin olur. (TMK Md 773, 993)

Defineyi bulan kimse, değerinin yarısını aşmamak üzere uygun (TMK Md 4) bir ödül isteyebilir.

5. Bilimsel değeri olan eşya

Madde 773.(697) - Bilimsel değeri olan sahipsiz doğal şeyler ile eski eserlerin bulunması hâlinde özel kanun hükümleri uygulanır.

IV. Düşen veya sürüklenen şeyler

Madde 774.(698) - Su, rüzgâr, çığ veya diğer doğal güçlerin etkisiyle veya rastlantı sonucunda taşınır mallar veya hayvanlar kimin egemenlik alanına girerse, o kimse kaybolan eşyayı bulanın haklarına sahip ve yükümlülüklerine tâbi olur. (TMK Md 752, 756, 769, 770,)

Başkasının kovanına göçen arı oğulu, bir bedel ödenmesi gerekmeksizin kovan malikinin olur. (TMK Md 752, 768,)

V. İşleme

Madde 775.(799) - Bir kimse başkasına ait bir şeyi işler veya başka bir şekle sokarsa, emeğin değerinin o şeyin değerinden fazla olması hâlinde, yeni şey işleyen, aksi hâlde malik olur.

İşleyen iyiniyetli (TMK Md 2, 3) değilse, emeğin değeri işlenen şeyin değerinden daha fazla olsa bile hâkim, yeni şeyi malike bırakabilir.

Tazminat ve sebepsiz zenginleşmeden doğan istem hakları saklıdır.

VI. Karışma ve birleşme

Madde 776.(700) - Birden çok kişinin taşınır malları önemli bir zarara uğratılmadan veya aşırı bir emek ve para harcanmadan ayrılmayacak şekilde birbiriyle birleşmiş veya karışmışsa o kişiler, yeni şey üzerinde kendi taşınırlarının birleşme veya karışma zamanındaki değerleri oranında paylı mülkiyete sahip olurlar. (TMK Md 688)

Bir taşınır diğer bir taşınırla onun ikincil nitelikte bütünleyici parçası (TMK Md olacak şekilde karışır veya birleşirse; eşyanın tamamı, ana parçanın malikine ait olur.

Tazminat ve sebepsiz zenginleşmeden doğan istem hakları saklıdır.

VII. Kazandırıcı zamanaşımı

Madde 777.(701) - Başkasının taşınır bir malını davasız ve aralıksız beş yıl iyiniyetle ve malik sıfatıyla zilyetliğinde bulunduran kimse, zamanaşımı yoluyla o taşınırın maliki olur. (TMK Md 2, 3, 712, 714, 762, 989)

Zilyetliğin irade dışı kaybedilmesi hâlinde zilyet, bir yıl içinde eşyayı ele geçirir veya açacağı bir dava yoluyla onu yeniden elde ederse kazandırıcı zamanaşımı kesilmiş olmaz.

Kazandırıcı zamanaşımı süresinin hesaplanmasında, kesilmesinde ve durmasında Borçlar Kanununun zamanaşımına ilişkin (TMK Md 5) hükümleri kıyas yoluyla uygulanır.

**9.10.1946 tarihli 6/12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :419, 420*

Bir kimsenin yasalar uyarınca henüz malik olmadığı ve tapu kütüğünde yazılı olmayan bir taşınmazını başkasına satıp teslim etmesi, ileride, mülkiyet edimine yarayan o mal üzerindeki eylemsel kullanım hakkını, elmenliğini aktarmayı üstlenmesidir. Nesnel bir hak olan elmenliğin her hak gibi aktarılması olanaklı ve geçerli olup resmi biçime bağlı bulunmadığı cihetle bu işlem tapulu taşınmazların dış satışlarına örnekseme yoluyla kendiliğinden hükümsüz sayılmaz.

Böyle bir aktarmaya karşı aldanma, onamda sakatlık vesaire gibi nedenlerle yapılan satışlarda (taarruzlarda) öteki yanın, zaman aşımına veya hak düşürücü sürelerle dayanarak savunma hakkı vardır.

Dava nedenine bakılarak olaya uyan zamanaşımı veya hak düşürücü süre hükümlerinin uygulanması gerekir. Yerine göre Borçlar Kanununun 125. Maddesinde yazılı zamanaşımı uygulanabilir.

C. Kaybedilmesi

Madde 778.(702) - Taşınır mülkiyeti, malik tarafından terk edilmedikçe veya başkası tarafından kazanılmadıkça yalnız zilyetliğin kaybıyla sona ermez. (TMK Md 767, 991)

İKİNCİ KISIM SINIRLI AYNÎ HAKLAR

BİRİNCİ BÖLÜM İRTİFAK HAKLARI VE TAŞINMAZ YÜKÜ

BİRİNCİ AYIRIM TAŞINMAZ LEHİNE İRTİFAK HAKKI

A. Konusu

Madde 779.(703) - Taşınmaz lehine irtifak hakkı, bir taşınmaz üzerinde diğer bir taşınmaz lehine konulmuş bir yük olup, yüklü taşınmazın malikini mülkiyet hakkının sağladığı bazı yetkileri kullanmaktan kaçınmaya veya yararlanan taşınmaz malikinin yüklü taşınmazı belirli şekilde kullanmasına katlanmaya mecbur kılar. (TMK Md 704, 747, 756, 782, 784, 786, 838)

Yapma borçları, irtifaka başlı başına konu olamaz; ona ancak yan edim olarak bağlanabilir. (TMK Md 790, 830)

B. Kurulması ve sona ermesi

I. Kurulması

1. Tescil

Madde 780.(704) - İrtifak hakkının kurulması için tapu kütüğüne tescil şarttır. (TMK Md 705)

İrtifak hakkının kazanılmasında ve tescilinde, aksi öngörölmüş olmadıkça taşınmaz mülkiyetine (TMK Md 704) ilişkin hükümler uygulanır.

İrtifak hakkının zamanaşımı yoluyla kazanılması, ancak mülkiyeti bu yolla elde edilebilecek taşınmazlarda (TMK Md 712, 713) mümkündür.

2. Sözleşme

Madde 781.(705) - İrtifak hakkının kurulmasına ilişkin sözleşmenin geçerli olması, resmî şekilde (TMK Md 5, 731, 869) düzenlenmesine bağlıdır.

3. Kendi taşınmazı üzerinde irtifak hakkı

Madde 782.(706) - Malik kendisine ait iki taşınmazdan biri üzerinde diğerinin lehine irtifak hakkı kurabilir. (TMK Md 869, 1013)

II. Sona ermesi

1. Genel olarak

Madde 783.(707) - İrtifak hakkı, tescilin terkinini (TMK Md 707) veya yüklü ya da yararlanan taşınmazın yok olmasıyla sona erer. (TMK Md 717, 731, 784, 785, 1014,1025)

*4.6.1947 tarihli 41/17 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :699

Örfü belde gediği ile paftosun sönmüş ve yıkılmış olması durumunda buldukları yerler kurtarılmış olarak iyelerine (maliklerine) geri döner. Bunların buldukları yerleri iyeleri gedik ve paftosla bağlı olarak başkalarına satabilirler.

2. Her iki taşınmaza aynı kimsenin malik olması

Madde 784.(708) - Yüklü ve yararlanan taşınmazlara aynı kimse malik olursa, bu kişi, irtifak hakkını terkin ettirebilir. (TMK Md 782)

Terkin edilmedikçe irtifak, aynî hak olarak varlığını sürdürür. (TMK Md 731, 783, 785, 1014,1025)

3. Mahkeme kararı

Madde 785.(709) - Lehine irtifak kurulan taşınmaz için bu hakkın sağladığı hiç bir yarar kalmamışsa, yüklü taşınmazın maliki bu hakkın terkinini isteyebilir. (TMK Md 731, 783785, 1014,1025)

Yüküne oranla çok az yarar sağlayan bir irtifak hakkının, bedel karşılığında kısmen veya tamamen terkinini istenebilir. (TMK Md 2, 782)

C. Hükümleri

I. Kapsamı

1. Genel olarak

Madde 786.(710) - İrtifak hakkı sahibi, hakkının korunması ve kullanılması için gerekli olan önlemleri alabilir; ancak, hakkını yüklü taşınmazın malikine en az zarar verecek (TMK Md 2, 4,) biçimde kullanmak zorundadır.

Yüklü taşınmazın maliki, irtifak hakkının kullanılmasını engelleyecek ya da zorlaştıracak davranışlarda bulunamaz. (TMK Md 779, 790)

2. Tescile göre

Madde 787.(711) - İrtifaktan doğan yetki ve yükümlülükleri açıkça belirlediği ölçüde tescil, irtifakın kapsamını belirlemede esas oluşturur. (TMK Md 7, 780, 785 1022)

Tescilden açıkça anlaşılmadığı hâllerde kapsam, tescilin sınırları içinde, irtifak hakkının kazanılma sebebine veya uzun süreden beri davasız ve iyiniyetle (TMK Md kullanılış biçimine göre belirlenir.

3. İhtiyaçların değişmesi

Madde 788.(712) - Yararlanan taşınmazın ihtiyaçlarındaki değişiklik, yüklü taşınmazın irtifaktan doğan yükünü ağırlaştıramaz. (TMK Md 747, 761)

4. Özel kanun hükümleri ve yerel âdet

Madde 789.() - Tarla yolu, yaya veya araba geçidi gibi geçit hakları ile hayvan otlatma, hayvan sulama, tarlalara veya arklara su alma hakları ve benzeri hakların kapsamını belirlemede taraflar arasındaki anlaşma veya özel kanun hükümleri, yoksa yerel âdet (TMK Md 1) uygulanır.

II. Bakım giderleri

Madde 790.(713) - İrtifak hakkının kullanılması için gerekli tesislerin bakımı, yararlanan taşınmaz malikine aittir.

Tesisler yüklü taşınmazın malikine de yararlı ise, bunların bakım giderlerine her iki malik yararları oranında katılır. (TMK Md 779)

III. Değişiklikler

1. İrtifak hakkının ilişkin olduğu yerin değiştirilmesi

Madde 791.(714) - İrtifak hakkı yüklü taşınmazın yalnız belli bir kısmının kullanılması koşuluyla kurulmuşsa, bu taşınmazın maliki, menfaatini ispat etmek ve giderleri üstlenmek kaydıyla; irtifakın, hakkın kullanılmasını güçleştirmeyecek biçimde taşınmazın başka bir yerine naklini isteyebilir. (TMK Md 785, 786)

İrtifak hakkının kullanılacağı yer tapu kütüğünde belirtilmiş olsa bile yüklü taşınmaz maliki bu yetkiyi kullanabilir. (TMK Md 780)

Mecraların bir yerden başka bir yere naklinde komşuluk hukuku (TMK Md 737, 738, 744) kuralları da göz önünde tutulur.

2. Bölünme

a. Yararlanan taşınmazın bölünmesi

Madde 792.(715) - Yararlanan taşınmazın parsellere bölünmesi hâlinde kural, irtifak hakkının her parsel yararına devam etmesidir. (TMK Md 788)

Ancak, durum ve koşullara göre irtifak hakkı yalnız bir parselin yararına kullanılabilir, yüklü taşınmazın maliki diğer parseller için irtifak hakkının terkinini isteyebilir. (TMK Md 785)

Tapu sicil memuru, bu istemi irtifak hakkı sahibine bildirir ve onun bir ay içinde itiraz etmemesi hâlinde irtifak hakkını terkin eder. (TMK Md 707)

b. Yüklü taşınmazın bölünmesi

Madde 793.(716) - Yüklü taşınmazın parsellere bölünmesi hâlinde kural, irtifak hakkının her parsel üzerinde devam etmesidir.

Ancak, irtifak hakkı belirli parseller üzerinde kullanılmıyorsa, durum ve koşullara göre de kullanılmayacaksa, bu parsellerin maliklerinden her biri, kendi taşınmazı üzerindeki irtifak hakkının terkinini isteyebilir. (TMK Md 707, 785)

Tapu sicil memuru, bu istemi irtifak hakkı sahibine bildirir ve onun bir ay içinde itiraz etmemesi hâlinde irtifak hakkını terkin eder. (TMK Md 707)

İKİNCİ AYIRIM

İNTİFA HAKKI VE DİĞER İRTİFAK HAKLARI

A. İntifa hakkı

I. Konusu

Madde 794.(717) - İntifa hakkı, taşınırlar, taşınmazlar, haklar veya bir malvarlığı üzerinde kurulabilir. (TMK Md 704, 762, 812, 816, 820)

Aksine düzenleme olmadıkça bu hak, sahibine, konusu üzerinde tam yararlanma yetkisi sağlar. (TMK Md 817)

**14.3.1960 tarihli 1/3 sayılı YİBK Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 203*

Bazı payları yararlanım (intifa)hakkı ile yükümlü olan taşınmaz üzerindeki ortaklığın giderilmesine karar verildiğinde satışın yararlanım hakkı ile yükümlü olarak yapılması gerekir.

II. Kurulması

Madde 795.(718) - İntifa hakkı, taşınırlarda zilyetliğin devri (TMK Md 763,977), alacaklarda alacağın devri, taşınmazlarda tapu kütüğüne tescil (TMK Md 705 ,780, 781, 820 821, 998) ile kurulur.

Taşınır ve taşınmazlarda intifa hakkının kazanılması ve tescilinde, aksine düzenleme olmadıkça, mülkiyete ilişkin hükümler uygulanır. (TMK Md 705, 716)

Taşınmaz üzerindeki yasal intifa hakkı tapu kütüğüne tescil edilmemiş olsa bile, durumu bilenlere karşı ileri sürülebilir. Tescil edilmiş ise, herkese karşı ileri sürülebilir.

III. Sona ermesi

1. Sona erme sebepleri

Madde 796.(720) - İntifa hakkı, konusunun tamamen yok olması ve taşınmazlarda tescilin terkini ;yasal intifa hakkı,sebebinin ortadan kalkmasıyla (TMK Md 707) sona erer. (TMK Md 731, 795, 796, 819, 1016, 1026)

Sürenin dolması veya hak sahibinin vazgeçmesi ya da ölümü gibi diğer sona erme sebepleri, taşınmazlarda malike terkini isteme yetkisi verir. (TMK Md 1025, 1026)

**4.6.1947 tarihli 41/17 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :699*

Örfü belde gediği ile paftosun sönmüş ve yıkılmış olması durumunda buldukları yerler kurtarılmış olarak iyelerine (maliklerine) geri döner. Bunların buldukları yerleri iyeleri gedik ve paftosla bağlı olarak başkalarına satabilirler

**14.3.1960 tarihli 1/3 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 203*

Bazı payları yararlanım (intifa)hakkı ile yükümlü olan taşınmaz üzerindeki ortaklığın giderilmesine karar verildiğinde satışın yararlanım hakkı ile yükümlü olarak yapılması gerekir.

2. Süresi

Madde 797.(721) - İntifa hakkı, gerçek kişilerde hak sahibinin ölümü; tüzel kişilerde kararlaştırılan sürenin dolması, süre kararlaştırılmamışsa kişiliğin ortadan kalkmasıyla sona erer. (TMK Md 28, 48, 54, 88, 89, 90, 91, 113, 114,796)

Tüzel kişilerin intifa hakkı, en çok yüz yıl devam edebilir.

**14.3.1960 tarihli 1/3 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 203*

Bazı payları yararlanım (intifa)hakkı ile yükümlü olan taşınmaz üzerindeki ortaklığın giderilmesine karar verildiğinde satışın yararlanım hakkı ile yükümlü olarak yapılması gerekir.

3. Harap olma veya kamulaştırma

Madde 798.(722) - Malik, yararlanılamayacak derecede harap olan intifa konusu malı yararlanılacak hâle getirmekle yükümlü değildir (TMK Md 812); getirirse intifa hakkı yeniden kurulmuş olur.

Sigorta ve kamulaştırma gibi durumlarda intifa hakkı, hakkın konusu yerine geçen karşılık üzerinde devam eder. (TMK Md 802, 821,)

4. Geri verme

a. Yükümlülük

Madde 799.(723) - İntifa hakkı sona erince hak sahibi, hakkın konusu olan malı malike geri vermekle yükümlüdür. (TMK Md 362, 363, 796, 797, 819, 988)

b. Sorumluluk

Madde 800.(724) - İntifa hakkı sahibi, zararın kendi kusurundan ileri gelmediğini ispat etmedikçe, malın yok olmasından veya değerinin azalmasından sorumludur.

İntifa hakkı sahibi, yararlanması için gerekli olmadığı hâlde tükettiği şeyleri tazmin etmekle yükümlüdür.

İntifa hakkı sahibi, malın olağan kullanılması sonucunda meydana gelen değer azalmalarından sorumlu değildir. (TMK Md 363, 794)

c. Giderler

Madde 801.(725) - İntifa hakkı sahibi, yükümlü olmadığı hâlde yaptığı giderler, yenilemeler ve eklemeler için, hak sona erdiğinde, vekâletsiz iş görme hükümleri uyarınca tazminat isteyebilir.

Malikin tazminat vermektan kaçınması hâlinde intifa hakkı sahibi, yaptığı eklemeleri, malı eski hâline getirmek kaydıyla söküp alabilir. (TMK Md 812, 815, 994, 995,)

5. Zamanaşımı

Madde 802.(726) - Geri verme anında malik ve intifa hakkı sahibi tarafından ileri sürülebilecek bütün istem hakları, bu andan başlayarak bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. (TMK Md 801, 802, 812, 813)

IV. İntifa hakkının hükümleri

1. İntifa hakkı sahibinin hakları

a. Genel olarak

Madde 803.(727) - İntifa hakkı sahibi, hakkın konusu olan malı zilyetliğinde bulundurma, yönetme, kullanma ve ondan yararlanma yetkilerine sahiptir. (TMK Md 683, 779, 973,)

İntifa hakkı sahibi, bu yetkilerini kullanırken iyi (TMK Md 2) bir yönetici gibi özen göstermek zorundadır. (TMK Md 816, 817)

b. Doğal ürünler

Madde 804.(728) - İntifa hakkı süresi içinde olgunlaşan doğal ürünler, (TMK Md intifa hakkı sahibine aittir.

Ekimi veya dikimi yapan malik veya intifa hakkı sahibi, olgunlaşan ürünleri (TMK Md 685)toplayan diğer taraftan, yaptığı giderler için ürünün değerini aşmamak üzere uygun (TMK Md 4) bir bedel isteyebilir.

Nitelikleri itibarıyla malın doğal verimi veya ürünü sayılmayan bütünleyici parçaları (TMK Md 684) malike aittir.

c. Faizler

Madde 805.(729) - İntifa hakkına konu olan sermayenin faizleri ve diğler dönemsel gelirleri, daha geç muaccel olsalar bile, intifa hakkının başladığı tarihten sona erdiği tarihe kadar intifa hakkı sahibine ait olur. *(TMK Md 821)*

d. Hakkın kullanılmasının devri

Madde 806.(730) - Sözleşmede aksine hüküm yoksa veya durum ve koşullardan hak sahibince şahsen kullanılması gerektiği anlaşılmıyorsa, intifa hakkının kullanılması başkasına devredilebilir.

Bu takdirde malik, haklarını, devralana karşı doğrudan doğruya ileri sürebilir.

2. Malikin hakları

a. Gözetim

Madde 807.(731) - Malik, hakkın konusu olan malın hukuka aykırı ya da niteliğine uygun düşmeyen kullanılış biçimine itiraz edebilir. *(TMK Md 2, 3, 803, 817)*

b. Güvence isteme

Madde 808.(732) - Haklarının tehlikeye düştüğünü ispat eden malik, intifa hakkı sahibinden güvence isteyebilir.

İntifa hakkının konusu tüketilebilen şey veya kıymetli evrak ise, malik tehlikenin ispatına gerek olmaksızın teslimden önce de güvence isteyebilir.

Kıymetli evrakın güvenilir bir yere tevdi edilmesi güvence yerine geçer.

c. Bağışlamada güvence

Madde 809.(733) - İntifa hakkı kendisinde kalmak üzere yapılan bağışlamalarda bağışlayandan güvence *(TMK Md 808)* istenemez.

d. Güvence verilmemesinin sonuçları

Madde 810.(734) - İntifa hakkı sahibi, kendisine tanınan uygun süre içinde güvence *(TMK Md 808)* göstermez veya hakkın konusu olan malı malikin itiraz etmesine rağmen hukuka aykırı şekilde kullanmaya devam ederse *(TMK Md 807, 808)*; sulh hâkimi, yeni bir karara kadar intifa hakkı sahibinin zilyetliğini kaldırarak hakkın konusunu atayacağı bir kayyıma tevdi eder. *(TMK Md 427, 430)*

3. Defter tutma

Madde 811.(735) - Malik veya intifa hakkı sahibi, diğlerinden giderleri paylaşmak üzere intifa hakkına konu olan malların noterlikçe resmen defterinin tutulmasını her zaman isteyebilir. *(TMK Md 2, 7, 620)*

4. İntifa hakkı sahibinin yükümlülükleri

a. Malın korunması

Madde 812.(736) - İntifa hakkı sahibi, hakkın konusu olan malın muhafazası ve olağan bakımı için gerekli onarım ve yenilemeleri yapmakla yükümlüdür. *(TMK Md 798, 801, 817, 820, 825)*

Malın muhafazası, daha önemli işlerin yapılmasını veya önlemlerin alınmasını gerektiriyorsa; intifa hakkı sahibi, durumu malike bildirmek ve bunların gerçekleştirilmesine izin vermek zorundadır. *(TMK Md 825)*

Malikin gereken işleri yapmaktan kaçınması hâlinde intifa hakkı sahibi, bunları onun hesabına kendisi yapabilir. *(TMK Md 799)*

b. Bakım ve işletme giderleri

Madde 813.(737) - İntifa hakkı konusu olan malın olağan bakım ve işletme giderleri, güvencesini oluşturduğu borçların faizleri, vergi ve resimleri, intifa süresince intifa hakkı sahibine aittir. *(TMK Md 812, 825)*

Vergi ve resimleri malik ödemişse, intifa hakkı sahibi, yukarıda belirtilen esasa göre bunları malike tazmin etmek zorundadır.

Diğer bütün yükümlülükler malike aittir. Ancak, intifa hakkı sahibi bunların yerine getirilmesi için gereken parayı, istemi üzerine malike karşılıksız olarak sağlamazsa; malik, intifa hakkı konusu malı bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi için kısmen veya tamamen paraya çevirebilir.

c. Malvarlığı intifaında borçların faizi

Madde 814.(738) - Malvarlığı intifaında *(TMK Md 794)*, intifa hakkı sahibi bu malvarlığındaki borçların faizlerini ödemekle yükümlüdür. Ancak, durum ve koşullar haklı *(TMK Md 4)* gösteriyorsa, intifa hakkı sahibi bu yükümlülükten kurtarılmasını isteyebilir. Bu takdirde intifa hakkı, borçların ödenmesinden sonra kalan kısım üzerinde devam eder.

**7.4.1954 tarihli 25-13/12 sayılı YİBK Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 562
Mirasçılardan yasal yararlanımcılar (intifa hakkı sahipleri) ölenin borcundan kişisel mallarıyla sorumlu olmayıp yalnızca faizden sorumludurlar*

d. Sigorta ettirme

Madde 815.(739) - Yerel âdetlere göre iyi bir yönetimin gereği olduğu takdirde intifa hakkı sahibi, malikin lehine malı yangına ve diğer tehlikelere karşı sigorta ettirmekle yükümlüdür. *(TMK Md 800, 812)*

Bu durumda veya intifa hakkının sigortalı bir mal üzerinde kurulmuş olması hâlinde intifa hakkı sahibi, hakkının devamı süresince sigorta primlerini ödemekle yükümlüdür.

V. Özel hâller

1. Taşınmazlar

a. Ürünler

Madde 816.(740) - Bir taşınmaz üzerinde intifa hakkına sahip olan kimse, yararlanmanın olağan sınırlar içerisinde kalmasına özen göstermekle yükümlüdür. (TMK Md 683, 803)

Bu ölçü aşılarak elde edilen ürünler malike ait olur. (TMK Md 4,685, 804)

b. Özgülenme yönü

MADDE 817.(741) - İntifa hakkı sahibi, intifa konusu taşınmazın ekonomik özgülenme yönünü malike önemli zarar verecek şekilde değiştiremez (TMK Md 803, 819); özellikle onu yeni bir şekilde dönüştüremeyeceği gibi, onda önemli bir değişiklik de yapamaz.

İntifa hakkı sahibi, malike önceden haber vermek ve taşınmazın ekonomik özgülenme yönünde önemli değişiklik yapmamak koşuluyla taş, kireç, mermer ve turba ocakları ile benzerlerini açabilir. (TMK Md 812, 813,)

c. Ormanlar

Madde 818.(742) - Bir orman üzerinde intifa hakkına sahip olan kimse, ondan özel kanun hükümlerine uygun bir işletme plânı çerçevesinde yararlanabilir.

Malik ile intifa hakkı sahibi, işletme plânı yapılırken kendi haklarının gözetilmesini isteyebilirler.

Fırtına, kar, yangın, sel, zararlı böcek akını veya diğer sebepler yüzünden olağan yararlanma önemli ölçüde aşılmışsa orman, bu kaybı giderek azaltacak şekilde işletilir veya işletme plânı yeni duruma uygun hâle getirilir. Aşırı yararlanma dolayısıyla elde edilen bedel, faiz getirecek şekilde yatırılır ve verim noksanını gidermeye ayrılır.

2. Tüketilebilen ve değeri biçilen şeyler

Madde 819.(744) - Tüketilebilen şeylerin mülkiyeti, aksi kararlaştırılmadıkça, intifa hakkı sahibine geçer; ancak, intifa hakkı sahibi geri verme sırasında bu şeylerin o günkü değerini ödemekle yükümlü olur. (TMK Md 798, 799, 800 807),

İntifa hakkı sahibi, değeri biçilerek kendisine teslim olunan diğer taşınırlar üzerinde, aksi kararlaştırılmadıkça, serbestçe tasarrufta bulunabilir; ancak, bu yetkisini kullandığı takdirde bu şeylerin biçilen değerlerini geri verme sırasında ödemekle yükümlü olur. (TMK Md 2, 803, 817) Bu ödeme, tarım işletmesi gereçleri, hayvan sürüleri, ticarî mallar veya benzeri şeylerde aynı cins ve nitelikte eşya verilmesi suretiyle yerine getirilebilir. (TMK Md 808)

3. Alacaklar

a. Yararlanmanın kapsamı

Madde 820.(745) - Bir alacak üzerindeki intifa hakkı, onun getirisini edinme yetkisi verir. (TMK Md 794, 795, 805, 821)

Borçluya karşı yapılacak ödeme isteminin ve kıymetli evrak üzerindeki tasarrufların alacaklı ve intifa hakkı sahibi tarafından birlikte yapılması, borcunu ödemek üzere borçlu tarafından yapılacak bildirim de bunların her ikisine yöneltmesi gerekir. (TMK Md 917, 929)

Alacak tehlikeye düşerse, alacaklı ve intifa hakkı sahibinden her biri, diğerinden iyi bir yönetimin gerektirdiği önlemleri almaya katılmasını isteyebilir. (TMK Md 800, 801 812)

b. Ödeme ve işletme

Madde 821.(746) - Alacaklı ve intifa hakkı sahibinden birine ödemeye yetkili kılınmamış olan borçlu, borcunu ikisine birlikte ödemek veya hâkimin belirleyeceği yere tevdi etmek zorundadır. (TMK Md 359, 808, 820, 917, 929,)

Yerine getirilen edimin konusu ve özellikle geri ödenecek ana para, intifa hakkına tâbi olur.

Alacaklı veya intifa hakkı sahibi, ana paranın güvenilir ve getiri sağlayan bir yere yatırılmasını isteyebilir.

c. Devir isteme hakkı

Madde 822.(747) - İntifa hakkı sahibi, intifanın başlangıcını izleyen üç ay içinde, hakkın konusu olan alacağın ve kıymetli evrakın kendisine devrini isteyebilir.

İntifa hakkı sahibi, alacağın ve kıymetli evrakın devri sırasındaki değeri tutarında devredene karşı bunların bedelini ödeme borcu altına girer ve feragat edilmedikçe bu borç için ayrıca güvence göstermekle yükümlü olur. (TMK Md 808)

Güvence istemekten feragat edilmemiş ise devir, ancak güvence gösterildikten sonra hüküm ifade eder. (TMK Md 795)

B. Oturma hakkı

I. Genel olarak

Madde 823.(748) - Oturma hakkı, bir binadan veya onun bir bölümünden konut olarak yararlanma yetkisi verir.

Oturma hakkı, başkasına devredilemez ve mirasçılara geçmez. (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 516, 517)

Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, intifa hakkına ilişkin hükümler oturma hakkına da uygulanır. (TMK Md 794)

II. Oturma hakkının kapsamı

Madde 824.(749) - Oturma hakkının kapsamı, genel olarak hak sahibinin kişisel ihtiyaçlarına (TMK Md 2, 4) göre belirlenir.

Oturma hakkı sahibi, hakkın şahsına özgü olduğu açıkça belirtilmedikçe, bina veya onun bir bölümünde ailesi ve ev halkı ile birlikte oturabilir.

Binanın bir bölümü üzerinde oturma hakkına sahip olan kimse, ortaklaşa kullanmaya özgülenen yerlerden de yararlanabilir.

III. Giderler

Madde 825.(750) - Oturma hakkı, binanın veya bir bölümünün tamamından yararlanma yetkisi veriyorsa; bina veya bölümün muhafazası ve olağan bakımı için gerekli onarım ve yenileme giderleri, oturma hakkı sahibine aittir. (TMK Md 812)

Oturma hakkı sahibi bina veya onun bir bölümünü malik ile birlikte kullanıyorsa, bakım ve onarım giderleri malike ait olur. (TMK Md 812, 813)

C. Üst hakkı

I. Konu ve tapu kütüğüne kayıt

Madde 826.(751) - Bir taşınmaz maliki, üçüncü kişi lehine arazisinin altında veya üstünde yapı yapmak veya mevcut bir yapıyı muhafaza etmek yetkisi veren bir irtifak hakkı kurabilir.

Aksi kararlaştırılmış olmadıkça bu hak, devredilebilir ve mirasçılara geçer.

Üst hakkı, bağımsız ve sürekli nitelikte ise üst hakkı sahibinin istemi üzerine tapu kütüğüne taşınmaz olarak kaydedilebilir (TMK Md 704). En az otuz yıl için kurulan üst hakkı, sürekli niteliktedir.

**4.6.1947 tarihli 41/17 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :699*

Örfü belde gediği ile paftosun sönmüş ve yıkılmış olması durumunda buldukları yerler kurtarılmış olarak iyelerine (maliklerine) geri döner. Bunların buldukları yerleri iyeleri gedik ve paftosla bağlı olarak başkalarına satabilirler.

II. İçerik ve kapsam

Madde 827.(751/A) - Üst hakkının içerik ve kapsamıyla ilgili olarak resmî senette yer alan, özellikle yapının konumuna, şekline, niteliğine, boyutlarına, özgülenme amacına ve üzerinde yapı bulunmayan alandan faydalanmaya ilişkin sözleşme kayıtları herkes için bağlayıcıdır.

III. Sona ermenin sonuçları

1. Yapı mülkiyetinin malike geçmesi

Madde 828.(751/B) - Üst hakkı sona erince yapılar, arazi malikine kalır ve arazinin bütünleyici parçası (TMK Md 684) olur.

Bağımsız ve sürekli üst hakkı tapu kütüğüne taşınmaz olarak kaydedilmişse, üst hakkı sona erince bu sayfa kapatılır. Taşınmaz olarak kaydedilmiş olan üst hakkı üzerindeki rehin hakları, diğer bütün hak, kısıtlama ve yükümlülükler de sayfanın kapatılmasıyla birlikte sona erer. Bedele ilişkin hükümler saklıdır.

2. Bedel

Madde 829.(751/C) - Taşınmaz maliki, aksi kararlaştırılmadıkça, kendisine kalan yapılar için üst hakkı sahibine bir bedel ödemez. Uygun bir

bedel ödenmesi kararlaştırılmışsa, miktarı ve hesaplanış biçimi belirlenir. Ödenmesi kararlaştırılan bedel, üst hakkı kendileri için rehnedilmiş olan alacaklıların henüz ödenmemiş alacaklarının güvencesini oluşturur ve rızaları olmaksızın üst hakkı sahibine ödenmez.

Karlaştırılan bedel ödenmez veya güvence altına alınmazsa, üst hakkı sahibi veya bu hak kendisine rehnedilmiş olan alacaklı, bedel alacağına güvence olmak üzere, terkin edilen üst hakkı yerine aynı derecede ve sırada bir ipoteğin tescilini isteyebilir.

Bu ipotek, üst hakkının sona ermesinden başlayarak üç ay içinde tescil edilir.

3. Diğer hükümler

Madde 830.(751/D) - Taşınmaz malikine kalan yapılar için üst hakkı sahibine ödenmesi kararlaştırılan bedelin miktarı ve bunun hesaplanış biçimi ile bu bedel borcunun kaldırılmasına ve arazinin ilk hâline getirilmesine ilişkin anlaşmalar, üst hakkının kurulması için gerekli olan resmî şekle (TMK Md 5, 706) tâbidir ve tapu kütüğüne şerh . (TMK Md 1009, 1010, 1011) verilebilir.

IV. Süresinden önce devir istemi

1. Koşulları

Madde 831.(751/E) - Üst hakkı sahibi, bu haktan doğan yetkilerinin sınırını ağır şekilde aşar (TMK Md 4) veya sözleşmeden doğan yükümlülüklerine önemli ölçüde aykırı davranırsa; malik, üst hakkının ona bağlı bütün hak ve yükümlülükleri ile birlikte süresinden önce kendisine devrini isteyebilir.

2. Hakkın kullanılması

Madde 832.(751/F) - Malik, üst hakkının devrini, kendisine geçecek yapılar için uygun (TMK Md 4) bir bedel ödemek kaydıyla isteyebilir. Üst hakkı sahibinin kusuru, bedelin belirlenmesinde indirim sebebi olarak göz önüne alınabilir.

Üst hakkının malike devri, bedelin ödenmesine veya güvence altına alınmış olmasına bağlıdır.

3. Diğer hâller

Madde 833.(751/G) - Üst hakkı sahibinin yükümlülüklerine aykırı davranması hâlinde sözleşmede malik lehine saklı tutulan, üst hakkını süresinden önce sona erdirmeye veya devrini isteme yetkisi, süresinden önce devir istemine ilişkin hükümlere tâbidir.

V. Üst hakkı iradının güvencesi

1. İpotek kurulmasını isteme hakkı

Madde 834.(751/H) - Malik, üst hakkı karşılığı olarak irat biçiminde borçlanılan edimleri güvence altına almak amacıyla, o tarihteki üst hakkı sahibinden en çok üç yıllık irat için tapu kütüğüne taşınmaz olarak kaydedilmiş üst hakkının ipotek edilmesini isteyebilir.

İrat, her yıl için eşit edimler biçiminde belirlenmemiş ise; bu kanunî ipotegin tescili, iradin eşit olarak dağıtılmasında üç yıla düşecek miktarı için istenebilir.

2. Tescil

Madde 835.(751/İ) - İpotek, üst hakkı devam ettiği sürece, her zaman tescil edilebilir ve icra yoluyla satışta terkin olunmaz.

Yapı alacaklıları ipoteginin kurulmasına ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır.

VI. Sürenin üst sınırı

Madde 836.(751/J) - Üst hakkı, bağımsız bir hak olarak en çok yüz yıl için kurulabilir.

Üst hakkı, süresinin dörtte üçü dolduktan sonra, kurulması için öngörülen şekle uyularak her zaman en çok yüz yıllık yeni bir süre için uzatılabilir. Bu konuda önceden yapılan taahhüt bağlayıcı değildir.

D. Kaynak hakkı

MADDE 837.(752) - Başkasının arazisinde bulunan kaynak üzerinde irtifak hakkı, (TMK Md 779) bu arazinin malikini suyun alınmasına ve akıtılmasına katlanmakla yükümlü kılar.

Bu hak, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, başkasına devredilebilir ve mirasçuya geçer. (TMK Md 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 516, 517)

Kaynak hakkı, bağımsız nitelikte ve en az otuz yıl için kurulmuş ise tapu kütüğüne taşınmaz olarak kaydedilebilir. (TMK Md 706, 1009, 1010, 1011)

E. Diğer irtifak hakları

Madde 838.(753) - Malik, taşınmazı üzerinde herhangi bir kişi veya topluluk lehine atış eğitimi veya spor alanı ya da geçit olarak (TMK Md 747, 748, 779) kullanılmak gibi belirli bir yararlanmaya hizmet etmek üzere başka irtifak hakları da kurabilir. (TMK Md 779)

Bu haklar, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, başkasına devredilemez ve mirasçılara geçmez. Bu hakların kapsamı, hak sahibinin olağan ihtiyaçlarına göre belirlenir.

Taşınmaz lehine irtifaklara (TMK Md 779) ilişkin hükümler, bu tür irtifak haklarına da uygulanır.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM TAŞINMAZ YÜKÜ

A. Konusu

Madde 839.(754) - Taşınmaz yükü, bir taşınmazın malikini yalnız o taşınmazla sorumlu olmak üzere diğeri bir kimseye bir şey vermek veya yapmakla yükümlü kılar. *(TMK Md 903)*

Hak sahibi olarak, bir başka taşınmazın maliki de gösterilebilir. *(TMK Md 849)*

İrat senedi ve kamu hukukuna ilişkin taşınmaz yükleri saklı kalmak kaydıyla, taşınmaz yükünün konusu ancak yüklü taşınmazın ekonomik niteliğinden doğan veya yararlanan taşınmazın ekonomik ihtiyaçlarını karşılayan bir edim olabilir. *(TMK Md 841, 929)*

B. Kurulması ve sona ermesi

I. Kurulması

1. Tescil ve kazanma

Madde 840.(755) - Taşınmaz yükünün kurulması için tapu kütüğüne tescil şarttır. *(TMK Md 705)*

Tescilde, taşınmaz yükünün değeri olarak Türk parası veya yabancı para ile belirlenmiş bir miktar gösterilir. Dönemsel edimlerde sicilde gösterilecek miktar, aksi kararlaştırılmış değilse, yıllık edimlerin yirmi katıdır.

Aksine bir hüküm yoksa, taşınmaz yükünün kazanılmasında ve tescilinde taşınmaz mülkiyetine ilişkin hükümler uygulanır. *(TMK Md 705, 717)*

2. Kamu hukukuna ilişkin taşınmaz yükü

Madde 841.(756) - Aksine hüküm yoksa, kamu hukukuna ilişkin taşınmaz yükünün tapu kütüğüne tescili gerekli değildir. *(TMK Md 705, 839, 840)*

Kanunun alacaklıya yalnızca taşınmaz yükünün kurulmasını isteme yetkisini tanıdığı hâllerde taşınmaz yükü ancak tescille doğar. *(TMK Md 705, 1008)*

3. Güvence amacıyla kurulma

Madde 842.(757) - Bir para alacağını güvence altına almak amacıyla kurulan taşınmaz yükü hakkında irat senedine ilişkin hükümler uygulanır. *(TMK Md 903)*

II. Sona ermesi

1. Genel olarak

Madde 843.(758) - Taşınmaz yükü tescilin terkinin veya yüklü taşınmazın tamamen yok olmasıyla sona erer. *(TMK Md 783, 1014)*

Feragat, yükten kurtarma ve diğeri sona erme sebepleri, yüklü taşınmaz malikine, hak sahibinden terkinin isteme yetkisi verir.

2. Yükten kurtarma

a. Alacaklının yetkisi

Madde 844.(759) - Alacaklı, sözleşmeyle yetkili kılınmış olduğu takdirde veya aşağıdaki durumlarda, malikten taşınmazın yükten kurtarılmasını isteyebilir:

1. Yüklü taşınmaz, alacaklının haklarını önemli ölçüde tehlikeye düşürecek şekilde bölünmüşse;
2. Malik, yüklü taşınmazın değerini düşürür ve yerine başka bir güvence göstermezse;
3. Malik, birbiri ardına üç yılın edimlerini yerine getirmemişse. (TMK Md 839, 845, 847, 848,)

b. Yükümlünün yetkisi

Madde 845.(760) - Yükümlü, sözleşmeyle yetkili kılınmış olduğu takdirde veya aşağıdaki durumlarda, taşınmazın yükten kurtarılmasını isteyebilir:

1. Alacaklı, taşınmaz yükünü kuran sözleşmeye uymuyorsa;
2. Satın alınmamak kaydıyla veya otuz yıldan fazla bir süre için kurulmuş olsa bile yükün kurulmasının üzerinden otuz yıl geçmiş ise.

Otuz yıl geçtikten sonra yükümlünün satın alma yetkisini kullanabilmesi, alacaklıya bunu bir yıl önceden bildirmesine bağlıdır.

İrtifak taşınmaz lehine sona erdirilmeyen biçimde kurulmuşsa, yüklü taşınmazın bu yükten kurtarılması istenemez. (TMK Md 779)

c. Yükten kurtarma bedeli

Madde 846.(761) - Gerçek değerinin daha düşük olduğunu ispat etme hakkı saklı kalmak kaydıyla, yükten kurtarma, taşınmaz yükünün değeri olarak tapu kütüğünde gösterilen miktar üzerinden gerçekleştirilir.

3. Zamanaşımı

Madde 847.(762) - Taşınmaz yükü zamanaşımına tâbi değildir. (TMK Md 785, 843, 864, 926)

Muaccel olan edimler, borçlunun kişisel borcu hâline geldiği tarihten başlayarak zamanaşımına tâbi olur.

C. Hükümleri

I. Alacaklının hakkının niteliği

Madde 848.(763) - Taşınmaz yükü, alacaklıya yükümlüye karşı hiçbir kişisel alacak hakkı sağlamaz; sadece alacağını yüklü taşınmazın değerinden elde etme yetkisi verir.

Her edim, muaccel olmasından başlayarak üç yıl sonra kişisel borç hâline gelir ve taşınmaz bu borcun güvencesi olmaktan çıkar.

II. Yükün niteliği

Madde 849.(764) - Taşınmaz maliki değişirse yeni malik, başka bir işleme gerek bulunmaksızın taşınmaz yükünün yükümlüsü olur.

Yüklü taşınmazın bölünmesinin taşınmaz yüküne etkisi hakkında irat senedine ilişkin hükümler uygulanır. (TMK Md 903, 908)

İKİNCİ BÖLÜM TAŞINMAZ REHNİ

BİRİNCİ AYIRIM GENEL HÜKÜMLER

A. Koşullar

I. Taşınmaz rehninin türleri

Madde 850.(765) - Taşınmaz rehni, ancak ipotek, ipotekli borç senedi veya irat senedi şeklinde kurulabilir. (TMK Md 881, 898, 903)

**9.3.1955 tarihli 22/2 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 595*

İpotek göstermek suretiyle borç para alan bir kimsenin sözleşme gününde sezgin olmaması (tamyiz kudretinden mahrumiyet) ipotek silimlendiğinde (terkin edildiğinde)alacağın bağlı olduğu zamanaşımı ,ipoteğin silimi hakkında hükmün kesinleştiği günden başlar

II. Güvence altına alınan alacak

1. Ana para

Madde 851.(766,766/A) - Taşınmaz rehni, miktarı Türk parası ile gösterilen belli bir alacak için kurulabilir. (TMK Md 860, 870, 875, 876) Alacağın miktarının belli olmaması hâlinde, alacaklının bütün istemlerini karşılayacak şekilde taşınmazın güvence altına alacağı üst sınır taraflarca belirtilir. (TMK Md 860, 870)

Yurt içinde veya dışında faaliyette bulunan kredi kuruluşlarınca yabancı para üzerinden veya yabancı para ölçüsü ile verilen kredileri güvence altına almak için yabancı para üzerinden taşınmaz rehni kurulabilir. Bu hâlde her derecenin ifade ettiği miktar, rehin konusu alacağın tespit edildiği para türü üzerinden gösterilir. Ancak, aynı derecede birden fazla para türü kullanılarak rehin kurulamaz.

Yabancı para üzerinden kurulan rehne ait bir derecenin boşalması hâlinde, yerine, tescil edileceği tarihteki karşılığı Türk parası veya yabancı para üzerinden rehin kurulabilir. Türk parası ile kurulmuş bir rehne ait derecenin boşalması hâlinde ise, yerine tescil edileceği tarihteki karşılığı yabancı para üzerinden rehin kurulabilir.

Yabancı veya Türk parası karşılıklarının hesabında hesap günündeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının döviz alış kuru esas alınır. Rehin

haklarının hangi yabancı paralar üzerinden kurulabileceği Bakanlar Kurulunca belirlenir.

2. Faiz

Madde 852.(767) - Sınırlayıcı hükümler saklı kalmak kaydıyla, taraflar faiz oranını diledikleri gibi kararlaştırabilirler. *(TMK Md 875)*

III. Taşınmaz

1. Rehne konu olabilme

Madde 853.(768) - Rehin hakkı, ancak tapuya kayıtlı taşınmazlar üzerinde kurulabilir. *(TMK Md 688, 704, 998, 1008)*

2. Belirli olma

a. Taşınmaz tek ise

Madde 854.(769) - Rehin kurulurken, konusu olan taşınmazın belirtilmesi gerekir.

Bölünen taşınmazın parselleri tapu kütüğüne ayrı ayrı kaydedilmedikçe rehne konu olamaz. *(TMK Md 688, 704, 859,889)*

b. Taşınmaz birden çok ise

Madde 855.(770) - Birden çok taşınmazın aynı borç için rehnedilmesi, taşınmazların aynı malike veya borçtan müteselsilen sorumlu olan maliklere ait olmalarına bağlıdır.

Aynı alacak için birden çok taşınmazın rehnedildiği diğer hâllerde, her taşınmazın alacağın ne miktarı için güvence oluşturduğu rehin kurulurken belirtilir.

Aksine bir anlaşma bulunmadıkça, tapu idaresi, re'sen güvenceyi taşınmazların her birine değeri oranında dağıtır. *(TMK Md 851, 889)*

B. Rehnin kurulması ve sona ermesi

I. Rehnin kurulması

1. Tescil

Madde 856.(771) - Taşınmaz rehni tapu kütüğüne tescil ile kurulur. *(TMK Md 705, 853)* Kanunda öngörülen ayrık durumlar saklıdır. *(TMK Md 841, 865, 867, 876, 893)*

Taşınmaz rehninin kurulmasına ilişkin sözleşmenin geçerliliği, resmî şekilde *(TMK Md 5, 7, 781)* yapılmış olmasına bağlıdır.

2. Birden çok kişiye ait taşınmazlarda

Madde 857.(772) - Paylı mülkiyette *(TMK Md 688)* paydaş kendi payını rehnebilir.

Pay üzerinde rehin kurulduktan sonra paydaşlar malın tamamını rehnedemezler.

Elbirliği mülkiyetine (TMK Md 701) tâbi taşınmaz, ancak bütün olarak ve maliklerin tamamı adına rehnolunabilir.

II. Rehnin sona ermesi

Madde 858.(773) - Taşınmaz rehni, tescilin terkinin veya taşınmazın tamamen yok olmasıyla sona erer. (TMK Md 707 883, 918, 919,, 1025,)

Kamulaştırmaya ilişkin kanun hükümleri saklıdır.

III. Taşınmazların birleştirilmesi

1. Rehnin başka taşınmaz üzerine geçmesi

Madde 859.(774) - Yetkili kamu kurum veya kuruluşu tarafından gerçekleştirilen parsel birleştirilmesi ve dağıtım işlemi sonucunda birleştirilen parsel üzerindeki rehinler, sıralarını koruyarak o parselin yerine verilen taşınmaz üzerine geçer. (TMK Md 755, 854)

Birleştirme sonucunda meydana gelen taşınmaz, değişik alacaklar için rehinli veya bazıları rehinsiz birden çok parselin yerini alırsa; bu taşınmaz üzerine geçen rehin hakları, taşınmazı bütün olarak kapsar ve olanak ölçüsünde sıralarını korurlar. (TMK Md 870)

2. Borçlunun taşınmazı rehinden kurtarması

Madde 860.(775) - Birleştirilen taşınmazlardan (TMK Md 755, 859) biri ile güvence altına alınmış olan alacağın borçlusu, üç ay önce bildirmek koşuluyla birleştirme sırasında karşılığını ödeyerek taşınmazı rehinden kurtarabilir. (TMK Md 884, 901)

3. Bedel olarak ödenen para

Madde 861.(776) - Rehinli bir taşınmaz için bedel olarak ödenen para, alacaklılar arasında sıralarına göre, aynı sırada iseler alacaklarının miktarlarıyla orantılı olarak bölüştürülür. (TMK Md 870, 874, 879)

Bu bedel, rehinle güvenceye bağlanmış olan alacak miktarının yirmide birinden fazla olduğu veya yeni taşınmaz, alacak için yeterli güvence oluşturmadığı takdirde, alacaklının rızası olmadan borçluya ödenemez.

C. Hükümü

I. Rehnin kapsamı

Madde 862.(777) - Rehin, taşınmazı bütünleyici parçaları (TMK Md 684) ve eklentileri (TMK Md 687) ile birlikte yükümlü kılar.

Rehnin kuruluşu sırasında makine, otel döşeme eşyası gibi açıkça eklenti olarak gösterilen ve tapu kütüğünde beyanlar sütununa (TMK Md 1012) yazılan şeyler, kanuna göre bu nitelikte olamayacakları ispat edilmedikçe eklenti (TMK Md 686, 865, 866) sayılır.

Üçüncü kişilerin eklentiler üzerindeki hakları saklıdır. (TMK Md 686, 764)

II. Kira bedelleri

Madde 863.(778) - Kiraya verilmiş taşınmaz üzerindeki rehnin kapsamına, borçluya karşı rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başlanmasından veya borçlunun iflâsının ilânından başlayarak rehnin paraya çevrilmesi anına kadar işleyen kira bedelleri de girer. (TMK Md 869)

Rehin hakkı, kiracılara karşı ancak cebrî icra yoluyla takibin kendilerine bildirilmesi veya iflâs kararının ilânından sonra ileri sürülebilir.

Rehinli taşınmaz malikin henüz muaccel olmamış kira bedelleri üzerinde yaptığı hukukî işlemler ile diğer alacaklılar tarafından koydurulan hacizler, kira alacaklarının muaccel olmalarından önce rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başlamış olan rehinli alacaklılara karşı geçerli değildir.

III. Zamanaşımı

Madde 864.(779) - Rehnin tapu kütüğüne tescil edilmesinden sonra alacak için zamanaşımı işlemez.

IV. Önlem alma yetkisi

1. Değer düşmelerine karşı

a. Koruma önlemleri

Madde 865.(780) - Malik, rehinli taşınmazın değerini düşüren davranışlarda bulunursa; alacaklı, hâkimden bu gibi davranışları yasaklamasını isteyebilir. (TMK Md 866, 867)

Alacaklıya, gerekli önlemleri almak üzere hâkim tarafından yetki verilebileceği gibi; gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde alacaklı, böyle bir yetki verilmeden de gerekli önlemleri kendiliğinden alabilir.

Alacaklı, önlem için yapmış olduğu giderleri malikten isteyebilir ve bu alacakları için taşınmaz üzerinde, tescile gerek olmaksızın ve tescil edilmiş olan diğer yüklerden önce gelen bir rehin hakkına sahip olur. (TMK Md 856, 867, 876,)

b. Güvence, eski hâle getirme, kısmî ödeme isteme

Madde 866.(781) - Rehinli taşınmazın değerinde düşme meydana gelmişse alacaklı, alacağı için başka güvence göstermesini veya rehinli taşınmazın eski hâle getirilmesini borçludan isteyebilir. (TMK Md 865, 867)

Alacaklı, rehinli taşınmazın değerinin düşmesi tehlikesinin mevcut olması hâlinde de güvence isteyebilir.

Yeterli güvence hâkim tarafından belirlenen süre içinde verilmediği takdirde alacaklı, güvence eksikliğini karşılayacak miktardaki alacak kısmının ödenmesini isteyebilir.

2. Değerin kusur olmadan düşmesi

Madde 867.(782) - Değer düşmesi malikin kusuru olmadan meydana gelmişse alacaklı, ancak malikin zarardan ötürü aldığı tazminat miktarını

aşmayacak ölçüde borçludan güvence vermesini veya kısmî ödeme yapmasını isteyebilir. (TMK Md 865, 866)

Bununla birlikte alacaklı, değer düşmesinin önlenmesi veya giderilmesi için gerekli önlemleri kendiliğinden alabilir. Alacaklı, bu amaçla yaptığı masraflardan dolayı rehinli taşınmaz üzerinde tescile (TMK Md 705 ,856) gerek olmaksızın ve tescil edilmiş olan diğer yüklerden önce gelen bir rehin hakkına (TMK Md 865) sahip olur. Malik, bu masraflardan kişisel olarak sorumlu değildir. (TMK Md 876)

3. Rehinli taşınmazın kısmen devri

MADDE 868.(783) - Malik, rehinli taşınmazın güvence altına aldığı alacağın yirmide birinden az değeri olan bir parçasını başkasına devrederse; alacaklı, kendisine bu parça ile orantılı bir ödeme yapıldığı veya taşınmazın geri kalan kısmı yeterli güvence oluşturduğu takdirde, devredilen parça üzerindeki rehni kaldırmaktan kaçınamaz. (TMK Md 2, 858, 861,)

V. Rehinden sonra kurulan aynî haklar

Madde 869.(784) - Malikin rehinli taşınmaz üzerinde yeni sınırlı aynî haklar kurmayacağını taahhüt etmesi geçerli değildir. (TMK Md 23)

Tarihi daha eski olan rehin hakkı, aynı taşınmaz üzerinde alacaklının izni olmadan daha sonra kurulan irtifak haklarından (TMK Md 779) veya taşınmaz yüklerinden (TMK Md 839) önce gelir. Sonradan kurulan ve rehlin paraya çevrilmesi sırasında (TMK Md 873) daha eski tarihli rehinli alacaklılara zarar veren irtifaklar ve taşınmaz yükleri terkin edilir.

Önceki rehinli alacaklının istemiyle irtifak hakları (TMK Md 779) veya taşınmaz yükleri (TMK Md 839) terkin edilen kimselerin, rehinli taşınmazın paraya çevrilmesinde, hakları sonradan tescil edilenlere karşı (TMK Md 869), satış bedelinden haklarının değerini karşılayan miktarı almak hususunda öncelikleri vardır.

VI. Rehin derecesi

1. Rehin derecesinin hükümleri

Madde 870.(785) - Rehin sağladığı güvence, tescilde belirtilen rehin derecesi ile sınırlıdır. (TMK Md 851, 871, 872, 875,)

Taşınmaz rehni, sırada kendisinden önce gelecek olanın miktarının tescilde belirtilmesi kaydıyla ikinci veya daha sonraki derecede de kurulabilir. (TMK Md 882)

2. Rehin dereceleri arasındaki ilişki

Madde 871.(786) - Aynı taşınmaz üzerinde farklı sıralarda kurulmuş bulunan rehin haklarından birinin terkin edilmiş olması, sonraki sırada yer alan rehinli alacaklıya boşalan dereceye geçme hakkı vermez. (TMK Md 870, 872)

Terkin edilen rehin hakkı yerine yeni bir rehin hakkı kurulabilir. (TMK Md 851 , 882)

Sonraki sırada yer alan rehinli alacaklılara boşalan dereceye geçme hakkı veren sözleşmelerin geçerliliği, resmî şekilde yapılmasına; aynı etki sağlamaları, tapu kütüğüne şerh verilmelerine bağlıdır. (TMK Md 865, 1009, 1010, 1011)

3. Boş dereceler

Madde 872.(787) - Sonraki sıralarda kurulmuş bir rehin hakkında önce gelen bir rehin mevcut değilse veya borçlu önceki bir rehin senedi üzerinde tasarruf etmemişse ya da önceki sırada bulunan rehinli alacak, o derece için tescilde belirtilen miktardan az ise; taşınmazın paraya çevrilmesinde satış bedeli, boş derece hesaba katılmaksızın sonraki alacaklılara sıralarına göre dağıtılır. (TMK Md 870, 871, 873)

VII. Rehnin paraya çevrilmesi

1. Paraya çevirme şekli

Madde 873.(788) - Borç ödenmezse alacaklı, alacağını rehinli taşınmazın satış bedelinden elde etme hakkına sahiptir. (TMK Md 889,900,902, 906, 908)

Borcun ödenmemesi hâlinde rehinli taşınmazın mülkiyetinin alacaklıya geçeceğine ilişkin sözleşme hükmü geçersizdir. (TMK Md 949)

Aynı alacak için birden çok taşınmazın rehnedilmiş olması hâlinde, rehnin paraya çevrilmesi istemi, taşınmazların tamamı hakkında yapılır. Bununla birlikte, icra dairesi onlardan ancak gerektiği kadarını paraya çevirir.

2. Satış bedelinin dağıtılması

Madde 874.(789) - Rehlinli taşınmazın satış bedeli, alacaklılar arasında sıralarına göre dağıtılır. (TMK Md 870, 900)

Aynı sırada olan alacaklılar arasında o sıraya düşen satış bedeli alacakları oranında dağıtılır. (TMK Md 859, 893)

3. Güvencenin kapsamı

Madde 875.(790) - Taşınmaz rehninin alacaklıya sağladığı güvencenin kapsamına şunlar girer:

1. Ana para,
2. Takip giderleri ve gecikme faizi,
3. İflâsın açıldığı veya rehnin paraya çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak işleyen faiz.

Daha önce belirlenmiş olan faiz oranı, sonradan gelen alacaklıların zararına olarak artırılamaz.

4. Zorunlu masrafların güvencesi

Madde 876.(791) - Alacaklı, rehinli taşınmazın korunması için zorunlu masraf yapmışsa ve özellikle malikin borçlu olduğu sigorta primlerini ödemişse (TMK Md 879), bundan doğan alacakları tescile gerek olmaksızın aynen rehinli alacağı gibi güvenceden yararlanır. (TMK Md 856,865, 867, 879)

VIII. Arazinin iyileştirilmesi hâlinde rehin hakkı

1. Öncelik

Madde 877.(792)- Bir kamu kurum veya kuruluşunun katkısıyla iyileştirilen (TMK Md 755) arazinin değerinde bir artma meydana gelirse malik, iyileştirme giderlerinden payına düşeni karşılamak üzere kendisine ödünç veren alacaklı lehine tescil suretiyle rehin hakkı kurabilir. Kurulan rehin, taşınmaz üzerindeki diğer bütün yüklerden (TMK Md 840) önce gelir.

İyileştirme, kamu kurum veya kuruluşunun katkısı olmaksızın yapılmış ise, malik taşınmazı üzerinde en çok masrafların üçte ikisi için rehin kurabilir.

2. Borcun ödenmesi ve rehnin sona ermesi

Madde 878.(793) - İyileştirme, kamu kurum veya kuruluşunun katkısı olmaksızın yapılmış ise (TMK Md 755, 877), rehinli alacağın en çok beş yıl içinde eşit taksitlerle ödenmesi gerekir.

Alacağın veya yıllık taksitlerin muaccel olmasından beş yıl sonra rehin hakkı sona erer (TMK Md 864) ve sonraki alacaklılar sıralarına göre ilerlerler. (TMK Md 870, 871, 872)

IX. Sigorta tazminatı üzerinde hak

Madde 879.(794) - Muaccel olan sigorta tazminatı, malike ancak bütün rehinli alacaklıların rızasıyla ödenebilir. (TMK Md 867)

Sigorta tazminatı taşınmazın eski hâle getirilmesi için harcanacaksa, malik tarafından yeterli bir güvence gösterilmesi koşuluyla kendisine ödenir. (TMK Md 866)

X. Alacaklının temsili

Madde 880.(795) - Acele karar alınması gereken hâllerde, borçlunun veya diğer bir ilgilinin istemesi üzerine, şahsen hareket etmesi kanun hükmü gereği olup da adı veya nerede olduğu bilinmeyen alacaklıya, rehinli taşınmazın bulunduğu yer sulh hâkimi tarafından bir kayyım atanır. (TMK Md 426, 868, 915, 929)

İKİNCİ AYIRIM İPOTEK

A. Amaç ve nitelik

Madde 881.(796) - Hâlen mevcut olan veya henüz doğmamış olmakla beraber doğması kesin veya olası bulunan herhangi bir alacak, ipotekle güvence altına alınabilir. (TMK Md 850, 851, 864)

İpoteğe konu olacak taşınmazın, borçlunun mülkiyetinde bulunması gerekmez. (TMK Md 855, 856, 884, 887, 901)

İpotek göstermek suretiyle borç para alan bir kimsenin sözleşme gününde sezgin olmaması (tamyiz kudretinden mahrumiyet) ipotek silimlendiğinde (terkin edildiğinde)alacağın bağlı olduğu zamanaşımı ,ipoteğin silimi hakkında hükmün kesinleştiği günden başlar

B. Kurulması ve sona ermesi

I. Kuruluş

Madde 882.(797) - Miktarı belirli olmayan veya değişebilen alacaklar da, belli rehin derecesine yerleştirilir ve tescilden sonra alacak miktarında meydana gelecek değişmelere bakılmaksızın sırasını korur. *(TMK Md 851, 870, 1007)*

Tapu memuru istem üzerine alacaklıya ipoteği gösteren bir belge verir. Sadece tescilin yapıldığını ispata yarayan bu belge kıymetli evrak niteliği taşımaz.

Tescilin yapıldığının sözleşme üzerine yazılıp onaylanması, ipotek belgesi yerine geçer.

II. Sona erme

1. İpoteğin terkinini isteme hakkı

Madde 883.(798) - Alacak sona erince ipotekli taşınmazın maliki, alacaklıdan ipoteği terkin ettirmesini isteyebilir. *(TMK Md 707, 1014)*

2. Borçtan sorumlu olmayan malikin hakkı

Madde 884.(799) - Borçtan şahsen sorumlu olmayan rehinli taşınmaz maliki, borçluya ait koşullar içinde borcu ödeyerek taşınmazın üzerindeki ipoteğin kaldırılmasını isteyebilir. *(TMK Md 1014)*

Alacak, borcu ödeyen malike geçer.

3. İpotekten kurtarma

a. Koşulları ve usulü

Madde 885.(800) - Değerini aşan bir borç için ipotek edilmiş olan bir taşınmazı edinen kimse, borçtan şahsen sorumlu değilse, icra takibine başlanmadan önce, satın alma bedelini ödeyerek taşınmazı ipotekten kurtarabilir. Taşınmazı karşılıksız olarak edinen *(TMK Md 516, 517,)* kimse de, takdir edeceği bedeli ödeyerek bu hakkı kullanabilir.

İpotekten kurtarma hakkı, alacaklılara altı ay önce yapılacak yazılı ihbarla kullanılabilir.

İpotekten kurtarma bedeli alacaklılar arasında sıralarına göre dağıtılır. *(TMK Md 886, 887, 901)*

b. Açık artırma

Madde 886.(801) - İpotekten kurtarma ihbarına karşı alacaklılar, ihbarın tebliğinden *(TMK Md 885)* başlayarak bir ay içinde giderleri peşin ödemek suretiyle, ipotekli taşınmazın açık artırma yoluyla satılmasını isteyebilirler.

Satış, icra dairesince İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine göre yapılır.

Açık artırmada elde edilen miktarın satış bedelinden veya malik tarafından takdir edilen bedelden fazla olması hâlinde, bu miktar ipotekten

kurtarma bedeli sayılır. Artırma bedelinin fazla olduğu hâllerde açık artırma giderleri malike, aksi hâlde açık artırmayı isteyen alacaklıya ait olur.

4. Ödeme istemi

MADDE 887.(802) - İpotekli taşınmazın maliki borçtan şahsen sorumlu değilse (TMK Md 881), alacaklının ödeme isteminin ona karşı etkili olması, bu istemin hem borçluya, hem kendisine karşı yapılmış olmasına bağlıdır. (TMK Md 884, 885, 901)

C. Hükümü

I. Mülkiyet ve borçluluk

1. Taşınmazın devri

Madde 888.(803) - İpotekli taşınmazın devri (TMK Md 705), aksi kararlaştırılmış olmadıkça, borçlunun sorumluluğunda ve güvencede bir değişiklik meydana getirmez.

Yeni malik borcu yüklendiği takdirde alacaklı, kendisine başvurma hakkını saklı tuttuğunu bir yıl içinde yazılı olarak önceki borçluya bildirmezse, borçlu borcundan kurtulur. (TMK Md 875, 890, 902,)

2. Taşınmazın bölünmesi

MADDE 889.(804) - İpotekli taşınmazın bir kısmının veya aynı malike ait bulunan ipotekli taşınmazlardan birinin başkasına devredilmesi (TMK Md 705) ya da ipotekli taşınmazın bölünmesi (TMK Md 698, 699, 703) hâlinde, aksine bir anlaşma yoksa, rehin taşınmazlara değerleri oranında tapu idaresince re'sen dağıtılır. (TMK Md 855, 859)

Bu dağıtımı kabul etmeyen alacaklı, dağıtımın kesinleştiğinin kendisine tebliğinden başlayarak bir ay içinde yazılı bildirimde bulunmak suretiyle alacağın bir yıl içinde ödenmesini borçludan isteyebilir. (TMK Md 890, 913)

Yeni malikler, kendilerine ait taşınmaza düşen borcu yükledikleri takdirde alacaklı, kendisine başvurma hakkını saklı tuttuğunu önceki borçluya bir yıl içinde yazılı olarak bildirmezse, borçlu borcundan kurtulur. (TMK Md 902, 908)

*21.1.1954 tarihli 1 – 22/3 sayılı YİBK Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 533

Tapu kaydındaki ipotek ve haciz şerhleri, paylaşılan parçalar üzerinde kalmak koşuluyla taşınmazda, paylaşma yoluyla ortaklığın giderilmesine yasal bir engel yoktur.

3. Borcu yüklenmenin bildirilmesi

MADDE 890.(805) - Taşınmazın yeni maliki borcu yüklenirse, tapu idaresi bunu alacaklıya bildirir. (TMK Md 888, 889, 1019)

Alacaklıya tanınan hakkını saklı tuttuğuna ilişkin bir yıllık beyan süresi, tapu idaresince yapılan bildirim tebliği tarihinden işlemeye başlar.

*21.1.1954 tarihli 1 – 22/3 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 533
Tapu kaydındaki ipotek ve haciz şerhleri , paylaşılan parçalar üzerinde kalmak koşuluyla taşınmazda, paylaşma yoluyla ortaklığın giderilmesine yasal bir engel yoktur

II. Alacağın devri

MADDE 891.(806) - İpotekle güvence altına alınmış bir alacağın devrinin geçerli olması, devrin tapu kütüğüne tescil edilmesine bağlı değildir. (TMK Md 924)

D. Kanunî ipotek

I. Tescile tâbi olmayan kanunî ipotek

Madde 892.() - Kanunî ipotek haklarının doğumu, aksi kanunda öngörülmüş olmadıkça, tapu kütüğüne tescil (TMK Md 705) edilmelerine bağlı değildir.

II. Tescile tâbi kanunî ipotekler

1. Hâller

Madde 893.(807) - Aşağıdaki alacaklılar, kanunî ipotek hakkının tescilini isteyebilirler:

1. Satıştan doğan alacağı için satılan taşınmaz üzerinde satıcı (TMK Md 894),
2. Elbirliği ortaklığına giren taşınmazlarda paylaşmadan doğan alacakları için birlikte mirasçı olanlar veya diğer elbirliği ortakları, (TMK Md 383, 649, 679, 698, 703, 894)
3. Bir taşınmaz üzerinde yapılan yapı veya diğer işlerde malzeme vererek veya vermeden emek sarf ettikleri için malzeme ve emek karşılığı olarak malik veya yükleniciden alacaklı olan alt yüklenici veya zanaatkârlar. (TMK Md 895, 897)

Alacaklıların, bu kanunî ipotek hakkından önceden feragat etmeleri geçerli değildir. (TMK Md 23)

2. Satıcılar, mirasçılar ve diğer elbirliği ortakları bakımından

Madde 894.(808) - Satıcıların, mirasçıların ve diğer elbirliği ortaklarının kanunî ipotek (TMK Md 893) haklarının, mülkiyetin naklini (TMK Md 705, 706) izleyen üç ay içinde tapu kütüğüne tescil edilmiş olması gerekir.

3. Zanaatkâr ve yükleniciler bakımından

a. Tescil

Madde 895.(809) - Zanaatkârların ve yüklenicilerin kanunî ipotek hakları, (TMK Md 893) çalışmayı veya malzeme vermeyi yükledikleri andan başlayarak tapu kütüğüne tescil olunabilir. (TMK Md 897)

Tescilin yüklenilen işin tamamlanmasından başlayarak üç ay içinde yapılmış olması gerekir. (TMK Md 1011)

Tescilin yapılması için alacağın malik tarafından kabul edilmiş veya mahkemece karara bağlanmış olması şarttır.

Malik yeterli güvence gösterirse tescil istenemez. (TMK Md 1011)

b. Sıra

Madde 896.(810) - Hakları değişik tarihlerde tescil edilmiş olsa bile zanaatkârlar ve yükleniciler, kanunî ipotekten yararlanma bakımından kendi aralarında aynı sırada sayılırlar. (TMK Md 870, 871, 872, 882)

c. Öncelik

Madde 897.(811) - Satış bedeli zanaatkârlar ve yüklenicilerin alacaklarının tamamını karşılamadığı takdirde kalan kısım, ipotek hakkı elde eden önceki sıradaki alacaklıların payına düşen satış bedelinden arsa değeri çıkarıldıktan sonra artan para ile karşılanır. Ancak bu, taşınmaz üzerindeki yüklerin zanaatkârlar ve yüklenicilerin zararına olacağının alacaklılar tarafından bilinebilir olmasına bağlıdır.

Önceki sırada bulunan alacaklılar, rehin senetlerini devrederlerse (TMK Md 891), bu devir yüzünden zanaatkârlar ve yüklenicilerin elde edemedikleri alacak miktarını tazmin etmekle yükümlü olurlar. (TMK Md 882, 911)

İşe başlandığı, hak sahibi, zanaatkârlar veya yüklenicilerden birinin bildirim üzerine tapu kütüğünün beyanlar sütununa yazıldıktan sonra, tescilin yapılabileceği sürenin sonuna kadar taşınmaz üzerinde ipotekten başka türde rehin tescil edilemez. (TMK Md 850, 852, 939, 983, 984,)

ÜÇÜNCÜ AYIRIM İPOTEKLİ BORÇ SENEDİ VE İRAT SENEDİ

A. İpotekli borç senedi

I. Amaç ve nitelik

Madde 898.(812) - İpotekli borç senedi, taşınmaz rehniyle güvence altına alınmış kişisel bir alacak meydana getirir.

II. Değer biçilmesi

Madde 899.(813) - İpotekli borç senedi yoluyla rehin kurulması için tapu idaresince taşınmaza resmen değer biçilir.

Biçilmiş değeri aşan miktar için ipotekli borç senedi yoluyla rehin kurulamaz.

III. Muacceliyet bildirim

Madde 900.(814) - İpotekli borç senedindeki alacak, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, faizlerin ödenmesi gereken tarihte, bu tarihten en az altı ay önce

alacaklı veya borçlu tarafından diğ̈er tarafa yapılacak bildirimle muaccel olur.

(*TMK Md 888, 899, 918, 928*)

IV. Malikin durumu

Madde 901.(815) - İpotekli borç senedindeki borçtan kişisel olarak sorumlu olmayan rehinli taşınmaz maliki hakkında ipoteğ̈e ilişkin hükümler uygulanır. (*TMK Md 881, 883, 887, 928*)

Taşınmaz maliki, alacaklıya karşı borçluya ait bütün def'ileri ileri sürebilir. (*TMK Md 927*)

V. Devir ve bölünme

Madde 902.(816) - İpotekli borç senedinin güvencesi olan taşınmazın devrine veya bölünmesine ilişkin sonuçlar hakkında ipotek hükümleri uygulanır.

(*TMK Md 888, 889*)

B. İrat senedi

I. Amaç ve nitelik

Madde 903.(817) - İrat senedi, bir taşınmaz üzerinde taşınmaz yükü şeklinde kurulmuş bir alacak hakkı meydana getirir. (*TMK Md 839, 848, 907, 909*)

İrat senedinin güvencesini ancak tarım arazisi, konutlar ve üzerinde bina yapılabilecek arsalar oluşturabilir.

İrat senedi, kişisel borç doğurmaz ve borcun sebebini de göstermez. (*TMK Md 866*)

II. Sorumluluğ̈un sınırı

Madde 904.(818) - İrat senetlerindeki alacak miktarı(*TMK Md 666*), tarım arazisinde arazinin gelir değ̈erinin, diğ̈er taşınmazlarda taşınmazın gelir değ̈eri ile bina ve arsa değ̈erleri ortalamasının beşte üçünü aşamaz.

Değ̈erlendirmeler tapu idaresince resmen yapılır. (*TMK Md 905*)

III. Devletin sorumluluğ̈u

Madde 905.(819) - Değ̈er biçilmesinde gereken özenin gösterilmemesinden Devlet sorumludur. (*TMK Md 899, 904, 1007*)

Devlet, kusuru olan memurlara rücu edebilir.

IV. Yükten kurtarma

Madde 906.(820) - İrat senedi ile yüklü olan taşınmazın maliki, sözleşmeyle daha uzun bir bildirim süresi kabul edilmiş olsa bile, her altı yıllık dönemin sonu için bir yıl önce bildirmek ve bedelini ödemek koşuluyla taşınmazın yükten kurtarılmasını isteyebilir. (*TMK Md 844, 845*)

Kanunda öngörülen hâller dışında alacaklı, ancak her on yıllık dönemin sonu için bir yıl önce bildirmek suretiyle borcun ödenmesini isteyebilir. (*TMK Md 844*)

V. Borç ve mülkiyet

Madde 907.(821) - İrat senedinin borçlusı yüklü taşınmazın malikidir.

(*TMK Md*

Yüklü taşınmazı edinen kimse irat senedinin borçlusı olur ve eski malik başka bir işleme gerek kalmaksızın borcundan kurtulur.

Faiz borçları, taşınmazla güvenceye bağlı olmaktan çıktığı tarihten başlayarak malikin kişisel borcu olur. (*TMK Md 848*)

VI. Bölünme

Madde 908.(822) - İrat senediyle yüklü taşınmazın bölünmesi (*TMK Md 698, 699, 703, 889*) hâlinde, parsellerin malikleri irat senedinin borçlusı olurlar. (*TMK Md 849, 855*)

İrat senedi borcunun parsellere dağıtılmasında, ipotekle yüklü taşınmazın bölünmesine ilişkin hükümler uygulanır. (*TMK Md 889*)

Alacaklı, borcun parsellere dağıtımının kesinleşmesinden başlayarak bir ay içinde yapacağı bildirimle bir yıl içinde irat senedinin satın alınmasını isteyebilir. (*TMK Md 900, 906*)

C. Ortak hükümler

I. Kurulması

1. Alacağın niteliği

Madde 909.(823) - İpotekli borç senedi ve irat senedi koşul ve karşı edim kaydı içeremez. (*TMK Md 898, 903*)

2. Senedin dayanağı borç ile ilişkisi

Madde 910.(824) - İpotekli borç senedinin veya irat senedinin düzenlenmesiyle birlikte dayanağı olan borç ilişkisi yenileme yoluyla sona erer.

Bunun aksine yapılan sözleşme, sadece tarafları ve iyiniyetli (*TMK Md 2, 3*) olmayan üçüncü kişileri etkiler. (*TMK Md 921*)

3. Tescil ve rehin senedi

a. Rehin senedini düzenleme gereği

Madde 911.(825) - İpotekli borç senedi veya irat senedi için tapu kütüğüne yapılacak tescilden başka rehin senedi de düzenlenir. (*TMK Md 882, 912*)

Senet daha sonra düzenlenmiş olsa bile, hukukî sonuçlarını tescil tarihinden başlayarak doğurur.

b. Rehin senedinin düzenlenmesi

Madde 912.(826) - İpotekli borç senedi ve irat senedi, tapu memuru tarafından düzenlenir. (*TMK Md 911, 913, 923, 925, 925, 1006*)

Senetler üzerinde tapu memuru ile yetkili Hazine temsilcisinin imzaları bulunur.

Bu senetler, alacaklı veya temsilcisine ancak borçlunun ve yüklü taşınmazın malikinin yazılı rızaları üzerine verilebilir.

c. Rehin senedinin şekli

Madde 913.(827) - İpotekli borç senedi ve irat senedinin şekilleri tüzükle belirlenir.

4. Alacaklının belirlenmesi**a. Düzenleme sırasında**

Madde 914.(828) - İpotekli borç senedi ve irat senedi nama veya hamile yazılı düzenlenebilir.

Bu senetler, yüklü taşınmazın maliki adına da düzenlenebilir. (TMK Md 918, 919, 920, 921)

b. Ortak temsilci

Madde 915.(829) - İpotekli borç senedi veya irat senedi düzenlenirken, gerekli ödemeleri yapmak ve ödenecek paraları tahsil etmek, yapılacak tebliğleri almak, güvence azalmalarına rıza göstermek ve genel olarak alacaklının, borçlunun ve malikin haklarını tam bir özen ve tarafsızlıkla korumak üzere bunlar tarafından bir temsilci atanabilir. (TMK Md 808, 924, 930, 932,)

Temsilcinin adı tapu kütüğüne ve rehin senedine yazılır.

Temsilcinin yetkisinin sona ermesi hâlinde ilgililer anlaşamazlarsa, sulh hâkimi gerekli önlemleri alır. (TMK Md 911, 912 ,1008)

5. Ödeme yeri

Madde 916.(830) - Rehin senedinden aksi anlaşılmadıkça, senet hamile yazılı (TMK Md 914) olsa bile borçlu, bütün ödemelerini alacaklının yerleşim yerinde yapmak zorundadır.

Alacaklının yerleşim yeri bilinmediği veya alacaklı yerleşim yerini borçlunun zararına değiştirdiği takdirde borçlu, borcunu kendi yerleşim yerindeki veya alacaklının eski yerleşim yerindeki hâkimin belirleyeceği yere tevdi ederek borcundan kurtulabilir.

Senedin faiz kuponları varsa faiz ödemesi, kuponları ibraz edene yapılır. (TMK Md 917)

6. Alacağın devrinden sonra ödeme

Madde 917.(831) - Alacağın devri hâlinde (TMK Md 924) borçlu, kendisine bildirilmiş olmadıkça kupona bağlı olmayan faiz ve yıllık edimleri, senet hamile yazılı (TMK Md 914, 916) olsa bile, eski alacaklıya ödeyebilir.

Ana paranın tamamen veya kısmen ödenmesi, ancak ödeme zamanında kendisinin alacaklı olduğunu ispat eden kimseye yapılmış ise geçerlidir. (TMK Md 928)

II. Sona erme**1. Alacaklının olmaması**

Madde 918.(832) - Alacaklı yoksa veya rehin hakkından feragat ederse borçlu, tapu kütüğündeki tescili terkin ettirip ettirmemekte serbesttir. (TMK Md 914, 920, 921, 1014)

Borçlu, zilyetliğine geçmiş olan senedi yeniden tedavüle çıkartabilir. (TMK Md 919)

2. Terkin

Madde 919.(833) - İpotekli borç senedi veya irat senedine ilişkin tescil, ancak tarafların veya mahkemenin rehin senedini iptal etmesi üzerine terkin edilebilir. (TMK Md 925, 1014)

III. Alacaklının hakları

1. İyiniyetin korunması

a. Tescil bakımından

Madde 920.(834) - İpotekli borç senedinden veya irat senedinden doğan alacak, tapu kütüğüne iyiniyetle dayanan herkes için kütükteki tescile göre geçerlidir. (TMK Md 2, 3, 921, 922, 1022, 1023, 1024)

b. Senet bakımından

Madde 921.(835) - Usulüne göre düzenlenmiş olan ipotekli borç senedi veya irat senedi, ona iyiniyetle dayanan herkes hakkında, içinde yazılı olanlara göre geçerlidir. (TMK Md 2, 3, 922)

c. Senet ile tescilin ilişkisi

Madde 922.(836) - İpotekli borç senedi veya irat senedi metninde yazılı olanlar tapu kütüğündeki tescile uymazsa veya tapu kütüğünde tescil yoksa, kütük esas alınır. (TMK Md 7, 920, 921, 929, 1007)

Bununla birlikte senedi iyiniyetle edinen kimse, tapu kütüğüne ilişkin hükümler uyarınca tazminat isteyebilir. (TMK Md 2, 3, 1007, 1023, 1024)

2. Hakkın ileri sürülmesi

Madde 923.(837) - Nama veya hamile yazılı ipotekli borç senedi veya irat senedindeki alacak (TMK Md 839, 898, 903, 914), ancak senet üzerindeki zilyetlikle birlikte devir veya rehin edilebilir veya başka bir tasarrufa konu olabilir. (TMK Md 924, 956)

Senetlerin henüz düzenlenmemiş olması veya mahkeme tarafından iptal edilmesi (TMK Md 925) hâlinde alacağı ileri sürme hakkı saklıdır.

3. Alacağın devri

Madde 924.(838) – İpotekli borç senedindeki veya irat senedindeki alacağın devri, rehin senedinin teslim edilmesine bağlıdır. (TMK Md 977, 978, 979, 980)

Rehin senedinin nama yazılı (TMK Md 914) olması hâlinde devralanın adı ve devir işlemi senet üzerine yazılır.

IV. İptal

1. Senedin kaybedilmesi

Madde 925.(839) - Rehin senedi irade dışında elden çıkmış veya borcu sona erdirme kastı olmaksızın yok edilmiş ise alacaklı, rehin senedini ve kuponu mahkeme kararıyla iptal ettirerek borçludan borcunu ödemesini ve eğer alacak henüz muaccel değilse yeni bir rehin senedi veya kupon düzenlenmesini isteyebilir.

İptal kararı, hamile yazılı kıymetli evrakın iptaline ilişkin hükümler gereğince verilir; ancak, ibraz süresi bir yıldır.

Borçlu da ödenmiş olmasına rağmen geri verilmemiş olan senet için aynı hükümler uyarınca senedin iptalini isteyebilir. (TMK Md 926)

2. İlân yoluyla duyuru

Madde 926.(840) - İpotekli borç senedi veya irat senedinin alacaklısının kim olduğu on yıldan beri bilinmiyor ve bu süre içinde faiz ödenmesi de istenmemiş bulunuyorsa, rehinli taşınmazın maliki, alacaklının ortaya çıkması için gaipliğe ilişkin hükümlere (TMK Md 32) göre ilân yapılmasını hâkimden isteyebilir. (TMK Md 864)

Alacaklı ortaya çıkmaz ve yapılan araştırma sonunda büyük bir olasılıkla alacağın artık mevcut olmadığı anlaşılırsa, hâkim tarafından senedin iptaline karar verilir; bu kararla rehin derecesi boşalmış olur. (TMK Md 872)

V. Borçlunun def'ileri

Madde 927.(841) - Borçlu yalnız tescilden veya senetten doğan def'ileri ve istemde bulunan alacaklıya karşı sahip olduğu kişisel def'ileri ileri sürebilir. (TMK Md 2, 3, 901, 920, 921, 922 929, 1007)

VI. Ödenen senedin geri verilmesi

Madde 928.(842) - Borcun tamamını ödeyen borçlu, alacaklıdan senedin iptal edilmemiş olarak geri verilmesini isteyebilir. (TMK Md 915, 917, 918, 924)

VII. Hukukî ilişkide değişiklik

Madde 929.(843) - Borçlu borcun kısmen ödenmesi veya borç yükünün hafifletilmesi ya da güvencenin azaltılması gibi hukukî ilişkide meydana gelen değişiklikleri tapu kütüğüne tescil ettirme hakkına sahiptir. (TMK Md 705, 1008)

Tapu memuru, bu tür değişiklikleri senet üzerine de yazar. (TMK Md 1007, 1017)

Meydana gelen değişikliklerin tescil edilmemiş olması hâlinde, senette yazılı yıllık edimlerin ödenmiş olması dışındaki değişiklikler senedi iyiniyetle kazanan kimseye karşı ileri sürülemez. (TMK Md 2, 3, 920, 921, 922, 1023, 1024)

DÖRDÜNCÜ AYIRIM TAŞINMAZ REHNİYLE GÜVENCE ALTINA ALINAN

ÖDÜNC SENETLERİ

A. Rehinli tahviller

Madde 930.(844) - Nama veya hamile yazılı tahviller, aşağıdaki hâllerde taşınmaz rehniyle (TMK Md 850, 881, 898, 903) güvence altına alınabilir:

1. Ödücün tamamı için ipotek veya ipotekli borç senedi yoluyla rehin kurulması ve alacaklılar ile borçlu için ortak bir temsilcinin atanması, (TMK Md 881, 898, 915, 932, 935)

2. Tahvil çıkarmayı üzerine alan kurum yararına ödücün tamamı için taşınmaz rehni kurulması ve bu rehinli alacağın da tahvil alacaklıları yararına rehnedilmesi.

B. Seri hâlinde rehin senedi çıkarılması

I. Genel Olarak

Madde 931.(845) - Seri hâlinde çıkarılan ipotekli borç senetleri ile irat senetleri hakkında, aşağıdaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, ipotekli borç senedi ve irat senedine ilişkin genel hükümler uygulanır. (TMK Md 906, 909, 933)

II. Düzenlenmesi

Madde 932.(846) - Seri hâlinde çıkarılan senetler, her birinin değeri yüz milyon lira veya yüz milyon liranın katları olarak düzenlenir.

Bir serideki bütün senetlerin şeklinin aynı olması ve numaralarının birbirini izlemesi gerekir.

Senetlerin rehinli taşınmaz maliki tarafından çıkarılmamış olması hâlinde aracı kurumun, alacaklılar ve borçlunun temsilcisi olduğu senetlerde belirtilir.

(TMK Md 915, 930)

III. Borcun kısım kısım ödenmesi

Madde 933.(847) - Borçlu, belirli zamanlarda faizle birlikte anaparanın bir kısmını da ödemeyi üstlenebilir.

Taksit olarak her yıl ödenecek paranın, senetlerin belli bir bölümünü karşılaması zorunludur. (TMK Md 936, 1008)

IV. Tescil

Madde 934.(848) - Senetler, sayıları gösterilmek suretiyle tapu kütüğüne tescil olunur; ödücün tamamı için bir tescil yapılır. (TMK Md 705, 1008)

Senet sayısı az ise, her senet ayrı tescil edilebilir.

V. Hükümü

1. Senedi çıkaran aracı kurum

Madde 935.(849) - Senedi çıkararak aracı kurum, alacaklıların ve borçlunun temsilcisi olsa (TMK Md 915, 930, 932) bile, senetlerin çıkarılması sırasında kendisine ayrıca yetki verilmiş olmadıkça, borcun kapsamında ve koşullarında bir değişiklik yapamaz.

2. Senetlerin geri ödenmesi

a. Ödeme plânı

Madde 936.(850) - Senetlerin geri ödenmesi, çıkarma sırasında yapılan veya o sırada verilen yetkiye dayanarak aracı kurumun düzenleyeceği plâna göre gerçekleştirilir. (TMK Md 933, 935) Sırası gelen senedin karşılığı alacaklıya ödenmekle senedin hükmü kalmaz. (TMK Md 934, 937, 1014)

Aksi kararlaştırılmadıkça tescilin terkinin, ancak borçlunun tescilde belirtilen yükümlülüklerini tamamen yerine getirmiş ve senetlerin bütün kuponları ile birlikte geri verilmiş olmasına veya geri verilmemiş kuponlar varsa bunları karşılayacak miktarın hâkimin belirleyeceği yere tevdi edilmesine bağlıdır. (TMK Md 937, 1014)

b. Denetleme

Madde 937. (851) - Rehinli taşınmazın maliki veya aracı kurum(TMK Md 935), ödeme plânına (TMK Md 936) göre kur'a çekmek ve karşılığı ödenen senetleri iptal etmekle yükümlüdür. (TMK Md 936)

İrat senetlerinde bu işlemler Devletçe denetlenir.

c. Geri ödemelerin özgülenmesi

Madde 938.(852) - Rehinli taşınmazlar yerine elde edilen paralar, ilk kur'a çekiminde belli olacak senetlerin ödenmesinde kullanılır. (TMK Md 930)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM TAŞINIR REHNİ

BİRİNCİ AYIRIM TESLİME BAĞLI REHİN VE HAPİS HAKKI

A. Teslime bağlı rehin

I. Kurulması

1. Alacaklının zilyetliği

Madde 939.(853) - Kanunda öngörülen ayırık durumlar dışında taşınırlar, ancak zilyetliğin alacaklıya devri suretiyle rehnedilebilir. (TMK Md 763, 862, 940, 941, 954, 956, 957, 977, 981)

Rehnedende tasarrufta bulunma yetkisi olmasa bile, rehin konusu taşınıra iyiniyetle (TMK Md 2, 3,) zilyet olan kimse, zilyetlik hükümlerine göre edinimi

korunduğu ölçüde rehin hakkı kazanır. Üçüncü kişilerin önceki zilyetlikten doğan hakları saklıdır. (TMK Md 763, 950, 988)

Taşınır, fiilen yalnız rehnedenin hâkimiyetinde kaldığı sürece rehin hakkı doğmaz. (TMK Md 973, 979)

2. Ayrık durumlar

Madde 940.(854) - Yetkili makamlar tarafından izin verilen kuruluşlar ile kooperatiflerin alacaklarının güvence altına alınması için, zilyetlik devredilmeden de, icra dairesinde tutulacak özel sicile yazılmak suretiyle hayvanlar üzerinde rehin kurulabilir. Bu amaçla tutulacak sicil tüzükle belirlenir.

Gerçek veya tüzel kişilerin alacaklarının güvence altına alınması için, kanun gereğince bir sicile tescili zorunlu olan taşınır mallar üzerinde, zilyetlik devredilmeden de, taşınır malın kayıtlı bulunduğu sicile yazılmak suretiyle rehin kurulabilir. Rehnin kurulmasına ilişkin diğer hususlar tüzükle belirlenir.

3. Art rehin

Madde 941.(855) -- Rehnedilen taşınırın maliki, onun üzerinde bir art rehin kurabilir. Bunun için, alacağı ödenince rehnedilen taşınırın sonraki alacaklıya teslim edilmesinin rehinli alacaklıya yazılı olarak bildirilmesi gerekir.

(TMK Md 939, 977)

4. Alt rehin

Madde 942.(856) - Alacaklı, rehinli taşınırı ancak rehnedenin rızasıyla bir başkasına rehnedebilir. (TMK Md 939)

II. Rehnin sona ermesi

1. Zilyetliğin kaybı

Madde 943.(857) - Taşınır rehni, alacaklının zilyet olmaktan çıkması ve onu zilyet olan üçüncü kişiden geri alamaz hâle gelmesiyle son bulur. (TMK Md 939, 976, 982, 983)

Taşınır, alacaklının rızasıyla fiilen yalnız rehnedenin hâkimiyeti altında bulunduğu sürece rehnin hükümleri askıda kalır. (TMK Md 973, 981, 989, 991,)

2. Geri verme borcu

Madde 944.(858) - Alacağın ödenmesi suretiyle veya başka bir sebeple rehin hakkı sona erince alacaklı, rehinli taşınırı hak sahibine geri vermekle yükümlüdür.

Alacaklı, alacağının tamamını almadıkça rehinli taşınırı veya onun bir kısmını geri vermek zorunda değildir.

3. Alacaklının sorumluluğu

Madde 945.(859) - Alacaklı, rehinli taşınırın kaybolması, yok olması veya değerinin azalması yüzünden meydana gelen zararlardan, bunların kendi kusuru olmaksızın doğduğunu ispat etmedikçe sorumludur. (TMK Md 865, 945, 949,)

Rehinli taşınırı kendiliğinden başkasına devir veya rehnedenden alacaklı, bundan doğan bütün zararlardan sorumlu olur.

III. Rehnin hükümleri

1. Alacaklının hakkı

Madde 946.(860) - Alacaklı, ödenmeyen alacağının rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ödenmesini isteyebilir.

Rehin hakkı, alacaklıya asıl alacak ile birlikte sözleşme faizlerinin, takip giderlerinin ve gecikme faizinin güvencesini sağlar.

2. Rehnin kapsamı

Madde 947.(861) - Rehin, taşınırı eklentileriyle birlikte kapsar. (TMK Md 686, 862)

Aksi kararlaştırılmış olmadıkça alacaklı, rehinli taşınırın doğal ürünlerini, bütünleyici parçası olmaktan çıkınca (TMK Md malike vermekle yükümlüdür.

Rehin, paraya çevirme sırasında bütünleyici parça niteliğindeki doğal ürünleri de kapsar. (TMK Md 685)

3. Rehnin sırası

Madde 948.(862) - Aynı taşınır üzerinde birden çok rehin hakkı bulunduğu takdirde, alacaklılara rehin haklarının sırasına göre ödeme yapılır. (TMK Md 941)

Rehin hakkının sırası kuruluş tarihine göre belirlenir.

4. Mülkiyetin geçmemesi

Madde 949.(863) - Borcun ödenmemesi hâlinde rehinli taşınırın mülkiyetinin alacaklıya geçmesini öngören sözleşme hükmü geçersizdir. (TMK Md 873)

B. Hapis hakkı

I. Koşulları

Madde 950.(864) - Alacaklı, borçluya ait olup onun rızasıyla zilyedi (TMK Md 988) bulunduğu taşınırı veya kıymetli evrakı, borcun muaccel olması ve niteliği itibarıyla bu eşyanın alacak ile bağlantısı bulunması hâlinde, borç ödeninceye kadar hapsedebilir. (TMK Md 943, 951, 989, 994,)

Zilyetlik ve alacak ticarî ilişkiden doğmuşsa, tacirler arasında bu bağlantı var sayılır.

Alacaklı, borçluya ait olmayan taşınırlar üzerinde de zilyetliğin iyiniyetle kazanılmasının korunduğu ölçüde hapis hakkına sahip olur. (TMK Md 2, 3, 763, 939, 977)

II. Ayrık durumlar

Madde 951.(865) - Nitelikleri itibarıyla paraya çevrilmeye elverişli olmayan taşınır lar üzerinde hapis hakkı kullanılamaz.

Alacak lının üstlendiği yükümlülükle veya borç lunun teslim sırasında ya da daha önce verdiği talimatla veya kamu düzeniyle bağdaşmayan hâllerde de hapis hakkı kullanılamaz.

III. Borç ödemed en aciz

Madde 952.(866) - Alacaklı, borç lunun ödemed en acze düşmesi hâlinde, alacağı muaccel olmasa bile, hapis hakkını kullanabilir.

Borç ödemed en aciz, taşınır ın tesliminden sonra meydana gelmiş veya daha önce meydana gelmiş olmakla beraber alacaklı bu durumu teslimden sonra öğrenmiş ise; o şeyin belli bir yönde kullanılacağı konusunda alacaklı tarafından yüklenilmiş bir yükümlülük veya borç lunun teslim sırasında ya da daha önce verdiği talimatla (TMK Md 950, 951) bağdaşmasa bile, alacaklı hapis hakkını kullanabilir.

IV. Hükümleri

Madde 953.(867) - Borç yerine getirilmez ve yeterli güvence de gösterilmezse alacaklı, borç luya daha önce bildirimde bulunarak, hapsediği şeylerin teslim e bağlı rehin hükümleri (TMK Md 946) uyarınca paraya çevrilmesini isteyebilir.

Üzerinde hapis hakkı bulunan nama yazılı kıymetli evrak ın paraya çevrilmesi için icra dairesi, borç lu yerine gerekli işlemleri yapar.

İKİNCİ AYIRIM

ALACAKLAR VE DİĞER HAKLAR ÜZERİNDE REHİN

A. Genel olarak

Madde 954.(868) - Başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer haklar rehnedilebilir. (TMK Md 704, 939, 940, 944, 944, 945, 949, 956)

Aksine bir hüküm bulunmadıkça, bunların rehni hakkında da teslim e bağlı rehin hükümleri uygulanır. (TMK Md 923, 939)

B. Kurulması

I. Senede bağlı olan veya olmayan alacaklarda

Madde 955.(869) - Senede bağlanmış olan veya olmayan alacakların rehni için rehin sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması ve senede bağlı alacaklarda senedin teslim edilmesi gerekir.

Alacaklı veya rehned en, rehni borç luya ihbar edebilir. (TMK Md 958, 961)

Diğer hakların rehni nde, yazılı rehin sözleşmesiyle birlikte, bu hakların devri için öngörülen şekle uyulması gerekir. (TMK Md 5)

II. Kıymetli evrakta

Madde 956.(870) - Hamile yazılı senetlerin rehni için senetlerin rehin alacaklısına teslimi yeterlidir. *(TMK Md 923, 939)*

Diğer kıymetli evrakın rehni için senedin ciro edilmiş veya yazılı devir beyanı yapılmış olarak teslimi gerekir. *(TMK Md 923)*

III. Emtiayı temsil eden senetlerde

MADDE 957.(871) - Emtiayı temsil eden kıymetli evrakın rehnedilmesiyle emtia üzerinde rehin hakkı doğar. *(TMK Md 980)*

Emtiayı temsil eden senetten başka özel bir rehin senedi (varant) düzenlenmişse, rehinli alacak miktarının ve muaccel olduğu tarihin senet üzerine yazılmış olması koşuluyla, rehin senedinin rehnedilmiş olması yeterlidir. *(TMK Md 980)*

IV. Art rehin

Madde 958.(872) - Rehinli bir alacak üzerinde sonra gelen bir rehin kurulması, ancak rehnedenin veya sonra gelen rehin alacaklısının durumu önce gelen rehin alacaklısına yazılı olarak bildirmesi hâlinde geçerlidir. *(TMK Md 941, 955, 961)*

C. Hükümleri

I. Rehnin kapsamı

Madde 959.(873) - Faiz veya kâr payı gibi dönemsel gelir getiren alacakların rehnedilmiş olması hâlinde, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, bunlardan yalnız vadeleri henüz gelmemiş olanlar rehnin kapsamına girer ve rehin, vadeleri geçmiş olan edimleri kapsamaz.

Bu tür yan edimler için özel senetler düzenlenmiş ise, aksi kararlaştırılmış olmadıkça, bunların rehin kapsamına girmesi, şekil koşullarına uygun olarak rehnedilmelerine bağlıdır.

II. Rehinli pay senetlerinin temsili

Madde 960.(874) - Ortaklık genel kurulunda rehinli pay senetlerini temsil etmek yetkisi, rehin alacaklısına değil, pay sahibine aittir.

III. Yönetim ve ödeme

Madde 961.(875) - Özenli bir yönetim, rehnedilmiş alacağın muacceliyetinin ihbarını ve tahsil edilmesini gerekli kılıyorsa alacaklı bu işlemleri yapabilir; rehin alacaklısı da alacaklıyı bu işlemlerin yapılmasına zorlayabilir.

Rehin kendisine ihbar edilmiş olan borçlu, borcunu asıl alacaklıya veya rehin alacaklısına ancak diğerinin rızasıyla ödeyebilir.

Bu rızanın bulunmaması hâlinde borçlu, borcunu tevdi etmekle yükümlüdür.

ÜÇÜNCÜ AYIRIM REHİN KARŞILIĞINDA ÖDÜNÇ VERME İŞİ İLE UĞRAŞANLAR

A. Ödünç verenler

I. İşletme izni alma

Madde 962.(876) - İşletme olarak taşınır rehni karşılığında ödünç verme işiyle uğraşmak isteyenler, yetkili makamdan izin almak zorundadırlar.

II. Süre

Madde 963.(877) - Özel işletmelere ancak belli süre için izin verilebilir. Sürenin bitiminde bu izin yenilenebilir.

Gerekli kurallara uyulmaması hâlinde, verilen izin her zaman geri alınabilir. *(TMK Md 962)*

B. Taşınır rehni karşılığı ödünç

I. Kurulması

Madde 964.(878) - Rehnedilen taşınırın işletmeye teslim edilmesi ve karşılığında bir makbuzun alınmasıyla rehin kurulmuş olur. *(TMK Md 939)*

II. Hükümleri

1. Rehnin paraya çevrilmesi

Madde 965.(879) - Borç vadesinde ödenmezse, ödünç veren, borçluya önceden noter aracılığı ile borcunu ödemesini ihtar ettikten sonra rehni icra yoluyla paraya çevirtebilir.

Borçlu, ödünç verene karşı kişisel olarak sorumlu değildir. *(TMK Md 946)*

2. Arta kalan para üzerindeki hak

MADDE 966.(880) - Satış bedelinin rehnli alacak miktarından fazla olması hâlinde, arta kalan para hak sahibine ödenir.

İşletmenin aynı borçludan birden fazla alacağı varsa, bunlar arta kalan para hesaplanırken bir bütün olarak göz önünde tutulur.

Arta kalan miktarı isteme hakkı, rehnedilen taşınırın paraya çevrilmesinin üzerinden beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

III. Rehnin sona ermesi

1. Rehinden kurtarmayı isteme hakkı

Madde 967.(881) - Rehnedilen taşınır, satılıncaya kadar rehin makbuzunun geri verilmesi suretiyle rehinden kurtarılabilir. *(TMK Md 964, 968)*

Rehin makbuzu geri verilmezse, alacağın muaccel olmasından sonra hak sahibi olduğunu ispat eden kimse taşınırı rehinden kurtarabilir.

Ödünç veren, rehnedilen taşınırı makbuzun teslimi karşılığı geri verme hakkını açıkça saklı tutmuş olsa bile; alacağın muaccel olmasının üzerinden altı ay geçtikten sonra hakkını ispat eden kimse, taşınırı rehinden kurtarabilir

2. Ödünç verenin hakları

Madde 968.(882) - Ödünç veren, taşınırın rehinden kurtarıldığı aya ait faizin tamamının ödenmesini isteyebilir.

Ödünç veren, makbuzu *(TMK Md 964)* kim getirirse taşınırı ona geri verme hakkını açıkça saklı tutmuşsa, makbuzun hamilinin bunu haksız olarak ele geçirdiğini bilmedikçe ve bilmesi gerekmedikçe bu yetkisini kullanabilir.

C. Geri alım hakkı tanıyarak satım

Madde 969.(883) - Geri alım hakkı tanıyarak satın almayı meslek edinenler hakkında da, taşınır rehni karşılığında ödünç verenlere ilişkin hükümler uygulanır. *(TMK Md 736, 962)*

DÖRDÜNCÜ AYIRIM REHİNLİ TAHVİL

A. Niteliği

Madde 970.(884) - İşletme olarak taşınmaz rehni karşılığında ödünç verme işiyle uğraşmak üzere yetkili makamdan izin alanlar, özel bir rehin sözleşmesi ve teslim yükümlülüğü olmasa bile, taşınmaz rehniyle güvence altına alınmış alacakları ile cari işlerinden *(TMK Md 850, 882, 898, 903)* doğan alacaklarını karşılık göstererek rehinli tahvil çıkarabilirler. *(TMK Md 939)*

B. Şekli

Madde 971.(885) - Alacaklılar, rehinli tahvillerin öngörülen zamandan önce ödenmesini isteyemezler.

Tahviller hamile veya nama yazılı olarak çıkarılır ve hamile yazılı kuponları bulunur.

C. Düzenlenmesi

Madde 972.(886) - Tahvil çıkaracaklar ile tahvil çıkarmaya ilişkin koşullar ve çıkarma izni vermeye yetkili makam özel kanunla belirlenir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

ZİLYETLİK VE TAPU SİCİLİ

BİRİNCİ BÖLÜM ZİLYETLİK

A. Zilyetlik kavramı ve türleri

I. Kavram

Madde 973.(887) - Bir şey üzerinde fiilî hâkimiyeti bulunan kimse onun zilyedir. (TMK Md 712, 713, 981, 988, 989, 992, 994)

Taşınmaz üzerindeki irtifak haklarında ve taşınmaz yüklerinde hakkın fiilen kullanılması zilyetlik sayılır. (TMK Md 779, 839)

*22.11.1944 tarihli 27/32 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :452

Tapusuz taşınmaz malın elmeni (zilyedi) tarafından tapu dışı satışı ve alıcıya teslimi, yasaya göre hükümsüz olduğundan satıcının bu taşınmaz malı geri almaya yetkisi vardır

*9.10.1946 tarihli 6/12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :419, 420

Bir kimsenin yasalar uyarınca henüz malik olmadığı ve tapu kütüğünde yazılı olmayan bir taşınmazını başkasına satıp teslim etmesi, ileride, mülkiyet edimine yarayan o mal üzerindeki eylemsel kullanım hakkını, elmenliğini aktarmayı üstlenmesidir. Nesnel bir hak olan elmenliğin her hak gibi aktarılması olanaklı ve geçerli olup resmi biçime bağlı bulunmadığı cihetle bu işlem tapulu taşınmazların dış satışlarına örnekseme yoluyla kendiliğinden hükümsüz sayılmaz.

Böyle bir aktarmaya karşı aldanma, onamda sakatlık vesaire gibi nedenlerle yapılan sataşmalarda (taarruzlarda) öteki yanın, zaman aşımına veya hak düşürücü sürelerle dayanarak savunma hakkı vardır.

Dava nedenine bakılarak olaya uyan zamanaşımı veya hak düşürücü süre hükümlerinin uygulanması gerekir. Yerine göre Borçlar Kanununun 125. Maddesinde yazılı zamanaşımı uygulanabilir.

*23.12.1994 tarihli 2/5 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1995/4 sayfa :525

1617 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği 26.7.1972 tarihinden sonra ve o tarih itibarıyla mer'i bulunan yasalara göre belgesizden zilyetlikle kazanılmış taşınmazların, 3402 sayılı Kadastro Kanununun yürürlüğünden sonra açılan davalarda , anılan yasanın 14. Maddesinde öngörülen sınırlamalar bakımından nazara alınması gerekir.

II. Türleri

1. Aslı ve fer'î zilyetlik

Madde 974.(888) - Zilyet, bir sınırlı aynî hak (TMK Md 779, 794, 839, 850,881, 898, 939) veya bir kişisel hakkın kurulmasını ya da kullanılmasını sağlamak için şeyi başkasına teslim ederse, bunların ikisi de zilyet olur. (TMK Md 763)

Bir şeyde malik sıfatıyla zilyet olan aslı zilyet, diğeri fer'î zilyettir. (TMK Md 704, 762, 986, 988,)

2. Dolaylı ve dolaysız zilyetlik

Madde 975.() - Bir şeyde fiilî hâkimiyetini doğrudan doğruya sürdüren kimse dolaysız zilyet, başka bir kişi aracılığı ile sürdüren kimse dolaylı zilyettir.

III. Geçici olarak kesilme

Madde 976.(889) - Fiilî hâkimiyetin geçici nitelikteki sebeplerle kullanılmaması veya kullanma olanağının ortadan kalkması zilyetliği sona erdirmez. (TMK Md 778, 973)

B. Zilyetliğin devri

I. Hazırlar arasında

Madde 977.(890) - Zilyetlik, şeyin veya şey üzerinde hâkimiyeti sağlayacak araçların, edinene teslimi veya edinenin önceki zilyedin rızasıyla şey üzerinde hâkimiyeti kullanacak duruma gelmesi hâlinde devredilmiş olur. (TMK Md 762)

**9.10.1946 tarihli 6/12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :419, 420*

Bir kimsenin yasalar uyarınca henüz malik olmadığı ve tapu kütüğünde yazılı olmayan bir taşınmazını başkasına satıp teslim etmesi, ileride, mülkiyet edimine yarayan o mal üzerindeki eylemsel kullanım hakkını, elmenliğini aktarmayı üstlenmesidir. Nesnel bir hak olan elmenliğin her hak gibi aktarılması olanaklı ve geçerli olup resmi biçime bağlı bulunmadığı cihetle bu işlem tapulu taşınmazların dış satışlarına örnekseme yoluyla kendiliğinden hükümsüz sayılmaz.

Böyle bir aktarmaya karşı aldanma, onamda sakatlık vesaire gibi nedenlerle yapılan satışmalarda (taarruzlarda) öteki yanın, zaman aşımına veya hak düşürücü sürelerle dayanarak savunma hakkı vardır.

Dava nedenine bakılarak olaya uyan zamanaşımı veya hak düşürücü süre hükümlerinin uygulanması gerekir. Yerine göre Borçlar Kanununun 125. Maddesinde yazılı zamanaşımı uygulanabilir.

II. Hazır olmayanlar arasında

Madde 978.(891) - Temsilciye yapılan teslim, temsil edilene yapılmış gibi zilyetliği geçirir. (TMK Md 762, 763, 973)

III. Teslimsiz devir

Madde 979.(892) - Bir üçüncü kişi veya zilyetliği devreden, özel bir hukukî ilişkiye dayanarak zilyet olmakta devam ederse zilyetlik, teslim gerçekleşmeksizin kazanılmış olur. (TMK Md 766, 974)

Zilyetliğin bu yolla devri, zilyet olmakta devam eden üçüncü kişiye karşı, ancak durumun devreden tarafından kendisine bildirildiği andan başlayarak hüküm doğurur.

Üçüncü kişi, zilyetliği devredene karşı ileri sürebileceği sebeplerle şeyi edinene vermektan kaçınabilir.

IV. Emtiayı temsil eden senetlerin teslimi

Madde 980.(893) - Bir taşıyıcıya veya umumî mağazaya bırakılmış emtiayı temsil eden kıymetli evrakın teslimi, emtianın teslimi gibi sonuç doğurur. (TMK Md 956, 957)

Kıymetli evrakı iyiniyetle teslim alan kimse ile emtiayı iyiniyetle teslim alan kimse arasında uyumsuzluk çıkarsa emtiayı teslim alan tercih olunur.

C. Zilyetliğin hükümleri

I. Korunması

1. Savunma hakkı

Madde 981.(894) - Zilyet, her türlü gasp veya saldırıyı kuvvet kullanarak defedebilir.

Zilyet, rızası dışında kendisinden alınan şeyi taşınmazlarda el koyanı kovarak, taşınırlarda ise eylem sırasında veya kaçarken yakalananın elinden alarak zilyetliğini koruyabilir. Ancak, zilyet durumun haklı göstermediği derecede kuvvet kullanmaktan kaçınmak zorundadır. (TMK Md 753)

*9.10.1946 tarihli 6/12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :419, 420

Bir kimsenin yasalar uyarınca henüz malik olmadığı ve tapu kütüğünde yazılı olmayan bir taşınmazını başkasına satıp teslim etmesi, ileride, mülkiyet edimine yarayan o mal üzerindeki eylemsel kullanım hakkını, elmenliğini aktarmayı üstlenmesidir. Nesnel bir hak olan elmenliğin her hak gibi aktarılması olanaklı ve geçerli olup resmi biçime bağlı bulunmadığı cihetle bu işlem tapulu taşınmazların dış satışlarına örneksene yoluyla kendiliğinden hükümsüz sayılmaz.

Böyle bir aktarmaya karşı aldanma, onamda sakatlık vesaire gibi nedenlerle yapılan satışlarda (taarruzlarda) öteki yanın, zaman aşımına veya hak düşürücü sürelerle dayanarak savunma hakkı vardır.

Dava nedenine bakılarak olaya uyan zamanaşımı veya hak düşürücü süre hükümlerinin uygulanması gerekir. Yerine göre Borçlar Kanununun 125. Maddesinde yazılı zamanaşımı uygulanabilir.

2. Zilyetliğin gasbında dava hakkı

Madde 982.(895) - Başkasının zilyet bulunduğu bir şeyi gasbeden kimse, o şey üzerinde üstün bir hakka sahip olduğunu iddia etse bile onu geri vermekle yükümlüdür. (TMK Md 973, 984, 985)

Davalı, o şeyi davacıdan geri almasını gerektirecek üstün bir hakka sahip olduğunu derhâl ispat ederse onu geri vermektan kaçınabilir.

Dava, şeyin geri verilmesine ve zararın giderilmesine yönelik olur.

*8.3.1950 tarihli 22/4 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 270

Başkasının taşınmazını haksız olarak zorla alıp kullanmış olan kötü niyetli kimse,o taşınmazı haksız olarak elinde tutmuş olmasından doğan zararları ve elde ettiği elde etmeyi savsadiğı verimleri ödemekle yükümlü olup başka bir ,zarara uğramış olan malike veya elmene işgal ödencesi (ecrimisil)adı veya başka bir ad altında herhangi bir ödence vermekle yükümlü değildir.

3. Zilyetliğe saldırıya dava hakkı

Madde 983.(896) - Saldırıda bulunan, şey üzerinde bir hak iddia etse bile; zilyetliği (TMK Md saldırıya uğrayan, ona karşı dava açabilir.

Dava, saldırının sona erdirilmesine, sebebinin önlenmesine ve zararın giderilmesine yönelik olur. (TMK Md 982, 984)

*8.3.1950 tarihli 22/4 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 270

Başkasının taşınmazını haksız olarak zorla alıp kullanmış olan kötü niyetli kimse,o taşınmazı haksız olarak elinde tutmuş olmasından doğan zararları ve elde ettiği elde etmeyi savsadiğı verimleri ödemekle yükümlü olup başka bir ,zarara uğramış olan malike veya elmene işgal ödencesi (ecrimisil)adı veya başka bir ad altında herhangi bir ödence vermekle yükümlü değildir.

4. Dava hakkının düşmesi

Madde 984.(897) - Gasp ve saldırıdan dolayı dava hakkı, zilyedin fiili (TMK Md 982,983) ve failini öğrenmesinden başlayarak iki ay ve her hâlde fiilin üzerinden bir yıl geçmekle düşer.

II. Zilyetlik dolayısıyla hakkın korunması

1. Mülkiyet karinesi

Madde 985.(898) - Taşınırın zilyedi onun maliki sayılır. (TMK Md 683, 762, 973, 986, 1023,)

Önceki zilyetler de zilyetlikleri süresince o taşınırın maliki sayılırlar. (TMK Md 977)

2. Fer'î zilyetlikte karine

Madde 986.(899) - Bir taşınıra malik olma iradesi bulunmaksızın zilyet olan kimse, taşınırı kendisinden iyiniyetle (TMK Md 3,) aldığı kişinin mülkiyet karinesine dayanabilir. (TMK Md 974, 984)

Taşınıra bir sınırlı aynî hak veya kişisel hak iddiasıyla zilyet bulunan kimsenin iddia ettiği hakkın varlığı karine olarak kabul edilir. Ancak, zilyet bu karineyi şeyi kendisine vermiş olan kişiye karşı ileri süremez.

3. Davaya karşı savunma

Madde 987.(900) - Bir taşınırın zilyedi (TMK Md 973, 974), kendisine karşı açılan her davada üstün hakka (TMK Md 982) sahip olduğu karinesine dayanabilir.

Gasp veya saldırıya ilişkin hükümler saklıdır. (TMK Md 982, 983)

4. Tasarruf yetkisi ve taşınır davası

a. Emin sıfatıyla zilyetten edinme bakımından

Madde 988.(901) - Bir taşınırın emin sıfatıyla zilyedinden (TMK Md 779, 939) o şey üzerinde iyiniyetle (TMK Md 3) mülkiyet (TMK Md 683, 762, 763) veya sınırlı aynî hak (TMK Md 779, 794, 839, 850,881, 898, 939) edinen kimsenin edinimi, zilyedin bu tür tasarruflarda bulunma yetkisi olmasa bile korunur. (TMK Md 778, 862)

b. Kaybedilen veya çalınan eşya bakımından

Madde 989.(902)— Taşınırı çalınan, kaybolan ya da iradesi dışında başka herhangi bir şekilde elinden çıkan zilyet, o şeyi elinde bulunduran herkese karşı beş yıl içinde taşınır davası açabilir. (TMK Md 683,)

Bu taşınır, açık artırmadan veya pazardan ya da benzeri eşya satanlardan iyiniyetle (TMK Md 3) edinilmiş ise; iyiniyetli birinci ve sonraki edinenlere karşı taşınır davası, ancak ödenen bedelin geri verilmesi koşuluyla açılabilir.

Diğer konularda iyiniyetli zilyedin haklarına (TMK Md 982, 993,994) ilişkin hükümler uygulanır.

*30.05.1945 tarihli 6-40/11 YİBK Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :154

Hazinece çıkarılan tahvillerin yitirilmesi durumunda 865 Sayılı Ticaret Yasası'nın 134-440 maddeleri kurallarının örneksime yoluyla uygulanması gerekir. Bu tür davalara sulh hukuk yargılığında bakılmadığıdır. Yargılığa verilecek kararlardan yalnız reddi kapsayanlar temyiz olunabilir.

c. Para ve hamile yazılı senetlerde

Madde 990.(903) - Zilyet, iradesi dışında (TMK Md 989) elinden çıkmış olsa bile, para ve hamile yazılı senetleri iyiniyetle (TMK Md 3 ,683) edinmiş olan kimseye karşı taşınır davası açamaz.

**30.05.1945 tarihli 6-40/11 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :154*

Hazinece çıkarılan tahvillerin yitirilmesi durumunda 865 Sayılı Ticaret Yasası'nın 134-440 maddeleri kurallarının örneksene yoluyla uygulanması gerekir. Bu tür davalara sulh hukuk yargılığında bakılmalıdır. Yargılıkça verilecek kararlardan yalnız reddi kapsayanlar temyiz olunabilir.

d. İyiniyetli olmama hâlinde

Madde 991.(904) - Bir taşınırın zilyetliğini iyiniyetle (TMK Md 3) edinmemiş olan kimseye karşı önceki zilyet, her zaman taşınır davası açabilir. (TMK Md 982, 995)

Eğer önceki zilyet de, zilyetliği iyiniyetle (TMK Md 3) edinmemiş ise sonraki zilyede karşı taşınır davası (TMK Md 683,) açamaz.

5. Taşınmazlarda karine

Madde 992.(905) - Tapuya kayıtlı taşınmazlarda (TMK Md 683, 704, 998), hak karinesinden ve zilyetlikten doğan dava açma hakkından yalnız adına tescil bulunan kimse yararlanır.

Bununla birlikte taşınmaz üzerinde fiilî hâkimiyeti bulunan kimse, gasp veya saldırı sebebiyle dava açabilir. (TMK Md 981)

**28.02.1945 tarihli 23/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :67-68*

İskan Yasası uyarınca bir kimsenin tapulu olsa bile yapı ve toprağı yanlışlıkla bu yasanın saydığı kimselere aktarılmış ise ayna ilişkin davaların bir yıl içinde açılması gerekli olup bu bir yıl geçtikten ve hakkı düştükten sonra hakkı olanın ancak hazine aleyhine el konulduğu zamandaki sürüm değeri üzerinden bedel davası açmaya hakkı vardır.

III. Sorumluluk

1. İyiniyetli zilyet bakımından

a. Yararlanma

Madde 993.(906) - İyiniyetle (TMK Md 3) zilyedi bulunduğu şeyi, karineyle mevcut hakkına uygun şekilde kullanan veya ondan yararlanan zilyet, o şeyi geri vermekle yükümlü olduğu kimseye karşı bu yüzden herhangi bir tazminat ödemek zorunda değildir. (TMK Md 585, 599, 638)

İyiniyetli zilyet (TMK Md 3,), şeyin kaybedilmesinden, yok olmasından veya hasara uğramasından sorumlu olmaz.

**1.3.1950 tarihli 11/2 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 243*

Medeni Kanun 907. Maddesinin son fıkrasındaki “ zilyedin elde ettiği semereler “ tabirinden maksat tabii ve hukuki semereler olup ;semere nefhumuna girmeyen kullanma ile faydalanmasının değerlendirilecek karşılığına şamil olmadığından yapmış olduğu faydalı ve zaruri sarfiyata mahsup edilemez

b. Tazminat

Madde 994.(907) - İyiniyetli (TMK Md 3) zilyet, geri vermeyi isteyen kimseden (TMK Md 982) şey için yapmış olduğu zorunlu ve yararlı giderleri tazmin etmesini isteyebilir ve bu tazminat ödeninceye kadar şeyi geri vermekten kaçınabilir. (TMK Md 950)

İyiniyetli (TMK Md 3) zilyet, diğer giderler için tazminat isteyemez. Ancak, şeyin geri verilmesinden önce kendisine bu giderler için bir tazminat önerilmezse, kendisi tarafından o şeyle birleştirilen ve zararsızca ayrılması mümkün bulunan eklemeleri o şeyi geri vermeden önce ayırıp alabilir. (TMK Md 801)

Zilyedin elde ettiği ürünler (TMK Md 685), yaptığı giderler sebebiyle doğan alacaklarına mahsup edilir.

**9.10.1946 tarihli 6/12 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :419, 420*

Bir kimsenin yasalar uyarınca henüz malik olmadığı ve tapu kütüğünde yazılı olmayan bir taşınmazını başkasına satıp teslim etmesi, ileride, mülkiyet edimine yarayan o mal üzerindeki eylemsel kullanım hakkını, elmenliğini aktarmayı üstlenmesidir. Nesnel bir hak olan elmenliğin her hak gibi aktarılması olanaklı ve geçerli olup resmi biçime bağlı bulunmadığı cihetle bu işlem tapulu taşınmazların dış satışlarına örnekseme yoluyla kendiliğinden hükümsüz sayılmaz.

Böyle bir aktarmaya karşı aldanma, onamda sakatlık vesaire gibi nedenlerle yapılan sataşmalarda (taarruzlarda) öteki yanın, zaman aşımına veya hak düşürücü sürelerle dayanarak savunma hakkı vardır.

Dava nedenine bakılarak olaya uyan zamanaşımı veya hak düşürücü süre hükümlerinin uygulanması gerekir. Yerine göre Borçlar Kanununun 125. Maddesinde yazılı zamanaşımı uygulanabilir.

**1.3.1950 tarihli 11/2 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 243*

Medeni Kanun 907. Maddesinin son fıkrasındaki “ zilyedin elde ettiği semereler “ tabirinden maksat tabii ve hukuki semereler olup ;semere nefhumuna girmeyen kullanma ile faydalanmasının değerlendirilecek karşılığına şamil olmadığından yapmış olduğu faydalı ve zaruri sarfiyata mahsup edilemez

2. İyiniyetli olmayan zilyet bakımından

Madde 995.(908) - İyiniyetli olmayan (TMK Md 3) zilyet, geri vermekle yükümlü olduğu şeyi haksız alıkoymuş olması yüzünden hak sahibine verdiği zararlar ve elde ettiği veya elde etmeyi ihmal eylediği ürünler (TMK Md 685) karşılığında tazminat ödemek zorundadır.

İyiniyetli olmayan zilyet, yaptığı giderlerden ancak hak sahibi için de zorunlu olanların tazmin edilmesini isteyebilir.

İyiniyetli olmayan zilyet, şeyi kime geri vereceğini bilmediği sürece ancak kusuruyla verdiği zararlardan sorumlu olur.

**8.3.1950 tarihli 22/4 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 270*

Başkasının taşınmazını haksız olarak zorla alıp kullanmış olan kötü niyetli kimse, o taşınmazı haksız olarak elinde tutmuş olmasından doğan zararları ve elde ettiği elde etmeyi savsacağı verimleri ödemekle yükümlü olup başka bir ,zarara uğramış olan malike veya elmeneye işgal ödencesi (ecrimisil) adı veya başka bir ad altında herhangi bir ödence vermeye yükümlü değildir.

**4.6.1958 tarihli 15/6 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa 98*

Bir kimsenin başkasına ait olduğunu bildiği ya da bilecek durumda bulunduğu bir taşınmazı kendi malı gibi kiraya verip kiralari toplamış olması nedeniyle hak sahibinin o kimseden kiralari alınması açacağı dava gerek BK 414. Maddesine dayanan , gerekse MK 908. Maddesine dayanan bir dava olarak nitelendirilebilir. Ancak duraksama halinde bu dava BK 414. Maddesi hükmüne dayanan çıkarların devri davası sayılır ve bundan dolayı on yıllık zamanaşımına tabi olur.

IV. Kazandırıcı zamanaşımından yararlanma

Madde 996.(909) - Kazandırıcı zamanaşımından yararlanma hakkına sahip olan zilyet, zilyetliği kendisine devreden aynı yetkiye sahip idiye onun zilyetlik süresini kendi süresine ekleyebilir. (TMK Md 712, 713, 777)

İKİNCİ BÖLÜM TAPU SİCİLİ

A. Kurulması

I. Sicil bakımından

1. Genel olarak

Madde 997.(910) - Taşınmazlar üzerindeki hakları göstermek üzere tapu sicili tutulur. (TMK Md 704)

Tapu sicili, tapu kütüğü ve kat mülkiyeti kütüğü ile bunları tamamlayan yevmiye defteri ve belgeler ile plânlardan oluşur.

Sicilin örneği, nasıl tutulacağı ve yardımcı siciller tüzükle belirlenir. (TMK Md 1000)

2. Taşınmazların kaydedilmesi

a. Kaydedilecek taşınmazlar

Madde 998.(911) - Tapu siciline taşınmaz olarak şunlar kaydedilir:

1. Arazi, (TMK Md 704)
2. Taşınmazlar üzerindeki bağımsız ve sürekli haklar, (TMK Md 704)
3. Kat mülkiyetine konu olan bağımsız bölümler.

Arazinin tapu siciline kaydı, özel kanun hükümlerine tâbidir.

Bağımsız ve sürekli hakların kaydedilmesi için gerekli koşullar ve usul tüzükle belirlenir. Süreklilik koşulunun gerçekleşmesi için hakkın süresiz veya en az otuz yıl süreli olması gerekir.

Kat mülkiyetine konu olan bağımsız bölümlerin taşınmaz olarak kaydı, özel kanun hükümlerine tâbidir.

b. Kaydedilmeyecek taşınmazlar

Madde 999.(912) - Özel mülkiyete tâbi olmayan (TMK Md 715) ve kamunun yararlanmasına ayrılan taşınmazlar, bunlara ilişkin tescili gerekli bir aynî hakkın kurulması söz konusu olmadıkça kütüğe kaydolunmaz.

Tapuya kayıtlı bir taşınmaz, kayda tâbi olmayan bir taşınmaza dönüşürse, tapu sicilinden çıkarılır.

**16.5.1956 tarihli 1/6 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 675*

Kamu tüzel kişiliği tarafından istisna edilmeksizin taşınmaz malı yola çevrilen kimsenin , el atmanın önlenmesi davası açmaya hakkı vardır. Ancak dilerse mülkiyetin devri karşılığı taşınmaz malın bedelini o kamu tüzel kişiliğinden dava edebilir. İsteyebileceği bedel taşınmazın dava tarihindeki bedelidir

**6.6.1956 tarihli 9/10 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 4 sayfa 685*

Bir yerin köy veya belediye gibi tüzel kişilere ait yayla yayla olduğu savları tanıkla kanıtlanamaz. . Bu savların yasal belgelerle kanıtlanması gerekir.

3. Sicilin unsurları

a. Tapu kütüğü

Madde 1000.(913) - Her taşınmaza kütükte bir sayfa ayrılır ve sayfa numaraları birbirini izler.

Bir taşınmazın bölünmesi (TMK Md 642)veya birden çok taşınmazın birleştirilmesi (TMK Md 743, 755, 761) hâlinde uyulacak usul tüzükle belirlenir.

Kütüğün her sayfasındaki özel sütunlara şunlar tescil edilir:

1. Mülkiyet, (TMK Md 683 ,704)

2. Taşınmaz üzerinde kurulmuş olan veya o taşınmaz lehine başka taşınmaz üzerinde kurulmuş bulunan irtifak hakları ile taşınmaz yükü, (TMK Md 779, 794, 839)

3. Taşınmaz üzerindeki rehin hakları. (TMK Md 850,)

Eklentiler(TMK Md 686), malikin isteği üzerine beyanlar sütununa kaydedilir. Yapılan bu kayıt, ancak kütükte hak sahibi olarak görünenlerin rızasıyla kütükten silinebilir.

Aynı malike ait olan birden çok taşınmaz, sınırları birbirine bitişik olmasa bile, malikin istemiyle kütükte ortak bir sayfaya kaydedilebilir. Bu sayfaya yapılan rehin tescilleri, o sayfada kayıtlı bulunan bütün taşınmazları bağlar; aynı sayfada kayıtlı bu gibi taşınmazlardan bir kısmı malikin istemi üzerine veya mahkeme kararıyla o sayfadan çıkarılırsa, çıkarılan taşınmazlar üzerinde tescil edilmiş bulunan haklar saklı kalır.

b. Kat mülkiyeti kütüğü

Madde 1001.() - Kat mülkiyetine konu olan bağımsız bölümler, ayrıca tutulacak kat mülkiyeti kütüğüne yazılır.

Özel kanun hükümleri saklı kalmak üzere, kütükte yapılacak işlemler hakkında tapu kütüğüne ilişkin hükümler uygulanır.

c. Yevmiye defteri ve belgeler

Madde 1002.() - Tapu kütüğüne tescil istemleri, isteyen kimliği ve istemin konusu belirtilerek istem sırasına göre derhâl yevmiye defterine yazılır. Bu işlemlerin dayanağı olan belgeler, özenle sıraya konulur ve saklanır.

d. Plân

Madde 1003.() - Bir taşınmazın kütüğe kaydı ve belirlenmesinde resmî bir ölçüme dayanan plân (TMK Md 719) esas alınır. Plânların nasıl hazırlanacağı tüzükle belirlenir.

II. Tapu sicilinin tutulması

1. Bir bölgede

Madde 1004.(914) - Taşınmazlar, buldukları bölgenin tapu siciline kaydedilir.

2. Birden çok bölgede

Madde 1005.(915) - Birden çok bölgede bulunan taşınmaz, diğer bölge sicillerine kayıtlı olduğu belirtilmek suretiyle her bölgedeki sicile ayrı ayrı kaydedilir. (TMK Md 900)

Böyle bir taşınmaza ilişkin tescil istemleri ve tescil işlemleri taşınmazın büyük kısmının bulunduğu bölgede yapılır ve yapılan tescil kütüğe işlenmek üzere diğer bölgelerdeki tapu idarelerine bildirilir.

III. Tapu idareleri

1. Kuruluş

Madde 1006.(916) - Tapu idarelerinin kuruluş, işleyiş ve hizmetlerinin yürütülmesi, özel kanun hükümlerine tâbidir.

2. Sorumluluk

Madde 1007.(917) - Tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumludur. (TMK Md 905, 922)

Devlet, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rücu eder.

Devletin sorumluluğuna ilişkin davalar, tapu sicilinin bulunduğu yer mahkemesinde görülür.

*15.03.1944 tarihli 13/8 YİBK Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :268

1 – Medeni Kanununun M. 917’de işaret edilen tapu sicilleri eski ve yeni bütün sicilleri kapsar.

2 – Medeni Kanununun yürürlüğünden sonra bu sicillerden doğan zararlardan Hazine sorumludur.

B. İşlemler

I. İşlemlerin konusu

1. Tescil

Madde 1008.(918) - Taşınmaza ilişkin aşağıdaki haklar, tapu kütüğüne tescil edilir:

1. Mülkiyet, (TMK Md 704)
2. İrtifak hakları ve taşınmaz yükleri, (TMK Md 779, 794, 823, 839)
3. Rehin hakları. (TMK Md 850)

**04.12.1998 tarihli 4/3 YİBK Yargıtay Kararlar Dergisi 1999/6 sayfa :
Kazandırıcı zamanaşımı yoluyla tapusuz taşınmazların M.K.'nun 639/1 maddesine göre verilen tescil kararları inşai-ihdasi (yapıcı-kurucu-yenilik doğurucu) nitelikte kararlardır.
Mülkiyet hakkı bu kararların kesinleştiği anda kazanılır.*

2. Şerhler

a. Kişisel haklarda

Madde 1009.(919) - Arsa payı karşılığı inşaat, taşınmaz satış vaadi, kira, alım(TMK Md 705, 706,), önalım(TMK Md 735), gerilim (TMK Md 736) sözleşmelerinden doğan haklar ile şerhedilebileceği kanunlarda açıkça öngörülen diğer haklar tapu kütüğüne şerhedilebilir. (TMK Md 1009, 1010, 1011)

Bunlar şerh verilmekle o taşınmaz üzerinde sonradan kazanılan hakların sahiplerine karşı ileri sürülebilir.

**30.11.1990 tarihli 2/6 YİBK Hukuk Bölümü Cilt 6 sayfa :542
Antalya İli Özel İdaresi tarafından Vakıflar genel müdürlüğünden satın alınarak , ihtiyaç sahiplerine dağıtılmasının sağlanması amacıyla Valilik ile Arsa ofisi Genel müdürlüğü arasında protokol gereği Ofise devir edilen arsaların, Ofişçe kooperatiflere devri ve kooperatif ortaklarına dağıtımını takiben 1164 sayılı Arsa Ofisi Kanununun 11. Maddesi uyarınca tapu kayıtlarına konulan “ satış şartlarına uygun inşaat ikmal edilmedikçe üçüncü şahıslara satılamaz,bağışlanamaz veya haciz olunamaz “ yolundaki şerhin hüküm ve sonuçları sözleşme ile ortadan kaldırılamaz, değiştirilemez ve süre sonunda bu şerh hükümsüz hale gelmez.*

b. Tasarruf yetkisinin kısıtlanmasında

Madde 1010.(920) - Aşağıdaki sebeplere dayanan tasarruf yetkisi kısıtlamaları, tapu kütüğüne şerh verilebilir:

1. Çekişmeli hakların korunmasına ilişkin mahkeme kararları, (TMK Md 637)
2. Haciz, iflâs kararı veya konkordato ile verilen süre,
3. Aile yurdu kurulması (TMK Md 390), artmirasçı atanması (TMK Md 520) gibi şerh verilmesi kanunen öngörülen işlemler.

Tasarruf yetkisi kısıtlamaları, şerh verilmekle taşınmaz üzerinde sonradan kazanılan hakların sahiplerine (TMK Md 705, 869) karşı ileri sürülebilir.

c. Geçici tescil şerhi

Madde 1011.(921) - Aşağıdaki hâllerde geçici tescil şerhi verilebilir:

1. İddia edilen bir aynî hakkın güvence altına alınması gerekiyorsa, (TMK Md 705, 779, 794, 823, 826, 839, 856, 882)
2. Tasarruf yetkisini belirleyen belgelerdeki noksanlıkların sonradan tamamlanmasına kanun olanak tanıyorsa. (TMK Md 1013, 1015,)

Geçici tescil şerhi, bütün ilgililerin razı olmasına veya hâkimin karar vermesine bağlıdır. Şerhin konusu olan hak sonradan gerçekleşirse, şerh tarihinden başlayarak üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir.

Geçici tescil şerhi verilmesi istemi üzerine hâkim, tarafları dinleyerek veya dosya üzerinde inceleme yaparak şerhe konu olan hakkın varlığının kabul edilebileceği kanaatine varırsa, şerh kararı verir. Kararda şerhin etki bakımından süresi ve içeriği belirlenir; gerektiğinde mahkemeye başvurulması için bir süre verilir.

3. Beyanlar

Madde 1012.() - Bir taşınmazın eklentileri (TMK Md 686), malikin istemi üzerine kütükteki beyanlar sütununa yazılır. Bu kaydın terkin, kütükte hak sahibi görünen bütün ilgililerin rızasına bağlıdır.

Taşınmaz mülkiyetine ilişkin kamu hukuku kısıtlamalarının beyanlar sütununa yazılması ve bu sütuna yazılabilecek diğer hususlar tüzükle belirlenir.

Özel kanun hükümleri saklıdır.

**22.12.1995 tarihli 1/3 YİBK Yargıtay Kararlar Dergisi 1996/6 sayfa :869*

Yabani ağaçların (delicelik ve menengiçlerin) aşıl原因arak meyve ağacı haline dönüştürülmesi durumunda bununun 3402 sayılı Kadastro Kanununun 19/2. Maddesinde öngörülen ve tutanağın ve kütüğün beyanlar hanesinde gösterilmesi gereken bir “muhtesat” olarak kabul edilmesi gerekir.

II. Tescilin ve terkinin koşulları

1. İstem

a. Tescil için

Madde 1013.(922) - Tescil, tasarrufa konu olan taşınmaz malikin yazılı beyanı üzerine yapılır.

Edinen kimse, kanun hükmüne (TMK Md 716, 1026, 1027,), kesinleşmiş mahkeme kararına veya buna eşdeğer bir belgeye dayanıyorsa, bu beyana gerek yoktur. (TMK Md 705, 716, 893, 894, 895, 1015)

Bir aynî hakkı tescilden önce kazanan kimse, gerekli belgeleri ibraz ederek tescili isteyebilir.

b. Terkin ve değişiklik için

Madde 1014.(923) - Bir tescilin terkin edilmesi veya değiştirilmesi, ancak bu kaydın kendilerine hak sağladığı kimselerin yazılı beyanı üzerine yapılabilir.

(TMK Md 1025)

2. Yetkinin ve sebebin belirlenmesi

Madde 1015.(924) - Tescil, terkin ve değişiklik gibi tasarruf işlemlerinin yapılabilmesi, istemde bulunanın, tasarruf yetkisini ve hukukî sebebi belgelemiş olmasına bağlıdır. (TMK Md 1008)

İstemde bulunan kimse, kendisinin, sicilde hak sahibi görünen kişi veya bu kişinin temsilcisi olduğunu ispat etmek suretiyle tasarruf yetkisini belgelemiştir.

Hukukî sebebin belgelenmesi, bu sebebin geçerliliği için gerekli şekilde uyulduğunun ispatı suretiyle olur. (TMK Md 706, 997, 1005, 1013)

3. Belgelerin tamamlanması

Madde 1016.(925) - Tasarruf yetkisine ve hukukî sebebe ilişkin belgeler tamam değilse istem reddedilir. (TMK Md 1015)

Bununla birlikte, hukukî sebebe ilişkin belgeler tamam olmasına rağmen, tasarruf yetkisini belirten belgenin tamamlanması gereken hâllerde, malikin rızası veya hâkimin kararıyla geçici tescil şerhi verilebilir. (TMK Md 1011)

III. Tescilin biçimi

1. Genel olarak

Madde 1017.(926) - Kütüğe tesciller, istem tarihine ve sırasına göre yapılır.

Sicildeki kaydın bir örneği isteyen ilgiliye verilir. (TMK Md 1020)

Tescil ve terkin ile verilecek örneklerin şekli tüzükle belirlenir.

2. Taşınmaz lehine irtifaklarda

Madde 1018.() - Taşınmaz lehine irtifakların (TMK Md 779) tescil ve terkinini hem yüklü, hem yararlanan taşınmazların sayfalarına kaydedilir.

IV. Tebliğ zorunluluğu

Madde 1019.(927) - Tapu memuru, ilgililerin bilgisi dışında yaptığı işlemleri onlara tebliğ etmekle yükümlüdür. (TMK Md 792)

İlgililerin bu işlemlere karşı itiraz süresi, kendilerine yapılan tebliğ tarihinden işlemeye başlar. (TMK Md 889, 893, 894, 895, 1026)

C. Tapu sicilinin açıklığı

Madde 1020.(928) - Tapu sicili herkese açıktır. (TMK Mk 997, 998, 1000, 1001, 1002, 1003, 1008, 1009, 1010, 1011, 1012)

İlgisini inanılır kılan herkes, tapu kütüğündeki ilgili sayfanın ve belgelerin tapu memuru önünde kendisine gösterilmesini veya bunların örneklerinin verilmesini isteyebilir. (TMK Md 1017)

Kimse tapu sicilindeki bir kaydı bilmediğini ileri süremez.

*3.2.1943 tarihli 7/8 YİBK Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :86

1 – Taşınmaz mal sicilinde malik olarak yazılı bulunan kişiden bu kayda iyi niyetle dayanarak mülkiyet elde eden üçüncü kişiye karşı, bu kaydın, aslında geçerli olmayan (lüzum ifade etmeyen) bir sözleşmeye dayandığı ve tescilde herhangi bir yolsuzluğun ileri sürülerek açılan kaydın silinmesi davasında, alıcı üçüncü kişinin tapu kaydına iyi niyetle dayandığı yolundaki iddiası geçerlidir.

2 – Üçüncü kişi, hazinenin değişime (mübadeleye) tabi kişiye tefvizde bulunması üzerine bu kişinin sicilinde malik olarak kayıtlı bulunmasının ve tescil istemi ile tefviz kararının yasaya uygun olup olmadığını, bu belgeler tapu sicili muhafızlığında bulunmadığı için, bilmekle yükümlü tutulamaz.

*5.2.1947 tarihli 20/6 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :604
Takma ad davaları dinlenebilir ve yazılı kanıt ile kanıtlanması uygun olur.

D. Tescilin etkileri

I. Tescilin yapılmamasının sonuçları

Madde 1021.(929) - Kurulması kanunen tescile tâbi aynî haklar, (TMK Md 705, 780, 791, 840, 841, 856, 894, 895) tescil edilmedikçe varlık kazanamaz.

*5.2.1947 tarihli 20/6 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :604
Takma ad davaları dinlenebilir ve yazılı kanıt ile kanıtlanması uygun olur.

II. Tescilin sonuçları

1. Genel olarak

Madde 1022.(930) - Aynî haklar (TMK Md 705, 780, 791, 840, 841, 856, 894, 895), kütüğe tescil ile doğar; sıralarını ve tarihlerini tescile göre alır. (TMK Md 787, 846, 911, 920, 1000)

Tescilin etkisi, kanunen öngörülen belgeler isteme eklenmiş veya geçici tescil hâlinde belgelerin uygun zamanda tamamlanmış olması koşuluyla yevmiye defterine yapılan kayıt tarihinden başlar.

Bir hakkın içeriği, tescilin sınırları içinde, dayandığı belgelere göre veya diğer herhangi bir yolla belirlenir.

*5.2.1947 tarihli 20/6 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :604
Takma ad davaları dinlenebilir ve yazılı kanıt ile kanıtlanması uygun olur.

2. İyiniyetli üçüncü kişilere karşı

Madde 1023.(931) - Tapu kütüğündeki tescile iyiniyetle (TMK Md 3) dayanarak mülkiyet veya bir başka aynî hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımı korunur. (TMK Md 719, 779, 794, 823, 826, 839, 856, 864)

*27.12.1939 tarihli 11/60 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 1 sayfa :497
1 – Tapuda intikal ve ferağ işlemleri,için tapu memuruna bir ilmühaber verilmesi ,intikal işleminin ferağ ve tescil işleminden önce gelmesi zorunluluğunu kaldırmas.

2 – Bu işlemlerin aynı zamanda yürütülmüş olması hal,inde de lehine ferağ edilen kişinin edinimi (iktisabi) tapu kaydına dayanıyor demektir.

3 – Bu edinim , sadece iki işlemin bir ilmühaber üzerine aynı zamanda yapılmış olması sebebiyle yok sayılamaz. Böyle sayılabilmesi için edinenin kötü niyetle hareket etmiş olduğunun kanıtlanması gerekir.

*3.2.1943 tarihli 7/8 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :86

1 – Taşınmaz mal sicilinde malik olarak yazılı bulunan kişiden bu kayda iyi niyetle dayanarak mülkiyet elde eden üçüncü kişiye karşı, bu kaydın, aslında geçerli olmayan (lüzum ifade etmeyen) bir sözleşmeye dayandığı ve tescilde herhangi bir yolsuzluğun ileri sürülerek açılan kaydın silinmesi davasında, alıcı üçüncü kişinin tapu kaydına iyi niyetle dayandığı yolundaki iddiası geçerlidir.

2 – Üçüncü kişi, hazinenin değişime (mübadeleye) tabi kişiye tefvizde bulunması üzerine bu kişinin sicilinde malik olarak kayıtlı bulunmasının ve tescil istemi ile tefviz kararının yasaya uygun olup olmadığını, bu belgeler tapu sicili muhafızlığında bulunmadığı için, bilmekle yükümlü tutulamaz.

*15.03.1944 tarihli 13/8 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :268

1 – Medeni Kanununun M. 917’de işaret edilen tapu sicilleri eski ve yeni bütün sicilleri kapsar.

2 – Medeni Kanunun yürürlüğünden sonra bu sicillerden doğan zararlardan Hazine sorumludur.

*28.02.1945 tarihli 23/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :67-68

İskan Yasası uyarınca bir kimsenin tapulu olsa bile yapı ve toprağı yanlışlıkla bu yasanın saydığı kimselere aktarılmış ise ayna ilişkin davaların bir yıl içinde açılması gerekli olup bu bir yıl geçtikten ve hakkı düştükten sonra hakkı olanın ancak hazine aleyhine el konulduğu zamandaki sürüm değeri üzerinden bedel davası açmaya hakkı vardır

*13.1.1975 tarihli 7/1 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :665

Miras bırakanın saklı pay kurallarını gidermek için yaptığı temlik tasarruftan sora, bundan yararlanan kişinin miras bırakanın bilgisi ve talimatı dışında sırf saklı pay sahibi mirasçuları bu haklarından yoksun kılmak için durumu bilen üçüncü kişilere taşınmazları temlik etmesi halinde kötü niyetli bu kişilere karşı saklı pay sahibi mirasçılarca indirim (tenkis) davası açılabilir

*8.11.1991 tarihli 4/3 Y İ B K Yargıtay Kararlar Dergisi 1992/2 sayfa :165

Tapuda kayıtlı bulunan bir taşınmaz malı iktisap eden kimseye karşı MK.931. maddesinde öngörülen iyiniyet kurallarına aykırılık nedeniyle açılan tapu iptal davalarında ;dava açma iradesi, iktisabın kötü niyete dayalı olduğu iddiasını da taşır. Kaldı ki öyle olmasa bile buradaki kötü niyet iddiası hukuki mahiyeti itibariyle itiraz niteliğinde bulunduğundan yargılama sona erinceye kadar iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağına tabi olmadan her zaman ileri sürülebilir.

3. İyiniyetli olmayan üçüncü kişilere karşı

Madde 1024.(932) - Bir aynî hak yolsuz olarak tescil edilmiş ise, bunu bilen veya bilmesi gereken üçüncü kişi bu tescile dayanamaz.

Bağlayıcı olmayan bir hukukî işleme dayanan veya hukukî sebepten yoksun bulunan tescil yolsuzdur.

Böyle bir tescil yüzünden aynî hakkı zedelenen kimse, tescilin yolsuz olduğunu iyiniyetli olmayan üçüncü kişilere karşı doğrudan doğruya ileri sürebilir. (TMK Md 712, 988)

*3.2.1943 tarihli 7/8 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :86

1 – Taşınmaz mal sicilinde malik olarak yazılı bulunan kişiden bu kayda iyi niyetle dayanarak mülkiyet elde eden üçüncü kişiye karşı, bu kaydın, aslında geçerli olmayan (lüzum ifade etmeyen) bir sözleşmeye dayandığı ve tescilde herhangi bir yolsuzluğun ileri sürülerek açılan kaydın silinmesi davasında, alıcı üçüncü kişinin tapu kaydına iyi niyetle dayandığı yolundaki iddiası geçerlidir.

2 – Üçüncü kişi, hazinenin değişime (mübadeleye) tabi kişiye tefvizde bulunması üzerine bu kişinin sicilde malik olarak kayıtlı bulunmasının ve tescil istemi ile tefviz kararının yasaya uygun olup olmadığını, bu belgeler tapu sicili muhafızlığında bulunmadığı için, bilmekle yükümlü tutulamaz.

*5.2.1947 tarihli 20/6 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :604

Takma ad davaları dinlenebilir ve yazılı kanıt ile kanıtlanması uygun olur.

*13.1.1975 tarihli 7/1 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 5 sayfa :665

Miras bırakanın saklı pay kurallarını gidermek için yaptığı temlik tasarruftan sora, bundan yararlanan kişinin miras bırakanın bilgisi ve talimatı dışında sırf saklı pay sahibi mirasçuları bu haklarından yoksun kılmak için durumu bilen üçüncü kişilere taşınmazları temlik etmesi halinde kötü niyetli bu kişilere karşı saklı pay sahibi mirasçılarca indirim (tenkis) davası açılabilir.

E. Terkin ve değiştirme

I. Yolsuz tescilde

Madde 1025.(933) - Bir aynî hak yolsuz olarak tescil edilmiş veya bir tescil yolsuz olarak terkin olunmuş ya da değiştirilmiş ise, bu yüzden aynî hakkı zedelenen kimse tapu sicilinin düzeltilmesini dava edebilir.

İyiniyetli üçüncü kişilerin bu tescile dayanarak kazandıkları aynî haklar ve her türlü tazminat istemi saklıdır. (TMK Md 1007, 1008, 1023)

**28.02.1945 tarihli 23/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :67-68*

İskan Yasası uyarınca bir kimsenin tapulu olsa bile yapı ve toprağı yanlışlıkla bu yasanın saydığı kimselere aktarılmış ise ayna ilişkin davaların bir yıl içinde açılması gerekli olup bu bir yıl geçtikten ve hakkı düştükten sonra hakkı olanın ancak hazine aleyhine el konulduğu zamandaki sürüm değeri üzerinden bedel davası açmaya hakkı vardır

**5.2.1947 tarihli 20/6 sayılı Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :604*

Takma ad davaları dinlenebilir ve yazılı kanıt ile kanıtlanması uygun olur.

II. Aynî hakların sona ermesi

Madde 1026.(934) - Bir aynî hakkın sona ermesiyle tescil her türlü hukukî değerini kaybettiği takdirde, yüklü taşınmaz maliki, terkin isteyebilir.

(TMK Md 715, 717, 783, 796, 843, 858, 864, 883, 918, 919, 1019)

Tapu memuru bu istemi yerine getirirse, her ilgili, bu işlemin kendisine tebliği tarihinden başlayarak otuz gün içinde terkin karşı dava açabilir.

Tapu memuru, re'sen hâkime başvurarak aynî hakkın sona erdiğinin belirlenmesine ilişkin karar verilmesini istemeye ve hâkimin vereceği karara dayanarak terkin işlemini yapmaya yetkilidir.

**23.06.1943 tarihli 18/22 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 2 sayfa :145*

İlgililer tarafından tapu sicillerindeki hak sahiplerinin veya sınırlardaki kişilerin adlarının düzeltilmesi için açılacak davalara o sicilin ilişkili olduğu hakkın değerine göre görevli olan mahkemece bakılması gerekir.

III. Düzeltme

Madde 1027.(935) - İlgililerin yazılı rızaları olmadıkça, tapu memuru, tapu sicilindeki yanlışlığı ancak mahkeme kararıyla düzeltebilir.

Düzeltme, eski tescilin terkin ve yeni bir tescilin yapılması biçiminde de olabilir.

Tapu memuru, basit yazı yanlışlıklarını, tüzük kuralları uyarınca re'sen düzeltir.

**28.02.1945 tarihli 23/5 Y İ B K Hukuk Bölümü Cilt 3 sayfa :67-68*

İskan Yasası uyarınca bir kimsenin tapulu olsa bile yapı ve toprağı yanlışlıkla bu yasanın saydığı kimselere aktarılmış ise ayna ilişkin davaların bir yıl içinde açılması gerekli olup bu bir yıl geçtikten ve hakkı düştükten sonra hakkı olanın ancak hazine aleyhine el konulduğu zamandaki sürüm değeri üzerinden bedel davası açmaya hakkı vardır.

Yürürlükten kaldırılan kanun

Madde 1028.() - 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 1029.() - Bu Kanun 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 1030.() - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.